

ספר

חכמת הנפש

לאחד קדוש הרמון

מלוקט ומסודר. ומתוקן ומצויר לכל סתר. וממורא
מכל חסר. גם מעט נתפרש בביאור נאדר.

פ א ת

כאדצ"ר הרב הגאון הגדול ממערס . טר החורח . אציר החכמס צליכא קדישא .
חסידא ופרשא . כ"י ע"י פ"ח . בקש"ח ע"י צבי אלימלך שפירא זליקלח"ס
סלא גורט שמו מפאה אלפי תלמידיו . ורבות מצוריו . כבוד
נשיאטו שאירס בכמס קסליח . וע"כ צקיק דינאב י"ח :

עם

החכמת קדושה חיביר על המצות . שחיבר הספר הקדוש יגיל בעצמו נקרא בשם סעמי המצות .
הוא ספר וספיר . כשמי הקירא . יבאנו בדבריו כמדו סממיק סורחמו בשם נחל אמנים נקראו :

הינא לצי"ד ע"י בן המצות : האנך חסיד סמופלג עויה וזכה שיעהגבעלד כ"י
צדפים של ח"ס המפורסם עויה אברהם ניסן ז"ל סג"ל נ"י .

בשנת תרל"ו לפ"ק

Chochmas Har'efesch

Druck v. A. N. Sus Lemberg 1876

הוצאת החובבי סאונטרנס

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ע

מפתחות לספר חכמת הנפש

הנפש חייבת לברך למי שבראה	סימן א
הנפש יש לה ה' שמות	סימן ב
חכמת החלום	סימן ג
הנפש בראש במוח וחדרו בלב	סימן ד
נפש באיך בכ"ד לחה	סימן ה
הנפש היא המגדת כל לפני בוראה	סימן ו
הנפש היא היודעת קצת דרכי בוראה	סימן ז
משמחת בהגיון התורה	סימן ז*
הנפש יש לה ל"ב שלוחים	סימן ח
הנפש מחכמת הגוף	סימן ט
הנפש זנה את הגוף	סימן י
ענין תחיית המתים	סימן יא
הנפש יש לה ז' שערים בראש	סימן יב
הנפש ספירתה בעשרה ושבעה ושלשה	סימן יג
הנפש היא הדם בכבד	סימן יד
הנפש הוא נר של בוראה	סימן טו
הנפש הוא דבר ברור שאינה פוסקת	סימן טז
הנפש נבראת ממקום רוח קדשו	סימן יז
הנפש נופחה מן בוראה	סימן יח
חכמת נפש רוח ונשמה	סימן יט
הנפש היא המתאווה	סימן כ
פתרון החלום	סימן כא
הנפש היא ביד בוראה	סימן כב
הנשמות הרבה פעמים פורחים	סימן כג
הנשמות והמלאכים אין רשאי לצאת ממחיצתו בלא רשות	סימן כד
הנפש היא הסובלת כל פעולתה	סימן כה
הנפש דומה לבוראה שאין נראית	סימן כו
הנפש ויצירתה	סימן כז

חכמת הנפש

דין שמים לפני הקב"ה ג' ימים	סימן כח
מעשה ב"ד עקיבא שהיה מהלך בביה"ק	סימן כט
הנפש צריכה לחשוב מי בוראה	סימן ל
הנפש לא נודע דמותה ואין לה שיעור	סימן לא
הנפש יש לה לדעת כי בוראה יודע עשתנותיה	סימן לב
הנפש תידא מן בוראה לאהוב אותו	סימן לג
הנפש שוכנת בראש על המוח	סימן לד
הנפש נתן לה ח' ימי מילה וכו'	סימן לה
הנפש היא דרה בחמשה עולמות	סימן לו
הנפש דקה וקלה מכל דבר ויש לה ממשות	סימן לז
שאלה מ"ד שמואל ב"ד קלונימוס חרזן	סימן לח
תשובה	סימן לט
הנשמה לאחר מיתה אין לה צל	סימן מ
הנפש אין לה גוף ורואה כמלאך	סימן מא
הנפש שואבת מלמעלה	סימן מב
הנפש דומה ללילה	סימן מג
הנפש מתאוה לידע ברירות התורה	סימן מד
הנפש כשעומדת לפני השכינה אין תלוי בבגדים	סימן מה
הנפש היא היודעת כל מדע	סימן מו
הנפש אם עובדת לבורא היא לפניו ממלאכי השרת	סימן מז
הנפש יש לה לחשוב כי כל מעשיה מגידים למעלה	סימן מח
הנפש היא יודעת כל	סימן מט
הנפש כמו שמעמקת להתחכים בידאת שמים וכו'	סימן נ
הנפש חייבת לברך לבורא	סימן נא
הנפש כל מעשיה למעלה	סימן נב
סוד התפלה	סימן נג
הנפש היתה קודם העולם	סימן נד
הנפש חונה על המוח שבראש עיין סי' ל"ד	סימן נה
הריאה היא המקבלת רוח הנשמה	סימן נו
הנפש יש לה ליחד לבוראה בכל לב	סימן נז
הנפש אם היא טובה ילבישנה באור צח	סימן נח
הנפש דמוחה למעלה	סימן נט
הנפש דמוחה למעלה	סימן ס

הנפש דמוחה למעלה
הנפש דמוחה למעלה

הנפש דמוחה למעלה

חכמת הנפש

הנפש של צדיק יותר חשובה לפני הכסא ממלאכי השרת	סימן סא
הנפש יש לה לחשוב גזירת הבורא ולאהוב אותו	סימן סב
ארץ יש בה יצר תקיף	סימן סג
הנפש היא עולה למעלה ושואבת משם רוח זריות	סימן סד
מצוה ועבירה	סימן סה
הנפש מלחחת את הגוף בטלי אור	סימן סו
הנפש צרורה במיתרי המוח	סימן סז
הנפש בכבד והנשמה נופחה באפיו	סימן סח
הנפש היא מעולה מכל הבריות	סימן סט
הנפש שוכנת במדורה	סימן ע
הנפש יושבת וחושבת מי בוראה אז לובשה ענוה ויראת השם	סימן עא
חכמת הדמויות ושרי בוהן	סימן עב
טעם פרו ורבו	סימן עג
יש פילוסופים שאומרים בשרי כוס	סימן עד
יש מן הפילוסופים שאמרו בענין שדים	סימן עה
הנפש יש לה מזל ברקיע	סימן עו
הנפש היא באה מלמעלה	סימן עז
דיני מתים	סימן עח
בהיות הנפש בשירותו של הקב"ה אוהבים אותו עליונים	סימן עט
יצר הרע	סימן פ
הנפש היא המתאווה כל אוכל	סימן פא
הנפש לפי שבאה מרוח קדשו – נידונת	סימן פב
מצאתי בשערי מצוה שתיקן ר' אברהם החוזה	סימן פג
נשמת האדם לבדו עומד בחכמה ובדיבור פה	סימן פד
עומק מעשה הנשמה	סימן פה
הנשמה השוכנת על המוח	סימן פו
הנשמה יש לה שילטון	סימן פז
בעולם י"ב מזלות	סימן פח
בעולם מים מלוחים וקרים וחמץ	סימן פט
הנשמה	סימן צ

הוצאת וחוברת לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"יג

הסכמת הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג מר"ה יוסף שאול נשיא הלויים
 זצלה"ה אבדק"ק לבוב יצ"ו:

בעז"ה

כן בא לפני הרבני המופלג מו' יוסף שעהנפעלד נ"י בן הרב המאוה"ג כו'
 כש"ת מו"ה פסח אברהם נ"י האבד"ק קורימי והגליל במדינת אונגארן והיו בידו
 כתבי קודש מגדול קדמון לא נודע שמו אשר באו לידו מיד אבי זקינו הגאון הקדוש
 מו"ה צבי אלימלך שפירא זצ"ל והוא היה כותבם דורשם חקרם והגיהם ועשה זר
 זהב סביב וחיבב את כתבי קודש האלו עד שבכל מקום שהיה הולך ונוסע היו עמו
 וגם יש בידו מכבוד זקינו הגאון הנ"ל אִזה עלים טעמי המצות ורוצה להדפיסם
 ביחד כי הקודש מצרפן והנה נהג נסיעתו במכוון לכאן לקחת הסכמתי והנני מסכים
 והולך לאדפוסי אדרא ולהפיצו בישראל ודבר שפתים אך למחסור כי בני ישראל לא
 יעשו עולה להדפיס כמתכונתו לבא בשדה אחר ולעשות כדבר אשר אין לו שחר
 והמסייע לקנות תבא עליו ברכה.
 דברי המדבר לכבוד הגדול הקדמון וכבוד הגאון הקדוש מו"ה צבי אלימלך
 זצלה"ה.

הצעיר יוסף שאול הלוי נאטונזאהן
 האבדק"ק לבוב והגליל.

כותב וחותם ביום ה' ויקהל פקודי תרל"ד:

הסכמת הרב הגאון האמיתי רשכבה"ג כקש"ת מוה"ר חיים הלברשטאם שליט"א האבד"ק צאנז יע"א.

בעז"ה יום ב' כ"ג למב"י תרל"ג לפ"ק צאנז.

הנה כבר נודע בשערים גודל צדקתו וקדושתו של כבוד מחו' הרב הגאון הקדוש המפורסם המנוח מו"ה צבי אלימלך שפירא זצלה"ה בחיבוריו הקדושים המאירים ע"פ תבל. אשר כביר נדפסו. ועוד הרבה הנם בכתובים ת"י בניו הקדושים. וכעת ברצון האברך המופלג החסיד בנש"ק מו"ה יוסף נ"י שעהנפעלד בהרב המופלג החוריף החסיד המפורסם מו"ה פסח אברהם נ"י האבד"ק קורימא יע"א. נכד הרב הקדוש הנ"ל. להעלות על מכבש הדפוס חיבור אחד מגאוני קמאי קדישי נקרא בשם חכמת הנפש אשר מחו' הרב הגאון הנ"ל בקדושת שקידתו שם עינו עליו להסר חרולים וטישטושים אשר מרוב עתים. גם סילת וזיכך האמרים ועשה סדרים כדרכו בקודש. גם התחיל עשות פירוש נכון כמבואר בהקדמת נכדו הרב מ' פ"א הנ"ל. מי יתן והי לבבם זה להוציא לאור תעלומות גם שאר כתביו הקדושים לרוות הצמאים והמשתוקקים לחזות בנועם ד' לקחת מוסר השכל ולידע דרך ד' ואבקש מאוד להיות בתומכי נפשו של האברך הנ"ל ולקנות מאתו הספר הקדוש הלז בכסף מלא להביא ברכה אל תוך ביתו. וחלילה לשום אדם להשיג גבולו להרים ידו ולהדפיסו שנית מבלי רשות האברך הנ"ל. כל ליקום בארור ח"ו ובטוח אנכי באחב"י כי לא יעשו עולה כי ירושת אביהם הוא ולהשומע ינעם ותבוא עליו ברכת טוב. וזכות המחבר הגאון הקדמון. וזכות מחו' הרב הגאון הנ"ל המעתיק והמברר והמפרש יגינו עלינו. להרים קרן התורה וקרן ישראל במהרה. דברי דובר בצדקה צדקת המחברים הקדושים:

הק' חיים האלברשטאם

נחל אמונים

להגיד אמונה כי העתקתי דברות קודש הללו ממכתב קודש. קדושת יד כאדמו"ר אבי זקני (אבי אמי תחי') הרב הגדול קדוש אלקי יעקב. הגאון המפורסם חסידא קדישא כקש"ת מ' צבי אלימלך שפירא זצוקלה"ה. הוא הגבר אשר קרני הודו הבריקו על פני תבל ומלואה. נהרו אליו עורי קודש הבאים בסוד ד'. להשתעשע בנתיבי עבודתו לאלקי עולם ולקחת מפיו תורה. מה עצמו חידושי חדשים לבקרים גלויים ונסתרים. ואחרי אשר דאה על לחי נצח. הודו מאוד נשגב בחיבוריו הקדושים. (זה כמה נודע בשבטי ישראל כי נדפסו) עוד סלה נתיב נעלם. לדובב שפתי ישינים. יזפי אמריהם. אם בהעלם נמרץ נחקקו. עשות למו מעגלי צדק. להכתידם בגולת הכותרת בישרת אמריו כי נעמו. וזאת אחת ספר חכמ"ת הנפ"ש. טמון הי' ונכסה מעיק ישורון. כמעט גלי הזמן אפפוהו. שכולת העת שטפוהו. יריעות נפזרים. בלי סדרים. חרולי הטשטוש כסה פנימו. כי מי ידע ערכם. ומי בא בסודם. סתרי הנפש אשר עשה ד' לנו. גם אם נשיג מה פתאום כרגע תתעלם ההשגה כחץ תעוף כברק יציץ ויאיר. ופתאום יעלם כי היא ממרום חוצבה. ירדה אלינו מגבה שחקים מעל. הן ציורה משכלים הנבדלים. שגבה מאתנו את אשר הסבירו חז"ל עתים חשות:

וכבוד אאזמו"ר הנ"ל בתבונותיו כי מאוד גבהו. קבץ המאמרים בסדר נפלא. איש בתרו לקראת רעהו ומלאת ספק לכל חסרון לא אחת ולא שתיים. כי לבו ראה הרבה חכמה. אשר תתענג מתנובות שדי הראשונים וכמו כן עשה מעיל הסודות. והציב ציונים. נקודים וקוים ישרים ומשוכים. ציורים עגולים ומרובעים וכמה תיבות משובצים בציור () ולפעמים כך גם יש אשר אותיותיו אותות בכתובה תמה. הכל בתבונה ומועצה גבוה מעל גבוה. וכן דרכו בקודש גם בחיבוריו הנשגבים אשר חיבר בעצמו להלביש סודותיו במחלצות ומעטפות כאלה כולם חיות הנה רוח קדושה בקרבמו. רוח חיים וחכמה על פנימו לכן כל מדפיס ישמור נפשו מאוד בלי לשנות כל מאומה מאלה הציונים. כי ברכה במו. להבינו דברי אלקים חיים. מעט מהרבה (יעוי' דברי הרמב"ם ז"ל בהקדמת ספרו המורה) חכמי לב יראי ד' וחושבי שמו. המה יעמיקו עצה בסתרי. כי יגולו פרוכת המסך לבוא בהיכלה קודש, יבינו רמיותי וחדותי. נפלאות לא ישוערו נשגבות לא נוכל למו (ולאשר ימצא לפעמים ציור כזה [ח"ת] ר"ת חסר תיבה או כזה [חכ"ת] חסר כמה תיבות לא

אכחד כי זאת מקוצר השגתי. לא הבינותי החסר) האמנם כי כאזמור"ר הנ"ל החל גם לבאר הקודש דברי ספר עתיק הזה כאשר הנה פעולת קדשו לפני כל קורא. אולם הלא רבים חיבוריו (אשר עוד לא נדפסו) אשר החל גדולות ונצורות פי משנה. על הגמ' על כמה מסכתות. על מס' ברכות חיבור גדול ונפלא. חיבור על הרמב"ם ז"ל. על הטור. החיבור מעט הכמות על המצות. אשר בכבוד קדשו קראו בשם טעמי המצות אשר מטעם נמוק עתה יודפס ויוספח אל הספר והם שני דפים וכנראה הם רק מה שרשם לעצמו בקיצור ולא להדפיס על כן לא הדפסתים כאן. חכמת הנפש גם אלה שביבי קודש יתנו עידיהן ויצדקו כי כהנה וכהנה קונטריסים אין ספורות למו. אשר לא הספיק עשות השלמתם כי הוכן כסאו בהיכלי מועד סנהדרי עילאה ועלה השמימה ח"י בחדש העשירי שנת ר"ח עצה וגבורה לפ"ק. וגם לביאורו הלזה. מטעם השגחה העליונה גבול הושם לאמור עד פה תבא ותארנה פארותי. לרוב ימים אשר חותם צר הי סגורים ונעלמים. עד עת בוא דבר ד'. אשר כבוד אבי מורי הרב המופלג החסיד מו"ה משה נ"י לתכלית חקר ומצא ובכדי גאולה הוציא תעלומה. למען עשות זאת זכרון העלות אמרימו על מזבח הדפוס לחלקם ביעקב. האמנם ידעתי כי ימצאון אנשים אשר בי יתפלאו או גם כל רוחם יוציאו כי יאמרו מי הוא אשר הרהיב בנפשו לספוח יריעה. וגם בשם יקראה. הפלאה זו אימתה לא תבעתני. כי הישרים בלבותם יביטו יראו כי לא הלכתי בגדולה. להניף עטי במופלאות. לשית נוספות עלי מאורות. וכעל פועל ידי להצהיר שורות. ולא אקוה להצטדק בעיני עורכי תוכחות. מעבטי ארחות גם כי תדבר עלי אוזן שומעת. כבר אמר החכם מה כבד מעשות דבר בדעת. ומה נקל למצוא בכל דבר מגרעת.

וכי קראתי שם העלה נח"ל אמוני"ם גם לאלה לא אדונים הנמו. אכפם עלי לא תכבד. שביב לבי להגיד למו. רעיוני הנקלים אם בעיני ישרו אולי לא יצלחו לשאת חן בעיני זולתי. ופן עוד בסוד משחקים בי יתקלסו עצור סעיפי זאת סגולתי. אני בתומי העתקתי זאת המחברת. מנפש רוממת דוברת איך גוי דוממת תתעוררת. בקישור נעלם בלתי משוערת. אקוה היות זכות כאזמור"ר צוק"ל לי ולצאצאי צאצאי ע"ע למזכרת. עד כי יבוא שילה לקבץ נפזרות וקם הבית בקרית מועדנו עיר הנבחרת. בהר הקודש בנוי לתפארת. במהרה במהרה יבואו ויפיסו חדשים לקטורת. והיה אמונת מכתב ואת החתום פה ק"ק קורימא בטו"ב סיון ה' בסדר בנר ושמן פתילה נקשרת בד' אעלו"ה אגיל"ה באלק"י ישע"י לפ"ק. פסח אברהם בר"מ שעהנפעלד חופ"ק הנ"ל.

חכמת הנפש

אזמר לך עליון זמר רננותי האל קראתיך טעם נגינותי, ברא נשמה היא רואה בעין רוח בלב יצירתה, אף הוד זורח דימא הלא חיה זכה קדושתה, נפשי תברכך בקו כחידשתה, רוחי ונשמתי יאמרו זמירותי, שבח והלל רון כינור שירותי, יומם וגם לילה רגעי ועונותי, אזמר לך עליון זמר רננותי.

פרק א

ברכי נפשי (6) את יי וכל קרבי את שם קדשו. הנפש חייבת לברך למי שבראה כי היא דומה לו בענייני מראית שכינתו ובעניין הווייתו כי ממנו נופחה רוח מרוח ולא נתן נשמת רוח כי אם לבני אדם (א) להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד (ב) הדר מלכותו. והנשמה על קרום המוח (ג) תחתונה ומולכת על הגוף <ומושלת עליו בחשק רעיונה> וממלאה כל האיברים ורואה כל ואינה נראית. וחושבת כל <מחשבות> (ד) ושומרת הגוף בענייני כבודו ברוך הוא בפי כל. ועל כל נשימה ונשימה אנו חייבים להללו (ז) כל הנשמה תהלל יי. <למה כי אומר במדרש ויכולו כשהנשמה עולה ויורדת חפצה לצאת והקב"ה מראה לה שתחזור ותבוא, ומביא פסוק ואתה מחיה את כולם> ויש לה להגות בתורה <שהיא> (ה) משיבת נפש. ולשמור מצות:

פסיקתא זוטרתא תשא ל"ח י"ח (א"ה): ליתא בכתב יד) הלוחות נלקחו מן

הכסא כדאמרינן בתנחומא. לכך כתב * נ"ל המפרש כסא רמו בכאן לע"ס כמ"ש בס' מאורי אור כסא כל הספירות הם כס"א לא"ס והנה לוחות נק' נו"ה דדבורא או דנוק' כמבואר ג"כ בס' הנ"ל פרגו"ד וחי"ה נק' יסוד דנוק' הבן הענין.

ג) לח"ת אבן, לח"ת בא"ת ב"ש * כס"א. והנפשות בפרגוד ובתיבה אשר תחת הכסא.

א) רוח נק' נפש המדברת כמו שתרגום אונקלוס ויהי האדם לנפש חי'. והוא אדם לרוח ממלא. והנה הכהמה וחי' יש בה נפש החיונית התנועית אבל אין בה נשמת רוח נפש המדברת רק לאדם המתנה הזאת: (ב) הראי' הוא מפסוק הקודם. כבוד מלכותך יאמר"ו (במו פיהם) וגבורתך ידבר"ו (כדיבור ממש) משא"כ חיות ובהמות. וכ"ז עשה השי"ת להודיע לבני האדם וכו' נ"ל (ג) תחתונה אפשר צ"ל עליונה. או אפשר. הכוונה על קרום התחתון של המוח. ויותר נראה דצ"ל תחתונה וצ"ע: [א"ה בכת"י גרי': על ראש מוח התחתונה] (ד) רצ"ל חושבת כל המחשבות: (ה) משיבת נפש. רצ"ל כתיב תורת יי תמימה משיבת נפש. רצ"ל התורה משיבת את הנפש ע"כ מחייבת הנפש להגות בתורה בכל עת כדי להשיב את הנפש:

א) תהלים ק"ג. ב) תהלים ק"ג. ג) שמות כ"ד.

והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את יי (ו), וכשהנפש (ז) יוצאה לובשת זהר הכבוד (***) אם עסק במצות (ח) ללומדם (** כל הי"ס נק' זהר רק כל ספירה נק' בשם לוי נק' זהר חיזור זהר ירוק וכו' ולשמרם כי (ז) נר מצוה ותורה אור (ט) מאירת עינים. כי טל אורו"ת (י) טליך, <אורות> בגי' תרי"ג. וכתוב ה'גר יי נשמת אדם. הנשמה איננה גוף ונופחה באדם ע"כ על כן חכמתו מרובה. (ו)ונשמת שדי תבינם (יא) והיא במוח ובלב. ואיננה עולה ויורדת כל שכן מי שבראה

(יב) ולפי שכל מעשה התחתונים תלויים בכח הגבוהים. ומהשמים יתכנו העלילות ע"כ נק' כבוד יי היושבי בשמים. רוכב שמים בעוזך וכדרך לשון בני אדם דבר הכתוב (ז)וידד יי.

הנה כל דבר יש לו גוף וצורה והם שנים והרוח הוא שלשיה. והשם הוא אחד בלי גוף כנשמה השרוי במוח ובלב האחד (יג) אין לו גוף וצורה ואין לדמותו לשום ברי שכן אמר ישעי' (ח)אל מי תדמיני ואשוח:

(ו) נ"ל שהרב מביא לראי' לדבריו שהנפשות הם בפרגוד ותיבה תחת הכסא כי הנה א"ת יי פירושו הכסא שהוא כביכול טפל ליי כמד"א ואראה א"ת יי יושב על כסא וכו'. ואמרה אביגיל. שהנפש תהי' צרורה באותו צרור החיים אשר הוא א"ת יי ממילא אותו הצרור הוא צרור להכסא שנק' א"ת יי נ"ל והנה לפי מ"ש מהפסוק שאמרה אביגיל לדוד והיתה נפש אדוני צרורה (שם) במקורה בצרור החיים הוא יסוד דנוק' נק' צרור החיים שנצרך שם אל חי עיי"ש בס' הנ"ל וז"ש את יי שתהי' הנפש צרורה שם את יי כביכול הנצור שם והשם הטוב יכפר. (ז) יוצאה מן הגוף שבכוה"ז: (ח) רצ"ל כיון שהלוחות שהם התורה ומצות הם מן הכסא. והנפש מהפרגוד שתחת הכסא. וכיון שמקיימת המצות והתורה מתלבשת בוורה ההיא של תורה ומצות שהם מהכסא וז"ס חלוקא דרבנן: (ט) הביא לראי' דכתיב כי נר מצוה ותורה אור. הכוונה שהתורה והמצוה הוא נר ואור מאירים עיני הנפש לילך למקום חפצה. (י) רצ"ל כיון שהתורה והמצות הם אור ע"כ אצל יחיו מתיך כתיב כי טל אורו"ת בג' תרי"ג מצות התורה שכולם צריכין לחלוקא דרבנן: (יא) רצ"ל הגם שהאדם הוא גוף גשמי ככהמה עכ"ז חכמתו מרובה להי' שנופח בו נשמת שדי וז"ש הכתוב ונשמת שדי תבינם היא הנותנת להם הבינה: (יב) ר"ל הנשמה הגם שמייחסין אותה אל המוח עכ"ז היא ג"כ בלב המתפשט החיות אל כל האיברים. עכ"ז לא נאמר עליה שהיא נעתקת ממקום למקום. כשי"כ על מי שבראה שלא יתכן לומר עליו ח"ו העתקה ממקום למקום כי לית אתר פנוי מיני' ומלא כל הארץ כבודו. ומה שנראה מהכתובים ענין גבול והעתקה הוא לפי שכל מעשה התחתונים וכו'. (יג) נ"ל חסרון הניכר וכצ"ל והשם הוא אחד בלי גוף כנשמה השרוי במוח ובלב והיא אחד. כן הוא ית"ש האחד בלי גוף וכו' ורצ"ל כמו שתוכל לשער הנשמה בפ"ע שהיא אחד הגם שהיא במוח ובלב עכ"ז אחדות הוא כן תוכל לשער כביכול הכבודו ית"ש הוא אחד מבלי גוף, הבן הדבר.

(ד) משלי ו' (ה) משלי כ' (ו) איוב ל"ב (ז) שמות י"ט, ל"ד. (ח) ישעיה מ'.

והנה נראה כבודו לנביאים במחזה שדי (יד) שאין די לעבדו. לפי שהנשמה על המוח כנגד נקבי האף ופח באפיו נשמת חיים לכך כשהריח נכנס מיד נהנית הנשמה כן כביכול לריח נוחות. >ואמר במסכת ברכות מניין שחייבין לברך על הריח שנאמר < כל הנשמה תהליל בגימ' נשמה הנהנית. אמר דוד כשסיים כל תהלים כל הנשמה תהליל ודאי כל ההילולים עבור נשימה שניתן באדם <כדכתיב מה יתאונן אדם חי, דיו שהוא חי>:

הנשמה דקה תתפלל לבורא דק מן כל דק. י הויזת <להקב"ה> (טו) ראשון <אין ראשית> א ואחרון <לאין תכלה> ב והיה בעליונים <עליון למעלה לאין קץ> ג ובתחתונים <הוה למטה לאין סוף> ד ובד' רוחות העולם הרי ח (טז) עומק טוב ט (יז) ועומק רע י (יח) >ואמר בספר יצירה י ספירות בלימה מדתן עשר שאין להם סוף עומק ראשית ועומק אחרית עומק טוב ועומק רע עומק רום ועומק תחת עומק מזרח ועומק מערב עומק צפון ועומק דרום האדון יחיד אל מלך נאמן מושל בכולן ממעון קדשו עדי עד < זהו י' ה' י' הוה (יט) כנגדן כתיב בכל הקריה י פעמים 6> ברוך השם אלוקי ישראל (כ) ועשרה הילולים (כא) >אמר דוד בנבל עשור זמרו לך, וכנגד תקנו לומר יתגדל וישתבח ויתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל הרי י' < עד ט כל הנשמה תהלל לכך אמר דוד ג> ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו.

ולמה אמר דוד המשורר ברכי נפשי את יי (כב) מפני שהנפש היא מעלה

(יד) ורצ"ל כיון שהש"י אחד בלי גוף איך יתכן מה שנאמר בנביאים מחזה שד"י משמע שרואין איזה מראה ופי' רצ"ל שמבינים במראה שאין די לעבדו: (טו) נ"ל ורצ"ל שהנפש תהלל לבוראה ביו"ד הווי"ת במחשבתה. כי לפעמים תכונן שם הוי' בניקוד קמץ הוי' בפתח וכו' עד ט' נקודות הווי' בלי ניקוד [או בניקוד הידוע] הוא עשירית. ופי' הרב הדבר עפי' פשוטו למה הן עשרה הויות. כי שבחים המתוארים להווייתו ית"ש הם עשרה. דהיינו ראשון א ואחרון וכו': (טז) כהחשב כל רוח בפ"ע: (יז) רצ"ל ערך העליון מקום קיבול שכר הטוב: (יח) גיהנם ושאלו מקום קיבול העונש. נ"ל עפי' פשוטו: (יט) נ"ל שצ"ל זה"י י' הווי" רצ"ל ע"כ נרמז כבודו ית"ש ביו"ד הויות כנ"ל וז"ש במשה וירא הוי' כי סר לראות סר בגי' י' הוי' ובאפשר צ"ל זהו ידוד י' דוד. רצ"ל זהו פי' השם הוי' י' הוה ביו"ד עניינים נרמזו הווייתו נ"ל: (כ) בקריי"ה. פירש בתנ"ך נקראים במסורה קריי"ה הואיל שמצוה לקרות בהם: (כא) במזמור ק"ן: (כב) רצ"ל הן אמת שמהראוי לנפש לשבח את יי' וכאמור לעיל אך דוד הנה משורר הוא לא ה"ל להתחיל רק שיחת הנפש יי' אלקי גדלת מאד וכו'. אבל מה זה שהתחיל ברכי נפשי כמצווה לנפש זה שתירץ מפני שהנפש היא מעלה העולה ויש לה להבין סודה וכו' רצ"ל ע"כ ציווה לנפש קדם השבח והשירה שתבונן בעניינה ותבין סוד השי"ת ואז תכסוף ותשתוקק:

(ל) דה"א כ"ט. ט תהלים ק"ג. ג שם ק"ג

העולה (כג) ויש לה להבין ענין סודה (כד) אז תאהוב את בוראה ותיסגל מצותיו כי כאשר תגיע הנפש על המדרגה המעולה אשר דומה לו (כה) אז תיחדה במצפונה ותשתעשע בחדריה וכל עת וכל רגע חושקת אהבתו כאשר אמר איש האלקים משה העניו (ו) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ומזכרת אותו בלילה על יצועה דכתיבה) נפשיי אויתיך בלילה ומברכת אותו <דכתיב>:

ברכי נפשי את יי <את> לרבות כל הכינויים של השם ולרבות תורתו (ו) תורת יי תמימה משיבת נפש (פסחים כ"ב:) ולרבות לומדי יראתו) ולי מה יקרו ריעך אל.

וכל קרבי מלמד שבמעיים ריקניות צריך להזכיר את השם בכל קרביו.

את שם קדשו הוא שם הנכבד את לרבות <כל> הכינויין וכל סוד המרכבה וסוד מעשה בראשית וסוד הייחוד הכל אין מוסרין כ"א בתענית כשכל הקרביים ריקנים וסמך שם קדשו לברכי נפשי (כו) (כ"ד י"ד י"א) לפי שיש לנפש חמשה שמות נפש רוח נשמה חי' יחידה וכך אמר דוד חמשה (כ) לברכי נפשי את יי וחמשה ש"ם קודש"ש בס' תהלים (כו) ואמרו במס' ברכות (דף י') מה הקב"ה מלא כל העולם כולו אף הנשמה מליאה כל הגוף כולו מה הקב"ה רואה ואינו נראה אף הנשמה רואה ואינה נראה מה הקב"ה זן את כל העולם כולו אף הנשמה זנה את כל הגוף. מה הקב"ה טהור אף הנשמה טהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף הנשמה יושבת בחדרי חדרים תבא הנפש <הנשמה> שיש בה חמשה דברים ותודה להקב"ה שיש בו חמשה דברים. כי כל היודע סוד חכמת הנפש ידע סוד הייחוד אשר היא יחידה בגוף (כח) ודקה וקלה וחי לעולמים דכתיב (ט) בירמיה חי יי אשר עשה לנו את הנפש הזאת ואמר אצל הנפש חי שהיא חיה לעולם וכתיב (י) כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות (כט) יהלל פי והנפש היא יושבת כמלך בחדרה ומחממת הגוף יומם ולילה ומראה לאדם בחלומו רעיוני לכו כי היא המספרת לבוראה (ל) כל מעשיה דכתיב (יא) משוכבת חיקך שמור פתחי פך.

(ג) רצ"ל רוח בני אדם העולה למעלה אל מקור מחצבה משא"כ רוח הבהמה כמ"ש שלמה (כד) איך היא כביכול אצולה מכבוד קרושתו ית"ש ולמה נבראת ובאת לעולם. (כה) רצ"ל לדעתי להתדמות בדרכיו ית"ש מה הוא רחום וכו' וכיוצא ועיין בס' תומר דבורה ענין התדמות. (כו) רצ"ל שאחר ש"ם קדשו אמר שוב ברכי נפשיי (כו) רצ"ל חמשה פעמים כתיב בתהלים ש"ם קדשו. (כח) רצ"ל הגם שמתפשטת כאיברים שונים וכל אבר פועל פעולה מיוחדת עכ"ז נשמה אחת היא ואינה מתחלקת מזה יודע ויתבונן האדם ענין יחודו ית' הגם שמתפשטות חיותו ככל הנבראים עכ"ז הוא יחיד ומיוחד (כט) רננות חרתי משמע לעוה"ז ולעה"ב כדאיתא בגמרא שם (ל) רצ"ל כיון שכשינה הנפש עולה מגופו מספרת לבוראה כל מעשיי ע"כ מראת לגוף בחלום רעיוני לכו.

(ד) דברים ו' (ה) ישעיה כ"ו. (ו) תהלים י"ט. (ז) שם קל"ט. (ח) שם ק"ג. (ט) ירמיה ל"ח. (י) תהלים ס"ג. (יא) מנצח ז'

פרק ב

והנפש יש לה ה' שמות ויש לה כנפים דכתיב י(ג) ובעל "הכנפים יגיד דבר הרי ה יתירה (לא) וכנגד ה שמעידין בו לאדם ביום המיתה <הדין> כלי ביתו י(ג) כי אבן מקיר תועק א'. ומלאכים המלווין לאדם ה(ד) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך (לב) ב. ואיבריו טו(טו) וביד כל אדם יחתום ג ונפשו של אדם (לג) ד והקב"ה ה טו(טו) יגיד דבר יגיד כתיב <יתיר י> דברים הקשים כגידין וכתיב כי עוף השמים יוליך את הקול ומתורגם רזי"אל מלאכא (לד) י "ולך ה"קול ר"בעל ה"כנפים בתחלת התיבות (שם) הוי' (לה) זהו ה(ה) והייתי ע"ד ממהר (לו) וכתיב יגיד דבר (לז) כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט דכתיב (לח) במשלי 6(6) תוכן לבות הוא יבין ונוצר נפשך הוא יודע כתיב תוכ"ן לבו"ת וכתיב ט(ט) תוכ"ן רוחו"ת אלא ממה שמראה לנפש כל מחשבותיה בחלום אנו יודעין שהוא תוכ"ן לבו"ת זהו תוכן לבות וכן רוחות (לט) וכתיב היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם כשם שהרוח אינו נח כן הלב באדם ג(ג) פעמים במשלי תוכ"ן לבו"ת שיודע מחשבות צדיקים ומחשבות רשעים וא' תוכן רוחות שחקים <שהקדים> (מ) קודם העולם ולפי שיש לנפש ה' <שמות> (מא) לשמור ה' חומשים לכך סמכם ד(ד) תורת י"י תמימה משיבת נפש וחמש סמפונות ללב.

פרק ג

חכמת החלום

תוכן. לבות תוכן רוחות שהחלומות מעין המחשבות (א) רעיונד על משכבך סליקו. רעיו"ן הוא מחשבות הלב דכתיב ה(ה) ברעיו"ן לב"ו וכתיב ו(ו) רעיוני לבבך תנדע

לא) להורות על חמשה שמות שיש לנפש המגדת כל דבר: לב) הנה הראי' בכאן אינה רק שהמלאכים מלווים ושומרין אבל אין ראי' שמעידין רק אח"כ הביא ראי' ע"ז כאשר יתבאר: לג) ע"ז כבר הביא ראי' משוככת חיקך שמור פתחי פיך - לד) על עדות הקב"ה והמלאכים לא הביא ראי' והשלים עתה ראיותיו. לה) רמו לעדותיו ית"ש: לו) כביכול הקב"ה אמר על עצמו ית"ש - לז) רמו על המלאך המלווה או על הנפש: לח) אפשר צ"ל כתיב והיא ענין בפ"ע (לט) נ"ל רצ"ל היינו ממה שאנחנו מבחינין ע"י חלום הנפש שהש"י יודע מחשבותיו בעת היותו נעור שאז לב"ו ברשותו להרה"ר והש"י יודע המחשבות לזה נק' תוכ"ן לבו"ת וכן ממה שיודע מהנשמה בעת היותה מעופפת כמו רוח נק' תוכ"ן רוחות: מ) אינו מוכן ואפשר צ"ל שהקים או שחקים קודם העולם היינו הרוחות של בני אדם שברא קודם לעולם שאז לא היו עדיין צדיקים ורשעים לכן לא כתיב אלא פעם א' תוכ"ן רוחות. מא) באפשר רצ"ל ה' חושים או ה' שמות. א) מה שהלב מהרהר ביום ניכר בלילה ברוח ובוה יודע שהוא תוכן לבות ורוחות

צ) קהלת י. יג) חבקוק. יד) תהלים צ"א טו) איוב ל"ד טז) קהלת י"ז ז) מלאכי ג' ח) משלי כ"ד. ט) שם ט"ז. י) שם כ"א, כ"ד. יא) תהלים י"ט. יב) קהלת ב' יג) דניאל ב' יד) קהלת י"ג.

והחלומות ע"י מלאך הממונה על החלומות ולפי שאין כל המחשבות אמת ע"כ אין כל החלומות אמת. והאיך יודע המלאך כל המחשבות אלא הנשמה מגדת לו (ב) ז' ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו וכתוב (ח) משוכבת חיקך שמור פתחי פיק וכתוב (ט) נר י"י נשמת אדם תופש כל חדרי בטן כל מחשבות הלב וכתוב י"כ אל דעות י"י וכתוב (פ) הלא תוכן לבות הוא יודע הרי"א ולא אחר:

דע ענין החלום מלאך הממונה על החלומות שמש"י פעמים תדבר עם מתים ולא ממש שהרי תדבר אל החיים בחלום (ג) אלא הממונה מראה לו דברים מופלאים ברגע אחד ראובן יראה ולשעה קלה יראה לו שמעון וכן אגוזים ותפוחים ואל תתמה שהרי שדים <שרים> משתנים וכ"ש מלאך הממונה על החלום שכל דבר שאין לו גוף והוא רוח ישתנה וכתוב בשליחותם י"ג עושה מלאכיו רוחות וכתב י"ג רוח סערה עושה דברו והמלאך הממונה על החלומות משתנה לכל דבר ומדבר בלשון כל אדם והאדם ידבר פעמים עם גוי (ד) פעמים (חסר) <עם ישראל> ולעולם לא ידבר לשון שאינו יודע כ"א במחשבותיו להודיע לבני האדם גבורותיו כי כל מה שידבר ביום או חשב גלויים לפני בוראו. וכתוב י"ד כי האלקים בשמים ואתה על הארץ ע"כ יהיו דבריך מעטים. דע כי הרוח משוטטת בעולם דכתוב ט"ו בידך אפקיד רוחי (ה) והמלאך הולך אחר"י כאומן אחר היונק וכתוב ט"ז כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וכו' וכתוב י"ח חונה מלאך י"י סביב ליראיו וכשהרוח נכנס בשום דבר בעצמות או בחור אחד נראה לו בחלומו זה מקום פלוני ופעמים מדברים <המתים> עם החיים כשיפגעו רוחותם כמו (תענית כ"ד): אמר רבא איתחזי לי אבא בחלמי וכן

(ב) ובזה יתורץ קושי' התוס' שהקשו אהא דאמר"ל דאין מה"ש מכירין בלשון ארמי. הקשו והלא אפילו מחשבות שכלב יודעים ולפי הנ"ל יונח דהמתשבה מחויבת הנשמה להגיד להמלאך"ן כי כן גזר היוצר בכדי שבוה יודע כי הו' ית' תוכן לבות ורוחות כנ"ל משא"כ הדיבור שאינו מחויבת הנשמה להגיד להמלאך וכשאומר בלשון שמבין המלאך הרי המלאך בעצמו שומע משא"כ כשאומר בלשון שאינו מבין. (ג) רצ"ל יתדמה לך לפעמים שאתה מדבר עם המת בחלום ואינו המת ממש המדבר עמך רק המלאך מדמה לך והא' רא"י שהרי ידמה לך שאתה מדבר עם החי שהוא באספמ"א וכוודאי החי לא בא ממש לדבר עמך בחלום אלא ע"כ זה מדמה לך המלאך הממונה ודע דנ"ל מהזוהר ומקובלים ובפרט מכתבי האריז"ל שנפש המת בעצמו מתראה בחלום ואפשר כוונת המחבר המחבר ג"כ שלפעמים אינו כן רק המלאך מדמה: (ד) בחלום: (ה) רצ"ל מהפסוק מוכיח שהרוח ממש יוצא מהאדם וניתן בסוד הפיקרון ולא באת השינה בטבע בלבד:

ז' איוב ז' (ח) מיכה ז' (ט) משלי כ' (י) שמואל א' ב' (יא) משלי כ"ד. (יב) תהלים ק"ד
 (יג) שם קמ"ח. (יד) קהלת ה'. (טו) תהלים ל"א (טז) שם צ"א (יז) שם ל"ד

רוחות החיים כשפוגעים זה בזה. כשהאדם שבע בתחלת הלילה חלומותיו רובן שקר באמצע הלילה רובן אמת בבקר כולן אמת אם פותרן כהלכתן או שנפתרו לו בחלומו או שנקרא לו בת קול דכתיב (י) ואלו עיר וקדיש מן שמיא נחת קרא בחיל וכן אמר גודו אילנא למה כתיב עיר לפי שהאדם ישן על מטתו והמלאכים לא ישנו ואין חלום שאין מקצתו שקר דכתיב (יט) מה לתבן את הבר שמחשבת האדם מעורבת עם מה שאומרים לו חלום סימן טוב לחולה שהנפש עולה למעלה ושואבת <ושואלת> חיים חלום שמחזק הגוף כמו והחלימני והחייני דחזקי ומי שאינו חולם בז' ימים נק' רשע (עיין ברכות י"ד). והוא מאותן ז' תועבות בלבו מחמת שהוא בעל מחשבות רעות מחלים מעין המחשבות להודיע שאינו חביב משל למלך בי"ז שרצה לגלות לעבדיו דבר סתר וראה שונאו בניהם אמר להם תגרשו שונאי בחוץ ואגלה לכם כך זה שאינו חולם שאין משגיחים עליו מן השמים להראותו כלום ולמה ז' לילות כנגד ז' ימי בראשית להודיע שהוא כופר לכל מה שנברא ולזה אין רוצה להשגיח בו כיצא בו ויחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה (י"ט*) ויהי לשבעת הימים והצדיק שלומד כל היום אפילו בלילה לומד כמו (ב"ר ס"ט ר' יוחנן אמר ממשנתו עיין ברכות ג': ר' זידא אמר עד חצות לילה היה (דוד) מתנמנם כסוס מאין ואילך היה מתגבר כארי ופי' רש"י מתנמנם כסוס הזה שאינו נרדם לעולם אלא מתנמנם ונעור תמיד) כ' וייקץ יעקב משנתו <כמו ממשנתו> חזה (כ"א) והגית בו זימם ולילה (ברכות ס"ד) וכן לעתיד לבא ת"ח אין להם מנוחה לע"ל (נ"ג) דכתיב ילכו מחיל אל חיל זהו (נ"ג) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בניה (נ"ד) אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. מקום אלו ת"ח כשמתים עולין למתיבתא דרקיע ובצורך החיים והקב"ה מגלה להם רזים כנהר:

פרק ד

הנפש בראש במוח וחדרי הלב הדופק לכך סמך במשלי (כ"ה) תוכן לבות ינצר נפשך וכתוב (כ"ו) צור לבבי וחלקי (כ"ז) ולבי ער ע"כ יש בו חללים הרבה חדרי חדרים כי הלב כלי הנפש ותיק היראה ונפח באפיו רוח חיים דכתיב (כ"ח) ויפח באפיו לכך הלב דופק ולמה ברא האדם מלמעלה שייראו מלפניו כמלאכי השרת (כ"ט) אני אמרתי אלקים אתם ובני עליזן כלכם וכתוב (ל') אשר עשה את האדם ישר וכתוב (ל"א) והאלקים עשה שיראו מלפניו לכך נפ"ש בא"ת ב"ש טו"ב וכתוב (ל"ב) דובר שקרים לא יכון לנגד

(יח) דניאל ד'. (יט) ירמיה כ"ג. (י"ט*) בראשית ח'. (כ) בראשית כ"ח. (כ"א) יהושע א'.
 (כ"ב) תהלים פ"ד. (כ"ג) איוב כ"ח. (כ"ד) שם. (כ"ה) משלי כ"ד. (כ"ו) תהלים ע"ג. (כ"ז) שה"ש ה.
 (כ"ח) בראשית ב'. (כ"ט) תהלים פ"ב. (ל') קהלת ד'. (ל"א) קהלת ג'. (ל"ב) תהלים ק"א.

עיני שייץ קויף רייש ס"ת של שקר במילוי הוא נפ"ש כי הנפש נידונית בזה (ג) ויאמר צא וגם תוכל (שבת קמ"ט) צ"א ממחיצתי כי השקר דבוק בה (שם נ"ח). וחותרו של הקב"ה אמ"ת לא ידבק שקר באמת וכתוב (ז) עונם על עצמותם עייץ וי"ו נויץ במילוי בגימ' רמ"ח כי רמ"ח איברים שבאדם נידונים על הערוץ ושמים על האמת וכתוב (ה) כל תשא עון וקח טוב זהנפ"ש בא"ל ב"ם גוי". כיצד הנפשות סדורים בגוף של מעלה כל אומה בפ"ע ומשפחות האדמה (סוטה ב). לבד ולמה סדורים כך לפי כי ארבעים יום קודם יצירת הולד המלאך מכריח בת פלוני לפלוני והאיך המלאך יודע אלא שצופה בגוף למעלה וצופה בנים של זכר בגוף ואותן בנים אצל הנקבה ויודע שזו ראוי לזה ואפילו הנקבה מאומה אחרת ואח"כ מחברים בגוף כמעט איש ולויות למה נק' גוף שגוף של אדם מצוייר אחר גוף של מעל' היא הנשמ' ומנין שהנשמות לפני הקב"ה שנאמר (ו) כי רוח מלפני יעטוף ונשמו' למה נק' גוף שהולד נגמר אחר גויף ימים שלישית <של ההריון> ואז ניכר הולד דכתיב (ז) והיה כמשלש חדשים (גדה לא). ואסור לשמש יום תשעים נפ"ש בא"ט בי"ח הכיץ כלומר הכן לבך ונפשך לאהבת הקב"ה ולעבודתו.

פרק ה

נפ"ש באייק בכ"ר לח"ה גליש ל במקום ש חפף ח' במקום פ' הנ"ך ה' במקום נ הרי לח"ה כי הדם הוא הנפש וכשהאדם מקיז דם האדם חלש כי הנפש קשורה בדם כשלהבת בגחלת (ט) יביץ ונוצ"ר נפש"ך נר"ך היא מעידה בך. (ענין נאה לעשרת ימי תשובה). (ליתא בכתי"ה) הנפש חמשה מעידין עלי' (עיי' ס"י ב') אבן מקיר תזעק א' (ט) וכפיס מעץ יעננה ב' מ' כי מלאכיו יצוה לך ג' ואיברים מ"א) ואתם עידי ד' והנפש מ"ב) משוכבת חיקך ה' והקב"ה אומר אני עד מה די בלבך. לכך אצל תשובה הי"פ עד י"י קרי ב"י עד. מ"ג) ושבת עד י"י אלקיך א' ושבת עד י"י ג' מ"ד) טובה ישראל עד י"י אלקיך ד' מ"ה) ונשובה עד י"י ה'. ואמר שלמה חמשה מ"ו) שאהבה נפשי בשיר השירים ודוד המלך ע"ה מ"ז) ברכי נפשי את י"י אל תשכחי כל גמוליו הסולח לכל עונכי א' הרופא לכל תחלואיכי ב' הגואל משחת חייכי ג' המעטרכי חסד ורחמים ד' המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעוריכי ה' ואם יאמר אדם מי מעיד על מחשבותי הרי חמשה עדים על המעשה. לכך נאמר תוכן לבות הוא יבין ונוצר נפשו הוא ידע מי שיצר הדבר הוא ידע מקומו דכתיב מ"ח) בינו בויערים בעם וכסילים

(ג) מ"א כ"ב דה"ב י"ח. (ד) יחזקאל ל"ב. (ה) הושע י"ד. (ו) ישעיה נ"ז. (ז) בראשית ל"ח. (ח) משלי כ"ד. (ט) חבקוק ב'. (מ) תהלים צ"א. (מא) ישעיה מ"ג. (מב) מיכה ז'. (מג) דברים ל'. ד'. (מד) הושע י"ד. (מה) איכה ג'. (מו) שה"ש א', ג'. (מז) תהלים ק"ג. (מח) שם צ"ד.

מתי תשכילו וכתיב (מט) הנוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט וכתיב (נ) יידע דודע מחשבות אדם. ואם תאמר מה צורך להקב"ה בעדים קודרות ביתו ואבן מקיר וכי יש להם פה. ועוד פעמים שנשרפים אלא כל דבר יש לו פה לפני הקב"ה והקב"ה מזכירו זכור מה שעשית בחדר משכבך של עץ או של אבנים ומתוך כך זוכרת הנפש ומודה באבר זה חטאתי וא"צ לעדות אלא למען יצדק בדבריו (ס) למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. והנפש מעידה על האיברים והאיברים על הנפש ויצה"ר על המחשבות ושני המלאכים על צעדיו והקב"ה על המעשים ועל המחשבות דכתיב היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. וכתיב (סא) והייתי עד ממהר על המנאפים ועל הנשבעים וכתיב (סב) הנסותרות לה' אלקינו:

פרק ו

הנפש היא המגדת כל לפני בוראה כי ממנו נופחה ובה הילוכו (נד) נר יי נשמת אדם ונתן לה תורה ה' חומשים כנגד ה' שמות שיש לנפש זהו (נה) תורת יי תמימה משיבת נפש. (קידושין ל:) והתורה תבליק ליצה"ר וממתיק לנפש וכתיב במשלי (ט) אכול בני דבש כי טוב. (טו) ונופת מתוק על חכך כך דעה חכמה לנפשך אם מצאת ויש אחרית ותקותך לדור דורים לא תכרת. ופירושו אכול בני דבש למוד תורה לשמה כי טוב (ס) אמרו לצדיק כי טוב (כי פרי מעלליהם יאכלו אכול בני דבש כי טוב בגימ' למו"ד תורה לשמה) [צ"ל: אכול בני דבש כי טוב כ"י פריי מעלליהם יאכלו בגימ' בלימוד התורה לשמה]. אז תזכה את (סא) האור כי טוב שנברא ביום ראשון ה' אור בבראשית עד יום אחד (סב) וה' אור במשלי. ולעית (סג) קומי אורי א' כי בא אורך ב' והלכו גוים לאורך ג' והיה יי לך לאור עולם ד' כי יי יהיה לך לאור עולם ה' וכן חמשה (סד) מלך הכבוד במזמור שאו שערים.

וכן ה' מתוק (סג) מתוק לנפש א' (סד) ונופת מתוק ב' <ומתוק טעם> ג' (סה) ומתוק לשפתים ד' (סו) ומתוק רעהו. (סז) מר מתוק ה' כנגד ה' ספרים: אכול בני דבש זה תורה שבכתב דב"ש כ"י טו"ב בגימ' זו מקרא דב"ש כ"י טו"ב ונופית מתוק בגימ' בדברי התורה ונביאים ובכתובים דבש כי טוב ונופת מתוק תורה שבכתב ושבעל פה. זהו בספרי ויניקו דבש מסלע זהו משנה. ונופת מתוק על חכך מה דבש אין הנאה בו על חכך עד שתשימהו אל חכך כך ד"ת אין נבלק בכל הגוף

(מט) שם. (נ) שם. (נא) שם נ"א. (נב) מלאכי ג'. (נג) דברים כ"ט. (נד) משלי כ. (נה) תהלים י"ט. (נו) משלי כ"ד. (נז) שם. (נח) ישעיה ג'. (נט) בראשית א'. (ס) משלי ד', ו', י"ג, ט"ז. (סא) ישעיה ס'. (סב) תהלים כ"ד. (סג) משלי ט"ז. (סד) משלי כ"ד. (סה) שם כ"ז. (סו) משלי כ"ז. (סז) משלי כ"ז

עד שתוציאה בפה זהו, על חכך סמ"א. [כ"ן] דע"ה חכמ"ה לנפש"ך בגימ' בסברה הלב. דע לא נאמר אלא דעה למוד תורה ה' ספרים כנגד הנפש שיש לה ה' שמות ומ"ה <ומדה> בה' עולמות סט) לנפשך למען חייך. לך טרחות חדאי נפשאי לעוה"ב יגמלו לנפשך. אם מצאת כשם שחקרת אחרי תורה ולימודך כן למדנה לאחרים או רע"ך אשר כנפשך לנפשך אם מצאת ריעים כמוך תמתיק בפיו סוד ויש אחרית שאחרי מותך כאילו אתה בחיים 6) אגורה באהלך עולמים. ושמה תאמר יש הפסק לכך נאמר 7) ותקוּתך לא תכרת. ויש אחרית בגי' לימוּת מלי"ך המשי"ח אם מצאת רב לעצמך אל תהי מור"א ולא למוד לעצמך כשתמצא גדול ממך:

6) דעה חכמה לנפשך. מלמד שהנפש מחכמת הגוף למה האדם משונה בחכמה יותר מן הבהמה לפי שנברא נפשו מן השמים כל שבגוף משנה ב' אזנים ב' עינים ב' אפים ב' ידיים ב' רגלים. והפה שקוע באמצע וכן כל הגוף וכן זאחר"ן להעיד <מאחריו, להגיד> שאין אחד אלא הקב"ה. 7) ויפח באפיו נשמת חיים. לפיכך היא א' יחידה. שורש הדעת בראש במקום מוח. תדע שאם כואבים לאדם כל אבריו אין הדעת בורחת אלא כשהראש כואב. וממלא מקום המוח כמו קודם דעה שמדבר כמשוגע. לכך דעת אצל עליון. 7) ויודע דעת עליון. 8) היש דעה בעליון שהראש בגוף כמלך על כסא.

פרק ז

הנפש היא היודעת קצת דרכי בוראה כאשר יודעת שקיבל עתר שפך שיחתה יבא בלב אדם 9) שמחה לאיש במענה פיו וכתוב 10) ישמח לב מבקשי יי כי הלב יודע שלום נפשו. לכך סמך בתהלים 11) ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי כי הנפש נופחה ממנו וצמאה לו דכתיב 12) אלקים אלי אתה אשחרך צמאה לך נפשי. וכתוב 13) כמו חלב ודשן תשבוע נפשי ושפתי רננות יהלל פי וכתוב 14) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יי. זהו 15) שמח נפש עבדך כי אלקי יי נפשי אשא וכתוב 16) ביום קראתי ותענני תרהיבני בנפשי עוז וכתוב 17) אודך על כי נוראות נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד. הרי הנפש יודעת פלאי השם. ומהללת על זאת. 18) הללי נפשי את יי אהללה יי בחיי בבחרותי. 19) אזמרה לאלקי בעודי בזקנותי למה אמר אהללה: הללי נפשי אזמרה. הרי ג' דברים נגד ג' עולמות שיש לנפש. האחד בבטן האם. השני כשיונק.

סמ"א) שם כ"ד. 9) דברים ל'. 10) משלי כג. כד. 11) תהלים ס"א. 12) משלי כ"ד. 13) שם כ"ד. 14) תהלים ע"ג. 15) משלי ט"ו. 16) תהלים ק"ה. 17) שם נ"ה. 18) שם ס"ג. 19) שם פ"ד. 20) שם פ"ו. 21) שם קל"ח. 22) שם קל"ט. 23) שם קמ"ו.

השלישי כשאוכל. וכן (קידושין ל:) שלשה שותפין באדם. ובג' מקומות שרייתה. בראש שכונתה. בלב דופקת בכבוד תאוותה. וג' סודות הם (פה) סוד יי ליריאיו. (פז) כ"א גלה סודו אל עבדיו הנביאים. (פו) ואת ישירים סודו וכנגדם אמר שלמה (פח) גולה סוד הולך רכיל. (פט) מגלה סוד. (ס) וסוד אחר אל תגלה סוד בא"ט ב"ח דרים ג' סוד שלא תגלה. וכח"א (י) יהי"ו ל"ך לבד"ך (סוד בגימ' התחלתן) [ואיי"ן לזרי"ם את"ך בגימ' התחלתם]. <התחלה בגימ' סוד>.

פרק ז*

הנפש משמחת בהגיון התורה (ט) תורת יי תמימה משיבת נפש. משמחי לב. ע"כ אל תתמה האיך ידע אברהם אבינו הלכה שהי' הקב"ה מחדש בכל יום נאמר כאן (ג) והגא יוצא מפיו. וכתוב על אברהם אבינו אשרי (גד) האיש אשר לא הלך בעצת רשעים דור הפלגה. וכתוב בתרי"א בתורת יי חפצו למה אמר ובתורתו יהגה אלא לפי שבתורת יי חפצו לפיכך ידע מה שהי' בתורתו יהגה. וכן דוד ידע מה שנתחדש בב"ד של מעלה. דכתיב (ס) רוח יי דבר בי ומלתו על לשוני ואשכילך האיך ידעו אברהם ודוד כל היום היו הוגים בתורת יי ומשבחים ומפארים בשירים ותשבחות להקב"ה להרים קול בשמחה ואז מאציל מקול דבריו וטוב טעמיו. ושולה רוח"ק בקרבו ולבו שמח ומתמלא אהבת הקב"ה. ונפשו קשורה בגיל ומגלה לו רזים ומגלה לו חידושי מעלה. ולפי שהיו יראי יי ויש"ד [אולי י"ל: ויראי שמים] הכניס הטעם בקרבו. וי"ש שלמה (ט) נפשי יצאה בדברו (ט) ותעלזנה כליותי בדבר שפתיך משרים בש"ם! וכשאתה מדבר ד"ת למטה בשם אומרים <אומרם> והוא שמח ואומרים <ואומרם> למעלה בשמך. וכשהגיע לידי דוד מעשה דבת שבע נסתלקה ממנו רוח"ק ולא ידע בחידוש שמחדשק למעלה עד שביקש עלי שנאמר (ס) לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי אל תשליכני מלפניך שלא יהא עצב (ט) שנאמר וצדיקים ישמחו ויעלצו לפני אלקים (ס). ורוח קדשך אל תקח ממני שאק השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה. לכך אמר ורוח קדשך זו נבואה כענין שנאמר (ק) אלקים דבר בקדשו (ס) רוח נדיבה זו אהבת הקב"ה כמ"ש (ק) אוהבם נדבה. ופעמים שרוח"ק מקדמתו ומשמחתו ומזמר שנאמר (ס) רוח קדשך אל תקח ממני השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני. רוח נכון ורוח קדשך

פה) שם כ"ה. (פו) עמוס ג'. (פז) משלי ג'. (פח) שם כ'. (פט) שם י"א. (ס) שם כ"ה. (סא) שם ה'. (סב) תהלים י"ט. (סג) איוב ל"ז. (סד) תהלים א'. (סה) ש"ב כ"ג. (סו) שה"ש ה'. (סז) משלי כ"ג. (סח) תהלים נ"א.

ורוח נדיבה. (ק) רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי ולפי שהי' יודע דוד כאברהם אבינו לכך אמר נסני כאברהם שנאמר (ק) בחנני יי צרפה כליותי ולבי:

פרק ח

הנפש יש לה ל"ב שלוחים לעשות שליחותה בשתי רגלים י אצבעות ווי איברים נכרים וכן בידים הרי ל"ב לכך נותנת בינה בלב ודופקת וכתוב במשלי (ק) לב צדיק יהגה (חכמה) לענות ופי רשעים יביע רעות. (ק) רחוק יי מרשעים ותפלת צדיקים ישמע מאור עינים ישמח לב ושמועה טובה תדשן עצם:

ופירושו לב צדיק לומד ללמד לאחרים ל"ב צדיק יהגה לענוות. בגי כי הוא לומד על מנת ללמד. (ק) ושווא מתנות יחי' לב צדיק יהגה. (מכילתא בשלח יי) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי תרומה (ק) ופי רשעים יביע כמעין הנובע רעות זה בלעם רחוק יי מרשעים זה בלק ובלעם שהיו מבקשין לקלל ישראל. (ק) ותפלת צדיקים ישמע משה ואבות לכך ברכם בלעם ג' פעמים. ותפלת צדיקים ישמע מאור עינים ישמח לב. מלמד כשהקב"ה שומע תפלת הצדיק נופלת פתאום שמחה בלב הצדיק לפי שמאיר עיני הכבוד על התפילה באור פני מלך חיים ע"כ מאור עינים ישמח לב האדם למטה וסימנך בעולם שמועה טובה תדשן עצם. מאור עינים ישמ"ח ס"ת רמ"ח כי יגילו כל רמ"ח איברים (ק) וכתוב מצות יי ברה מאירת עינים. העין מושך אחריו רמ"ח איברים. הנה מנינו ל"ב איברים נכרים ווי בפרצוף ב' עינים ב' אזניים ופה. וב' נקבים בחוטם והערוה הרי מ' לכך פתח הפסוק מאור עינים במ"ם וסיים במ"ם מאור עינים ישמח לב. (פי' מ"ה) הלב מושל על רמ"ח איברים בס' יצירה:

פרק ט

הנפש מחכמת הגוף דכתיב (ק) משיבת נפש. עדות יי נאמנה מחכימת פתי. (ק) וכתוב דעה חכמה לנפשך. היא התורה. בראשית ב"רא. ואלה ש"מות. ויקרא א"ל. וידבר יי. אלה ה"דברים. הרי התחלת תיבות שניות שבתחלת חומשין בשאי"ה בגי שיי"ת. וכן התחלת תיבות ה' שמות הנפש. נ"פש ר"וח נ"שמה י"חידה ח"יה. לכך נאמר (ק) תורת יי תמימה משיבת נפש. אבל כשנאמר אות שלישי התחלת ה' חומשים. כך בראשית ברא אלק"ם. ואלה שמות בני". ויקרא אל משה. וידבר יי א"ל. אלה הדברים אשר. הרי אבמא"א בגי אד"ם זהו (ק) זאת תורת האד"ם כתיב (ט) שם ס"ח. (ק) שם ס' ק"ח (ק) הושע י"ד. (ק) ישעיה י"א. (ק) תהלים כ"ו. (ק) משלי ט"ו. (ק) תהלים י"ט. (ק) שם. (ק) משלי כ"ד. (ק) ש"ב ז.

קט)תן לחכם ויחכם עוד. הודע לצדיק. (אבות דרבי בי' ט' ע"ש) מכאן אמרו ב"ש אין מלמדין אלא לצדיק. ובה"א לכל אדם שנאמר קט)מי פתי יסור הנה וחסר לב. ומה שנאמר הודע לצדיק הוא סוד הוי' ליראי'ו. לכך סמך לו קט)תחלת חכמה יראת יי'. קודם שילך ללמוד אל יעסוק אלא לשם שמים ולא יבעט ברבו אז ירבו ימיו.

פרק י

הנפש זנה את הגוף ואינה ישינה אך שומרת הגוף להודיע כי אין שינה למעלה וכן אין שינה בעזרה והמלאכים אינם ישינים לפי שאין להם קיבה ואין אכילה למעלה וכן במשה קי'ויהי שם עם יי' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. אבל מן השינה לא הוצרך לכתוב שאין השינה אלא ע"י אכילה. ולפי שהמלאך ער נק' קי'א)עיר וקדיש. וכן העיר רוב בני אדם בתוכה והומי' כאילו אין שינה שם לפיכך נק' עיר:

פרק יא

ענין תחיית המתים

הנפש חי לעולם ע"כ נק' חי' ולכך סמך חי לנפש שכתב ב)וישבע המלך צדקיהו את ירמיהו בסתר לאמר חי יי' אשר עשה לנו את הנפש וכתב ג)את הנפש אשר עשו בחרן, הרי הנפש אחר עשי' ובחומר קדם לעשי' אלא הנפש היתה כבר אשר עשו. הוא ושם בן נח עסקו בס' יצירה ועוד אשר עשו אשר גיירו וכתב ג)חי נפשך אדוני ה)וכתב חי יי' וחי נפשך כי כל מה שיצא מרוח קדשו אין לו הפסק. וכשם שהנר הכבה אם תכבהו ותשים נר הדלוק כנגדו שריח הלהבה כנגדו מיד ידלג ויקפץ מן הלהבה על נר הכבה. וכן כאשר יחפוץ אל חי יתן מרוח אל גוף הבלוי ויחיו העצמות וכאשר חפץ הקב"ה להעלות הנשמה תחת הכסא מראה לה בהוד כבודו והיא עולה ה)והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. ועולה כאשר תדבק הקש על אבן השואבת זה הוא ו)ואתם הדבקים ביי' אלקיכם חיים כלכם היום. וכתב ז)כי לא תעזוב נפשי לשאול וסמוך לי' שובע שמחות את פניך וכתב ח)נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא (לאש"ו לשא"ו) נפשו נפשי קרי לומר אפי' נפשו שהוא נפש ממני נופחה לא נשא לשוא שהנפש חי ממני כדאמרין במדרש

קט) משלי ט'. קי) שמות ל"ד. קיא) דניאל ד'. ב) ירמיה ל"א. ג) בראשית י"ב. ד) ש"א א'.
 ז) שם כ"ב. ח) שם כ"ה. ט) דברים ד'. י) תהלים ט"ו. יא) שם כ"ד.

ויכולו. בכל לילה מבקשת הנשמה לצאת מן הגוף וכשרואה כבוד בוראה חוזרת כדכתיב ט) ואתה מחי את כולם לכך נאמר אליך יי נפשי אשא י) וכתיב נפשו בטוב תליך חרעו יידש ארץ והנפש עולה והולכת לפני מקדש מעלה ולפני הכסא. לכך סמך ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך, אל תאסוף עם חטאים נפשי, וכתיב ה' העלית מן שאול נפשי יב) וכתיב נפשינו חתה ליי שהנפש מחכה לבוא לפניך ועורגת לפניך יג) כאל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים צמאה נפשי לאלקים לאל חי וכתיב יד) מה תשתוחחי נפשי ותהמי עלי הוחילי לאלקים. אמר ג"פ יז) מה תשתוחחי נפשי אלקים עלי נפשי תשתוחח כנגד ג' גלויות ואדום כנגד כולם וכנגד ג' רגלים ושמיני חג בפ"ע והנפש שהיא רמה <חיה> תזמר לאל חי.

פרק יב

הנפש יש לה ז' שערים בראש שהוא מקום תחנותה אלו הן ב' עינים. וב' אוזנים. וב' נחירים באף והפה והנפש היא המגדת את כל לשוכן על ז' רקיעים. וכנגדם נוצרו בעולם ז' כוכבים שצ"ם חנכ"ל. ח' רקיעים ברקיע שני להיות מעונתם על ז' כוכבים האלה. ח' ארצות להיות בממשלת הז' כוכבים האלה. ובשנה ז' שעות של יום ושל לילה להיות בממשלת ז' כוכבים האלה. וכאשר לא יכון העולם להיות בלא ז' כוכבים האלה. ובלא ז' רקיעים מעונתם ולא ז' ארצות ולא יכון השנה להיות בלא ז' שעות ובלא ז' ימי השבוע כן לא תכון הנפש להיות בלא ז' שערים האלה ולפי שכולן ז' ז' לכך חיבב הקב"ה השבועיים שבעת <שבת> ושמיטה ופסח ושבועה שבועות ונדה. הקרבן יג) שבעת ימים יהי תחת אמו ה) שבעת ימים תחוג והרבה כיוצא בהן. הרצה השם ג' עדים האלה להעיד כי הוא אלקים ואין זולתו. עולם לבדו בפ"ע מעיד עליו. שנה לבדה בפ"ע מעידה עליו, ונפש לבדה בפ"ע מעידה עליו אלה שלשה מעידים עליו כי הוא אלקים אחד ואין שני לו ואין עוד מלבדו. ועיקר מן ז' שערים הוא הפה כי הוא המדבר כל מחשבת הנפש טו) פי צדיק יהגה חכמה ולשונו תדבר משפט. וכתיב טז) נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה. ח) דברי פי חכם חן ושפחות כסיל תבלענו יט) כי נבל נבלה ידבר הרי מן הפה האוולת והחכמה:

ט) נחמיה ט'. י) תהלים כ"ה. יא) שם ל"ג. יב) שם מ"ב. יג) שמות כ"ב. יד) דברים ט"ז.
טו) תהלים ל"ז. טז) שם ל"ד. יז) קהלת י'. יח) ישעיה ל"ב. יט) דברים ט"ז.

פרק יג

הנפש ספירתה בעשרה ושבעה ושלשה. שלשה ראש ובטן, וגויה מכרעת בק הראש לבטן. שבעה שערים נספרים. גם י"ב מנהיגים. הנה כ"ב ספירות יש לנפש וכן עולם ספירתו בי' וגי' ג' רוח מים ואש. ז' ז' ככבים. ועל ספירת העשר של העולם נספרים ונוספין אף י"ב מזלות. הנה כ"ב ספירות יש לעולם. וכן שנה ספירתו בי'. חי'. וגי'. ג' הם קוד וחום ורויה מכריע בין קוד וחום. חי' ימי בראשית הם ז' ימי השבוע. ועליהם נספרים ונוספים י"ב חדשים. (פי' מ"ד ע"ש) הנה כ"ב ספירות יש לשנה כמפורש בספר יצירה ולפי שהנפש יש לה ז' שערים חייבת להלל ט' שבע ביום הללתיך:

פרק יד

הנפש הוא הדם בכבד ומשם תפרד כל תאוה והרוח מלבב <מכלכל> הגוף מכח הלב. והנשמה במוח והוא הנושמת בנחיריים <בין ביום ובין בלילה> (ובי"ן) הלילה תחלת הנשמה מנשמת מנחיר הימין כל שעה ראשונה. כאשר תסתום נחירך השמאל אם תצא רוב רוח הנשמה מנחיר הימין דע כי שעה ראשונה הוא ואם תסתום את נחירך הימין וכשתפתח ותנשם תצא רוב רוח הנשמה מנחיר השמאל דע כי שעה שני' הוא ואם תסתום את נחירך השמאל ותצא רוב רוח מהימין דע כי שעה ג' הוא וכן תעשה מבקר עד ערב למצוא השעות:

פרק טו

הנפש היא נר של בוראה דכתיב (ז) נר יי נשמת אדם. ולמה נק' נר על שם (ז) שחופש כל חדרי בטן. וכתיב (ח) אחפש את ירושלים בנרות הרי חיפוש כתיב בנר. ולפי שהרשעים נשמתם חוטאה ואומר (ט) נר רשעים ידעך. ולמה נק' הנשמה נר שכל <שכלי> תשמישה נר רמ"ח איברים ובי' עינים. נ"ד רשעים בגי' נפשתים. נ"ד רשעים ידעך נפשותין שיל גורים. (י) וכתיב ועיני רשעים תכלינה בגיהנם ומנוס אבד מנהם ותקוּתם מפח נפש. לכך ירא את יי ולא ידעך נרך. וכתיב (יא) בהלו נרו עלי ראשי למה הנשמה בראש ע"ש שתודה לאל ראש <שתודה שהקב"ה אל ראשי> זה שבדניאל כתיב (יב) וחזיו ראשך על משכבך סליקו. תלה בראש ע"ש (יג) החכם עיניו בראשו כי דעת הרהורים בראש כי המוח מכון הדעת ותדע לך שכן הוא שבכל חולאים אין דעת האדם בורחת מעליו כ"א בחלאי הראש ולפנות הזיעה אדם מדבר

(ט) תהלים קי"ט. (ז) משלי כ'. (ח) צפניה א'. (ט) משלי י"ג. (י) איוב י"א. (יא) שם כ"ט. (יב) דניאל ב'. (יג) קהלת ב'.

תהפוכות כמשוגע שקורין דישבור'. כי כח החולי מכריח <מכריח> את הדעת מבלי תת לו מנוחה. הרי למדת כי כח הדעה בראש. ועוד יש אדם שדעתו נשתנית לפני החדש כשהלבנה מתחסרת כך המוח מתחסר וכשנתמלאת המוח מתמלא וכשהאדם ישן הרוח שבה הדעת קשורה משוטטת בעולם ומלאך מראה לה נפלאות ותדע לך כשאדם עומד בפתאום מן המטה בתוך תרדמה נג'ד מראשו ועיניו נכאבות <איברי ראשו ועיניו כאיבים וכבדים> לכך קורא להרהרים (כ) חזוי ראשך על משכבך. (טו) וכתיב ורעיונך על משכבך סליקו (ברכות נ"ה ע"ב) מכאן מה שאדם מהרהר ביום מראין לו בלילה וכן אליפז אמר אני הייתי מהרהר <ביום> אחר יסורים של איוב ומיד אמרו לו (ס) האנוש מאלוק יצדק. כי מיד כשישן האדם רוחו יוצאת מאפיו ובעל החלום מזומן לאדם להראות לו הרבה מראות ומנין שהחלום בא לאדם שנאמר (כח) כי בא החלום והוא מלאך שנאמר (כט) כחלום יעוף. זהו רעיונך על משכבך סליקו וכתיב (ל) אם תשכב לא תפחד לפי שקרא את שמע ערבית. (ל) וערבה שנתך. (ל) וכתיב והגית בו יומם ולילה (ב"ר ס"ט) וכי לא ישן בלילה אלא כשאדם מהרהר כל היום, הוא לומד בחלום כל הלילה כמו (לג) ויקץ יעקב משנתו וממשנתו. (לג) וכתיב והקצות היא תשיחך והקב"ה מעלה לך שכר כאילו למד כל היום וכל הלילה (לד) וכתיב מקרא לילה והלא מקרא יום בכלל אלא לפי שהרהר ביום הי מקרא בלילה ז"ש רבותינו (סנהדרין ל"ח). בג' דברים אדם משונה במראה בקול במחשבה. ולא אמרו בחלום לפי שמחשבות לבו אדם חולם. (דף נ"ו). ואביי ורבא בברכות פרק הרואה. רבא ואביי היו עוסקין בתורה ביום יחדיו לפיכך הי' חלומם שוה:

פרק טז

<חילוק בין רוח לנשמה>

הנפש הוא דבר ברור שאינה פוסקת לפי שנופחה ממנו ומצאתי כתוב מה בין רוח לנשמה. אלא נשמה דומה כמין חגב בעל כנפים. והנפש כעין קנה מלא דם (דס ליטא נכמ"י) כשלשלת קשורה בו תלוי בחוט השדרה ויש לה גידין קטנים ומתפרדים בכל הגוף ורוח חיים מנהיגה ומחממה ומי גילה <ומרגילה> לדברים וכשהוא <וכשהגוף> ישן יוצא. על פתחי הגוף ורואה מעשים ודברים הרבה והנביאים רואים דבר אמת ברור כי הנשמה רואה בין לנביא בין להדיוט. אפס כי נשמת הנביא. מבארת הדבר היטב אמת ונכוחה ללב והלב מוסר לפה אבל נשמת

(טו) איוב ד'. (כח) קהלת ה'. (כט) איוב כ'. (ל) משלי ג'. (לא) יהושע א'. (לג) בראשית כח.
(לג) משלי ו'. (לד) דברים כ"ג.

ההדיוט אין מבארת הדבר היטב כ"א רמו כי לא נצטוו <שאין עליו> מרוה"ק כ"א ראות עצמה לכך כשמקיץ האדם מספר חלומו ומגמגם בו ואין דברו דבור על אופניו זולתני כסתום ורמו לכך צריך פותר להוליק ענין החלום אחרי פותרו הראשון. (ברכות נ"ה ע"ב) לכך צריך ג' מטיבין בג' הפוכות. וג' פדיות וג' שלומות. (ל)והאלקים עשה שיראו מלפניו לכך מראה הדברים לנשמת יצוריו. לכך כשאדם קורא לישן אינו עונה. וכשנוגע בו מיד מרגיש שהנשמה מרגשת וחוזרת למקומה והגוף ניעור וכן הכתוב מעיד (ו)אני ישנה ולבי ער, וכשיגיע קיצו למות לפי מפקד חרוץ ימיו אז יענש <או נענש> לפי חוקיו אשר עשה לפני בוראו וגזר ולא יעבור שנאמר (ז)אם חרצים ימיו מספר חדשיו. יש בן אדם שמת בעיקר הפרחת הרוח כגון שנחנק או נטבע בים והרוח פורחת ואז לא יהיה לנשמה מעמד ונשמטת מן הגוף והמלאך מצוי ומקבלה ומוליכה הדיין לפני האלקים אשר נתנה. ויש בן אדם שמת בעיקר כליית הנפש כגון שנחבל הגוף והגידין ודמו נגרר <ניגר> וכלה. ואין לרוח מעמדות והמלאך מצוי ומקבלה. ויש בן אדם שמת בעיקר נטילת נשמה זה דרך רוב בני אדם כי בא המלאך לעת פקידתו ונראה לאדם ומבהילו וכשפותח פיו (ע"ז כ ע"ב) זורק טיפה מרה לתוך פיו אז הגוף משתומם ונשמה מנתקת עד הפה ופותח פיו ומנשם נשימות גדולות מרוב צמרמורותיו <מוראותיו>. אז המלאך אווזו בראש הקנה ההוא שכתבנו שהוא נוה הנפש והוא נק' נשמה ומושכו חוצה ומניחו על החוטם. אפס כי אין יכולת לעין לראות כל זאת. והיא מתאבלת עליו שנאמר (ח)ונפשו עליו תאבל. ויש אשר המלאך מושכו בנחת מקרבו והיא (מ"ק כ"ח. ברכות ח') מיתת נשיקה ונוחה היא לגוף כמשחל בניתא מחלבא ויש אשר המלאך מושכו ושומטו באכזריות והיא מיתת אסכרא וקשה היא לגוף כאילו מושך (מן) קוצים על גזת הצמר ומיד מת וחוזר להיות גולם. והרוח יושבת על חוטמו עד שמסרית. אח"כ נמסרת לדומה ומוליכה לחצר מות אצל הרוחות. הוא מקום כאילו מוקף גדר ולפני החצר נחל ולפני הנחל שדה. בכל יום דומה מוציא את הרוחות ומלחלח עצמן מלחלוח הנחל ומריחני עשבי השדה נשמתן של צדיקים עושות כך עד יב"ח ואח"כ נוחה בצרור החיים שנאמר (ט)והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים ונשמתן של רשעים מקלעת לאש גיהנם ולדינים <לרוזנים> אכזרים שנאמר (י)ואת נפש אייבך יקלענה בתוך כף הקלע עד עת יפתח הקב"ה קברות יצוריו כדכתיב (יא)ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו. למה אמר אדמת עפר לפי שאין <עתידין> לעמוד כדרך שנוצרים בעוה"ז שנאמר (יב)וייצר י"י אלקים את האדם עפר מן האדמה. הקדים עפר לאדמה וכאן הקדים אדמה לעפר אדמת עפר. ו' פעמים כתיב תחיות ביחזקאל כשהחיה

(ל) קהלת ג'. (לו) שה"ש ה'. (לז) איוב י"ד. (לח) ש"א כ"ה. (לט) דניאל י"ב.

המתים כנגדם ו' פעמים תחי בברכת מחי המתים. ולמה אמר לישני עפר ובדניאל כתיב (ט) <מישיני> אדמת עפר. לפי שכתפלה מדבר על האבות שגופם קיים. ובדניאל מדבר מן המתים שכבר גופם כלה מישיני. (מ) בשבוב יי את שיבת ציון היינו כחולמים. (ט) אדמ"ת עפ"ד יקיצו אליה סופן תורה. מי שעסק בתורה לשמה ומי שקיים התורה כענין שנאמר (מ) כי חיים הם למוצאיהם. (ג) והקיצות היא תשיחך (מ) כי היא חיך ואורך ימך מישינים השוכנים באדמת עפר תחת הארץ. עפר זה אבק אדמה שכבר כלה ואין ידוע אם אדם הי זה או עפר מן האדמה, שכבר דומה לאדמה יקצו כענין שנאמר (מ) בפתחי את קברותיכם מחילות בארץ שיבואו בא"י ושם יחיו. שנאמר (מ) מי ילד לי את אלה וכתוב אלה לחיי עולם. (מ) כי חלה גם ילדה ציון את בניה אם יולד גוי פעם אחת לחיי עולם שלא ימותו עוד. אלא נהנין מטוב ג"ע ולויתן. שלא יתן לויתן עד שיחיו המתים.

ענין תחיית המתים ושמחת צדיקים בגן עדן

והאיך ענין תחיית המתים אלא לעתיד הקב"ה מנער את קווצותיו ויורד טל דכתיב (מ) שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה ויורד טל ויתערב בעפר האדמה ממה שבלה המת והי תרווד רקב והטל מתערב בו ומזה יהי ברי' ויקרא הרוח ויתן בו ויחי' ועוד (כתובות ק"א: הגידסא אור תורה) אמרו רבותינו (מ) כי טל אורות טליך מי שלומד התורה טל תורה מחייהו ומי שאין הוגה בתורה אין טל מחייהו כי מן דבור האדם יוצא מים מכח הדיבור כאשר יראה האדם בעת הקור על עור"ה שלי"ה <שלו> ועל המקטורן שלו יראה מים. ומעתה אל תתמה מים איך נבראו מרוח קדשו רוח אלקים חיים. ברוך הוא יחיד ומיוחד ראשון ואחרון ואין לו שני. זה רוח אויר רוה"ק מרוח <רוח אלוקים חיים> חיים בראו לכבודו מאז. ספירה השנית רוח מרוח הקודש מאוירו הנכבד חקק וחצב ברוח ההוא אש וברא השמים וד' רוחות השמים ורוח בכל אחת מהם בתחלה נפח ברוח קדשו ונהיה חללו של עולם וחצב עמודי שמים מאויר שאינו נתפס וחתם רום ומטה בד' רוחות בגלגול יהיו וארץ בתוך שמים כי הגלגל והארץ כ"א מהם כפקיע עגיל וכדור הארץ בתוך השמים. ספירה שלישית אשר חקק מים מרוח אוירו כי הבדיל רטיבתו והוציא המים ממנו והי עפר ורוח הנשמות נברא <והנשמות נבראו> מרוח קדשו ע"כ בעת כשהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה אם הי' איש תם ידבק בכסא הכבוד דכתיב (ט) תמים תהי עם יי אלקיך אם תהי תמים אז עם יי תהי כי יש חלונות ברקיע כנגד עץ

(מ) בראשית כ"ו. (מא) תהלים קכ"ו. (מב) משלי ד'. (מג) דברים ל'. (מד) יחזקאל לו. (מה) ישעיה מ"ט. (מו) שם ס"ו. (מז) שה"ש ה'. (מח) ישעיה כ"ו. (מט) דברים י"ח.

החיים והנשמות יורדת מן השמים על עץ החיים ומשם ילכו לעדן בגן וגם בעדן. ולעתיד יעמדו כל הצדיקים והחסידים והתמימים ויביא הקב"ה את יונה וימשך ליתן בחכה <בחכמה ומשה> משה רבינו יחלק בכל קערה. ושם יחיו לעולם. (ו) והיתה עת צרה ליעקב זה צער מחילות:

(ז) ואלה לחרפות. וז"ה (ח) סביב רשעים יתהלכון כרום זולת לבני אדם (ט) ישמח צדיק כי חזה נקם. (י) ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלקים. <ישובו יבשו רגע, מלמד שכבר היו שם שהולכין לראות בשמחת הצדיקים שנאמר ונראה וגו' יבשו בשמחתם שנאמר (י) ונראה בשמחתכם והם יבשו והצדיקים רואים אותן נידונים ביסורים שנאמר (יא) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והי דראון לכל בשר הרי בדניאל לא פירש מה <מהו דראון ובא ישעי ופירשו ולא כתב ישעי עד <מתי ובא> בא דניאל ופי' (יב) לדראון עולם. למה אמר ישעי דראון ודניאל אמר לדראון כלומר לאותו דראון שכתוב בישעי כיוצא בו בית עשו לקש לאותו קש <שכתוב> והיו כל עושי רשעה קש. לדראון מדבר ברשעים שכבר מתו ואח"כ חיו <יחיו> כלומר לדראון שכתוב בישעי ע"ס <עם> אותן רשעים שהיו <שהיו> באותו הזמן. ויש לכל אדם ב' מקומות אחד בג"ע ואחד בגיהנם זכה צדיק, נוטל חלקו וחלק חברו דכתיב (יג) בארצם משנה יירשו נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חברו דכתיב (יד) משנה שברון שברם וכתוב (טו) כופר לצדיק רשע. לכך ברית (טז) נוצר פי' שומ"ד נפישו. נפישו פושיק שפתי' נפיש. נפש רשע תחת נפש צדיק בגיהנם. נפש צדיק תחת נפש רשע בג"ע. כענין ויהושע ב"ן נחל בן יפנה חיו שחיו מחלקם חיו בפשוט ובא"ת ב"ש סמ"ף בגי בחלק"ם <ובפשוט [חיו] בגן עדן בחלקם> לפי שנוצרו פיהם ורש"ע יבאיש ויחפיי' צדק"ה סופן עשור"ה ר"ל י מרגלים. ונפש בוגדים שומר נפשו ואין נפשו ונפש חרוצים כפר נפש ה' נפש בענין כנגד ה' עולמות. (טז) וה' ברכי נפשי. וה' שמות לנפש. ואם לא נחשב ונפש בוגדים ונפש עצל שם <ישים> תערב לנפש לשוב נפשו במקומם כתיב מפרי פי איש זה מאהבה דכתיב (טז) מפרי פי איש יאכל טוב זה מידאה או כאן לעוה"ב <וכאן> לימות המשיח.

פרק יז

הנפש נבראת ממקום רוח קדשו (יז) ויפח באפיו נשמת חיים ולקחה ממקום טהרה. ונק' (יח) גר יי נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. ומתחלה קודם שנופחה

(ז) דניאל י"ב. (ח) תהלים י"ב. (ט) שם נ"ח. (י) שם ט'. (יא) ישעיה ס"ו. (יב) שם. (יג) ישעיה ס"א. (יד) ירמיה י"ד. (טו) משלי כ"א. (טז) שם י"ג. (יז) שם. (יח) תהלים ק"ג, ק"ד. (יט) בראשית ב'.

הנשמה בקרבו הביאה הקב"ה על מזבח שיש בזבול לכפר על נשמתו כאשר בראו ממקום המזבח דכתיב (ג) ויצר יי אלקים וגו' מן האדמה וכתוב (ד) מזבח אדמה תעשה לי. כן הובאה נשמת האדם על המזבח והו שיסד רבנא משולם מזבולך (בעבודת יה"כ אמיץ כח) הפחת בחלדו טוהר נשם מזבולך. והלא הנשמות בערבות כדמשמע בחגיגה (דף ט"ז.) סה) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי אלא שהובאה על המזבח שבזבול ובית המקדש דומה לאדם שתי כנפות הריאה דומות לכרובים. הקול יוצא מבין כנפי הריאה. וכתוב (ו) וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים. עוד <ועור> מכסה את הריאה קרום שקורין בלשון אשכנז ולבמ"א חצר כבדא כנגדו (ז) והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים. ויש פה לאדם כנגדו המזבח. והשניים הם <כנגד> הכבש. והלשון הוא האש כאכול קש לשון אש. (ח) ולשונו כאש אוכלת. החוטם הוא הקטורת. וכל שיש באדם יש במקדש ויש בעולם. לכך הזכיר ישעיהו שלשתם <בפסוק אחד> (ט) השמים כסאי והארץ הדום רגלי. הרי העולם. (ט) איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי הרי המקדש. (י) וכבוד יי מלא את המשכן. (יא) ושוליו מלאים את ההיכל (יב) את כל אלה ידי עשתה ימיני טפחה שמים (יג) אף ידי יסדה ארץ (יד) מקדש יי כוננו <ידך> (טו) ידך עצבוני ויכוננוני ויעשוני הרי שלשתם שוים ומצפרנים של יד עד צפרנים של רגל ה' אמות כנגד ה' מאות שנה <מהלך העולם> (טז) ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי הרי שלשתם שוים לכך ברא הנפש כנגדו ולכך רמז במשלי ב' פסוקים סופן נר"ה נר"ה <נכון>. בט"ן (יז) כסא"ו (יח) שיבה (יט) בטן (xx) יטנו <ינוחו> (xxi) הוי ופתח (xxii) גר יי נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. וחתם (xxiii) תוכן לבות הוי שהלב מלון הנפש ולב אדם לב חכם צריך לו לב נשבר ונדכה ולא יהי לו רום עינים שהרי הקב"ה ברא לתרנגולים עפעפיו התחתונים עולים על העליונים לפיכך הוא מתגאה. אבל לאדם עליונה על התחתונה כדי לראות למטה לארץ ממקום שנברא ולעפר ישוב. כדי שלא יתגאה לכך סמך (xxiv) נבחר מזבח רום עינים כי העינים והלב מביאים את האדם לידי הרהור (ויקרא רבה ז') והעולה מכפרת על הרהור הלב כי אמר איוב (xxv) אולי חטאו בני וברכו אלקים בלבבם. (xxvi) ורחב לב כי הלב מלך על כל רמ"ח איברים וכתוב (xxvii) מכל משמר נצור לבך נצור לשונך לא נאמר אלא נצור לבך לפי שנאמר (xxviii) לראות במסתרים וכתוב (xxix) חץ שחוט לשונם. (xxx) יחזקו למו דבר רע. (xxxi) בלב עולות תפעלון. לכך נאמר (xxxii) נצור לבך (xxxiii) יחפשו עולות אומרים עולות על

סג) משלי כ'. (סד) שמות כ'. (סה) ישעיה נ"ז. (סו) במדבר ז'. (סז) שמות כ"ו. (סח) ישעיה ל'.
 סט) שם ס"ו. (ע) שם ס"ז. (עא) שם ר'. (עב) שם מ"ח. (עג) שמות ט"ו.
 עד) איוב י' תהלים קי"ט. (עה) ישעיה ס"ו. (עו) משלי כ'. (עז) שם כ"א. (עח) איוב א'.
 עט) משלי ד'. (פ) תהלים ס"ד. (פא) ירמיה ט'. (פב) תהלים נ"ח. (פג) משלי ד'.

הרהורי הלב ומנה במשלי באותה פרשה עבירות התלוין בלב וכתוב (פד) והיו עיני ולבי שם וכתוב (פה) לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. עינים שלוחי הלב הם וכן אזנים (פו) להקשיב לחכמה אזניך תטה לבך לתבונה. וכתוב (פז) פן ידאה בעיניו ובאזניו ישמע ובלבו יבין ושב ורפא לו הרי רפואה אצל הלב וכתוב (פח) והאזנת למצותי אני יי רופאִיך הרי רפואה אצל אזנים הרי הם תלויין בלב. ובתפילין כתוב (פט) בין עיניך שלא יסיח דעתו מהם. (פצ) שמע על לבבך. הפה והלשון שלוחי הלב שהלב מורה לפה לדבר. (ס) טרם אכלה לדבר אל לבי דברתי עם לבי ורגלים תולין ללב. (סוכה נ"ג.) במקום שלבי חפץ שם רגלי מוליכות אותי. וכתוב (סא) אקומה נא ואסובבה בעיר את שאהבה נפשי לכך אמר בפרשה (סב) פלס מעגל רגלך אל תטי ימין ושמאל הסר רגלך מרע. אבל ידיים אין כתוב בפרשה שאין תלויים בלב. מן (סג) בני לדברי עד מרע נ"ד תיבות. <וכן מן שמע עד ובשעריך נ"ד תיבות> וכן מן (סד) הנך יפה עד ומום אין בך (בלי פסוק א' ח') נ"ד תיבות ושבח כל פרצוף עד הלב ולא האזנים שהם לאחוריים. ולמה נבראו האזנים לאחור הפרצוף על שם שתחשב הנפש אעשה דברי שידברו בי לאחר פרידתי מן הגוף. (סה) ואזניך תשמענה דבר מאחריך. לכך אל תשמיע לאזניך דברים בטלים כי הם נכוין תחלה לאיברים. לכך תנוך האזן דק שיתן באזנו כדאמרין בכתובות (דף ה.) (סו) ויתד תהי לך על אזנך. וכתוב (סז) אזון שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין:

פרק יח

<ענין כסא הכבוד>

הנפש נופחה מן בוראה ע"כ היא דומה לו בכל ענין מראות כבודו כי מקצת כח רוחו היה משירי שירין. ועתה אשכילך כיצד נברא כסה"כ הראה הקב"ה את מאורו <זוהרו> על המים ומנוגה אורו הגדול והנורא לאין חקר ושיעור הגיה זהרו מתוך המים ומכח הזהר יצא אש ומאותה האש חקק וחצב כסה"כ והאופנים ולא חפץ הקב"ה לעשות מאשו הגדולה כי הוא אש אוכלה וגם לא יהיו המים יכולין לעמוד לפני כח אשו ומראיתה הגדולה והחזקה שלא יהיו נלחכין כמו באליהו (סא) ותפול אש יי ותאכל ואת המים אשר בתעלה לחכה כן הנפש רוח מרוח. הנשמה חי' לעולם בין חי האדם בין מת האדם בין גבור בין חלש והיא לא תטנף בגיעול הגוף. ובמות הגוף. שבה אל בוראה כקש לאבן שואבת אם היא טהורה מעבירה. (סב)

(פד) מ"א ט"ו. (פה) במדבר ט"ו. (פו) משל ב". (פז) ישעיה ר"ב. (פח) שמות ט"ו. (פט) דברים ר"ב. (ס) בראשית כ"ד. (סא) שה"ש ג'. (סב) משלי ד'. (סג) שה"ש ד'. (סד) משלי ט"ו. (סו) *ג' דברים כ"ג. (סז) מ"א י"ח. (ס) דברים ד'.

ואתם הדבקים ב"י אלקיכם. (ז) הדבקותי אלי בית ישראל (ח) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים.

פרק יט

חכמת נפש ורוח ונשמה

הנפש חייבת להודות ולהלל למי שבוראה. (ב) הללי נפשי את יי (ג) כל הנשמה תהלל יה. ולאהבו (ג) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. ולא אמר בכל נשמתך אך לבבך הוא הרוח, נפשך הדם.

ועתה אשכילך ואורך ירא השם הנפש היא בכבוד כי הדם היא הנפש והיא המתאוה לאכול ולשתות וחשק המשגל התאוה לפי שהכבד מלא דם ומתאוה להשביע לאדם בעדונים ובשעשועים ובשכבת קרי. זהו (ד) נפש שבעה תבוז נופת זו היא נפש רוח הוא בלב ומבקשת שררה וגדולה ומלבלבת <ומלכות> בלב בני אדם. ודעתה לרדוף כבוד ע"כ גאות הלב נק' גס רוח והיא המגבהת דעת בני אדם להשתורר ולהתגדל ולהתגאות. נשמה היא בעלת החכמה היושבת במוח כמלך בגדוד ודומה לכבוד בוראה ומואסת בתענוגי בני אדם ובהבלי שעשועים. ומחכמת ומשכלת דעת וכל מחשבתה לעבוד לבוראה במורא ומחשבת מה יהי בסופה בעת מות הגוף ויבלה. ואיך תשוב בטהרה למי אשר בראה בגוף גושם לחומים. האדם יש לו אדונים שנים ובמותו נעשה חפשי מהם. דכתיב (ה) קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדוניו. הם נפש ורוח החושבים בתענוגי בני אדם ולהרבות הבלים ולאכול ולשתות ולשמוח ולעשות כל אשר יחשוב הלב ובמראה עיניו ולדבר דברי הבל ולההנות הגוף. והנשמ' הופכת מחשבותם ואומרת (ו) מה שוה לאדם ויתרון לו בכל עמלו סוף איננו. ובמות הגוף איפה חכמתו ומאכלו ויפיו. אך טוב עבוד יי ולדבקה בו ולעשות דרכיו בלב שלם ובנפש חפיצה. זה אומר בכה וזה אומר בכה. הנה מתגבר הנפש המתאוה <והרוח. ותחלש> תחלש הנשמה ואין לה כח לעמוד לפניהם. בעבור היות גוף וכל יצוריו עוזרים אותה <אותם>. ע"כ המתעסק באכילה ובשת' לא יחכם לעולם. ובהתחבר הנשמה עם הרוח ותנצחנה הנפש אז תפקחנה עיני הנשמה להבין חכמת הגויות. ולכך לא תוכל לדעת שחכמות העליונות בעבור כח הרוח המבקשת <הגאווה> והיא המולידה הכעס וכשתגבר הנשמה על הנפש בעזרת הרוח צריכה הנשמה להתעסק בחכמה שתעזור אותה עד שתנצח הרוח

(ז) ירמיה י"ג. (ח) ש"א כ"ה. (ב) תהלים קמ"ו. (ג) שם ק"ג. (ג) דברים ו'. (ד) משלי כ"ז. (ה) איוב ג'. (ו) קהלת א'.

ותהי' תחת ידה. וצריך האדם שיחליש בכל כחו הרוח בעלת הכעס. והנפש בעלת המתאוה להתגבר הנשמה החכמה כי ממנה תוליד העונה כי בהתגבר הנשמה על הרוח יסור הכעס ועזות מצח. והנ' לבהמות נפש ורוח. כאשר יתאוה האדם לאכול ולשתות ולמשגל עד זמן קיצוין כן הבהמה. כי הנפש היא הצריכה לאכול. וכאשר יכעוס האדם כך הבהמה כי רוח בעלת התנודה ההולכת ממקום למקום. ולאדם לבדו נפש שלישית הנק' נשמה היא המדברת והיא המכרת בין אמת לשקר כי היא בעלת החכמה ובנפש השנית המתווכת בין שתי הנפשות למלאות כל חפץ כל נפש בעתו ולעמוד כל דבר על מתכונתו. ובמות הבשר הוא הגוף ימותו נפש התאוה ונפש הרוח ותשאר צורת הנשמה העליונה החכמה איננה מתה במות הגוף. ולפי שנשמת האדם המדברת שאיננה מתה יחלום החי מן המת אבל הבהמה שמתה אין לה נשמת החכמ' לא יחלום החי מבהמה שמתה או שנשחטה כאילו היא בחיים זה שנאמר (ז) והרוח תשוב אל האלקים הוא רוח החכמה. וכשחוטא האדם מפני שנשמת נפש ונשמת רוח היא תמות כאשר אמר הנביא (ח) הנפש החוטאת היא תמות. ואמר משה איש האלקים (ט) והאבדתי את הנפש ההוא (י) ונכרתה הנפש ההוא מעמי. קורא נשמת נפש האדם אשר תמות. ולאחר מות הרשע נפש הנשמה החכמה יקלענה בכף הקלע מפני ששמעה לרוח ולנפש. ונפש הצדיק אשר הכריח לחשוב שכל הנשמה העליונה נתחזקה על הרוח ועל הנפש תהי' צרורה תחת כסה"כ. כי ישבה בראש (כ) והחכם עיניו בראשו ושמע לעצת נשמה. ע"כ (ל) הכסיל ששמע לנפש ולרוח הכרת תכרת (מ) בחשך ילך. אבל החכם שישמע לנשמה העליונה הנפוחה מכסה"כ הוד נורא תזכה לרב טוב הצפון.

כשם שיש גוף לאדם בזה העולם כך לאחר המיתה והנשמה מתוקנת כשיחפץ הקב"ה אומר למלאך פעמים בכנפים ופעמים בלא כנפים ופעמים בגוף כמו שהי' בחיים כך במיתתו וי"ש חכמו"ל (ע"ז ה.) בועל שפחה קדקד שער מתהלך באשמי נקשרים יחדו ואמרו (עירובין ט"ט.) מי שבעל גוי' סותמין מילתו הרי במיתה בגיהנם כמו בחיים כי הרוח דקה ביותר וריח הגוף עבה ממנה ומלובשת בריח הגוף והגוף מלובש בריח מלבושיו. ואעפ"כ שנשרף האדם הריח לא פסק וכן רהיטי ביתו מעידין אפי' נשרפו ריחן לא פסק. לכך כשהמתים חפצים מלובשים במלבוש שהם חפצים רק אם הופשטו המתים שלקח תכריכין שנקברו עמהן אז נראה למתים עצמן כאילו הם ערומים וכיון שלא בלה הבגד עם הגוף באיזה רוח תוכל הרוח להתעטף. אבל אם בלה עמו או נשרף עמו יכולין להתעטף לכן בכבשן האש <דניאל וחביריו> הושלכו בסרבליהון לכך פרה אדומה עורה ובשרה ורמה ופרשה

(ז) שם י"ב. (ח) יחזקאל י"ח. (ט) ויקרא כ"ג. (י) בראשית י"ז. (כ) קהלת כ'.

ועצים <ועצם> הכל נשרף לטהר טמאי מתים והמת תפוס הכל. ואם חפצים להתראות או שניתן להם רשות להתראות אעפ"י שנקבר בתכריכך מתים למינים. כיון שניתן להם רשות להיראות יוכל להיראות באיזה מלבוש שרוצים פעמים במלבוש שנקבר עמו. פעמים בלבוש שלבש קודם לכן כי הרוח נשאר. ורבינו הקדוש (עיי' כתובות ק"ג.) ה' נראה בבגדי חמודות שהי' לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין הוא בתוקפו ופוטור הרבים ידי חובתן. ואינו כמתים שהם חפשים ממצות כ"א כחי בבגדים שהי' בחיים ונקראו צדיקים חיים במיתתן ופוטור בקידוש בני הבית. כשהצדיקים יושבים בבגדים נאים ובעידונים רבים אז הרשעים עומדים מבחוץ ורואין ממרחק. ויש רשעים גמורים שאין מניחים אותם לקרב לדעת אלא ע"י שמועה שמגידים להם ויש שיש להם לפעמים רשות להקיף הצדיקים לראות דרך חורים וסדקים (י) סביב רשעים יתהלכון. והצדיקים כן מקיפין. ואם צדיק הי' רואה בנו או אחיו או אחד מקרוביו בגיהנם והי' מצטער אז לא קרב לראותו. ויש צדיק אם יראה אביו או בנו או אחיו משומד אינו חושש אם הי' מת אז רואהו רק שלא יעצב כי בגי' אין עצבון שהרי לויתן ראשו בגי' וכתב (יג) לפניו תרוץ דאבה:

פרק כ

הנפש היא המתאוה שכשם שנפש בהמה מתאוה זכר לנקבה ונקבה לזכר לרבוץ כך נפש האדם. נשמה היא המנשבת כי לא מצינו נשמה בבהמה כי נשמה מנשבת מדעת כמו (י) נשמת יי' בוערה בו. (טו) מנשמת אל יתן קרח וכן (יז) נשמת מי יצא ממך דבור המנשב ומנשם וכן (יח) נשמת חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו אלו בני אדם כי הבהמה אינה מנשמת לעשות שום דבר בנשמתה כמו (יח) בגערת יי' מנשמת רוח אפו: נפש היא המתאוה לאכול ולהנאת הגוף רוח היא הדעת והוא הנדון לפי מעשיו אם בטוב אם ברע והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה: חיה זריזה במלאכתה כמו (יט) איש חי רב פעלים: יחידה אהובה וחביבה הרי האדם מתאוות מעורבות של יצרו. אם יש לאדם מאכל טוב ושתיות טובות יצרו גדול הרי אף במאכל ושתית תלוי אלא המלאך הממונה על היצר יועיל עם שרשים ועשבים ומשחית. ולפעמים יצר ע"י שטן לנסיון. ע"כ אין להקשות מאחר שעיוורו יצר תאוה כדאמרין בנסהדרין (דף ס"ד.) וביומא (דף ס"ט:) ואיתהני דלא מתגרי בקריבתי א"כ למה לא יתיחד עם קרובותי. והוא דע"ז (ע"ז ח.) אשה שאמרה זה בני הקטן מבני

(י) תהלים י"ב. (יג) איוב מ"א. (יד) ישעיה ל'. (טו) איוב ל"ז. (טז) שם כ"ו. (יז) בראשית ז'. (יח) ש"ב כ"ב. (יט) ש"ב כ"ג, דה"א י"א.

הגדול והאיך הי' לה יצר. אלא תלוי בראיית עינים ואינו שולט תחילה באם ואחות כנקבה של בהמה אלא לקושי אבר יהי שאם נתקע בהם ככומרים במשכב זכר לכשנהנה אינו ממלאך אלא מרגילות והמלאך מסיתו מאחר שנהנה כי המלאך מחטיאו לפי רגילותו ולא יתייחד עם חמותו ואחותו שמא יחטא מפני הרגילות. אבל אמו ובתו הגדולה מותר להתייחד:

פרק כא

פתרון החלום

הנפש דקה ועמוקה וקלה יותר מן הגוף וחזקה וקשה שהיא מקיימת הגוף ועומסת תאותו ע"כ נשבעו אבותינו חי י"י אשר עשה לנו את הנפש הזאת שהיא דומה לו והיא מראה לנפש מתריה <סתרים> ברפירת אבר ובחכיכת אבר ובחלומותי עמו <כמו> חלומות שיש באיכה רבתי (פרשה א') עינא בלע עינא ואמר על שני אחים שנתקלקלו במשכב זכור. עינו כאבת. א' מאחיו חולה. ב' עיניו כואבים. ב' אחיו חולי. שינו כואב. קרובו חולי. שינו נופל בנו או קרובו מ'. רואה מלך הוא אבל ש"ד <כאשר> אבלים ינחם. וכן חתן או חופה בבית וכן שמחה. אם לנער כואבים שנים יהי לאב או לאם. דם יוצא לאביו צער גדול הוא, ואם מכים על שניו יותר צער יהי. ואם מתחלקים בשר סימן למחלוקת. או אם רואה אש בכבשן או מצות ואם <אין> אש בתנור דברים רעים יהיו. ואם שלג בקיץ יגיד על שריפה. רואה עצמו פורח ילך למרחוק. אם רואה כרם אשתו מעוברת. ענבים יגדל הולד. ואם ילכלך <ילבלב> הגפן היא תפיל. הולך יחף סימן רע. רואה כאילו הולך למרחוק יבואו לו משם כתבים. אם רוחץ <סימן> רע לו. יוה"כ סימן מ' <מת> שיאמרו והוא רחום יכפר עון. או יסורין באין לכפר עליו. רואה חרב אחריו פחד. מקדש בחורבן יבא מי שיגיד לו חורבן ביהמ"ק. או יראה כתוב או בית צדק <צדיק> יחרב. דלת בית נופל הוא אשתו שתמו'. רואה תופש צפור בחיקו או דגים תהר אשתו ותלד. אם היא פנוי תקח בעל ואם הוא פנוי יקח אשה. ואם יש לה בעל או הוא או היא יולידו בנים אם פרחו מחיקם צריכים תענית. ובתעניתם יקחו עוף בחיקם ויניחוהו לעוף ויקחו תרנגולת לנקבה ותרנגול לזכר ויתנו צדקה לעני. עולה בהר צער וצריכה מחשבה עמוקה לזאת. אוכל מעדנים בני אדם הרבה כולם יבכו. אוכלים והוא אינו אוכל הם יבכו ולא הוא. מתפלל יהי שום דבר שצריך להתפלל. לא סיים יהי נענה.

יום א' כל שתרא' לשמחה יהפך. יום ב' ויום ג' אין בהם אמת. יום ד' ויום ה' טוב פתרונו ויבא לך אחר ימים רבים <יום ו' כל מה שתראה כן יהיה. יום ז' כל

שתראה אחר זמן רב יהיה. יום ה' ויום ט' אין אמת, יום י' ויום י"א לד' ימים תראה אם אמת > יום י"ב בכבוד ובשמחה יהי חזיוןך. יום י"ג לד' ימים יהי לך כל מה שתראה. יום י"ד ויום ט"ו > טובה > יהי בקרוב. יום י"ז אחר זמן יהי. יום י"ז לד' ימים > או לי ימים > יהי אולי ואח"כ תשמה. יום י"ח ויום י"ט לימים עשרים יהי חלומו. יום כ' ויום כ"א כל אשר תראה כן יהי. יום כ"ב לא יהי ואם יהי לשמחה יהי. יום כ"ג יהפך לריב ומצה. יום כ"ד יהפך לשמחה ולששון. יום כ"ה ויום כ"ז בקרוב עד יום ה' או עד י' יבא החלום אך קום והתפלל שיתהפך לטוב. יום כ"ז ויום כ"ח וכ"ט כל שתראה לשלום ולשמחה יהי. יום ל' כל שתראה לשלום: אדם שהוא חולם כאלו הוא רץ על הסוס ונענה או הפסיד הסוס > או < יפסיד. יבא כמהלך רישך ומחסורך כאיש מגן. רואה מלאך בלבנה מלחמה. בחמה שר אחד ילחם עם המלך והשר נוצח כי מן השמים עוזרים. ליקט תבואה בקמה > בחמה < מזונותי בטוב. או נחש רץ אחריי או נושכו פרנסותי מרווחים. תבואה שקוצרים ישמע בני אדם הרבה שהרגו מקצתם. רואה ארבה > או < ועופות קטנים חילות אדם כליק. ההולך בכוכין בארץ ילך לראות מחילות זו לפנים מזו כגון בפלטיך הדר בחדר או קברות. ההולך על המים רואה דמות אדם וצל במים. אבל שדים אין להם צל. לכך הולכין בין הצל והלבנה. רואה בתחלת הלילה אינו אמת. בחצות הלילה שקר ואמת. קרוב ליום כולו אמת והכל תולה כפי מה שילך לישן אם בעצבון אם בשמחה וצריך אדם לפתור כל חלום לפי עניינו כי כל דבר צריך החכם לידע אם יפתור לדע או לטוב. (6) והאלקים עשה שייראו מלפניו לשוב ממעשי. והכל עבור הנפש שתכיר בוראה. כי הנשם מן השמים וגופו מן האדמה וכשמת וישוב העפר אל הארץ כשהי והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה כי הנשמה עולה לכסה"ב. (7) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את י"י. (8) צרור המור דודי לי למי שמשים יראתו בלב. בין שדי ילין כל שיש לצדיקים בכבוד יש לרשעים בקלון. למעלה אש צחה וזכה למטה אש שחורה ורוח > וריח < גפרית כי באש י"י נשפט. ומזל האדם כדמות החי וכן מלאכו. זהו (9) ויהושע הי' לבוש בגדים צואים נראה לו כן הכשרי' בני"ס א"ו בוה"ן ש"ר ואין חוטב שם וראהו לפניו > בשרי כוס או בבוהן שר ואין הגנב שם וראהו לפניו <:

פרק כב

הנפש היא ביד בוראה ומראה לו > לה < הכל. ודע כי כמה פעמים רבות ילך אדם בלילה בחצרו לבדו ולא ינוק. ובהגיע זמנו למות אם ילך לבדו ינוק ואפי' כל העולם כולו עמו > וזהו < (10) בידך עיתותי (11) אשר בידו נפש כל חי. ואין שום ערמה

(6) קהלת ג'. (7) ש"א כ"ה. (8) ש"ש א'. (9) זכריה ג'. (10) תהלים ל"א. (11) איוב י"ב.

שיזכל להינצל מידו. ומכת המלאך אף רשם בגוף. הגוף דומה לבית והרוח כאיש בבית אם מוציאים האיש מן הבית אף מי שיתקן הבית וכלה ונופל. כך הרוח כשיוצא כלה הגוף. ודע כי כל דעת האדם נשאר לו לאחר מותו דכתיב: והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי. ופטר לו שיתלוהו והעוף יאכל המוח והבשר. והראוהו שידע כי הדעת רוא' העוף אוכל אותו כמו המכשפים עושים כשמת אחד מהם רוחו משוטטת במקום שחפצים והרוח שב אל הגוף בכשפים. הרי הדעת בו. והדעת מיקף ריח הגוף וריח הדמות ומראה לאדם כפי שחפץ האמת כי הנשמות פורחת למעלה כגון ביום דין או בלחישות. ואמרינן בשבת (דף קנ"ב:) רב אחא בר יאשיה דיבר לאחר שנים רבות והא דאמרינן בתוך י"ב חדש העלתהו בעלת אוב (הכל דחי הוא.) (למא שמ"א) ובאותה שעה לא היתה רוח שמאל בצרוד החיים. והביאו בבהלה והביא משה עמו שאם יצטרך יעזרהו שאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים ולראות שקיים הכל. כי המזכה אצל שזכה להליץ בעדו והלך משה עמו ונעלם לפי הרגע זהו להעלות אותו. והרוח משוטטת ובה ומגדת הכל. ובטורח גדול המת מגיד לכך אסור לעשות. אך (פ) תמים תהי עם י"י אלקיך:

פרק כג

הנשמות הרבה פעמים פורחים הנה והנה כמו ביום הדין לשמוע כדכתיב (ט) וכול צבא השמים עומדים על ימינו ועל שמאלו ויצא הרוח. ויש שהולכין כנגד צדיק כמו (ברכות כ"ח:) ריב"ז הכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה. וכן י"בא שלום ינוחו על משכבותם. ופעמים לראות חלקם בג"ע. ופעמים בישיב' של מעל' או משביעים בשם או בלחישות ששד"י או מלאכים יביאום. לפעמים כשרוחו משוטטת לפעמים תחת הכסא ושום השבעה <אין יכולת> להעלות בהמה אין יכולת לבעלת אוב אם לא בשם כגחזי <כחיה ובהמה> הבהמ"ה שחיות אחר בא כדגים שהחיו כדאמרינן במס' תמיד (ע"ן דף ל"ב:) אלכסנדר מוקדון רחץ דגים וחיו כרג הדומה לנחש ארוך שקורין אָלָא <אוגרָא> אם יחטוהו לכמה חלקים ונשליכו במים יתחברו החיתוכים ויהי שלם:

פרק כד

הנשמות והמלאכים אין רשאים לצאת ממחיצתם בלא רשות (ו) ויאמר הרוח אצא. והלא כבר יצא הרוח בלא רשות. אלא כשהקב"ה יושב בדין על מלך ועל אומה הכרוז יוצא. כל צבא השמים בואו והכריעו לזכות או לחובה מקצתן מחיבין

(ו) בראשית מ'. (ז) דברים י"ח. (ח) דה"ב י"ח. (ט) ישעיה נ"ז. (י) מ"א כ"ב.

ומקצתן מזכין: אמר השליח לרוח (י) זה אומר בכה זה אומר בכה. מיד ויצא הרוח ממחיצתן ואומר אצא. נטל רשות לצאת ויאמר צא. כי איך רגיל (בן) והנשמות מכריעות. שהרי אפילו בחיים (ב"מ פ"ז.) כמו רכה בר נחמני. וכן (עיי' חגיגה ט"ז:) ר' מאיר אגוז <רמון> מצא תוכו אכל קליפתו זרק מיד אמר שמעתתי מפומי דר' מאיר:

פרק כה

הנפש היא הסובלת כל פעולתה כי בצאת הרוח מגוף האדם סובלת רעה כפי חטאתו דכתיב (י) הנפש החוטאת היא תמות ואם היא טובה תעלה כי יש לכל רוח כסא לפי כבודו דכתיב (י) כסא כבוד ינחילם. ונידבק לכסא עליון (ו) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור' (הג"ה: בצרור' בגי' בכס"א הקודש"י) זה שמי לעלם זה זכרי לדור דור שמי משותף עם י"ה הם שס"ה ל"ת וזכרי משותף עם ו"ה הם רמ"ח כנגד מ"ע הרי תר"י מצות [מחוברות] בשם יתברך ויתעלה. [וכתיב (ט) אלקים ישב על כסא קדשו. ויש לכל צדיק שם המפורש להביאו מחבור' לחבור' וממחיצה למחיצה ומחדר לחדר שתחת הכסא ובמקום הראוי לה שם תחנונות' ומהללת ומשבחת ותעלה בכבוד הנרא' לה. ולא ניתן <רשות> לנפש צדיק לגלות לאוהבו שבזה העולם גזירות של מעלה. אעפ"י שהצדיקים יודעים חלקם טוב לעוה"ב, צעורים מן המיתה מאימת מלאך המות. וחיבוט הקבר. וכן המלאכים מצטערים (ט) הן אראלים צעקו חוצה ומלאכי שלום מר יבכון. וכן (ברכות י"ח:) אבא בר אבא ראה שמואל בנו ובכה על קרבת יום מיתתו אעפ"י שידע צדקתו כדאמרין בברכות בפ' מי שמתו וכל צדיק גמור שעלתה על לבו. לבקש דבר גדול לאחר מיתתו. יבקשוהו לפני הכבוד. שישאל שיעשו בקשתו מה שיתאוה לבקש דבר אחד ולא שנים. יש צדיק <זוכה להיות> לפני שכינה להיות או ידבק בכסאו של מעלה. יש שזוכה אחר הכסא ויש זוכה לצדדין גם לפניו דכתיב (ח) וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישישו בשמח'. והנפש נסבכת בכסא והכסא בכה"כ (י) ואתם הדבקים בי. (ו) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את יי אלקיך. ויש לכל צדיק כסא כפי הרוח של הצדיק, והרוח כפי המעשים, והמעשים לפי הענוה. וענותך (ט) תרבני. יש צדיק גדול וגבוה מחבירו. ויש צדיק אצל רגליו (ו) והם תוכו לרגליך. ויש אצל מתניין יותר למעל' (כ) כאשר ידבק האזור על מתני איש כן הדבקותי אלי בית ישראל. יש צדיק זה למעל'

(י) יחזקאל י"ח. (יג) ש"א ב' (יד) שמות ג'. (טו) תהלים מ"ז. (טז) ישעיה ל"ג. (יז) תהלים כ"ח. (יח) דברים ד'. (יט) ש"ב כ"ב. (כ) דברים ל"ג. (כא) ירמיה י"ג.

מזה (כ) הנשואים מני רחם העמוסים מני בטן ויש כנגד ברכים שכף אדם תמיד שם (ג) הן על כפים חקותיך ויש כנגד זרועות (ד) שמאלו תחת לראשי ויש כנגד כתפיו (ה) ובין כתפיו שכן. ויש כנגד פניו (ו) שובע שמחות את פניך הכל לפי לב בני אדם וכנגד מעשיו ויש כבוד זוהר <טוהר> פניו גדול משל חבירו ויש מלוכב בהודו והדרו יותר משל חבירו. <צדיק דכתיב הוד והדר (לבשו) [לבושה] ותשחק ליום אחרון> (בהמ"ד א 148) הנשים שעשו דדיהן בעבירה תולין אותן בדדיהן. והאנשים בערותם באבר שחטא בו כי מלבישין הרוח ריח הגוף שהי' לו תחלה והנשמה בתוכה ונידונים בגיהנם לכן אין <רוח וריח> כלין בגיהנם. <כי> אין רוח וריח כלין לעולם. והאיך הרוח והריח יוצאין מן הקבר כי אין עפר ועץ ואבן מתעכבין. הרי מים נבלעים בעפר אבל צדיקים נדבקים באל חי כאבן שואבת קש והכל עפ"י מלאך (ז) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו. הרי ב' צלמים כי פני כל האדם למעל' וצדיק כדמותו מלאכי שלום ורחמים. ולרשע כדמותו מלאכי חבלה ופני זעם ועשן. (פרק דר' אליעזר ל"ד ע"ש) אמר רב הונא כל ישראל המתים בחו"ל נפשותם נאספות לארץ שנאמר (ח) והיתה נפש אדוני צרורה. והנה כל הרשעים המתים בארץ נפשותם נשלכות חוץ לארץ שנאמר (ט) נפש אויביך יקלענה. וכן לעתיד לבא לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה אבל הכסא קולט את הצדיקים לכך נק' כסא קדשו שמקדש אחרים ואין מזיקין יכולין להזיקו כמו משה שיתרחקו מלאכי חבלה כשנגע בכסה"כ ונפש האדם יודעת בחייה קצת דיניה וגם תענוגיה ושעשועיה לעתיד:

פרק כו

הנפש דומה לבוראה שאין נראית ואין לדמותה כן בוראה כי כל עין לא ראוהו (ט) ואל מי תדמיזני ואשוה ויש לנפש להכיר בוראה ולעשות חפצו בכל רצונה ולא לעשות <לעסוק> שעשועי בענוגי עוה"ז שהוא הבל. כי אם עוברת על רצון בוראה ידוונה כדכתיב ליקרא אל השמים מעל זו הנשמה (ז) ואל הארץ לדין עמו זה הגוף. השמיים בגי' נשמ"ה שנופחה מן השמים ויש לחשוב לנפש מאחר שיש לה גוף כמו לבהמ' ולחיה מה נשתניתי שעשה ב"י הקב"ה הו"א מושל על כל והנאות העוה"ז מסר לי (ב) מה אשיב ל"ה כל תגמולוהי עלי. על כן אמעט בענוגות בני אדם ואעבוד י"י אלקי כל ימי היותי כי מה צורך לעינוג ובמותי יפסק. ולא תמצא החכמ' בשחוק ומשתה. (אבות ו' ד') פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וחי' צער אחי' ובתורה

(כ) ישעיה מ"ו. (ג) שם מ"ט. (ד) שה"ש ב'. (ה) דברים ל"ג. (ו) תהלים ט"ו. (ז) בראשית א'. (ח) ש"א כ"ה. (ט) ישעיה מ'. (י) תהלים נ'. (יא) שם קט"ו. (ב) (*ב) דברים ד'.

אני עמל ולא אבא מלון קיצה אך אורה לאחורים ולעצמי מחכמתה ולא מחכמת זונית קריי ליתיקי. זהו (+6) כי חכמתכם היא ולא שאר דברים ואין נכון צוואר עב וגוף שמן כ"א הממית עצמו דכתיב (ג) זאת התורה אדם כי ימות באהל ולא לישב בטל אפילו רגע אחד כ"א בעסק התורה ובעשיית המצות ויערב לנפשך שנהנים ממך עצה ותושי' ולא שיהנה לך אם יכבדוך (אבות א' יג) דישתמש בתגא חלף (דף ס"ב). כר' טרפון שהתענה כדאמר' בנדרים החכמים דומים לכוכבים בשמים (ג) והמשכילים זיהו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד כמו החוזים יודעים עתות <עתידות> כן החכמים יודעי בינה לעיתים וניכרים במעשיהם ובלבושיהם ויש לחכם לאהוב את בוראו (ה) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. כשיאמר יי אחד יחשוב כי הוא אחד במעלה מעלה ומטה מטה ומושל על כל מזכיר יי באימה ביראה בשמחה:

במדרש (מובא בביי אר"ח סי' נ"ז) בא וראה מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים דורות ראשונים אפי' בצער ובדוחק הם שרויין היז מזכירן שמו של הקב"ה כגון ר"ע וחביריו וצדיקים הראשונים. אבל אנו אין אנו מתפללים אלא לפנים. ואנו מספרים בין ברכה לברכה ועוזבים רצונו של הקב"ה ועוסקים בצרכינו. ולא עוד אלא שאנו מספרים בין קדוש לברוך. אר"ח בר חנינא פ"א הייתי מהלך בדרך. ופגעתי באליהו זכור לטוב וראיתי אחריו עשרה גמלים טעונים אמרתי לו מה הללו. <טעונים> א"ל אף וחימה. א"ל הללו למי. א"ל לכל מי שמספר בין קדוש לברוך או בין פרק לפרק או בין ברכה לברכה עליו הכתוב אומר (ו) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל. וכל המכוין לבו בתפלה או בק"ש אין תפלתו חוזרת ריקם שנאמר (ו) תאות עונים שמעת יי תכין לבם תקשיב אזנך:

פרק כו

ענין הנפש ויצירתה

<דין הנפש>

הנפש מרוקמת בגוף פרגוד לפני הכבוד ומשבחת לפני כבודו. (תנחומא פקודי ג' ע"ש נדה ט"ז: ע"ש) וכשהאדם בא לשמש עם אשתו. הכבוד אומר למלאך ששמו לילה ואומר לו דע כי טפת פלוני שזרע באשתו הלילה תתעבר. טול אותה טפה וזרה אותה לשס"ה חלקים וזרה אותה כדאמרינן בנדה (דף ל"א. ע"ש) (ו) ותורני חיל.

(ג) במדבר י"ט. (ג) דניאל י"ב. (ד) דברים ו'. (ה) ישעיה מ"ג. (ו) תהלים י'.
(ז) תהלים י"ח.

וגזר הקב"ה אם יהי גבור או חלש או זכר או נקבה או עשיר או עני או נאה או כעור או ארוך או גוץ. והמלאך הממונה על הרוחות אומר לו הבא לי רוח פלוני שהוא בגזי ג"ע ששמו כך ותארו כך דכתיב (ז)מה שהי כבר נקרא שמו. והמלאך מביא הרוח. מיד הרוח כורע ומשתחוה ואומר אל תכניסי בטיפה סרוחה שאני קדוש וטהורה. והמלאך מכניסה בטפה בעל כרחו. זהו (אבות סוף ספ"ד) על כרחך אתה נוצר ומכניס הרוח במעי אמו ומזדמנים לו שני מלאכים ושומרים אותו שלא יפול ומדליקין לו נר דלוק <על ראשו> (ג)בהילו נרו עלי ראשי. והמלאך מוליכו <בבקר> לג"ע. ומראה לו הצדיקים שבג"ע. ואומר לו ראה אלו שנבראו כמותך ושמרו מצותיו יזכו לכבוד הזה לפיכך זכו לטובה. ואתה דע שסופך לצאת אם תשמור התורה תזכה לשיבות הצדיקים האלה. בערב מוליכו לגיהנם ומרא' לו הרשעי' שרודים אותם במקלות של אש ואין מרחמין עליהם וצועקי' ווי ווי ונשרפין ואומרים לו אלו נבראו כמותך ועברו את <על> התורה ולא שמרו מצותיו ובאו לחרפה זו. ואתה הוי צדיק ולא רשע ויורני (ד)ויאמר לי יתמוך דברי לבך שמור מצותי וחי ומראק לו מן הבוקר עד ערב ומראק לו כי"מ שעתידך רגליו לעמוד בו ולדרוך בו <ומקום שעתיד לגור שם> ומקום לנוח בו ומקום שעתיד ליקבר בו ומראה לו טובים ורשעים. לערב חוזר למקומו. לסוף כשבא זמנו לצאת בא מלאך וא"ל צא ממעי אמך. אומרת הנפש הלא די לי עולם שאני דר בו. והמלאך א"ל ע"כ אתה נוצרת וע"כ אתה נולד. מיד מכבה לו הנר מכהו ושוכח כל מה שראה ויוצא לחוץ ובוכה על עולמו שיצא ממנו. לסוף הגיע זמנו למות בא מלאך א"ל תכיר אותי א"ל הן למה באת אצלי א"ל להוציאך מן העוה"ז ומיד בוכה (יומא כ' ע"ב) ומשמיע קולו מסוף העולם ועד סופו ואומר כבר הוצאתני משני עולמות והכנסתני והנחתני בעולם שאני דר בו. א"ל ע"כ נוצרת וע"כ נולדת וע"כ אתה חי וע"כ אתה מת וע"כ אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מי שאמר והי' העולם. וכשאדם שלא עשה תשוב' נפטר מן העולם בא המלאך <הממונה> עליו וא"ל חבל ע"ז הגוף שיצא מן העולם ריקם בלא מצות מביע בשני רגליו ואומר אוי לכם הרגלים שלא הלכו בדרכי השם אוי לכם השוקים שלא רצו לדבר מצוה אוי לכם המעיים שנהנו מן הגזל או לכם הידים שנתעסקו בדבר עבירה אוי לו לפה שאכל <ושתה> דבר שאינו שלו אוי לעינים שחמדו משל אחרים או לאזנים שלא קיבלו תוכחות אוי ליצר שלא נכנע לפני בוראו ועומד בנויפה וא"ל עלה לדין עמוד והכיר מעשיך (אבות ג' א') ודע מאן באת ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ומי בעל הדין ולמי <ולפני מי> אתה נותן דין וחשבון. כיון שאדם מת באים עליו ג'

(ג) קהלת ר'. (ג) איוב כ"ט. (ד) משלי ד'.

מלאכים א' מה"מ וא' סופר וא' שממ"ונה עמו. וא"ל קום הגיע קיצך. א"ל אינו בא עדין שלא הגיע קיצו. מיד יושב הסופר ומחשב לו ימיו ושנותיו. מיד פותח ב"ז את עיניו ורואה את מה"מ אורכו מסוף העולם ועד סופו ומכף רגלו ועד קדקדו כולו מלא עינים לבושו אש כסותו אש וכולו אש. סכך שבידו טפה של מרה תלוי בו ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות ואינו מת עד שרואה הקב"ה בעצמו ה"כ) כי לא יראני האדם וחי בחייהן אינם רואים אבל במיתתן רואים דכתיבה) לפניו יכרעון כל יורדי עפר מיד מעיד ע"ע והקב"ה חותם וכתוב (1) תשבע כל לשון. אם צדיק הוא מוסר נפשו לבעליו ואם רשע הוא מקשה ערפו ויצרו מתגבר עליו (2) רשע יראה וכעס.

<משפט חבוט הקבר>

(בהמ"ד א' 150) שאלו תלמידיך את ר"א כיצד דין הקבר א"ל בזמן שאדם נפטר מן העולם הזה בא מה"מ ויושב עליו ומכהו וא"ל מה שמך ואומר איני יודע מיד מכניס גשמתו בגופו ומעמידו ומושיבו בדין אריב"ל שלשלת חציו של ברזל וחציו של אש מביא ומכהו. פעם א' אבריו מתפרקין שני עצמותיו מתפורקין ובאק מה"ש ומקביצים אותם ומכין אותם ומכה מכה שלישית ומבקשים ממנו דין ודנים אותו בכל מדה ומדה. יום שני דנין אותו דין כך. יום ג' דנין אותו כך ביותר ממראה עיניו ומשפתיו ומלשונו ומרגלים ומשתי ידיו. ממראה עיניו מה שלא ראה אמר משפתותיו שהוציא דברי תפלות מפיו ומלשונו שהעיד עדות שקר ומרגליו שהקדימו לעביר' (שם) רמ"א משום ר"א קשה דין הקבר יותר מדינה של גיהנם. דין גיהנם לרשעים דין קבר אפי' לצדיקים גמורים אפי' גמולי מחלב אפי' יונקי שדים אפי' נפלים נידונין בו אבל הדר בא"י ומת בע"ש קודם שתחשך השמש בשעת תקיע' שופר אינו רואה דין הקבר. וכל מי שאוהב צדקות ואוהב ג"ח ומכניס אורחים לתוך ביתו ומתפלל תפלתו בכוונ' אפי' דירתו בכל מקום אינו רואה דין הקבר ולא דינה של גיהנם. שנאמר (ח) קראתי אל י"י מצרה לי ויענני וכתוב (ט) מבטן שאול שועתי שמעת קולי. משל לה"ד לג' בני אדם אחד מהם עובד אדמתו וא' מהם עוסק בכסף וזהב. וא' מהם עוסק בתורה. הגיע זמנו של עובד אדמה לפטור מן העולם א"ל תנו לי מעמלי שעמלתי בעוה"ז ואלך ואשא לבית עולמי שלא אלך ריקם. א"ל שוטה האיק נותנים לך מעמלך באדמה כי האדמה היא של י"י שנאמר (ט) ל"י הארץ ומלואה. בא זמנו של עוסק בכסף וזהב לפטור מן העולם. א"ל תנו לי

(ה) תהלים כ"ב. (ה*) שמות ל"ג. (ו) ישעיה מ"ה. (ז) תהלים קי"ב. (ח) יונה ב'. (ט) תהלים כ"ד.

מעמלי שעמלתי כדי שאשא לבית עולמי ולא אלך ריקם. א"ל שוטה האיק נותנים לך מעמלך שעמלת בעוה"ז כי הכסף והזהב של הקב"ה שנאמר י(לי הכסף ולי הזהב אמר יי צבאות. הגיע זמנו של עוסק בתורה לפטור מן העולם א"ל תנו לי מעמלי שעמלתי בעוה"ז ואלך לבית עולמי ולא אלך לבית עולמי ריקם. א"ל אי צדיק אי שר אי חסיד הלא עוסק בתורה היית והתורה מאירה לך וקב"ה מאיר לך בסבר פנים יפות שנאמר י(ולך תהי צדק' ומה"ש יוצאין לקראתך ואו' לך שלום בואך שנאמר י(יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכוחו ע"כ:

פרק כח

דין שמים לפני הקב"ה ג' ימים. דין הקבר ז' ימים דין גיהנם י"ב חדשים והצדיק כשנפטר א"ל יבא שלום ומה"ש יוצאין לקראתו ואומרים בואך לשלום י(והלך לפניך צדקך וכבוד יי יאספך. (שם) אמרו חכמים חצר גדולה יש למתים. ולפני החצר נחל גדול' יוצא מג"ע. ולפני הנחל שדה. ושם המתים רועים בתוך השדה ושותים מאותו נחל ובערבי שבתות הקב"ה מחי' אותם ומעמידים על רגליהם ונחים בשבת ומשוררים על קבריהם י(ירננו על משכבותם. ובשבתות ובר"ח מקבלים פני השכינה ומשתחווים דכתיב ט(והשתחוו עם הארץ פני השער ההוא בשבתות ובחדשים וכתוב ט(והי מידי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יי:

פרק כט

מעשה בר"ע שהי' מהלך בביה"ק ופגע באדם אחד שהי' ערום ושחור כפחם והי' טוען כסבור י' טעונין והי' רץ בהם כסוס שהוא רץ גזר ר"ע והעמידו אמר ומה ראו בך לעשות עבודה קשה כזאת. א"ל אל תעכבני פן ירגישו <ירגזו> בי הממונים עלי. א"ל מה טיבך, א"ל מת אני ובכל יום שולחים אותי לחטוב עצים ושורפים אותי בהם. א"ל מה תקנה יש לך. א"ל אם יש לי בן זכר ויעמוד לפני הקהל ויאמר ברכו ויהא ש"ר מברך מיד יתירו אותי מן הפורעניות. הרי אנו רואין מה שמתפלל בנו עוזר לאביו מגיהנם ע"כ אמרו בקידושין (דף ל'. ע"ש) המלמד בנו ובן בנו תורה כאילו קיבלה מהר סיני דכתיב י(והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני יי אלקיך בחורב:

י) הגי ב'. יא) דברים כ"ד. יב) ישעיה נ"ז. יג) שם נ"ח. יד) תהלים ק"מ. טו) יחזקאל מ"ו.
טז) ישעיה ס"ו. יז) דברים ד'.

פרק ל

<משפט נפש>

הנפש צריכה לחשוב מחשבות מי בוראה וליך בדרכי ולהאמין בו (ט) וצדיק באמונתו יחיה שהכל ביד הקב"ה לשלם הטוב והרע. צריך לאהוב <התורה> ולקיים המצוות ולשמוע דברי השם ממייסרין ומוכיחין כדאמרינן בערכין (ט"ז: ע"ש) כמה פעמים לקה עקיבא ע"י וכל שכן שמוסיף אהבה (תן) (ט) [הוכח] לחכם ויאהבך והמבקש מוסר, משים אשם נפשו, ומקבל יסורין על חטאיו כדוד (ז) שמרה נפשי כי חסיד אני והלא שכב עם בת שבע אלא כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו כדאמרינן במס' שבת. (דף נ"ו). ועוד שקיבל פורעניות כנגד העון ועל כל מדה יברך לבוראו דכתי' (כ) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך בכל מדה שמודד לך וכתוב (כ) חסד ומשפט אשירה וכתוב (כ) יי נתן ויי לקח יהי שם יי מבורך.

פרק לא

הנפש לא נודע דמותה ואין לה שיעור. כן לכבוד אק לומר בו מראה לבן או אדום או שחור או ידוק או ירקק או שאר מראה והבורא אק לו קצה לא למעלה ולא למטה לא לד' רוחות ולא מראש ולא מסוף ולא לחכמתו ולא ליכולתו וכוחו ואק מחשב' יכול' לחשוב מה הוא כי הוא בורא ולא נברא ואק לדמות יוצר לנוצר. (כ) ואל מי תדמיוני ואשוה ומה דמות תערכו לו זהו הדבר שאק לו סוף והוא מלך וממלא כל בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם זהו יש לחשוב על (כ) יי אלקינו יי אחד וכתוב (כ) כי יי הוא האלקים אק עוד מלבדו הוא אל אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב והוא המראה כבודו ליראיו. וכבודו היא לאמונתו והאמונה ראש התורה (ט) ראש דברך אמת. (כ) והיה אמונת עתך אמונת סדר זרעים ראש לסדרים. (כ) אנכי יי ראש לדברות ויש לבטוח בו בכל מה שעושה עם האדם. ובכל איברי יש לו לשבחו שהם עדין שנאמר (ט) ואתם עידי נאום יי לאיברים הזהיר הכתוב. העינים מלראות בנשים ומראות ברע כ"א יראה בתורה ובמצוות. האזנים מלשמוע דברים רעים ודברים בטלים כ"א לשמוע דבר יי אפים מלכעוס ומלהיות בגובה אפו ומלהריח ריח תועבה כ"א במצוות. פה מלדבר רכילות ודברים רעים ודברים בטלים ומלחרף כ"א להלל לשם ולהגות בתורה. גרון שלא לאכול ושלא לשתות דברים

(ט) חבקוק ב'. (יט) משלי ט'. (כ) תהלים פ"ו. (כא) דברים ו'. (כב) תהלים ק"א. (כג) איוב א'. (כד) ישעיה מ'. (כה) דברים ד'. (כו) תהלים קי"ט. (כז) ישעיה ל"ג. (כח) שמות כ' דברים ה'. (כט) ישעיה מ"ג.

האסורים ולא יהא זולל וסובא <ולהוט אחר גרונו>. ידיים שלא יניקו ידו ולא ירום זרועו על יתום <ועל החלש ממנו מפני שיש לו עצה וכח> ועל מי שיכול לו. כפים מתמוך <מליקח> בשוחד כ"א לישא כפים בתפלה ובברכה. רגלים שלא ירזים <ירוצו> לרעה ולא לילך בעצת רשעי' ובדרך חטאים. כי אם לרוץ למצוה ערוה מלחטוא ולעזוב קושי אבר ורוח זנונים כ"א לבנים. החלב <הלכ> והכליות מלחשוב דברים אשר לא כדת. ובכל דבר שהוא קשה יש לעבוד לבוראם בנסיון בכל לבבו ובכל נפשו. וכתיב (ז) יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך כי בך אברכך. (ח) ישא ברכה מאת יי'. (ט) עמו חכמה ותבונה <ותושיה> (י) יהב חכמתא לחכימן. וכתיב (יא) שומר הברית והחסד לעבדיך ההולכים לפניך בכל לבם.

אין אדם זוכה לתורה שנק' אמוץ אם לא יהגה בה יומם ולילה. אין מגיעין אל הכבוד וכסה"כ כ"א בעבוד' שטורח. דברים שאדם אוכל מפרותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעוה"ב שהם תדיר וקשים לעשותם. (א) תמים תהי עם יי' אלקיך. (ב) התהלך לפני והי תמים (ג) הנה שכרו אתו ופעולתו לפני תמיד. (ד) ושבתם וראיתם בן צדיק לרשע בן עובד אלקים לאשר לא עבדו: כל דבר שמתאוה האדם יקשה לו לעזוב מפני תאות נפש ועוזב בעבור השם כגון טיולי בניו ובנותיו ושעשועי בני אדם וברווחים ומניח הכל ועוסק בתורה. (אבות ד' י') הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה יזכה למעלה גדולה לדעת חכמת הנפש וחיי <ורזי> עליונים כי אין למסור סודות כ"א לעזוב תאות העולם ועוסק בעבודת בוראו. כמו (ט) סוד יי' ליראיו (י) ואת ישירים סודו. כ"א גלה סודו אל עבדיו הנביאים. כשעובד אלקים <בדברים קשים> כשק"שים. וכשעוסק ברצון יצרו עוזב רצון יצרו כמו (א) וזאך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים. וחושב כי אלקים בשמים ורואה כל שומע אותו האדם ירא דברו של עצמו להוציא מפיו שום דבר בטל ומה שאך רצון בוראו וכשמתאוה אין אדם יודע קושי ערותו והרהורים יבן אל לבו (א) אני יי' חוקר לב ובוחן כליות לא כתב שלמה חכמת כלדים וחרטומים כי <אם חכמה טוב לעולם הבא לכך החל יראת יי' ראשית דעת וסיים יראת יי' היא תתהלל וקהלת (א) סוף דבר> הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם חייב לעשות וזהו צניעות' פירושו שלא נמצא בו שום עון כמו (א) ואשתמרה מעוני ואהי תמים עמו זהו (א) והצנע התקן והכן מעשיך ודרכיך (א) לכת עם אלקיך כל אדם שאינו מפורסם עם מיושבי קרנות הוא עם אלקי (א) תמים תהי עם יי' אלקיך:

(ז) בראשית כ"ב. (ח) תהלים כ"ד. (ט) איוב י"ב. (י) דניאל ב'. (יא) מ"א ח', דה"ב ו'. (א) דברים י"ח.

פרק לב

הנפש יש לה לדעת כי בוראה יודע עשתנותי כמו (מ) ודע את אלקי אביך כי כל לבבות דורש יי וכל מחשבות הוא מבין כי מבין המחשב' עד שלא נוצרה. (מ) אני יי חוקר לב ובוחן כליות לתת לאיש כדרכיו הם המעשים וכפרי מעלליו הם המחשבות וכתוב (מ) ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו למען יראוך כל הימים וכתוב (ט) יראו את יי ועבדו אותו בתמים ובאמת. (ז) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא מלחטוא במצות לית (ז) ואת מצותיו שמור > במצות עשה את האלוקים ירא בסתר ואת מצותיו שמור < בגלוי את האלקים ירא מלעשות עביר' ומלעיין יופי אשה. ובמצו'תיו שמור שמור בהפסד < ממון > קנה אתרוג באלף זוז. וכתוב (ה) עקב ענוה יראת יי עושר וכבוד וחיים (ה) ביראת יי מבטח עוז:

פרק לג

הנפש תירא מן בוראה לאהוב אותו כדכתיב (ג) והי אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יי אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. וכתוב (ד) למען תירא את יי אלקיכם לשמור את כל חוקותיו ומצותיו אשר אנכי מצוך היום אתה ובנך ובן בנך כל ימי חיך למען יאריכון ימך (ה) מה יי אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה. ייג פסוקים < בחומש > שיש בהם אהבת השם וייג יראה. וכן בתמניא אפי ייג פעמים כתיב עבדך. ואחד עבדיך וכן ייג פעמים לב וא' לבם. הרי [נ"ד כמנין לבבך] [ל"ב כמענין עבד] ע"ש (ג) ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם וכתוב (ה) לעבוד את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וכן בתמניא אפי ייג לימוד וא' לשון רבים (ט) מכל מלמדי השכלתי. לימד מי שלומד בכל לב יהי עבד להקב"ה. וכנגדם ג"פ (ט) והוא רחום שיש בו ייג תיבות ואין פוחתין מג' סליחות כדי שיהי' משולשין ייג מדות (ט) אל רחום. והמבקש מחבירו מטו א"צ יותר מגי"פ. לכך לימוד' ול"ב ועב"ד שוין בתמניא אפי. וייג מדות שהתורה נדרשת בהן. וייג מינים (ט) לא יותן זהב סגור תחתי ולא תסולה בכתם אופיר. למה אמר ייג ל"ב וייג עב"ד שאין נק' עבד להקב"ה אלא שלבו נאמן לפניו כמו (ס) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו. (פ) ואשיב אותו דבר כאשר עם לבבי. וייג שנים קדם יצה"ר ליציט ואם

(ל) בראשית י"ז. (לו) ישעיה מ. ס"ב (לח) מלאכי ג' (לט) תהלים כ"ה. (מ) משלי ג'.
 (מא) בראשית ל"ט (מג) ירמיה י"ז (מג) קהלת י"ב. (מד) ש"ב כ"ב (מה) מיכה ו'. (מו) דה"א
 כ"ח (מז) ירמיה י"ז (מח) מ"א ח' (מט) יהושע כ"ד. (נ) קהלת י"ב. (נא) משלי כ"ב.
 (נב) שם י"ד (נג) דברים י"א (נד) שם ו'. (נה) שם י'. (נו) תהלים קי"ט (נז) שם ע"ח.
 (נח) שמות י"ד (נט) איוב כ"ח (ס) במדבר י"ד (סא) יהושע יד

תשמור ^סמשש הנה שנה יי ושבע תועבת נפשו אז ^{סג}בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רעה. <ואמר ז' > ושש חסדך וא' חסדך <חסידך > וה' אמונה.

פרק לד

הנפש שוכנת בראש על המוח. ובראש ט' איברים. כן הקב"ה שוכן על ז' רקיעים ועוד רקיע על החיות הרי ח' וערפל תחת רגליו הרי ט' לכך נק' גאה שמתגאה על ט'.

פרק לה

הנפש נתן לה ח' ימי מילה כן הקב"ה נתן לו קרבן ^{סד}ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן. כנגדם אמר דוד ^{סה}למנצח על השמינית על המיל' שניתנה בשמיני. ואמר בתמניא אפי ט' פסוקים שלכל אחד יש בו ח' תיבות. וכנגדם ט' מצות שהם נוהגים בשמיני. ^{סו}וביום השמיני ימול א'. ^{סא}ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ב'. ^{סב}וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים מצורע ג'. ^{סג}וביום השמיני יקח שני תורים או שני בני יונה זב ד'. ^{סד}וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה זבה ה'. ^{סה}ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ו' ^{סו}ביום השמיני מקרא קודש יהי ז'. ^{סז}וביום השמיני שבתון ^{סח}וזרעתם את השנה השמינית ^{סט}וביום השמיני יביא שתי תורים נזיר. ח'. ^עואת שמונת הבקר נתן לבני מררי ^{עא}ביום השמיני נשיא לבני מנשה ט'. ^{עב}וביום הששי פרים שמנה בו. ^{עג}ביום השמיני עצרת תהי לכם. והיו ט' מצות ביום השמיני לכך ט' פסוקים בתמניא אפי שיש בהם ח' תיבות. ויסד תמניא אפי' ^{עט}אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. וחוקות שמים וארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה: וכנגדם ח' נסיכי אדם. וח' מלכים הכה משה <וישראל>. ה' מלכי מדין <ופרעה> ושני מלכי האמורי. ח' אלפי ביתות כנגד ח' דברים שהם בכלל כ"ב. כ"ב אלו הן אלפ"א ביתא כ"ב אותיות: אמ"ש בג"ד כפר"ת ה"ז חט"י לני"ס עצ"ק. וכן העולם אויר מים שמים. כל"ש צמח"ן וי"ב מזלות. וכן ימי השבוע וג' רגלים וי"ב חדשים. וכן (י"ב) [י"א] שבטים. (וז') [וח'] שרה רבקה רחל לאה זלפה בלה"ה וא"פרים וי"מנשה ויוסף אל תחשוב אברהם יצחק ויעקב.

וכן האדם ראש לב וגו' ובטן. וז' ב' עינים וב' אזנים וב' נחירים ופה וידיים וב' זרועות <וב' אזרועות> או זרועות הסמוכות לכתף וכיוצא בהם לרגלים ב' כפות וב'

^{סג} משלי ו'. ^{סד} ויקרא כ"ב. ^{סה} תהלים י"ב. ^{סו} ויקרא י"ב. ^{סז} שם ט'. ^{סח} שם י"ד. ^{סט} שם ט"ו. ^ע שם. ^{עא} שם כ"ג. ^{עב} שם. ^{עג} שם כ"ה. ^{עד} במדבר ו'. ^{עה} שם ז'. ^{עו} שם. ^{עז} שם כ"ט. ^{עח} שם. ^{עט} ירמיה ל"ג.

שוקים וב' ירכים הרי כ"ב. וכלים שפירש שמונתם כ"ב פ) בני קהת נושאים ו' בני גרשון ח' בני מררי ח'. ועל המזבח כ"ב דברים פ) פר אחד בן בקר. איל אחד. כבש א'. ושעיר עזים א'. ולזבח השלמים בקר שנים. אילים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה. ותמיד של שחר הרי כ"ב. וזו מנחה ולוים כ"ב אלף פ) וכ"ב אלף בקר הקריב שלמה וכ"ב קרבנות בר"ה עם תמיד של שחר. וכ"ב שמות פ) דודי צח א'. ואדום ב'. דגול מרכבה ג' ראשו כתם פז ד' קוצותיו תלתלים ה'. שחורות כעורב ו'. עיניו כיונים ז'. על אפיקי מים רוחצת בחלב ח'. יושבת על מלאת ט' לחיו כערוגת הכושם י'. מגדלות מרקחים י"א. שפתותיו שושנים י"ב. נוטפות מור עובר י"ג. ידיו גלילי זהב י"ד. ממולאים בתרשיש ט"ו. מעיו עשת שן ט"ז. מעלפת ספירים י"ז. שוקיו עמודי שש י"ח. מיסודים על אדני פז י"ט. מראהו כלכנון כ'. בחור כארזים כ"א חכו ממתקים כ"ב. וכן כ"ב <עד אשר לא תחשך השמש והידח וכן כ"ב במזמור הללו את יי מן הארץ וחשוב כאחד זקנים עם נערים> דברים זקנים עם נערי חשוב כאחד כי (ברכות ל"ד): שלוחו של אדם כמותו ועוד הרי כאן כתיב ע"ם. ובמעשה בראשית ב' ארץ וב' יבשה. וכנגדם ח' פעמים פ' יחזקאל מן המצות פ) ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יי מקדשם פ) וימרו בי בית ישראל במדבר א'. פ) בחקותי לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אותם וחי בהם ב'. פ) ואת שבתותי חיללו ג' פ) ואומר אל בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו ובגילוליהם אל תטמאו ד'. פ) אני יי אלקיכם בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: ואת שבתותי קדשו והי לאות ה'. פ) וימרו בי הבנים בחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו לעשות אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. (ו) את שבתותי חללו ו'. פ) יען משפטי לא עשו וחקותי מאסו ואת שבתותי חללו ז'. פ) וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם ח'. ובח' איברים תלויין המצות עינים אזנים נחירים ופה ידים ורגלי הראש הערוה לכך מתחיל בח' ומסיים בח' זה הפסוק פ) ח"כם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוט"ח. ובתמניא אפי ח' נצורות <וח' אותיות לנפש נרין פ"ה שיי> והנפש בח' אותיות ג"ם <נס"ע> ע"פ צקר"ש והם סופן של שקר שיי"ן קר"ף ריי"ש. הרי שקר בראשו ונפש בסופו כי שקר"ש משחית נפ"ש ונכ"הו בלשון פ) כי כרו שוחה לנפשי ונפש עליונה נוקמת פ) למדו לשונם דבר שקר פ) אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי:

פ) במדבר ג'. פ) שם ז'. פ) מ"א ח'. פ) שה"ש ה'. פ) יחזקאל כ'. פ) משלי י"ד. פ) ירמיה י"ח. פ) שם ט'. פ) שם ה' ט'.

הנפש היא מעולה מכל הבריאות וניתנה לבני אדם שנא' ויפח באפיו נשמת
חיים אבל בבהמות לא כתב ויפח כי אם ותוצא הארץ נפש חיה. וכן האדם מעולה
 על כל בהמה וחיה, ונפש אדם מעולה מכל חי בארץ. נפש היא רוח טהורה נשמת
 חיים נר אלקים וידעת דעת ועצות ומזימות ושומעת ורואה וטועמת ומריחה
 ומשמשת בכל הגוף ומבין ענייני הגוף, כי נפש כל בשר דמו בנפשו, נפש כל בשר
 דמו הוא והיא הרוח אם יתייבש אבר אחד, היד או הרגל, או נתחרש או נתאלם מן
 הרוח הוא ולא מן הדם מתייבש, ואם יחתך אבר אחד לא ימות האדם, אך באבר
 תחלק חלקו מן הנפש, ואם יחנק מיד מת ודמו בו, ואם יהרג לא ימות מן הדם כי
 אם מפני הרוח, ומה שכת' דמו בנפשו הוא כחה בדם שכשיאכל וישתה תאות הנפש
 הגידך מתמלאין ופותחין פיהם ויחממו הקיבה ומרוב החימום יתעכל המאכל
 והסלת שבמאכל יכנס בגידך ובהם יתקיים הנפש מחמימות הדמים זהו דמו בנפשו,
 ורוח שבלב מקבל כל חפץ הנפש, שאם רואה חפץ יפה נאה ותתאוה אם בעלה יוכל
 לעשות רצונה תגיל הלב במילוי שמחה וימלא הפה שחוק מרוב עשתונות הלב על
 החפץ ושנעשית רצונו. ואם לא יוכל בעלה לעשות רצונה תאנק הלב ויכעס בקצף
 חימה ולא ירהר כי אם על אותו חפץ היא האהבה והיא השנאה וכל חכמה ודעת
 ומזימה ומחשבה והרהור ממנה. ובוה הדבר תבין כי היא יושבת בתוך המוח
 במלונה אך הלב שוקט ושואל ממנה, וכשאדם יגע ויעף מיד תרדמה נופלת עליו
 והחלום מתרבה ואינו יודע אם הוא ער או ישן, ואם מקיצץ אותו בבהלה יתחבל
 הגוף. ועל לבו נודדת כציפור קטנה היא הנפש ששבה ואם היא תשוב מרנונה
 ממקור ובלא בהלה כמו קרוב לבקר או עיר בלי בהל כמו קרוב לשחרית אז הנפש
 במלונה. כשיבך הנפש קול דממה זמר וניגון מחשב ידאת אדם וכגון ויחשב, רוח
 אלקים יבא עליו רוח אמת. אבל בעצבות רוח רעה מבעתתו על כן עליו ישמוח הלב
 באהבת בוראו.

הנפש יושבת וחושבת מי בראה, אז לובשת ענוה ויראת השם, כי רוח האלהים
אין להגביה בגיאות, אך יחשוב על בוראה שהוא ראשון לכל הראשונים ואחרון
לאחרונים, והוא באחד ומי ישיבנו, וכאשר יראה אדם את עצמו וגופו היך שרשו
וגזעו ואיך נוצר מן הטינוף מטיפת זרע ונעשה אחד כך כעץ חתיכת בשר ונופח בו
רוח עליונית ומרוקם בעצמות וגידך דם ומוח עצמותיו והעצמות נתמלאו מהן
והלבישן עור, והיך נוצר בקלסתר פנים וקימת אפים ומנחירים, והיך נקובים לפנים
ולגרזן להנשים להינשם ולהרית, ואוזני לשמוע, חורי עינים ופרצופי [ניא עינים]
פנים מכמה גוונים ואישון עין וריסי עין והפה והגרזן והחיק והלשון איך משוך,
והשפתים לפתוח ולסגור. ומלתעות והלחיים ושתי דלתות הפה מקום נטיעת שיניים
ושתי שפתים ואצילי ידים ורגלים וחללי הגוף והאצבעות וקשריהן וציפורניהן איך

משונים אחד מחברתה, ואיך אסור ט' חדשים ויצא ערום עיור ופסח חרש וחיגר. ועוד יאמר אל לבו מי פקחך ומי פתח אזניך מי שם פה לאדם מי נתן לך כח הילוך ותשמיש ידים ורגלים וחכמה ובינה ובימי בחורתיך מי השחיד לך שערי ראשך וקנך כי אם תרחץ בכל מיני נתר ובורית אף אתה יכול להלביך אפילו שער אחד אז תשב יצר על מכונו כי הוא פועל את כל אלה, זהו שנאמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי השם הוא האלהים, המפעל אף דומה לפועל והוא בורא כל ומלא כל רוח האדם בלב המלבלב מבלתי הלב אף חכמה, לכך נאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובלבבך לעשותו. על כן נקרא ל"ב לאמר חשוב מן ב' של בראשית עד ל' לעיני כל ישראל הרי ל"ב, על כן ספר יצירה מתחיל בל"ב נתיבות נברא העולם. ויחשב הלב הקב"ה בראני והווה עמי בכל הוויתו ומעיד בי וברא מטיפת (טיפת) אבי ואמי ודברים בגולמי אלו הן: עור ובשר וגידים ועצמות ומוח ודם ושער וציפורנים ושחור עינים [נ"א פנים] ולובן בעין. וכן הקב"ה נתן לי ודברים משלו אילו הן: נשמה קלסתר פנים ושמיעת האוזן ומראית העין רוח אפים ניב שפתים והרגלת לשון שימוש ידים והילוך רגלים חכמה בינה. מי נתן לי כל זה אהבנו בכל לבי, רוח אדם סובל כל הגוף ורוח סובל כל העולם לומר שהאדם עולם קטן הוא, ואף אויר בלא רוח. על כן יחשוב האדם*) אשרי שנבראתי בצלם ובדמות וניתן לי דיבור לעבוד למלך הכבוד, ונתן בי רוח שפקודה בידו אם אחטא יכולת בידו להשליך רוחי אכבדנו אעבוד לפניו בשמחה ואגיל בעבודתו ואמאס תענוגי העולם הזה לעדני מעולם הבא. והשם התויך הלב באמצע רוחב הבטן שמשם הרוח יוצא שהלב ממוצע בין ריאה לקנה, וכן רוח הקודש יוצא מן הכסא שהוא מותווך בין ה' מחנות, זהו רוח אלהים, וכן הארון מותווך בין המחנות שמשם יוצא רוח לנביא ותחת כסא הכבוד חלול כאגוז שחלול תחתיו ושם הרוחות שנאמר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים (עם) [את] השם אלהיך, והא מתוקן בחלל של פה החיך והלשון שיש גובה בחיך כספינה ובו הרוח, ומעיין תחת הלשון כמו נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי שנא' נשאו נהרות השם:

גיהנם וגן עדן

הנפש שוכנת במדורה, ואם עובדת לבוראה אשריה, ובמפתח הלב רובץ יצר הרע דומה לזבוב, דכתיב זבובי מוות יבאיש יביע שמן רוקח, ורוח נשמת האדם

* נכתב בצידו: עיין עירובין פ"ק דקאמר התם נוח לו לאדם שלא נברא, וכן פ"ק דע"ז, אמר בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאילמלא הן לא באנו לעולם, ור"י פירש בעירובין דמיירי באדם סתם אבל בצדיק אשריו ואשרי דורו.

אצלו, ויש לו לחשוב הלא כל יושבי הארץ כחגבים ואיך אחטא לפני המלך הגדול הגיבור והנורא אשר לא ישא פנים, ולבי נתון בך י אצבעות ידי שהן מעדין עלי והן כנגד י הדברות, והערה בך י אצבעות רגליים שם שהם כנגד י מאמרות וב' כליות ב' לוחות לא אשמע לעצתם להרע כי אם להיטיב, וכשם שהכליות טוב ורע חושבים והם ביחד כך גיהנם וגן עדן סמוכים וכותל אחד מפריד ביניהם, וגן עדן מצד צפוני מזרחי שנא' וצפונך תמלא בטנם, לכך השמים אדום בערב מחמת זוהר הפרצה ואבני האש שבעדן ולצד צפוני מערבי גיהנם ומגחלי אש חמה במזרח אדומה כדם. ומעיין מגן עדן יוצא, ומכותל מצד זה מעיין מגיהנם חמק ומאלכסנדרוס שבא לפתח גן עדן משמש תחת הרקיע הוא, אבל מצד אחד הוא נכנס בעולם ושאר חוץ לרקיע והקליפות שבהן נהר צינור מקיפך כי כל קליפות מקיפך גן עדן וגיהנם ובינות הקליפות נהר דינור ולמעלה מהקליפות כסא הכבוד וחיות. ומתוקף הרתיחה מתגלגל חמה ולבנה ומזלות כיורה רותחת וחמק רותחך ויורדת לצד אחד לכך הולכך ממזרח למערב וחורף חלילה, והרקיע שעלינו מהלך ת"ק שנה ונקרא עולם שהוא קמ"ו ריבוא ריבון אמה כמניין עולם, והכל בתוך הרקיע הרי בתוך הקליפות נהר דינור ואצלינו מתחתינו זה העולם ובסוף גמר הארץ הזאת הר גבוה מאד כלפי מזרח משם והלאה אין אויר שולט שם ואין צריכך חמה ולבנה וממנה והלאה גן עדן, עדן בצד צפון מזרחי ומבין הרים הנהרות לזה העולם והר מפסיק בך העולם לגן עדן, ודרך אותו הר הביאו המלאכים את הבהמות לשם וההרים לעובי הרקיע שתחת לארץ, וגם הרקיע מקיף גן עדן כעניין זוהר וחוף לקליפה למעלה כסא הכבוד ולמטה רוח סערה ואך דבר מקיף את הקליפות כי בפנים גן עדן וגיהנם ואדוקין בזה העולם, ודרך יש לנהר דינור שנכנס קצת בגיהנם והמזלות אצל נהר דינור וכן טובלק, ועולם אחד מס' לגן וגן אחד מס' בעדן ועדן אחד מס' בגיהנם, והעוסק בתורה שהיא אחד מס' לחכמת מעלה יצלל ממיתה גיהנם ויבא בגן עדן.

פרק לו

חכמת האגוז

הנפש יש לה חמשה שמות לפי שהיא דרה בחמשה עולמות והקב"ה מטיב לה בה' עולמות לכך ה"פ הודו ליי"י כי טוב כי לעולם חסדו בתהלים ובה' זמנים אומרים הלל. ברי"ח ופסח ושבעות וסוכות וחנוכה. וה' חומשים הם ד' ספרים ואחד משנה תורה. ע"כ נמשלו ד"ת לאגוז (ט) אל גנת אגוז שיש לה ד' צלעות ואחד

חידו באמצעותו וכן ד' דגלי ישראל וא' ערב רב וכל ענין התורה כאגוז: א"ג בא"ח ב"ש ת"ד ו"ז בלא חילוף הרי תרי"ג. מה אגוז קליפה מרה מקפת חוצה כך ס"ח וחרב כרוכים ניתנו ותחת קליפה המרה ב' קליפות כעץ יבש כך ב' אחים משה ואהרן משמרים את ישראל ומנהגים אותם. ותחת הקליפות קליפה רכה באמצע הגרעין וחלוקה לדי' צדדים כנגד שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות. ששופטין את ישראל בכל עת ואח"כ קליפה שמלבשת את הגרעין כנגד ענני כבוד ולויים וכהנים. והגרעין מתואת <מתואר> כד' הדיזמדין כנגד ד' דגלים. וד' דיזמדין לגרעין סביב לעוקצו והעוקץ לתיווך כנגד בני קהת בני גרשון בני מררי לשלשה רוחות. והחונים לפני המשכן משה ואהרן ובניו והמשכן בתווך. ועוד קליפה העליונה המרה כנגד השמים שמקיף את הכל וכנגד ים המלוחים. ומראה המים שבים <טובים> כמראה קליפת אגוז ירוקה וקו ירוק ומקיף את כל העולם וכנגד התוכחות והעונשים שהן מר"איק <מרין> כגידין כמו קליפת האגוז לפי שהיא מרה הגרעין משתמר מן התולעת שאין תולעים אלא בדבר המתוק כן כל המצות <העולם> שמורים ע"י תוכחות העונשים. וכנגד השמש ומנוקדת הקליפה כך ימים ולילות חשכים. ב' קליפות יבשות של עץ דבוקות וכן השמים שהשמש מקצר ומאריך חצי המזלות למעלה וחציים למטה וכנגד קיץ וחורף ומים <ותהום> אל תהום קורא וגם שנובעים מים ומי מטר. וכנגד ים ויבשת. וכנגד ציון וירושלים. וכנגד המצות חלוקין בב' עשה ול"ית. ועץ רך מפריד בין ד' חלוקת חוליות הגרעין כנגד ד' מיני מזלות. מזלות של אש ומזלות של עפר ומזלות של מים ומזלות של רוח ויש חילוק ביניהן והרך מפריד ביניהן כמין היקף הגלגל. ויש מרובע ברך. וד' רוחות השמים וד' דגלים וד' תקופות. והתוכחות מרובעות. ⁽⁶⁵⁾אם בחקותי. ⁽⁶⁶⁾והי' כי תבא. ⁽⁶⁷⁾אתם נצבים. ⁽⁶⁸⁾האזינו. ועוד הגרעין מרובע למעלה ומרובע <ומחומש> למטה והעוקץ. הרי מרובע למטה ומחומש למטה כנגד ד' למעלה ⁽⁶⁹⁾רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע. ומחומש למטה. ⁽⁷⁰⁾למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום. ריבו אלמנה. והתייבה <והתורה> ד' בכלל וד' בפרט. האגוז חלוק לשנים כנגד ימות החמה וימות הגשמים ובכל חלק שנים כנגד ב' תקופות ובכל חלק יש שלש עשרה קמטין כנגד י"ג שבועות שבכל תקופה ותקופה. וגידו עורו שס"ה, ועלין לכל ענף כחדשים שהאשה הרה ופתחים לכל עלה כימי החדש. ופתחים קטנים בינתיים י"ב כמנין החדשים. וכל שאינו יודע סוד האגוז לא ידע מעשה מרכבה והחיות ⁽⁷¹⁾ואש מתהלכות ומן האש יוצא ברק. ד'

⁽⁵⁾ תהלים מ"ב. ⁽⁶⁵⁾ ויקרא כ"ו. ⁽⁶⁶⁾ דברים כ"ו. ⁽⁶⁷⁾ שם כ"ט. ⁽⁶⁸⁾ שם ל"ב. ⁽⁶⁹⁾ ישעיה א'. ⁽⁷⁰⁾ יחזקאל א'.

צלעות לאגוז כד' חיות ואמצעית גבוה בחודו כנגד הכסא והפרי המאכל לזבן של שם.

(ט) כורסיי שביבין דנור הי' לו לומר דינור מכרסייא. אלא מדבר האיך נברא הכסא כי הראה הקב"ה וזהרו על המים ומנוגה אור הגדול והנורא לאין חקר יצא ויהרו מתוך המים <ומכוח הזוהר מתוך המים> יצא אש ומכת האש ברא כסא כבודו ואופנים הרי כסה"כ נברא משביבין שבאו מן המים זכר לדבר (ט) נכון כסאך מאז מעולם אתה נשאו נהרות יי נשאו נהרות קולם כי אהלו הכסא ורגליו כשביבין דנור. כתיב (ט) כמראה אבן ספיד דמות הכסא וכתוב (ט) כורסיי שביבין דנור וכתוב (ט) מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש מלמד שראה דניאל יותר מייחזקאל שביחזקאל כתיב (ט) דמות הכסא ומראה האופנים <אבל דניאל ראה ממש כמראה אבן בעד דמות כסא אבל כורסייהון שביבין דינור ומראה האופנים> ומעשיהם כעין תרשיש המראה. (ט) אבל גלגלוהי נור דליק. גלגלוהי אלו האופנים שנאמר (ק) לאופן קורא לגלגל באוני. (ט) כרסיי שביבין דנור ולמה לא כ' אצל (ט) כרסון רמיו. מלמד כשיושב הקב"ה על כסה"כ מיד כרסיי שביבין דנור. ועוד בתחילה דיבר מן עתיק יומין ואח"כ ראה הכסא (ט) נהר דנור נגיד ונפיק מן קדמוהי מלמד שכסה"כ מוכן על מים רבים שנאמר (ט) נכון כסאך מאז מעולם אתה נשאו נהרות יי נשאו נהרות קולם ובכל מקום ששכינה שורה שם מים (ט) ומעיק יצא מבית יי (ג) הנחל היורד מן ההר (ד) ונהר יוצא מעדן לפי שנאמר (ה) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור לכך יש לכל טהרה במים כנפי החיות רניו שנותנים ריץ לשוכן עליהם מלמעלה וסימנך (ט) גלגלוהי נר"ד דליק. נהר דינור משמע שיוצא מן החיות שהרי סמכו לגלגלוהי נור דליק נהר דינור נגיד. כיצד מושך והלא הוא של אש אלא המשל אומר הזהב כשהוא בכור ורותח ואשו גדול מאש של עצים תדע לך כשאדם נותן עופרת באש לא ניתך במהרה אלא אם ישום אותו בכסף רותח או בזהב רותח מיד ניתך כהרף עין וכשי"כ אש של מעלה <שהרי המים מכבין כסף רותח אבל אש של למעלה> לוחכים המים שנאמר (ו) ואת המים אשר בתעלה לחכה ושורש נהר דינור ארמוז לך (ז) קול יי על המים אז (ח) כי אש קדחה באפי וכשאש יורדת מן השמים אין אדם יכול לכבותה אא"כ ישים עלי אש של מטה נהר דינור שיטבלו בו המלאכי שירדו לארץ לשום שלום לבני אדם שנאמר (ט) חונה מלאך יי סביב ליראייו ויחלצם וכתוב (י) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך והשמש טובלת בו לערב ולובש שלהבת ובערב טובלת

(ט) דניאל ז'. (ט) תהלים צ"ג. (ט) יחזקאל א'. (ק) שם י'. (כ) דניאל ז'. (כ) יואל ד'.
 (ג) דברים ט'. (ד) בראשית ב'. (ה) תהלים ל"ו. (ו) מ"א י"ח.
 (ז) תהלים כ"ט. (ח) דברים ל"ב. (ט) תהלים ל"ד. (י) שם צ"א.

בנהר דינור שאינו שורף כ"כ לכבות שלהביותיו. נגיד שבא מזיעת החיות ונפיק (ב)מן קדמוהי מלעומתו ושורף בו כל זכיות של צדיק שחוטא וחוזר מצדקותיו וגם הרשעים אשר לשונם מדברת גדולות בארץ כמו כן (ב) כל מליא רברבתא די קרנא ממלאה ויהיבת ליקידת אשא לנהר דינור זהו י(ב) שוחזה עמוקה פי זרות.

למה נהר דינור על ראש רשעים יחול כדאמרינן בחגיגה (דף י"ג:) (י) ונהר יוצק יסודם לפי שהנשמה נופחה מרוח קדשו ונברא מבני עליונים ממקום טהרה והיא חוטאה תידון באש של מעלה והיא נק' נר. (ג) נר י"י נשמת אדם ע"כ נידונית מנהר דינור (ד) ומאש לא נופח ויש בו תולעים ונחשים כדאמרינן בברייתא דמעשה בראשית ע"כ <תרגם> (טו) כי תולעתם לא תמות ארי נשמתהון לא תמות. ועוד כי הנשמה צובעים כתולע. (טז) אם יהי חטאיכם כשנים כשלג וכו' וכתבי (יז) נכתם עונך לפני וכתבי (יח) ואם יאדימו כתולע. זהו כי תולעתם ארי נשמתהון לכך נהר (ב) דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוני לשורר לפניו. שרי מאות (ב) ורבוא רבוון קדמוהי יקומון ובוחר אחד למאה אלו אלף אלפין. וכה"א (יט) עושה מלאכיו רוחות כששולח אותם הם נעשים רוחות כדי שלא יהיו נראין. וכשהם לפני רבוונם נעשים של אש שנאמר (יח) משרתיו אש לזהט. ועוד (ב) אלף אלפין ישמשוני ביזם הדין ושואל לכ"א על מעשה האדם (ב) ורבוא רבוון קדמוהי יקומון ליזם הדין כענן שנאמר (יט) וכל צבא השמים עומדים לימינו ולשמאלו (כ) ויבואו בני האלקים להתיצב על י"י אם (כא) יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף (כב) וספרין פתיחו והם רואים בהם והכל צפוי וגלוי לפני הקב"ה וספרין הרבה חזה הוית (כג) עד דקטילת חיותא. (כד) למען יכרת איש מהר עשו מקטל. (כה) והובד גשמה (כז) גערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד חצי האלפ"א בית"א כי בראשי הפסוקים ולא ד' כי הוא כנגד ד' מלכיות (כח) למנצח על מות לבן וי"י לעולם ישב כונן למשפט כסאו (כט) עד די כרסוון רמיו כרסיי שביבין דנור ועתיק יומין יתיב ודיניי יתיב. למה אמר דוד ב' פסוקים (ל) כי עשית משפטי ודיניי ישבת לכסא שופט צדק וי"י לעולם ישב כונן למשפט כסאו אחד לדין והפסוק השני והראשון מדבר בצדקה שנאמר ישבת לכסא שופט צדק (חגיגה יד ע"א) מכאן אמר ר"ע עד די כרסוון רמיו אחד לדין ואחד לצדקה, לדון אוה"ע ולזכות את ישראל. (ב) ויהבת ליקודת אשא למה לא פי בדניאל אלא מן הלבוש והשער והכסא אינו מדבר אלא בזכות ישראל לבושי (ב) כתלג חיזור (כד) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (ב) ושער רישיי כעמר נקי (כד) ואם יאדימו כתולע כצמר יהי כרסיי שביבין למה לא אמר זה אצל כרסוון רמיו שאילו נכתבו הייתי אומר ג' כסאות היו שם לכך

(א) משלי כ"ב. (ב) איוב כ"ב. (ג) משלי כ'. (ד) איוב כ'. (ה) ישעיה ס"ו. (ו) שם א'.
 (ז) ירמיה ב'. (ח) תהלים ק"ד. (ט) דה"ב י"ח. (י) איוב א. ב. (יא) שם ל"ג. (יב) עובדיה.
 (יג) תהלים ט'. (יד) ישעיה א'.

כתבו באחרונה ומה לבושי ושער רישי לזכות את ישראל אף הכסא שביבך דנור (כ) צדק ומשפט מכון כסאו. צדק הקדים למשפט וכן במזמור (ג) ישבת לכסא שופט צדק ואח"כ יי לעולם ישב כונן למשפט כסאו אש לפניו תלך (ו) נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי שבא מן כרסיי שביבך דינור. (ז) ותלהט סביב צריז ויהיבת ליקידת אשא שבא מן (ח) גלגלוהי נור דליק. כרסי א' גלגלוהי ב' זה שרפרף לכך כתיב דליק חסר י' שאש כסא חזק מן אש שרפרף. כרסי וגלגלוהי נור דלק זיש כרסוון לשון רבים. ורבוה רבוון קדמוהי יקומון לפשפש במעשה בני אדם דינא יתיב הדין נתיישב ונערך לפניהם למצוא חובה או זכות מלמד שאין הקב"ה דן את האדם אלא בפמליא של מעלה ואם יקשה שאמר רבותינו (אבות ד' ט) אין דן יחיד אלא אחד יש לתרץ כגון על אומה אחת ועל מלך שואל לבני מעלה. וכשהקב"ה גוזר אין מי ששייב עליו והוא באחד ומי ששיבנו ורבוה רבוון כתיב כלומר אף שרי האומות היו שם וכתוב כדניאל (ב) קריבת על חד מן קאמייא אלו נאמר קיימין הייתי אומר ישבו ועמדו לכך נאמר בקאמייא ותרגומו של נצבים קיימין קיים שיושב ואח"כ עומד. (ט) יצאו נצבים עומד עמידה של קיימא (י) למען יעמדו ימים רבים (יא) ויעמוד כל העם בברית (יב) ומלאך יי עומד (יג) עומדים מימינו ומשמאלו. ומיש (יד) ויבואו בני האלקים להתיצב שהוא כמו (טו) לעולם יי דברך נצב בשמים. ומה שכתוב (טז) קדמוהי יקומון הם הנבראים בכל יום כמו (יז) ארבעה מלכין יקומון מן ארעא.

ולפי שהי' מהרהר ביום בלשון תרגום. כן אפילו אדם שבקי בלה"ק ורגיל לדבר לשון אחרת מדבר בחלום באותו לשון שרגיל לדבר וגם מהרהר בלשון שרגיל לדבר כי סוף המחשבה קשורה בחמשה מקומות היא מחשבת הדברים אבל מחשבת המחזה במוח הראש. והרהור התאוה בכבד. אבל בשני לשון עברי שלא הי' חלום ממש אלא נבואה שנאמר (ג) חזון נראה אלי לכך נאמר בלה"ק. והנשמה היא העיקר ודקה מכל דבר שקורין בלע"ז טנכריא שמכנסת כחה בגידין > בגדי הלב < והיא המלמדת חכמה לאדם ומחכמת הגוף. ולכל דבר שישים אדם את לבו ישכיל וידע אם מקרא מקרא ואם משנה משנה ואם תלמוד תלמוד. ואם אגדה אגדה ואם טעמים טעמים וכן לכל דבר שירגיל עצמו ידע ושלמה שביקש על החכמה בחלומות ניתנה לו יותר מלכל אדם ונאמר בו (ד) ויקץ והנה חלום. כיון שאדם רואה בחלום את המת אלו הי' לו דעת הי' שואל לו הרבה אבל אין לבו יכול לפי שאין כליות יועצת בלילה. אבל לשלמה שכיה נראה עליו בחלום והי' לו רחב לב כחול על שפת הים שהרבה חכמות ותבונות היו יחדיו בלבו ויחכם מחכמת בני

(כ) תהלים צ"ו. (כז) במדבר ט"ז. (כח) ידמיה ל"ב. (כט) מ"ב כ"ג. (ל) זכריה ג'. (ל) ה"ב י"ח. (ל) איוב א. ב. (ל) תהלים קי"ט. (ל) דניאל ח'. (ל) מ"א ג'.

קדם שכתוב בו (ה) כי מלאו מקדם ומעוננים כפלשתים במזלות ובחכמות כמה ממזל למזל ומכבב לכבב וחלקי הרקיע וחלקי השנים וחלק היום והשעות לדעת העתידות ומכל חכמת מצרים בכשפים ואוב וידעונים (ו) ודרשו אל האלילים ואל האיטים ואל האובות ואל הידעונים. איטים אלו אשפים. (ז) איך תאמרו אל פרעה בן חכמים אני בן מלכי קדם וכתוב (ח) לקסום קסם קלקל בחיצים שאל בתרפים ראה בכבד (ט) חרב אל הבדים זה מלכות בני קדם וחכמתם בחוקת שמים שהרי חבירי איוב מזכירים לו חכמת מזלות. ובלעם הקוסם וכתוב (ט) למה גבת את אלהי התרפים אלו מעוננים וקוסמים מעוננים חכמת מצרים קוסמים חכמת בני קדם.

כיצד עושין חכמי קדם לעשות ולידע עתידות. כורתים על מזל הצומח עץ ומצפים לאותו עץ ומתקנים בעת <בעץ> שיצמח ונכנס בו הרוח לדעת העתיד שנאמר (מ) על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל קצוצי פאה כי כל הגוים ערלים וכל ישראל ערלי לב. למכשפים ולמעוננים. וסמך לו (מ) אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי חוקות העמים הבל הוא כי עץ מיער כרתו מעשה ידי חרש במעצד בכסף ובזהב ייפהו והן הן התרפים (מ) תכלת וארגמן לבושם (מ) נבער כל אדם מדעת שקר נסכו ולא רוח בם הבל המה מעשה תעתועים זהו (מ) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו (מ) לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא. (מ) ואתה לא כן נתן לך יי אלקיך נביא. (מ) וי"י אלקים אמת דברי הנביא לכך הוצרך לכתוב אצלו (מ) ברקים למטר עשה לקול תתו המון מים בשמים לכך אמר שמואל (מ) הלא קציד חיטים היום. וכי התרפים האומרים עתידות של גשמים וכי יאמרו אליכם היום יגשם והלא בי הדבר תלוי אם (מ) אקרא ויתן קולות ומטר ואם לא לא יהי וכי ידעו זה וכן אמר משה על הברד זהו (מ) שמש בגבעון דום לכך סמך בכ"מ גשמים לע"ז. וכל אלה החכמות ידע שלמה וכבודו מרובה ששאר העמים למדו חכמתם <מאחרים> אבל שלמה (מ) לא בינת אדם לי ודעת קדושים אדע:

פרק לו

הנפש דקה וקלה מכל דבר ויש בה ממשות וכן הבורא יש בו ממש ואינו נראה וברא את הנפש לידע גבורותיו וענייניו ולמה ברא הקב"ה יצה"ר בבני אדם החוטאים מוטב שיברא אותם בלי חטא וזה הי' כבודו יותר שלא היו פושעים כנגדו ויהיו כמלאכי השרת. ועוד מאחר שנופחה ממנו מה כבוד שהנפש החוטאת היא

(ה) ישעיה ב'. (ו) ישעיה י"ט. (ז) יחזקאל כ"א. (ח) ירמיה ג'. (ט) בראשית ל"א. (מ) ירמיה ט'. (מ) שם י". (מ) הושע ד'. (מ) דברים י"ח. (מ) ש"א י"ב. (מ) יהושע י'. (מ) משלי ל'.

תמות (מ) ותאכילהו אש לא נופח אלא הקביה ברא ג"ע וגיהנם וברא יצ"ט ויצה"ד
 אם יזכה האדם יבא בג"ע שכן אמר משה (מ) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת
 הטוב ואת המות ואת הרע (מ) ובחרת בחיים למען תחי וכן אמר אליהוא (ט) אם
 צדקת צדקת לך (ז) אשא דעי למרחוק ולפעלי אתן צדק שחשב למה נברא העולם
 ליד"ע אמר (ז) ומי יאמר פעלת עולה כל אדם חזו בו או אנוש יביט למרחוק הן אל
 שגיא ולא נדע מספר שניו ולא חקה חשב אליהוא למה ברא העולם והלא הבורא
 אין לו צורך ליהנות מכל הנבראים אי"כ למה ברא העולם אלא כמו שהי קודם
 שברא שום ממש בעולם הי בלא שום בריאה והי הוא ושמו לבדו ומה צריך
 לנבראים הרי קודם העולם לא הוצרך לנבראים אלא הבורא ולא ברא העולם בעבור
 עצמו כי אין לו הנאה בעולם של הבל אלא <אמר אם> אני בורא עולם בלא יצה"ד
 אין תימא שיהיו טובים כמלאכי השדת ואם אשים בבני אדם יצה"ד חזק שמא לא
 יוכלו להתחזק על יצרם. אעפ"י <אברא יצר הרע> אולי אמצא שני צדיקים ביניהן
 כדוד והי" בורא עולמות ומחריבן שלא מצא כדוד לכך תחילתו וסופו ה"שמים (ב) הי
 משמים השקיף על בי"א לראות היש משכיל דורש את אלקים וכתוב (ב) אין עושה
 טוב וכתוב הכל (ב) הכל סר יחדי נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד ואומר כי
 (ב) אלקים בדור צדיק וכתוב (ב) אין עושה טוב אלקים משמים השקיף על בי"א לראות
 היש משכיל דורש את אלקים כולו סג יחדי נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד הרי
 קודם העולם כמו כן וראה שלא מצא שנים כדוד והחריבן.

ואמר מה שאין בין כל אלה אפילו אחד טוב מפני (שיותר מדאי בראתי תקיף
 יצה"ד באילו שאפילו בתוך הבטן) [שאלו בראתי יצה"ד יותר מדאי תקיף, אפילו
 בתוך הבטן] הי היצר קופץ ובנוול הי מדבר וכל יצרו עמו. אמר הבורא הרי יצר
 תקיף בראתי בהם לכך <לא> ברא תקיף שאם ימצא שנים נמצא הי כפוי טובה אם
 לא יבראם. אמר יותר מדאי תקיף לכך אין טוב בהם אמר אברא בני אדם ביצר אחר
 <אחד> יצר טוב (ג) לפתח חטאת רובץ ואברא <ואערב> מאלה הדורות שיצרם תקיף
 עם אלה ובבריאות הגוף יהיו שוין שלא ידברו כשיולדו וביצר (תחיק) [תקיף] אשנה
 אותם ויהיו הרעים ביניהם. אם ילכו אותן שאין יצרם תקיף עם אותן שיצרם תקיף
 וידמה יצר התקיף לתנור כולם מנאפים כמו תנור יחמו כתנור וא"ם יהיו שנים
 ביניהם שלא ילמדו מדרכי אלה שיצרם תקיף שהם עזי פנים. כי הראשונים שקודם
 העולם רעים חורשי און להכעיס ואכזרים ועזי פנים ואין להם כושת ואותם שקודם
 המבול לא היו בהם רעים להכעיס אלא חורשי רע לעשות תאותם. זהו רק רע כל

(מ) איוב כ'. (מז) דברים ל'. (נט) איוב ל"ה. (ז) שם ל"ו. (ב) תהלים י"ד. (ג) בראשית ד'.

היום רק מיעוט שלא להכעיס רק לתיאבון. הדומין בגוף כקודמין לעולם שמדברין <מיד> אחר לידתן <ויש> להם מיד יצר אעפ"י שלא ראו מעשה הנולדים.

וכשבא המבול ערבב המים שבכל העולם והפשיר היצר כי חלק אחר המבול האויר והמים ע"י מעיינות יש מים שיושבי הארץ מלאים זנות נחל השיטים ויש ארץ שאין בה יושבי זנות ויש בעלי כשפים ויש שאין יצר כשפים עלי ויש מגדלת גאווה ויש ענוה ויש מלאה חכמה וערמה ויש תמימות שקורין בלע"ז אַלְוִיָקָה ויש מגדלת אכזריות ויש בעלי רחמים וחסדים ויש ביצר ויש בלא יצר ויש יצר תקיף ויש <בושת> ב"ניהן ויש להיפך. אבל קודם המבול יצר תקיף ובלא בושת ויש ארץ שמעט מקודמי העולם שיצרם תקיף ע"ירב מהם ויש שהרבה בניהן. ודוגמת הָרְאִשׁוֹנִים שקדמו לעולם עזב דוגמתן בזה העולם כגון האדם המכשף בכשפים גדולים שהמכושף יעזוב כל עניינו וירוץ אחר המכשף ואין מנוחה והשקט לא יוכלו מרוב הרהורי אהבת ה"י הדורות <כך היו הדורות שקדמו> לכך לא מצא בהם שנים.

ומבריאת העולם עד המבול ה' חפץ הבורא שיהא בעולם יצ"ט שלם תמימות בלא המחשבה רעה אלא מאמין לכל דבר רק חכמה נתן בו לענין צורכיו וברא עץ הדעת והנחש מהלך <על> שתים והי' קצת דמות אדם עליו תדע אותם שיודעי' להפך דמות האדם האב ולחתוך <ולחתול> ולחמור גלגל העין לא יהפוך וכן הנחש שנשתנה לא נשתנה עיניו לכך המפלת בדמות נחש טמאה לידה שגלגל עינו דומה לשל אדם כי הדמות נראה בעין וא"ינו מעורר <מין> הא"דם ולפי שהנחש <היה> מהלך בקומה זקופה ראה עץ הדעת ופרחה על לבו ערמה ומזימה להביק דבר מתוך דבר וידע ליעץ לטובה ולתת עצה רעה לזכות ולחובה ולימד לאשה לטעון זהו הנחש השיאני והנחש עשות <עשית> ערום ואמר לי (נ) והיית' כאלקים יודעי טוב ורע. אמרה הנחש אמר לי מה שצויתני שלא לאכול. משם גזירת דבר שלא יבא לידי הריגה כי מיד ידע לתקן חרבות וסכין וגרזן. הרי סכין לצורך טובה וגרזן לחטוב עצים לבשל וזהו טוב. אבל להכות בהמות והחיות או אדם את האדם זהו רע. ואמר לי הנחש רק הזהרו שלא תכו ולא תתקנו להמית שום חי אז אינו מקפיד. ועדיין אנחנו נעשה רצונך וכן הייתי סבורה שאינך מקפיד אלא שלא אחטא ואין דעתי לעשות אלא כאשר תצוה עלינו. ולפי שחווה הבינה לשון נחש ואד"ם לא דיבר אל הנחש לכך לא אמר אל האשה כי שמעת לקול הנחש. אבל האדם לא דיבר עם הנחש אלא האשה סיפרה לו ענין דברי הנחש ולא רצה ללכת לראות אלא שמע לדברי האשה ע"כ לא אמר לאשה כי שמעת לקול הנחש כי סבורה שלא יקפיד הבורא אלא אם יחטאו והיא היתה סבורה שלא תחטא. הרי מחבירים רעים

כזולל וסובא עם חבידים רעים לכך ברא העולם ומניח צדיקים ורעים. מי ישמע לזה ומי לאלה. והנה רבים אחר ירבעם שאהבת זה העולם על העולם. ואמר (ד) דודי ירד לגנו לערוגת הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים צדיקים גמורים וברא על כך העולם. ועל אותן שנים (סוכה מ"ח): אמר רשב"י ראיתי בני עלי והמה מועטין אם שנים הם אני ובני מהם. וראה או בשאלת חלום. או כר' נחוניא בן הקנה:

פרק לח

שאלה

שאל ר' שמואל בר' קלונימוס חרזן ממני אלעזר הקטן:

(ט) עלי ערש יצועי בתנומה. פרודה מן גוי הנשמה. מרחפת כיונה על שחקים. ושומעת עתידות קול דממה. ולא תחפוץ צאת פני אל וגוער בה ושבה אל מקומה. בשובה ובבואה בית מעונה. אזי תקיץ וזוכרת חלומה: ובא החלום ברוב ענין ברעיון מלאכת מחשבת יי ומרמה. ואחריו עיי השד, חלום שוא, שתי אלה באין דעת, ועת מה ישלישו הוא ברן ככבי בקרים. ודובר מלאך בו סוד מזימה, ומששים חלקים בנבואה יהי החלום. ונפל תרדמה והנשמה כמו הנר דלוקה ומרגשת ולא רוח בהמה. ושם נז"ר כטוטפת זכרתיו. עלי ערש יצועי בתנומה. עניי הדעת כמו סמוכים לעד לעולם על כבוד הענוה כענוותנותו של הרב מורינו הרב רבי אלעזר בן הרב ר' יהודא. אחבירה מילין אשאלך ותודיעני. אם אחרי תפרד הנשמה מן הגוף אם שומעת ורואה בכל צדדיה ובכל צלעותיה ובכל סביבותיה כאשר בתחיל' בטרם הובאה אל הגוף כי קבלתי שהמלאכים הם רוחות במשלחתם במלאכות עושה מלאכיו רוחות. ורוחותם רואות ושומעת ומבינים בכל גבולותיהם סביב שנאמר (ס) וגבותם מלאות עינים. אבל זה איני יודע אם בהתלבש רוחם מעטה אש או ברד כעמודים של אש או של ברד חוצץ בגופותינו לבלתי שמוע ולבלתי ראות מכל סביבותינו. אך מקום מיוחד להם דוגמת עינינו שאין נשמתינו רואה בלתי דרך עינינו ושומעת דרך אזנים כפי סכ"סון הגוף ועל אורות הנשמה ההודלקה היא וכל ריעותי החכמות והן רוחות המלאכים וכל צבא העליונים עם התחתונים כולם הודלקו מאורה עליונית המוצהרת והצלולה כנר שהוא מונח ע"ג מנורה ודלקו ממנו נרות הרבה ולא חסר אורו כלום אבל הקב"ה בורר בהפרידו אותו כענין שבוררים החטה לכמה חלקים אחר טחינתה לקמח ולסלת ולפסולת וכאשר יעשה מן החלב גבינה וחמאה ומבשלין החלב ומקפיא ומי פסולת זהו (ג) זכר עשה לנפלאותיו ברוך הוא. וכן בירר את האור אשר לקח להדליק ממנו צבא רום ותחת

(ד) שה"ש ר. (ה) תהלים קל"ב. (ג) יחזקאל א'. (ג) תהלים קי"א.

לכמה חלקים בירדן. והאור הוברר מכל פסולת ודלים נשאר צלול ומובהק להיות אור גדול והארץ והאירה מכבודו. מאור ההוא המלאכים הראשונים והנוראים הודלקו ממנו והנוראים וקדושים אשר בארץ המה הצדיקים לבושי עור ובשר ומן הפחות שבאור הגדול מלאכים וצדיקים הפחותים ומן הפחות שבפחות זו למטה מזו שהרי נחלקו מדריגות הרבה לאין קץ זו למעלה מזה ומן הפחותה שבכולם הודלקה נשמתן של רשעים. ועל דרך הסיבה הזו לא נסכים לדעתו של איוב שרצה לפטור את כל העולם מן הדין שהרי הוא מנוצח מדברי חבריו. וברא יצה"ר ברא ת"בלין כגון תורה. ועוד למדתנו רבינו (סוכה נ"ב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול מחבירו (יוסף דעת יוסף מכאוב):

ע"כ הלא יקומו רשעים במשפט לומר בראתנו רשעים כי גם את זה יצרן הקטן לעומת יצרם של צדיקים עשה הקב"ה. רק תביניני אם רוח הבהמות והשדים גם הם הודלקו ממקום ההוא. ותודעני אדוני כי קבלתי שיש מבלעדי הנשמה בגוף האדם רוח אחרת עמו והיא נק' רוח יכולה. ועדין שנית והיא הנק' רוח הבהמה. ושלישית נק' רוח המרגשת. והנשמה תשוב אל הקב"ה יזכרו למטבע עליונות לאחר מות האדם והרוחות הנותרות השתים רוח הבהמות והיכולה הם מתות וכלות כמות האדם ולבד רוח המרגשת שאינה יוצאה מן הגוף לעולם אפילו נקבר עד היותו כלה למלא תרודו רב. שאפילו עצם אחד מן המת מרגיש מכאובו ונכאב מחמת רוח המרגשת שבו. וע"כ אחז"ל (ברכות י"ח): קשה רמה למת כמחט בבשר החי. ועתה לפי קבלתינו תמי' אני כיון שרוח הבהמות אשר בגוף האדם מתה וכלה במות האדם אמאי (עירובין ט"ו. ע"ש) על פתח קברם רשעים אינם חוזרים. וכתיב (1) הפושעים בי. ועל כרחינו נשמתן של רשעים היא החוטאת לאחר מיתתן ומי המחטיאה כיון שנסתלקה רוח הבהמות המחטיאה אותה או שמא יש לומר מתוך שהרשע בעודנו חי לא נלחם להחזיק בנשמתו שתכריח את רוח הבהמות לנצחה אלא הניח לרוח הבהמות להכריח ולנצח את הנשמה עד שנשמתו נעשית כרוח הבהמית כדאמרינן (ירושלמי סוטה ה') באברהם אבינו שנצח ליצר הרע ועשאו טוב כן לגבי רשעים איפכא. והודע את עבדך אם כוונתי דרך ישרה ומדברי קבלה הבנתו שכן הרוחות הללו חוצצות זו את זו. שאעפ"י היא מליאה כל הגוף ועיקרה יושבת בחדרי חדרים במקום שמוח התינוק רופס ועלי' ישכון שם השם הנכבד והנורא הנכתב בקדושה בכל מצותיו בנזרה וטוטפת ומגיעות רצועותיהן עד הטיבור אל קצה גבול כח הנשמה ועד פה תבוא כח כי מכאן ואילך אין כח לנשמה כ"א החל כח רוח הבהמיות וע"כ (שבת ק"ח): לא הניח ידו רבינו הקדוש למטה מטיבורו כי

(7) קהלת א'. (8) תהלים א'. (1) ישעיה ס"ז.

חם לבבו השני הבהמי וימשיך אחריו לבו הטהור רוח נכון נפש יקרה אלא רבינו הקדוש הילך את רוח הבהמיית התחתונה בשביל רוח העליונה כדכתיב (אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה. וכתוב (מי יודע רוח בני האדם העולה [היא] למעלה. ואשר הרוחות אינם חוצצות זו את זו מפני שהיא יקרה והמנושאה בהם היא הדקה. ע"כ העושה מלאכיו רוחות שיש בהם בחללו של עולם ואינם חוצצות זו את זו. הוא היוצר את הכל. תיכף לזכרו ברכה בר"ך הוא. הוא דק מכל דק ואפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת שהרי אלו המכונות הירסוהו לא בראם ואינו רוח כאשר לימדתני רבינו שאין העושה כמעשה ולא הבורא כנברא. כי כל הנברא יש לו תחילה וסוף וגבול. משא"כ לבוראנו ברוך שמו חכרו. ואשר אמרו כי הוא בשמים לא בשמים הוא יותר מבארץ אלא שאין במדריגת השכל למעלה מן הקב"ה ואין במדריגת המראה למעלה מן השמים ע"כ שמו מדריגת השכל במדריגת המראה לומר שהוא בשמים. והנה קשה לי על קבלתי ברוח המרגשת שאינה כלה לעולם עד כלות כל הגוף שע"כ אמרו (ברכות י"ח): קשה רמה למת כמחט. שראיתי בפר"ח. מה שקשה רמה. לפי שהנשמה כענין חולמת צער הרמה. ונראה מה שפירש. וכן שלא יקשה בעינינו איך יתכן (שכאב) [שתכאב] גם הנשמה ממכאוב הגוף אחרי הפרדה מעמה. ונתן דמיון לומר כענין חלומות ותודיעני על אודות הנשמה: גם את זו אם הקב"ה חלק מחכמתו לבני אדם והרשה אותם לשוטט ולתור לדעת מדוע הגוף הזה שהוא עובר וכלה ממשותו למאומה יחוץ לסתום את הנשמה לבלתי ראות ולשמוע ולהבין בכל גבולותיה סביב אפילו בעודה בגוף כי מדוע בהינקר עיני האדם יהי עיור. ובהחריש אזניו לא ישמע כי יודע אדוני שאין שום ממשות חוצץ בפני הנשמה ואפילו ברזל. ותודיעני על איזה עבירה נידון האדם לאלתר במותו ועל איזה ממתנינים לו עד תחיית המתים ולמה אינו נידון לאלתר על כולם. והודיעני כשנפטר האדם מזלו למי ילך ומן השמים יוסיפו לך שנות חיים ואורך ימים ושלוש לך ולתורתך שלום. שמואל בר' קלונימוס: ע"כ.

פרק לט

תשובה

הנשמה היא נר ונתלבתה מאש הכבוד (ט) נר יי נשמת אדם והיא נתונה ברום הגוף על מקום המוח והשם צוה תפילין על שכן הנשמה להניח. יי עליהם יחיו. כי הנשמה דומה לבוראה קצת בענין. היא באמצע הגוף על מוח נגד נשימת האף.

(1) משלי ט"ו. (2) קהלת ג'. (3) משלי כ'.

וכנגד פה ולשון. ולב המלבלב. וכנגד מילת המעור ונושאה על הגוף חי נושא אי"ע שכל דבר הממוצע נושא את כל הקצוות. כשפעת קורה בבית כן כח הנשמה בכל האיברים חיותה וממשלתה ע"כ נקראת חיה והיא יחידה בגוף הגושם. והדעת שבנפש היא למעלה ממנה. והיא מושכת עצתה ממנה. כי הדעת בחיה ואין גיד ואבר ועצם שאין שולטת בהם עצת הדעת ולא זיקק לה כל טינוף הגוף. וחיה לעולם אף במות הגוף ועומדת בכחה כפי מעשיה בכסא צרורה לפני מלך הכבוד. ומתענגת מהוד כבוד אשר בראה משיוור אשו. אם היא מוצדקת ישבה לבוראה בתשובה. אורח חיים למעלה למשכיל. כענין זה נדמה קצת. נבין במחשבת דעתנו האמת הוא יי א' ה' הוה ויהיה. אהי אשר אהי ולא ידמו לו כל מעשי. (א) אכן כמות באלקים ואין כמעשיך. הוא (ב) אלקים חיים ומלך עולם. (ג) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלקים (וגו') אין עוד. כי מנח דעת הנשמה נודע לנו הדבר כמו (ד) ונשמת שד"י תבינם. ע"כ המשכילים באמיתת דעת החכמה ומקורי בינות הדעת ישכילו כי הוא מלא כל כמו (ה) בקרבך קדוש. ורואה (ו) וחופש כל חדרי בטן. ע"כ (ז) ושבת עד יי בעוד נשמה באפיו והוא הממצע בין (ח) מלאכי רוחות משרתי אש לזהט. ובין ראש הגושם אש ובין לב המלבלב. ובין קרב בטן התחתון ובין מבושי המעור ובין אזני השמיעה ובין עיני הראי' ובין נחירי האף ובין שפתים המדברים ובין גרון וושט ובין כתפיו ובין ידיו ובין רגליו ובין האיברים: יתברך שמו ויתעלה זכרו ומה שכתוב (ט) האלקים בשמים. שנודע שם מעלת הנכבדים ושכינת עונו בגבהי מרומים רם על רמים. (י) גד"ול אד"ונינו ור"ב כ"ח בשמו עושה כל. (יא) אנכי יי עושה כל הנקרא בשמי לכבודי בראתי אף עשיתי ולא הזכיר שם מלא כ"א ככלות מעשי (יב) ביזם עשות יי אלקים ארץ ושמים. כי ביצירת האדם שהוא דמיון דומה לדומה כתיב בו (יג) ויצר יי אלקים את האדם את הדמיון. ע"כ כל אנשי לבב ישכילו בלבבם את אשר בראם. (יד) דע את אלקי אביך ועבדהו. (טו) וידעת היום והשבות אל לבבך. ואם יחטא האדם כנגד עושהו שיחת לו לעצמו. (טז) סנהדרין מט. שבת נ"ז.) המורד במלכות חייב מיתה אך האמת הוא רחום. לפניו משה"ד וחנון בבכיית קולו. אם ישוב בכל לב ולא יחטא עוד. (יז) והוא רחום יכפר עון וכאשר יוכיח יצר הבהמי ממתניו ולמטה מהפרדת יתרת הכבוד ויתחבר הלב המבין עם הדעת ונשמת השם יבשרוהו פעמיים (יח) שלום שלום לקרוב ולרחוק. אך יהי בו הדעת (יט) בכל דרכיך דעהו:

(י) תהלים פ"ו. (יא) ירמיה י'. (יב) דברים ד'. (יג) איוב ל"ב. (יד) הרשע י"א. (טו) משלי כ'. (טז) דברים ד'. ל'. (יז) תהלים ק"ד. (יח) קהלת ה'. (יט) תהלים קמ"ז. (כ) ישעיה מ"ד. (כא) בראשית ב'. (כב) דה"א כ"ח. (כג) דברים ד'. (כד) תהלים ע"ח. (כה) ישעיה נ"ז. (כו) משלי ג'.

פרק מ

הנשמה לאחר מיתה אין לה צל וכן למלאכים. וכשיכ לכבוד ולבורא. ודע כי המלאכים בב' מדות. ופעמים בג' פעמים בא' כתיב (ט) עושה מלאכיו רוחות פי' בב' עניינים לשון רוח מנשבת ולשון תוכן (ס) רוחות יי' (כט) רוח יי' דבר בי. וכתוב (ל) משרתיו אש לוחט. הרי אק צל. ומה שיש ממים. ויש מברד. אינו כאש וברד שלנו. ואין צל לנשמה כיוצא כשיוצאה מן הגוף ואעפ"י שיש לבהמה ולחיה ולעוף צל בראשם בהושענא רבה והם נשחטין. ולאדם שיש לו למות אין לו צל. לפי שכתוב (לא) יי' עליהם יחיו. לכך (לב) ישמחו הישמיים והתגל' האר"ץ ר"ת הוי' וס"ת צלמיו כשהשם בראשם אז צלמו קיים וכתוב (לג) ויי' סר מעליך. וכתוב (לד) סר צלם מעליהם ויי' אתנו. ניכר בליל הר"ר כשיש לדון על המים. וכתוב (לה) חג האסיף תקופת השנה. (לו) חג האסיף בצאת השנה. בליל שמיני עצרת גוזר על הפרנסה ועל הגשמים למי צריך וכמה לכך ביי"ח ברכות רפאינו. ואחריו ברכת מזונות כרך עלינו ותן טל ומטר. בליל ז' של סוכות כאילו אין לכם בתים (לז) כי גרים ותושבים אתם עמדי. כל דבר שיש לו גולם וקץ יש לו צל. מי שאין לו גבול וקץ אין לו צל. וכתוב (מ) יי' צילך (מא) בצל כנפך יחסיון. (מב) ונהורא עימיה שריה. אלא אין צל אלא שהקב"ה צל לצדיקים מפני מלאכי חבלה וכתבי' (מג) למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וכתוב (מד) וסוכה תהי' לצל יומם (סוכה כ"ב). צריכה צלחה מרובה מחמת'. לכך מודיע אז בצל בסוף סוכות ויראה בצל כענין יחביאנו בצל ידו. וכתוב (מז) ויש בוטה (מח) כחרב חדה בצל ידו החביאני ושימני לחץ ברור. (מט) ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ לאמר לציון עמי אתה. לפי שאין מלאך יכול לחבל כשבצל ידו יסתירונו (נא) יי' עליהם יחיו. זהו (נב) בידך אפקיד רוחי (נא) והרוח תשוב אל האלקים. (נא) תורה יי' תמימה משיבת נפש יי' צלך. ואין מזיק לנטוע שמים בעבור הצדיקים אשר בארץ. וכשפרים ורבים בארץ אז עליונים נטועים (נא) לאמר לציון צדיקים עמי אתה. (נא) ועמך כולם צדיקים בצל ידו במקום טהור בצל כנפיו בכל מקום ובמקום רחוק. (נא) ובני אדם בצל כנפך יחסיון. ובצל (נא) כנפך תסתירני. ובצל (נא) כנפך אחסה עד יעבור הוות. (נא) ובצל כנפך ארנן ד' צל כנפים לד' רוחות. וכתוב (נא) בסתר כנפיו. (נא) ותחת כנפיו. וכתוב (נא) בצל שדיי'. יי' צלך

(מ) תהלים ק"ד. (מא) משלי ט"ז. (מב) ש"כ כ"ג. (מג) תהלים ק"ד. (מד) ישעיה ל"ח. (מה) תהלים צ"ו. (מז) ש"א כ"ח (מח) במדבר י"ד. (מט) שמות ל"ד. (נא) שם כ"ג. (נב) ויקרא כ"ה. (נא) תהלים קכ"א. (נא) שם ל"ו. (מ) דניאל ה'. (מא) ויקרא כ"ג. (מב) ישעיה ד'. (מג) משלי י"ב. (מד) ישעיה מ"ט. (מה) שם נ"א. (מו) שם ל"ח. (מז) תהלים ל"א. (מח) קהלת י"ב. (מט) תהלים י"ט. (נ) ישעיה נ"א. (נא) שם ס'. (נב) תהלים ל"ו. (נג) שם י"ז. (נד) שם נ"ז. (נה) שם ס"ג. (נו) שם ס"א. (נא) שם צ"א. (נב) שם קכ"א.

כנגד מעלה ומטה. (ט) בצלו חמדתי תחת כסה"כ. (ס) ירננו על משכבותם. בצל כנפך ארנן. (סא) אני לדודי ודודי לי (סב) ישמח יי במעשיו. (סג) ישמח ישראל בעושיו. (סד) חדות יי היא מעוזכם. (סד) ישמח לב מבקשי יי.

לכך בסוף יצירת העולם כתיב (סז) יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו לכך רמז (סח) ישמחו השמים ותגל הארץ התחלתן הוי' וסופן צלמו. לפני הכבוד כל דמויית החיים ואור פניו עליהם. (סח) היש מספר לגדודיו ועל מי לא יקום אורו ועל התחתונים (סז) באור פני מלך חיים ורצונו. (סח) ומראה כבוד יי כאש אוכלת בראש ההר ומדבר אל משה כאדם המדבר אל חברו. בימות החורף בקור גדול והדיבור יוצא מפיו הרוח כך הזוהר כנגד הדיבור ולא הי' מלאך שם כשמדבר למשה שלא יתן דעתו כ"א אל המצות כן השם דבורו עם העליונים ועם הנשמות ועם הצדיקים וכשמשבחים ושמחים התחתונים גם העליונים משבחים עמהם ואחריהם ושמחים. (ט) כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל. ומותר האדם אין כי הכל הבל. הכל הולך אל מקום אחד. הכל הי' מן העפר והכל שב אל העפר. ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ ורוח אחד לכל. (תוספתא דתרגום במלכים ומובא ג"כ בס"י פענח רזא פ"ר בלק.) הנה גיחזי שם המשענת על הכלב וחי. (קה"ר פ"ה ס"י ט.) וא' שם עשב על ארץ וחי. (תמיד ל"ב ע"ב ע"ש בפ"י הרא"ש ושיטמ"ק) ואלכסנדרוס רחץ דגים מלוחים במי ג"ע וחי. (ב"ב ע"ד ע"ב) ורבה בב"ח עופות וחי ופרחו א"ת כל הרוחות של בהמות וחיות ועופות ודגים כשמתים אם מצניעין אותן ועתה חזרו בגוף הארץ ורוחו שיצא ממנו כשמת ורוח הכלב כשיצא ממנו כשמת אם קיימת הוא כששם המשענת עליו. חזרה הוא ממקום שהי' מונחת שם. כן הרי הוא כשמת בני האדם שמצניעין אותן עד תחיית המתים. וא"ת נשמתו פרחת רוחם ונתפשר כענין שאין בו ממש. א"כ רוח אחרת ניתנו בגוף של כלב ובארי ובעוף ובדג. וגם חולדה שמחי את חברתה בפרח: ועוף את עוף בעשב. א"כ מאין בא הרוח וכל אלה הרוחות דבר שנוהג בארץ. אבל מה שהיו עושין על פי המלות שמדברין אין זה מן הנוהג שנאמר (ט) אף אין רוח בפיהם. אעפ"י שמדברין בלא רוח ובלא נשמה שאם היו ביום הקרח ברחוב מדברים לא היו רואים בפיהם ומחוטמם יוצא רוח. אינם נושמים ואין גופן עולה ויורד כדרך הנושם וכן גוף המת שהי' מתיירא כעומד והולך אעפ"י שהי' מדבר אין נושם ואין רוח יוצא מפיו.

(נט) שה"ש ב'. (ס) תהלים קמ"ט. (סא) שה"ש ו'. (סב) תהלים ק"ד. (סג) נחמיה ח'.
 (סד) תהלים ק"ה. (סה) תהלים צ"ו. (סו) איוב כ"ה. (סז) משלי ט"ז. (סח) שמות כ"ד.
 (ט) קהלת ג'. (ט) תהלים קל"ה.

א' הלך בעיר בלילה מת. א' לאחר שמת התחיל לנוע עד שאמרה שלח עבדיך למים להשקות הלך מיד עמו ויאבק עמו ולקח החרב וחתך ולא הועיל עד שצעק והי' חכם בעיר בקרוב יושב שם. יצא ואמר לו תנשק את המת מיד יפול וישכב כבתחלה נשקו ונפל ומת מוטל כבתחלה. כל זה וכיוצא בזה שכבר מת ומתראה לאדם בלא חלום אין בו רוח ולא נושם ואשר מנענע את נתחיו כאילו בני אדם מנענעו כך השד נכנס בו או מלאך ומנענע את נתחיו. גם המלאך שנראה לנביאים אין רוח ולא נושם. (עא) ואמר גדעון אהה יי' כי ע"כ ראיתי מלאך יי' פנים אל פנים. כשנראה שמשנתנה מכמות שהי' ואח"כ נעלם מעיניו אז ימות חוץ מן הנביאים שהוצרך לעשות פלא לכך כשנשתלחו להפוך את סדום אמר (עב) אל תביט אחרך לפי שהנשמה מעין המלאך כשמשנתנה לפיכך יוצאה פן ינוח (עג) כבוד אלקים הסתר דבר ולענין הרוחות שכותבין למעלה מה בין רוח האדם לרוח הבהמה עוף ודגים שחיו יש מן הפלסופין שהיו חולקין יש אומרים כי מיתת האדם אינה מכוונת חיותו ממנו עד שיכריח המת שיש רפואה שאם הי' עושים לו שהי' חי. וכשמכריח אינו מועיל לו רפואה להביא לו רוח חיים (עד) עד בלתי שמים לא יקיצו עד שיהיו שמים חדשים (עד) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש לתחית המתים כדי שיעלו הנטבעים (עה) מתהומות הארץ תשוב תעלינו. (תמיד ל"ב: עיין שיטה מקובצת) ונתנו לאלכסנדרוס עין של אותם רע עין וכיון שהיתה בג"ע למה לא חיתה כי הובאה לראות הטוב לצדיקים. שכל הנאת ממנו כנגד הנאת הצדיק שבג"ע ועוד העין הוא לחזות של יצה"ר שהי' לו בחיים ולכך הי' כבר ידע כי רוח חיות בהמות ועוף ודגים ישנם בעולם ואינם משיבים להחיותם ולהשיבם:

וכן הרשעים אעפ"י שהרוח שלהם מוצנעות כגון (פרקי דר' אליעזר פרק לב וילקוט יחזקאל שעה) מי שלקח ריבית ולא החי אותו יחזקאל הרי כן רוח חי ובהמה ועוף ודגים לא חשיבי לקבוץ עפרם להיות לגוף להשיב הרוח בהם כמו לאדם. א"כ לא היו מותרים לאכול. ומאשר התירם לאכול ידענו שלא יקבוץ עפרם להיות לגוף לשום בו את הנשמה. ואילו היו משימין אדם מת באותו מעיין שהיו העופות והדגים ואילו הי' חי לא הי' משיב בו הדעת ורוח שיצא ממנו. (עו) זכר עשה לנפלאותיו הרי דג שקורין נון אויגא ויש שקורין אותו מושאל. וכשמנתחים אותו אם ישליכו במים בעוד שהוא מפרנס מיד נדבק התחיות זה לזה ויחי. וכן זנב הלטאה תעוזב הזנב ואח"כ תשוב ונדבק כבתחלה הרי מי שהי' מעין החיים או מן המקור שתחתיו שותה אפילו אם היו חותכין אותו איברים איברים ובמקום שעושין

(עא) שופטים ר'. (עב) בראשית י"ט. (עג) משלי כ"ה. (עד) איוב י"ד. (עה) תהלים ע"א. (עו) שם קי"א.

אותו טריפה לא הי' מת, אפילו אם נופל מהגבוה או שורפיק אותו באש הי' חי כי עץ החיים עץ חיים מקבל חיות מן כסא הכבוד. וכתוב (ט) ואתם הדבקים ביי אלקיכם (חיים) [היום] כולכם חיים יש קמיעא שיש בה שם כל זמן שעליו לא ימות ואפילו המת הי' חי. לפי שחותמת כסה"כ עליו ושם נקרא. וכבוד כשגזור חיים לעולם. ויש שם שאם שומע האדם הי' מת בפניי כ"י מ"ת כ"י ל"א כבר"ד בשעה שגזור מות השם עליו. והבינונים ביק שניהם המות משמאל וסימנך (ט) וירדפם עד חובה אשר משמאל. ובימין החיים (ט) תודיעני אורח חיים ושובע שמחות את פניך. בימינך נצח. (ט) ימין יי עושה חיל לא אמות כי אחי. וסימנך שתדע האמת (ט) ימינו אש דת למו.

כל האותיות שאדם יוצא מפיו מרגיש האדם לצד החצי שאצל הימין וב"ב מ"ם פ"ף השפתיק ולכך החוט באמצע השפתיים באודם השפתיים וגם למעלה כנגד המבדיל בין שני נקבי החוטם עומק כי בשעה אחת תוקף הנשימה בימין בשעה אחרת בשמאל בנקב שמשמאל. ולכך מפריד כמו כותל בין שני נקבי האף וכנגדם עומק באמצע השפתיים. ועוד כי אותיות ב"ב מ"ם פ"ף אדם מרגיש מן האמצע ש' ימין ומ"ם ונר"ן מלו"יים בשפתיים גם בחוטם אם יסתום נקביו לא יוכל לדבר מ"ם ונר"ן. כי מ"ם נר"ן ד"ג. (ט) ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים יש דג כשעולה למעלה רוח סערה עולה. והרוח מן השפתיים מן החוטם דטלג"ת וגיכ"ק בסוף הלשון לכך החוטם עמוק באמצע הלשון מפני זה צרכיו. ומפני גיכ"ק בסוף הלשון חלוק ומפני אחה"ע מפריד בשר בין טבעת קנה גררת ולמעלה לפי שכל האותיות בימין שכינה בימין כי יי עומד לימין (ט) כי מימיני בל אמוט. (ט) מימינו אש דת למו.

התורה בימין והמלאכים של אש בימין. ומלאכים המליצים לזכות בימין והמלאכים של שלג בשמאל ומלמדין למות ובימין לחיים ומלאכי רוח באמצע להכריע ושם המות שכלפי המלמדין משמאל (ט) תשלג בצלמון בצל מות. לכך (ט) ליראה את השם הנכבד והנורא את יי אלקיך. ואחריו (ט) והפלה יי את [א] מכותך ואת מכות [ב] זרעך. מכות [ג] גדולות [ד] וחלאים [ה] מדוה (ט) גם כל חלי וכל מכה החיים כלפי הימין. ובאש כנגד העומדין (ט) באור שבעת הימים ביום חבוש יי את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא. הנה שם יי בא ממרחק וכשגוזרים על החיים מזל האדם כשגזור עליו חיים המזל שובר דמותו משימין לצד ימין הכבוד וכפני הממונה על החיים למעלה. ולכך בספר תהלים ויד כנפים וצל וא' (ט) באברתו יסך

(טו) דברים ד'. (טז) בראשית י"ד. (טז) תהלים ט"ז. (טז) שם קי"ח. (טז) דברים ל"ג.
 (טז) בראשית א'. (טז) תהלים ט"ז. (טז) שם ס"ח. (טז) דברים כ"ח. (טז) ישעיה ל'.
 (טז) תהלים צ"א.

לך להגן מן ז' מיני חולאים שסמך ליראה את השם ולכך פ' ימין יי עושה חיל לא אמות כי אחי ולמות לא נתנני יבואו בו לישועה. הרי בסוף ד' פסוקים השם זהו פח' תהי ידך לעזרני על איש ימיןך. ולא נסוג ממך החיני. ובשמך נקרא האר פניך. כי לצד ימין שגזר עליהם חיים פט' אור פני מלך חיים לאור באור החיי וסמך לו ב' בכסה ליום חגיני ומשפט לאלקי יעקב. ראש השנה שדן בו ושגזרין עליהם לשמאל. וכנפי חשך תכסני בצלמו ב' אך חשך ישופני ב' אם תקטול אלוך רשע. וכתיב ב' ועל ספרך כולם יכתבו.

ועץ החיי לימין הכבוד אצל כסה"כ. ומן המעיין שתחתיו הביאו ללוח ולכך אק מתים שם. וכן לעתיד לבא המים מכתף הבאות הימנית ובלע המות לנצח לפי שמכסא הכבוד בא מטל של תחיית המתים ב' כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. ב' חזה הוית עד דקטילת חיותא והובד גשמי ויהיבת ליקידת אשא. כיון שנאבד הגוף איך ניתנה לאש. אלא יש אומרים העצמות הוא הגוף נאבד והנשמה נשרפת וצורם לבלות שאול וכשהאדם בחיים אק נשמתו אלא בתוך הגוף וכשאק הנשמה בגוף היא רצה בעולם כהרף עין והיא מוטלת על גופה ורוצה לדעת שכן הוא ידע מחכמת משחקי קוביא מי שמכיר המת ויתקן בייץ עצמתיו ויכול המ"שליך לעשות כדכור אחד שיפול כאשר חפץ אם י"ב אם פחות כאשר חפץ המשליך אותו שמכיר המת. והנה אחד המשחק במזרח וא' במערב ויהיה לזה כחפצו ולזה כחפצו. אינ"ו גרמר הד"בר אחטא בנשמה ברגע אחד במזרח ובמערב. וזהו ב' אם אסק שמים שם אתה אציעה שאול הנך אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים רב הכל כרגע אחד כעץ מלאך הנשמה.

כי ב' תמצא איש לא תברכנו כי יברכך איש לא תעננו כי כשלא ידבר ילך כאילו אלישע שם אצל המת וכאילו אלישע משים מידו המשענת על הילד. אבל כשידבר בינתיים הרי פסק כי המלאך שעם אלישע הולך וכשפוסק בדברו הולך לו המלאך לפי שעוסק בדבר אחר ואין המלאך שם כי כועס והולך כמו שאדם מתפלל ליי' אם ידבר בתוך התפלה מתרחק הקב"ה שנאמר ב' רחוק מרשעים יי'. ולכך מים שתוקים לרפואה כאילו הנהר בביתו אבל כשידבר הממונה על הרפואה הולך לו ולמה משה מת בנשיקה אם תאמר שלא יסבול יסורין כמה גוים או יהודים מתים בלא יסורין שנאמר ב' כי אק חרצובות למותם ואע"פ מתוק אלא זהו פירש נשיקה כאילו מחובר יחדיו ולכך נשק שמואל את שאול לאחר שמשחו להיות בנשיקה כאילו מחובר כדרך הנשקנין. וזהו ב' כי רוח החיי בהם כמו דרך ק"נים. כתיב ב'

פח' שם פ'. פט' משלי ט"ז. ז' תהלים פ"א. ב' שם קל"ט. ב' שם ל"ו. ב' דניאל ז'.
 ז' מ"א ד'. ב' משלי ט"ו. ז' תהלים ע"ג. ז' יחזקאל י'. ב' שם א'.

החיות וכתוב החי. אלה הראשונים מפוצלים ובפנים דבוקים לפיצולים המוחלקים קורא חיות ולדבוקים שאין מפוצלים קורא חי: ובמקום גזוזהיהן שם דבוקות האופנים ולכך לא אמר החיות באופני אלא רוח חי באופני ולכך נשיקה בפה כאילו חלל ה':

אבל נשיקה שכתב אצלו על היד או על הבגד או במקו' שלא בפה ולכך משה ואהרן ומרים בנשיקה כאילו נט) אתם הדבקים ביי אלקי' חיי כולכם היום. וכתוב ק) כי אתנו אנחנו אלה פה היום כולנו חיים פנים בפנים דבר יי עמכם בהר וזהו ב) ישקני מנשיקות פיהו להיות כאילו א'. וזהו אש מדבר מתורה אש כמוני ולכך הרואה את דמות המת או שד. לא ינשק שהשד לא יהי' אלא לאדם סכנה וכתוב ג) ויפל יוסף ע"פ אביו ויבך עליו וישק לו אינו נאמר וינשקהו לא לפיו אלא נשקו כאילו אומר למה לי חיים ומדה כמדה עשה לו. כי יעקב אמר ג) אמות' הפעם אחרי ראותי פניך וכיון שנאסף נשקו כאילו אהי' כמוך מי יתן נשמתו עם נשמתו. ושמואל נשק לשאול שיבא בו רוח נבואתו וחכמתו ואעפ"י שלא הי' עד שבא לחבל נביאים וניבא משה מת בנשיקה מיד ד) נפשו צרורה בצרור החיים (בספר דבש לפי) ומנשק לבנו ולבתו לאחר מותם סכנה לכל אחים ואחות שמקרב מיתתם שמ"ו. אב ואם אחים ואחות שכל מי שרואה בחלום שהמת מנשקו רמז שמת אהבו כאילו אומר יש לשלוח לי מאוהביך אחד ז) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור לא הי' צ"ל אלא באורך נרא' ולמה נאמר אור אלא כך אמר יש צדיקי' לאור החיצון ויש זוכין לאור הפנימי שהוא שורש הזוהר. וזהו ומתוכה ה) כעין החשמל מתוך האש ומתוכה כעין דמות ארבע ולמלאכים ולשדן ולרוחין יש לכל אחד גבול בעולם אף באויר העולם בדרך ובאיש כדרכו ילכון ולא יבעטון אורחותם וגוזרים עליהם אתם תלכו בדרך חלון ואתם בדרך אותו חלון לא יחליפו ולא ישנו את מה שיצוו להם:

פרק מא

הנפש אין לה גוף ורואה כמלאך כשיוצאה מן הגוף ואין לה צל ואף נפש צדיק רואה בנבואה ובחזון מחמת שמחשב כל היום כיעקב ו) ויחלום והנה סל"ם. סל"ם גימ' ז"ה כס"א הכבו"ד. והנה סל"ם גימ' ה"ן האופ"ן. מוצ"ב ארצ"ה בגימ' החיות. מוצ"ב ארצ"ה בגי' חשמל"ים. מוצ"ב ארצ"ה בגי' המשפ"ט: ו) והנה מלאכי אלקים עוליים ויורדים בו בגי' ה"ם השרפיים סולם גימ' קול כי בקול התפלה עולים המלאכים וכן נפשות הצדיקים עולה בקול שומעת שבח והולכת לפניה

נט) דברים ד'. ק) שם ה'. ב) שה"ש א'. ג) בראשית נ'. ג) שם מ"ו. ד) תהלים ל"ו. ז) שמואל א' כ"ה. ח) יחזקאל א'. ט) בראשית כ"ח.

הנשמה ולא מזיחה עינים בנידנודם אין נעות כמו בעוה"ז כי בעוה"ב (ז) ענין לנוכח יביטו ועפעפיק ישיירו נגדך (ח) והיו ענין ראות את מורן מפני ונגד זקני כבוד. לעתיד (ט) ותתחדש כנשר נעורכי כי (י) יעלו אבר כנשרים כי לא יראו. בענין עוה"ז (ב) מלך ביופי תחזינה ענין לעתיד הצדיק יראה בכל צדו כעליונים לפניו ולאחריו שוין כמו (ג) ולא יסבו בלכתם לכך יש לחיות הרבה פנים וכל החיות אדוקים יחד כאגוז גדול שהוא פרקים ולמטה ד' והאמצעי כל החיות נקרא חי (ג) הוא החי אשר ראיתי כולם גוף אחד לכך ס"ד פנים לכל אחד בריחתם ידנו כנפיהם. (ה) וירכב על כרוב הרי נחלק והרי לא ה' גוף אחד אלא כרוב וכתוב (ו) כי תרכב על סוסך והלא אין סוס למעלה במרכבה אלא כנגד סוס פרעה היפך לסוס. והנשמות פורחות לפי שעה ומדמות עצמו בכל ענין כרוב ראו בים. (תדא"ר ל"א פרק ד') ואמרו פני שור נהפך לכרוב ביק"ש יחזקאל. והלא דוד לפניך אמר (ז) וירכב על כרוב אלא מכרובים שעל החיות כדמשמע בפרקי ר"א (פרק ד'). ח' כרובים למעל' מן החיות ב' לכל צד והדבור יוצא מביניהם כרוב בגי' כליד קטין ועתה כן המדה כשהנפש יוצאה מן הגוף היא כלהבה דולקת אם סבל כבר עונותיו בעוה"ז או להבה צחה ורואה בכל צד. (ט) נר י"י נשמת אדם ומלאה ביתה כמו (י) נשמת שדי תבינם ולרשעים אש מעורבת בערפל והולכת דרך אחוריה ומלאך י"י רודף ומלאך י"י דוחה מהאש יצאו והאש תאכלם.

אבל נפש צדיק היא צרורה תחת כסה"כ ומתענגת בראיית הכבוד מכל תענוגי גן. יש שנכנס כבר בברירת הכבוד כי יש צדיק גמור ומוחה בחוטאים וסובל בעוה"ז או עוני או חולי או כעסים או קובר בנים או בזיונות או יסורים ואינם מהרהרים אחר מדותיו ועוסקים בתורה אז יזכו כי מורים בהלכה ומזכים את הרבים. ע"כ יהיו תחת כסה"כ כמו חיות (י) י"י עליהם יחיו. (יט) שם י"י נק' עליך (כ) הם תוכו לרגליך נפש צדיק הם אצל הכבוד (כ) תמים תהי עם י"י אלקיך ורואה אש זכה וצחה ולבינה כי מזיחרורי אש הכסא. ואש הכסא ספירית ולובן תרשיש ענני כבוד היא חשמל חשמל בגי' א"ש זכ"ה מא"ד החשמלה בגי' א"ש לבנייה. חשמל גימ' האב"ן היקר"ה. כעין החשמל מלובנת כאור האש כן האש של צדיקים הקרובים לכבוד זיהירו יש כאור השמש ברה כחמה. (כ) ואתם הדבקים בי"י אלקיכם חיים כולכם היום:

(ז) משלי ד'. (ח) ישעיה ל'. (ט) תהלים ק"ג. (י) ישעיה מ'. (יא) ישעיה ל"ג. (יב) יחזקאל א', י'. (יג) שם י'. (יד) שמואל ב' כ"ב, תהלים י"ח. (טו) חבקוק ג'. (טז) משלי כ'. (יז) איוב ל"ב. (יח) ישעיה ל"ח. (יט) דברים כ"ח. (כ) שם ל"ג. (כא) שם י"ח. (כב) שם ד'.

פרק מב

הנפש שואבת מלמעלה (א) נעש' אדם בצלמינו כדמותינו כל אדם יש לו מזל ברקיע התחתון מקבל כח מן העליון כשהמלאך באור שקיבל מן הכבוד אז האדם חי שאם האורה גדולה בריאותו חזקה וגדול' אם לאו משנה פניו למעלה ותשלחהו למטה תבכה פתיל' והעשן עולה תשים הכבוי תחת הנר הדלוק השלהבת תעלה דרך העשן ותדלק הפתילה. כך המזל מקבל מן הכבוד. והנפש שואבת מלמעלה (ב) יאר יי פניו אליך (כ) נסה עלינו אור (כ) ואור פניך כי רציתם ואם ישמע ליצה"ד הרי הוא שטן המקטרג. אז עונותינו נגדך אז (כ) עשנת בתפלת עמך (כ) יעיב באפו ואז נידון האדם. השט"ן גימ' ז"ה מקטרג. ובשכבה ומת אק תקנה לנפש. ואם ישוב קודם מיתתו ירחץ צואת כתם העון ויתלכן כשלג ויצחצח ויתחזק הגוף זהו (ג) נעשה אדם בצלמינו במראה אדם עליו מלמעלה כדמותינו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. לבורא אק דמות ומה דמות תערכו לו (בי"ב נ"ח). ואמרז האדם בפני השכינה כקוף בפני האדם (כ) כן דודי בק הבנים: (בי"ב ב' כ"ב ע"ש) וכשברא למטה בריות כדמותם ברא למעלה כדאיתא בשלהי מעשה בראשית בבריות זהו (ה) המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ והוא אק לו קץ וחקר ותכלית (ו) החקר אלקי תמצא ואם עד תכלית שד"י תמצא והוא מגלה לכל נפשות רוחות הצדיקים (ז) לקדושים אשר בארץ כל סתוריו ולפי שברא כל תמונות למעלה ברא כסא לידע אנה ישתחוו ושכינת כבודו למעלה ושיכן שכינתו למטה במקדש מכוון כנגד מעלה (ח) מכוון לשבתך פעלת יי מקדש. וכן תפילין כנגד הנשמה שבראש. (ט) והאלקים עשה שיראו מלפניו:

פרק מג

הנפש המתאוה לעשות רצון בוראה בזה העולם הדומ' ללילה. (א) נפשי איתך בלילה ומרוב חשק לחשוב אחר בוראו לעתיד לבא וגם כשימות (ב) מלך ביפיו יחזו עיניו זהו (ג) עם נבר תתבר ופסוק אחר (ד) עם נבר תתבר נבי"ר גימ' ל"ב טהו"ד לפי ברירות לב האדם. הקב"ה יראה ברירות הכבוד לא ה" דעיילי בבר בברירות באספקלריא המאירה (ה) ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה יש שרואה למטה בכבוד עיילי בלא בר ובני עלי מועטק לראות למעלה וסימן (ו) זוהר החשמלה שהי יכול לראות ממתניו ולמטה אש אבל ממראה מתניו ולמעל' לא פירש ותרגום בלא

(א) בראשית א'. (ב) במדבר ו'. (ג) תהלים ד'. (ד) תהלים ד'. (ה) שם מ"ד. (ו) שם פ'. (ז) איכה ב'. (ח) שם ש"ש ב'. (ט) תהלים קי"ג. (א) איוב י"א. (ב) תהלים ט"ז. (ג) שמות ט"ז. (ד) קהלת ג'. (ה) ישעיה כ"ז. (ו) שם ל"ג. (ז) ש"ב כ"ב. (ח) תהלים י"ח. (ט) ישעיה כ"ה. (י) יחזקאל ח'.

אפשר לאסתכלא כך מי שלא יראה פני נשים ועוצם עיניו ויזכה לו מלך ביופיו תחזינה עיניך מה ועליך יזרה יי (מכ) וכל יקר ראתה עיני זהו תתבר ידא' ברירות נוגה. תתברר תברר ענייני המראות להתענג נפשו קורת רוח יהי' לו בזה מכל הטובות שבעולם (מג) לאור באור החיים:

פרק מד

הנפש הוא מתאוה לידע ברירות התורה לבררה וללבנה להורות ולזכות בני אדם אז לעתיד (ל) עם נבר תתבר ברירות עומק התורה תתברר האמת (מד) ונתתי תורתי בלבם ועל לבם אכתבנה ומעשה מרכבה ומעשה בראשית ושמות (מד) כולם ידעו אותי תתבר בלבם תתן הלכה ברה בלי ספק תתברר ללמד ולברר (מה) כי יתן להם לב חדש ורוח חדשה (מו) וכל בניך לימודי יי כי דרכי יי יהי (ברר'ך) ברר'ך להם. (מז) ודעת לנבון נקל. ודע'ת בגימטריא תלמוד (מח) כי אתה תאיר נרי יי (מט) נר מצוה ותורה אור (ביב י"ב). א"ד אשי תדע דאמר גברא מלתא ומתאמרי הלכה למשה מסיני כותי' כי כל דבר שאין יכול לדעת מן התורה אלא הלמ"מ אין יכול לדעת עפ"י מזל (ו) לא קם נביא עוד בישראל כמשה אך (ב) כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה לחכם יתן חכמה הודיע אלקים אתך את כל זאת (נ) אין נבון וחכם כמוך כמו בצלאל היתה [בז] (ג) רוח אלקין קדישין כך מי (ביד נ"ח ב', קידושק ע"ב:) שהי נולד ר' עקיבא וכל יקר ראתה עינו לא ידע כמותו כי כפי עסק לב האדם מראין לו. (סוכה מ"ה:) הא דעיילי בבר בביריות עוה"ב הא דלא עיילי בבר בביריות עוה"ב. הא דעיילי בבר בחוץ הא דעיילי בלא בר (בחוץ) כי לכל צדיק יש לו גבול מה יש לו דעת ויש (לי) [לו] רשות בר לעלות כל ענייני דינין כשדן האומות. הא דלא עיילי בבר בחוץ ואם שנים הם דעיילי (בבר) [בלא בר] עולים למקום שחפצים ואין מונעין לראות (נד) את יקר תפארת גדולתו ורואים כל שערי בינה (נה) עין לא ראתה אלקים זולתך. כי אין חפץ הבורא (הכבוד) שידעו נביאים [הכבוד] פן יגידו לישראל אותו (נו) רב טוב לבית ישראל פן יעשו ע"מ לקבל פרס וגם לא יהנו בזה העולם ממעשיהם הטובים הרחוקים מצדקה (נז) והטיבך והרבך מאבותיך ונתתי יראתי בלבבם. (נח) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו. אך קודם לכן (נט) בבחרב ימותו כל חטאי עמי. (ס) ועוד ועוד בה עשריה ושבה

מה) ישעיה ס'. (מכ) איוב כ"ח. (מג) שם ל"ג. (מד) ירמיה ל"א. (מה) יחזקאל ל"ו. (מו) ישעיה נ"ד. (מז) משלי י"ד. (מח) תהלים י"ח. (מט) משלי ר'. (נ) דברים ל"ד. (נא) משלי ב'. (נב) בראשית מ"א. (נג) דניאל ד'. (נד) אסתר א'. (נה) ישעיה ס"ד. (נו) שם ס"ג. (נז) דברים ל'. (נח) יחזקאל ל"ו. (נט) עמוס ט'. (ס) ישעיה ר'.

והיתה לבער זרע קדש מצבתה ואותם מעט יבקשו למסור בידם יצה"ר אותם שעצרו יצרים יעמדו בנסיונות ואז כבר נולדו וכלו כל נשמות שבגוף ואותם שישאר (6)קורא הדורות מראש ודע אפילו יהי יצה"ר בלבם לא היו חוטאים ע"כ יטיב להם (7)מה רב טובך אשר צפנת ליראיך (8)אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי אלקיו:

פרק מה

הנפש כשעומדת לפני השכינה אין תלוי בבגדים אך אותן העומדים לשמוע מאחורי הפרגוד (שבת ק"ד.) ר' ינאי צוה שלא לקברו בבגדים יפים יותר משאר בני אדם ולא פתוחים מהם. א"כ מי שהוא צדיק ונקבר ערום כמה הרוגים (7)נתנו נבלת עבדיך בשר חסידיך וכי אותו צדיק יתבייש ואותה שנקברה במחצלת של קנים נתביישה לעלות והלא תולעים אוכלין את הגוף והבגדים בלים, ומה צורך לנשמה מתכריכין אלא כשהם לפני הקב"ה אותם בגדים שעל המת אינם על הנשמה אלא מה שיתבייש בעבור הבגדים לעמוד בין העומדים ולשמוע מה שגוזרים. אבל הנשמות כשעומדת לפני השכינה כל אחת כפי מעשי ורואה כפי הגה התורה וחשב עשת סרעפי מחשבותיו ועומדים שורות שורות (8)אשרי כל חוכי לו ושם יראו מי עבדו ומי לא עבדו יש קרוב לכבוד יש רחוק וכל מי שאין בו קנאה ומזכה אחרים ורודף צדק (9)והצנע לכת ואינו מתלוצץ ושונא רעים ואוהב צדיקי ואינו גונב (10)ועוצם עיניו מראות ברע הוא יהי קרוב. ושם כתות שעוסקים בתורת משה זה במשנתו וזה בהלכותיו וזה באגדותיו וזה בבאורו כ"א לפי עמלו אשר עמלו בעולם שוא זה העולם אשר חי וכל סתרי חי הכבוד מתייעץ בהם (11)ונגד זקניו כבוד.

ויש לנשמות עיתים לשבח לבוראם ולעשות רצון קונם לפעמים לבקש על החיים ועל ישראל ושם אין קריבות וחניפות. וכן האב ידון בנו אם חטא כי אין רחמים בדין אך צועקים וזועקים עם מלאכי רחמים העומדים לפני הכסא שהם רי"א אלפים רבבות וסימן (12)יא"ר י"י פניו והביאים תצ"ו אלפים רבבות שאומרים (13)קדוש קדוש קדוש ביום וברוך בלילה. ותר"ם אלפים רבבות העומדין לשמאל וכל מלאכי שלום והולכי הנשמות ומביאות אחרות לבקש רחמים על ישראל כי לא יעשה דבר כ"א גילה סודו אליהם ומתועדות יחד וכל שבתות וירט משתחווים לפניו (14)מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות ולפעמים משולחות בעוה"ז הולכת אחר צדיק (ברכות כ"ח.) כחזקי מלך יהודה וריב"ז (15)יבא שלום

(6) שם מ"א. (7) תהלים ל"א. (8) שם קמ"ד. (9) שם ע"ט. (10) ישעיה ל'. (11) מיכה ו'. (12) ישעיה ל"ג. (13) שם כ"ד. (14) במדבר ו'. (15) ישעיה ו'. (16) שם ס"ו. (17) שם נ"ז.

ינוחו על משכבותם הולך נכחו הצדיקי הולכים לפניהם אחר מיתתם ואחר עיני.
 לא כן הרשעי כ"א דרך אחוריהם (עג) ומלאך י"י דוחה ומלאך י"י רודפם לפי שהיו
 בחייהם לאחור ולא לפנים (עד) ויתנו כתף סוררת והקשו ערפם כמו אדם שמוסר
 עצמו לשד הולך אחורנית ומדלג אחורנית. וכפיו לאחוריו ומוסר א"ע מרשות הבורא
 לרשות השד ומיטיב לו השד ולבסוף מכשילו ודרכם ביער שגדלים בו אגוזים קטני
 ובאותם עצים מתקנים אש ולוחשים ורואי מה שמבקשי כן הרשעי הולכי לאחור
 בגיהנם ויך צריז אחור. וכתוב (עה) ועסותם רשעי כי יהיו אפר תחת כפות רגלי
 הצדיקי. (עה) זכרו תורת משה עבדי הנני שולח לכם את אליהו הנביא. ומה הנאה יש
 לצדיקי שיהיו אפר תחת רגליה' ומה רעה לרשעי בזה זש"ה (עה) ביום אשר אני
 עושה שיהי דעת באפר כמו (גיטין נ"ז) אפר טיטוס שהיו מפזרים ודנין אותו. אבל
 לעתיד לכל האפר שתחת כפות הצדיקי יהי לאפר צער (תמיד ל"ב:) כגלגל עינו של
 רשע שניתן לאלכסנדרוס שהי לו דעת שהי כבר ורואי טובות הצדיקי בג"ע
 והצדיקי שמחים שעצרו רוחם מלחטוא (עו) ישמח צדיק כי חזה נקם אבל לעתיד(עו)
 י"י רמה ירך בל יחזיון (עו) ובל יראה גאות י"י וכתוב (עו) יחזו ויבוש(עו) כי תולעתם לא
 תמות ויצאו ורואו בפגרי האנשי (עו) אף אש צריך תאכלם (עו) ואשם לא תכב' (עו) ישובו
 רשעי לשאולה ואשם לא תכבה: (פ) זכרו תורת משה ז' זכרו ז' גדולה רמו שקורין
 בתורה בשבת ז' כתות לפני השכינה. (פא) קומי אורי א' (פא) כי בא אורך ב' (פא) וכבוד י"י
 עליך יראה ה'. (פא) והלכו גוים לאורך ו'. (פא) לנוגה זרחך ז'. שהתור' מצלת אבו"ת
 ע"ל בני"ם בגימ' תור"ה:

פרק מו

הנפש היא היודעת כל מדע כי נופחה ממנו אמרו (נדה ט"ז: ע"ש תוס' הרא"ש)
 שהמלאך מביא טפה לפני הקב"ה ואמרו על לוי כן וכי יתכן שהמלאך יגע בשכבת
 זרע אלא לכל חפץ דוגמא שנאמר (פג) מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות מהו
 לעשות שנתן אלקים רשות להראות דוגמת ברואים בלב האדם כגון שרי כוס ושרי
 בוהן שרואין ואחיות עינים שנראית דוגמת החפץ והגרבו וכן לכל דבר שהרי אמרו
 (תענית י"א.) קורותיו ורהיטים מעידים על האדם. ואם נשרפו איך יעידו אלא לכל
 דבר יש דוגמא בעולם שאינו נראה לעינים כך משנודע בבטן יש לו דוגמא למעלה
 כדי שיראו הנשמות והשדים והעליוני וידעו מלאכי חבלה ממנו להזהר כאשר י"י
 מצוה להם להתנהג וזהו (פג) למעי אמו הזכיר שמו (עד) זרע יעבדנו. (פה) ארחי ורבעי

(עג) תהלים ל"ה. (עד) נחמיה ט'. (עה) מלאכי ג'. (עו) תהלים נ"ח. (עו) ישעיה כ"ד.
 (עח) ישעיה ס"ו. (עט) תהלים ט'. (פ) מלאכי ג'. (פא) ישעיה ס'. (פג) בראשית ב'. (פג) ישעיה
 מ"ט. (פד) תהלים כ"ב. (פה) שם קל"ט.

זרית לא שהזרע עצמו ביד המלאך להכניס אל מקום השכינה. והקב"ה צוה שאם יגע שלא לכנוס בעזרה להר הבית, ובענין אחר יוכל [ליגע] המלאך בש"ז כי אין טומאה אלא באדם שהוא בשר אבל [לא] במי שאין לו בשר ודם ועצמות וגידין אלא דעת. זהו פ(1) עושה מלאכיו רוחות בגי' חכמה בינה ודעת אינם אלא חב"ד. וזהו פ(2) כחכמת מלאך האלקים לכך אין מוזק ואין קשה ליגע לפני הקב"ה יוכל הכל להקריב רק שבמקום הר הבית כי הבורא בכל מקום ואין טומאה ואין טינופת קשה כלפי הבורא כי אין דבוק עמו רק במקום שכינה אין יכולה טומא' להיות שם כי כתיב על ענין הבורא פ(3) את השמים ואת הארץ אני מלא, בין מקום טהור, בין מקום טינופת, ואין (מחזיק) [מוזיק] לאלקות כלום כי כל ממש דבוק ביחוד כי כל הנביא ידבק הבורא ורוח הרוכבת של צדיקים גמורים ידבר בנפלאות חכמה הבורא בנשמות מחשבות יוצא כל כדי להתעדן בנעימותיו ולהתענג בסודותיו אזי פ(4) יעלו חסידיו בכבוד י"י וזהו פ(5) ואתם הדבקים ביי' אלקיכם פ(6) שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח פ(7) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ואם יאמר האדם, כיון שמת הגוף, הרגלים אין יכולת לרוח להלך, ואם הידים לא ימש, ואם הטחול לא ישחק. ואם הכבוד מת לא יעוס, וא"כ נשמתו העינים והאזנים איך הרוח יראה ואיך ישמע והלא נשימות הפה לא ידבר ולמה לא נאמר בעינים ובאזנים כן:

והנה ידוע כי הרוח לאחר מות הגוף רואה שנאמר פ(8) והעוף אוכל אותם וכו' פ(9) ואכל העוף את בשרך. הרי חלום שראה והוא חלם שיש לו לראות מה שיאכלוהו לאחר מותו ושומע לאחר מותו שנאמר פ(10) ואזנך תשמענה דבר מאחריך. וחולה מחמת נפיחה אין דמעה מצוי' בעיניו לכך אין יכול לבכות. וכשי"כ המת א"כ אין החרשים שומעים וכשי"כ המת. אבל הדעת בעודו בתוך הגוף סגור הדעת בתוכו לכך נק' גוף ע"ש פ(11) יגיפו את הדלתות אבל כשמת הדעת חוץ מן הגוף ראייתו אנה ואנה לארבע רוחות ברגע אחד שנאמר פ(12) והחיות רצוא ושוב וכן הנשמה לכך פ(13) אחת הנה ואחת הנה מארבע רוחות בואי הרוח ואין הדעת של אדם לאחר שמת ברשותו אפי' צדיק גמור לענין החיים. שאם הי' ברשות עצמו הי' בא בחלום לאוהביו ומזהירו לכך הוא ברשות הממונה לפי מה שגזרים. ויש אומרים שהנשמה או בגיהנם או בג"ע או נידונית או מתענגת לכך אינה בא להזהיר את אוהביו. והנה אומר דוגמתו למי ששוכב בהינר פריטא שהדעת של החולי או בגיהנם או בג"ע ולכך אינה יכולה הרוח לבא להזהיר אוהביו ולהודיעו מה שנגזר לו. וא"ת (ברכות

פ(1) שם ק"ד. פ(2) ש"ב י"ד. פ(3) ירמיה כ"ג. פ(4) תהלים קמ"ט. פ(5) דברים ד'. פ(6) תהלים ט"ז. פ(7) שה"ש ז'. פ(8) בראשית מ'. פ(9) ישעיה ל'. פ(10) נחמיה ד'. פ(11) יחזקאל א'. פ(12) מ"ב ד'.

יח: והלא אבו' דשמואל בא לשמואל בנו וא"ל על מעות של יתומים משום דעבד מה דעבד וכן שמואל הנביא שעלה בשביל קסמים. ואשר אמרו בתוך י"ב חדש הי דוחה אותו הדברי כי לנביא לא יתכן לומר חילוק בין יב"ח אלא לפי ההשבעה (אדם ששוכב כמו מתעלף ג' ימים) וכן לענין שמות המפורשין לפי שמרבין בהשבעות כך הי'.

ואדם ששוכב כמו מתעלף ג' ימים וג' לילות ורואה החיים והמתים בגיהנם או בג"ע המתים הנשמה שלהם. והחיים המזל שלהם שהוא בדמות החיים ולכך על אותו המזל משביע שרואין. ואותו עושה כל מה שהאדם עושה ואעפ"י שלא מתו וראו בגיהנם לפי שנגזר באדם שרוא' בחלום על חבירו שימות ומת והמזל שלא ראה ויש אומר לא מזל ולא שום דבר אלא מראה ללב מחשבה הדמות כמו (ס) מקל שקד לא שהי' מקל אלא כמקל הראהו בלבו וכן כל מה שמראה לנביאים הלב רואה כמו בשרי כוס ושרי בזה במחשבה תלוי הכל כי מהפכים ראיית המוח שפונה לעינים מטה ללב לחשב ואחד עשה בשם להשביע את המלאכים עד שראה את הגנב שהלך וגנב ואנה שם הגניבה והוא הי בעלייתו סגור אלא המלאכים שהשביע לקחו והטו ראייתו מקום שנגנב אחד מן המלאכים מטה מחשבותיו עם הראי' ומתערב דעת המלאך וחושב בדמות הגנב כשגנב ואנה הלך וכן דרך המלאכים ולא שמשנים את עצמן אלא מחשבין עם הראי' ונראה לו כך. ומקצת הפלסופים אמרו כל מה שהנביא רואה בזה הענין הוא אשר מלאך לבש אש כמראה ארגמן ובתכלת בזה הענין שהבורא מכניס דעתנות אצל מחשבת הראי' ומראה לנביא. וכן מה שראו הנביאים (ס) מקל שקד וסיד נפוח והכל כן. ויש מן חכמז"ל שאומרים שהמלאך או השר מדמה א"ע לאשר חפץ והראי' שנראה לאדם לא מחמת ראיות העינים שהרי העיור רואה את מלאך המות ואחר מות האדם הנשמה רואה למעלה ולמטה ולכל צדדים בפ"א כי הגו"ף נק' ע"ש (ס) יגיפו הדלתות סגורה בגוף.

ואחר צאתה אין לה הקץ ומסגר ואין ראייתה מובדלת משמיעתה כי בעודה בגוף האזנים שומעות והעינים רואות. וכשיוצאת השמיע' והראי' והמחשבה אינם מופרדים וביחד הם. ולפי שהנפש יש לה הרגשות אומרת (ט) ברכי נפשי את יי קואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל נפשכם בערב וכן בשחר והחמישית על מטתו ואמרו חכמז"ל (סוכה ג"ב. ע"ש) מלאך המות ישחט לעתיד לבא. ואם מלאכי חבלה ישארו א"כ מה מועיל שישחט ומצינו (ו) ביחזקאל ו' מלאכי חבלה ולא הי מלאך המות שם אלא לעתיד (ז) יפקד יי על צבא המרום במרום ולא יבאו עוד בכלי זעם כי מה שזועם בכל יום בשביל שעובדים לחמה וכתוב (ז) וחפרה הלבנה

(ס) יימיה א' (ט) תהלים ק"ג, ק"ד (ק) דברים ו'. (ב) יחזקאל כ"ז (ג) ישעיה כ"ד.

ובושה החמה ויבושו עובדימו ולא יעבדו עוד זעם ומלאכי חבלה לא יהיו וגם מזיקין וישטרייש זחן לפו שאוכלים בני אדם בן רן קולי יקן לן פן מיכארן לא יהאג) ועוזבי י"י יכלו וגם כל פורעניות ודאגה בלב איש לא יהי' וגם יהי' שש כנפים לחיות כמו לשרפים ד) שש כנפים לאחד וכמו שמלאכי חבלה יהפכו לחמלה גם חלאים לא יהיו ה) ולא ישמע קול בכי וקול צעקה כ"א שישו ושמחו וגילו ה) וגלתי בירושלים וששתי בעמי. ו) נר י"י נשמת אדם ז) כי נר מצוה ותורה אור הרי הנשמה כנר. לכך על הקברות בלילה נראים כמו נרות דולקות ז) נרות על המנורות לעומת זה ז' נהרות. ח) כי אתה נרי וי"י יגיה חשכי ט) כי אתה תאיר נרי י"י יגיה חשכי בהלו י) נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך ב) נר לרגלי ואור לנתיבתי ז) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר י) נר י"י נשמת אדם חופש כל חדרי בטן ונר י) אלקים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל אשר שם ארון האלקים הרי ז' ולכן נאמר בפסוקי שביחזקאל נעלם ז' שאור הגדול שעתיד להיות הצדיקי שנאמר כאור י) שבעת הימים הרי כתיב ק) לנגה כאור תהי' טו) ואור צדיקי כאור נוגה כ) אורי כי בא אורך. זרח זרח יראה טו) לאורך לנגה זרחך כל אלה תלוים באמ"ש אורות הרי שמ"ג וכל האורות מן כ"ב אותיות הרי שס"ה י) וכסאו כימי שמים וכתיב י) כעצם השמים לטוהר וכתיב י) והם תכו לרגליך.

רמ"ח עצמות באדם ול"ב שינים וכ' צפרנים הרי ש' לעומת ש' ריסינ עשר פרסאות מהלך יום הם ארבעים הם ש' ריסינ ונוצר מש' שמים וראש האדם וכתיב ה) והיו שמך אשר על ראשך נחשת ולכן ש' בתפילין ש"ד ובשלוש מאות יום נושאין התפילין. נ"ב שבתות ושני ימים ראשונים של חג המצות ושנים אחרוני' וב' ימי עצרת וב' ימים ר"ה ואחד יוה"כ וב' ימי הסוכות וב' שמיני הרי י"ג הרי שס"ה נשארים ש' אם תסיד מהם שמיני שבת הרי ט' באב הרי ש' יום שישא תפילין ולכל ד"ת תפילין ש' בתפילין של הראש ש' אחרת ע"ש כ) שומר כל עצמותיו. ורמ"ח וכ' ול"ב עושין ש' הרי ג' חוליות ש' שהרי ע"ט ד' חוליות כי פעמים יהיו שנ"ד ימים ופעמים שנ"ג נ' שבתות תסיר ז) ימים טובים ישארו ש' פחות ג' ימים או ד' ושני שינין תפילין הרי ש"ש רמז שיהיו נושאין ששה ימים ועוד כתיב כ) והי' כאשר ש"ש י"י עליכם ש"ש עליכם ד' בתים בתפילין ש"ד לעומת הנשמה שהיא משמשת ד' עינינים בראש רביעית המוח מריח רביעית המוח לעינים לראות ורביעית המוח

ג) שם א' ד) שם ו'. ה) שם ס"ה. ו) משלי כ'. ז) שם ו'. ח) ש"ב כ"ב. ט) תהלים י"ח.
 י) איוב כ"ט. יא) תהלים קי"ט. יב) ש"א ג'. יג) ישעיה ל'. יד) חבקוק ג'. טו) משלי ד'.
 טז) ישעיה ס'. יז) תהלים פ"ט. יח) שמות כ"ד. יט) דברים ל"ג. כ) שם כ"ח. כא) תהלים
 ל"ד. כב) דברים כ"ח

לאזנים לשמוע ורביעית המוח לדבור כי הראש כמו כסה"כ (כ) ואראה את יי' יושב על כסא רם ונשא (מ) ראייתי יי' יושב על כסאו (ס) מלך אלקים על גוים אלקים יושב על כסא קדשו הרי ד' לד' רוחות הכסא וה' (ט) יושבת לכסא שופט צדק ולא אמר על כסא אלא לכסא לעומתו המוח שנמשך לחוט השדרה שמשם שכבת זרע יוצאת: ולעומת ד' מיני בריאות. טלה ארי קשת אש. שור בתולה גדי עפר. תאומים מאזנים דלי רוח. סרטן עקרב דגים מים. ולכך (ז) ודלת ראשך כארגמן. (ח) שמאלו תחת לראשי. (ט) ראשך עליך ככרמל (כ) שמאלו תחת לראשי. הרי ד' וד' כלפי למעלה (ט) ושראשי נמלא טל (ט) ראשו כתם פז. (ז) וכובע ישועה בראשו (ב) ושער ראשי כעמר נקא לומר שאף הקב"ה מניח תפילין ד' בתים בראש לכך משה הוצרך שיראה לו קשר של תפילין שיראה לישראל לתקן קשר תפילין כמין דלית לד' פיצולין לפי שכתוב (ג) וראית את אחורי והלא אק עורף למעלה למלאכים וכשי"כ לכבודי:

לכך כמין ד' ב' רצועות לד' זויות שכל שמניח תפילין ראוי שתשרה עליו הכבוד כמו החיות שהם לד' רוחות. וכנגד (ע"ז ג': ע"ש) שהקב"ה מחלק היום לד' רביעית רביעית לומד ורביעית דן ורביעית זן ורביעית משחק עם לוייתן או ט"ס ב"ח אלף עולמות ש"ש בתפילין וד"י. כיון שעברו ששה ימים אמר ד"י. וכשיעברו ששה אלפים שנה יאמרו די לעולם, ועוד רמז ש"ש (ד) לשש כנפים לאחד ד' ד' כנפים לחי ד' חיות כמין י' לשל יד תצרף ש"ש [במספר קטן] וד' יהיו י' עשר מכות למצרים י' דברות י' מאמרות ו' ימים. ד' אש עפר רוח מים (ו') (י') אצבעות ו' פיצולין ב' ידיים ב' רגלים ערוה והראש לאיש ו' פיצולין לכך ו' לשון זכר ידו ראשו. ולשון נקבה ידה ראשה כי לנקב' ה' ידיים ורגלים וראש. ת' תחת ה' כגון ועשה ועשית לכך ת' לנקבה תעשה. לפי שהאדם בימין יד ורגל ימין י' אצבעות. ובשמאל י' לזכר יעשה ובסוף י' לנקבה הי' עשי ולפי שת' תחת ה' (ב) אה לכך לזכר עושה ולנקבה עושה:

פרק מז

הנפש אם עובדת לבורא היא לפנים ממה"ש וזכר עשה לנפלאותיו יעשה שלמה (ד) וישב על כסא יי' ו' מעלות לכסא כנגד ו' מעלות לצדיק (ה) תורת עדות, פקודי, מצות, יראת, משפטי יי' אמת. ב' אריות כנגד מליץ רע ומליץ טוב. וי"ב אריות עומדים שם על ו' המעלות מזה ומזה. (ט) רחום א' וחנון ב' ארך אפים ג' ורב

(ג) ישעיה ו'. (ד) מ"א כ"ב. (ה) תהלים מ"ז. (ו) שם ט'. (ז) שה"ש ו'. (ח) שם כ', ח'. (ט) שם ה'. (י) ישעיה נ"ט. (יא) הניאל ד'. (ב) שמות ל"ג. (ג) תהלים קי"א. (ד) דה"א כ"ט. (ה) תהלים י"ט. (ו) שמות ל"ד.

חסד ואמת ד' נוצר חסד ה' נושא ר' ונקה ז'. (ל)קנוא א' ונוקם ב' נוקם ג' ובעל חימה ד' נוקם ה' ונוטר ו. (מ)כעס א' ככה ב' כעבד ג' כאדוני ד' כשפחה ה' כגבירתה ו' כקונה ז' כמוכר ח' כמלוה ט' כלוה י' כנושה י"א כאשר נושא בו י"ב ושנים אריות על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמ' באדמה ב' אריות (נ)אודם פטדה כל שבט על אבני [אבנו] ושנים אריות מזה ומזה שני אבני שוהם כעומדים המזכים והמחייבים מתגברים כאריים השרים אשוב להלחם ואח"ז (מ)אחר מתחזק עמי על כל אלה כ"א מיכאל שרכם עמדי ומחזיק למעון. שש מעלות ז' אלפ"א בית"ר"ת לב"א וב"א והם כשער י"ב אלפא ביתא של אני הגבר (מ)אשר לא נשא פני שרים ולא ניכר שוע לפני דל כי מעשי ידיו כולם. אעפ"י שבזה העולם. הכהנים יש להם מעלה ותורה שנכנסים לפני ולפנים, כשמת נשמות של צדיקי ישראל שיהיו יותר צדיקים מן כהנים גדולים. נכנסים לפנים יותר מן כהנים גדולים אף בהיכל של מעלה. וכן מצורע אעפ"י שעזיהו לא קברו עם המלכים (מ)כי אמרו מצורע הוא ולפי שבחיו נבדל, כך במותו זה לגוף. כי המצורע כמנודה לענין הגופים. אבל נשמתו מתחברת עם נשמות של הצדיקים. ונשמות של צדיקות עם נשמות של צדיקות שהיו זבות ומתו בויבתן. נשמתן עם צדיקות שמתו בטהרתן.

ואל תאמר רוח צרעת נדבקת עם רוח ונשמות כי הדעת של מחשבות נשאר אחר מיתת אדם ומחשבות תאות הגוף נשאר מתה עמו. ויש אדם שגוססין שחושבין או מדברים מאותן דברים אחרים שהיו בלבו צפונים כל אותה שנה שרוב דבריו והרהוריו על אותו דבר ומעין אותן הדברים חושב וכן מתעסק כשהוא מת. הנה רב אחד מנדה את תלמידו וחלה התלמיד למות וכשהי' גוסס הי' מלחש לאשר סביביו אם רבו של חולה שלח לו כתבים כי מחמת שהי' לו כל השנה עסק באותן דברים ובאותם הרהורים לכך כשהי' גוסס הנה נראה לו כך. אבל מי שהוא נפוח והאשה שילדה מדברים בדעת עד יציאת הנפש ולפי שהאדם מהרהר קודם שמת מאותן הרהורים שבכל שנה הרהר לכך אמר פלסופיא אחד מי שמת באותן דברים ובאותן מחשבות שלאחר מיתה עוסק הדעת רוח האדם באותן דברים כי ראה איש אחד שבשביל אשה אחת מרוב אהבתו אותה נפל לחולי כי [לא] הי' יכול לדבר עמה ביחוד ובשכבר הי' גוסס באת לבקרו אמרה לו האיך יש לך אמר כיון שבאת את, אין לי חולי. בעבור הבושת, יצתה משם, ומת אחר השבוע, וכתב, ושרף לב האשה נשרף אחריו עד שמתה מרוב אהבה. אמר הפלסופיא כיון שיש מחשבין עד צאת נפשם, והדעת אין לו יכולת להניע האיברים הרי הדעת שבו רואה ושומע, ולכך

(ל) נחום א'. (מ) ישעיה כ"ד. (נ) יחזקאל כ"ח. (מ) דניאל י'. (מא) איוב ל"ד. (מב) דה"ב כ"ז.

נשאר רק אינו נותן כח להרגיש לכל הדעת לאחר מיתת האדם נשאר. ועסק הדעת באותם הדברים שהיו בם עוסקים כשמת.

אמר לו החכם אינו כן, מי שמת ביסורים קשים וגדולים. וכיון שהיו עוסקים ביסורין ואעפ"י שחושבים כי אחר מיתתם יהיו מחשבות יסורין לרוח החי העולה היא למעלה והלא לרוח אין מקיפין איברים לכך אין יסורים אלא מי שגוזרים עליו העליונים לפי מעשיו ואין הנפש רוח הדעת שנשאר לאחר מות הגוף על הרוח. הקיבה גורמת שינה טחול השחוק כבד הכעס וכיון שהגוף מת אין שחוק וכעס ולא שום דבר שהגוף נוהג וא"ת והלא הדעת של האדם גורם וכיון שהדעת נשאר ולמה לא יהא לו זה הדעת מפני שדומה לאומן שאין לו כלי אומנות ואין לו ידים וכיון שהגוף מת הרי מי שהוא אין לו כחו אין לו רוח לאחר מות הגוף רשות לעצמו כי אדם אחד אמר מה מועיל למות שישא אחר החי. וכשמת אמרו כמה שראו בחלום שאותו בא אחריהם ומתו והנה היא חמי' והוא בחלום אחר החיים ושאלו לחכם ואמר שתי תשובות בדבר כי רוח הדעת הנשאר לאחר מות הגוף אין לו רשות בידו אלא כפי מה שמצוהו הממונה יש לו לעשות והממונה שולחו אחר החי והוא כעור. ועוד שפעמים שבעל החלום נדמה לו כתואר המת וסבור החי שהמת בא אחריו והוא. וא"ת למה מדמה בעל החלום לפלוני ללמדו ויבקש וילך על קברו כאשר כתוב בס' חסידים (סי' תשכ"ט) ומראה בעל החלום שבשביל אותו המת נגזר לו כך ובו תלוי הדבר כמו שבעבור הגבעונים הביא וסימן כשמת בישוב הדעת ובדברי תורה שנאמר ויהי (נג) המה הולכים ודבר הרי מד"ת עלה אליהו בסערה השמים:

פרק מח

הנפש יש לה לחשוב כי כל מעשי' מגידים למעלה מלאכים ההולכים עמו. והעון נחרת ברמ"ח איבריו כדכתיב (מד) ותהי עונותיו חקוקה על עצמותם לכך ערין במילוי עי'ן ו"ו נו"ן בגי' רמ"ח. וכל מעשיו הן לטוב הן לרע מגידים לו בשעת מיתתו כי כ"א יש לו דמותו למעלה מליץ ישר. (שקלים ה' א') ר' חגאי בשם ר' שמואל בר' נחמי' מעשה בחסיד אחד שהיה חופר גומות בורות שחין ומערות לעוברים ושבים פ"א היתה בתו עוברת להינשא ושטפה נהר והיו כ"ע עללין לגבי בעו מנחמת' ולא קיבל א"ל ר' פנחס בן יאיר [לא] דין הוא חסידכון א"ל כך וכך הי' עושה כך וכך ארעו אמר אפשר מכבד בוראו במים מקפחו במים מיד נפלה הברה בעיר ובאת בתו אית דאמרי בסיכתא איתעדית ואית דאמרי מלאך ירד בדמות ר"פ והצילו כי לכל מלאך שהוא שר מזל של אדם כשנשלח למטה יש לו דמות האדם

(נג) מ"ב ב'. (מד) יחזקאל ל"ב.

שהוא תחתיו שנאמר (מ) ראייתי פניך כראות פני אלקים ותרצני. וכן ביזמא (דף ס"ט). דמות שמעון הצדיק הי' רואה במלחמה שנוצח וכן (בי"מ פ"ה): דמות ר' חייא הניח ידו על רבי ונתרפא. זהו (מ) ויברא אלקים את האדם [בצלמו] בצלם אלקים ברא אותו למה ב' פעמים בצלמו בצלם א' צלם אדם וא' בצלם מלאך מזל שבדמות האדם. וא"ת כשמשיבועין שרואין בשרי כוס ובשרי בוהן שרואין דמות האדם ולמה לא ישיבועו את מלאך אדם לפי שאין ידוע. ועוד אותן שמזכירים הם הממונים על הפרצופים של בני אדם ומביאין אותו באותן הבגדים שהיו על האדם. והפלוסופאי אחד אמר הדמויות שנראין בשרי כוס ובשרי בוהן ובאחיזת עינים הם בבואות ולא גופין כאדם שרואה במראה או בחרב מרוטה ובדבר צח הדמות שהוא בבואה שכנגד דמות האדם עצמו. והאחד אמר לא כי אלא דמויות הם אלא בלב נכנס רוח דעת הממונה ומייעץ למחשבת האדם ומחשבתו נהפכת ונראה לה הדמויות מה שאין בו ממש מה שתייעצו הרוח שהשיבוע ונראה לה באחיזת עינים בצלמו בצלם אלקים ברא אותו.

ויברא (מ) אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו (מ) כי בצלם אלקים עשה את האדם (מ) נעשה אדם בצלמינו כדמותינו (מ) בדמות אלקים עשה אותו. (מ) ותמונה אינכם רואים. (מ) כי לא ראייתם כל תמונה (ו) ותמונת י"י בי"ט. (ב) תמונה לנגד עיני. (ג) בהקיץ תמונתך. הרי בצלם בצלם בצלם בבואה בבואה ובבואה בצלמו בצלם אלקים (ג) דמות אדם להנה (ג) דמות כמראה אדם (ד) ודמות ידי אדם (ג) דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כסא מראה דמות כבוד י"י לומר מדבר בג' מדות מראות. (כ) ואראה מראות אלקים א'. מראה דמות כבוד י"י (ו) ותבא אותי ירושלימה במראות אלקים ב' (ו) ורוח נשאתני ותביאני כשדימה על הגולה במראה ברוח אלקים ויעל מעלי המראה (כ) במראות אלקים הביאני אל ארץ ישראל הרי ג' מראות אלקים. וג' (ט) כעיקר החשמל כוהר החשמלה. ובג' מיני כבוד הדמויות משתנות לג' חלקים. יחד (ס) עשיר ואביון וברוב עשרם יתהללו כי יעשיר איש אח לא פדה יפדה איש. וג' (ס) כצאן לשאול שתו לבלות שאול מיד שאול יפדה נפשו יראה חכמים ימותו שתמות לא במותו נמשל כבהמות נדמו (ס) אך הבל כל אדם כזב סלה אך בצלם יתהלך איש אך הבל יהמיון יצבור וגו' אך הבל כל אדם סלה הרי ג' הבל לומר גם את זה לעומת זה עשה האלקים כי מה שנמצא באדם לגריעותא נמצא כלפי מעלה לשבח וכל מה שתמצא בכבוד לשבח נמצא ברשעים להיפך. (כ) כרסייא

(מ) בראשית ל"ג. (מ) בראשית א'. (מ) שם ט'. (מ) שם ה'. (מ) דברים ד'. (ו) במדבר י"ב. (ב) איוב ד'. (ג) תהלים י"ז. (ג) יחזקאל א'. (ד) שם י". (ה) שם א'. (ו) שם ח'. (ז) שם י"א. (ח) שם מ'. (ט) שם א', ח'. (ס) תהלים מ"ט. (ס) שם ל"ט. (כ) דניאל ז'.

שביבין דנור אש אכלה תאכלהו אש לא נופח ויהיבת ליקדת אשא (סג) וישת חשך סביבותיו סוכתו וערפל תחת רגליו. (סד) החשך יכסה ארץ וערפל לאומים וכבוד יי עלך זרח א'. ועליך זרח יי ב' וכבודו עלך יראה ג' פנים מראות ד' אלקים לתורה שבעי"פ פעם מראות אלקים לאגדה זהו שסמכו א (סה) לברייתו ב (סה) רוחי ג (סה) ודברי לא ימושו מפך ומפי זרע זרעך.

ד"א ברייתו רוחי ודברי תורה נביאים וכתובים וידע לדרשם כנתנתם לכך זרח זרח יראה. והקב"ה ישום שמו עליו ומשמו יבא אור שנאמר (סו) באור פניך יהלכון ובשמי תרום קרנו ולפיכך משה ג' קרן פנים (סו) ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמינו כדמותינו וידדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל רמש הרומש על הארץ (סו) ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם (סו) ויאמר יי אלקים הן האדם הי כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם (סו) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת. (סו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם. הרי כמה פעמים אמר בצלם ובדמות הרי בא ללמד ונמצא למד כל ענין תחתונים ונבין דרך העליוני וכענין שנמצא בעליונים צריכין להתנהג התחתונים.

זה ספר תולדות אדם בא ללמד כשיבוא אדם לקיים תולדות צריך ספר קודם כגון המקדש בשטר והכתובה וכשנותן גט (ע) והיתה לאיש אחר כתיב (ע) וכתב לה ספר כריתות לקיים תולדות מאיש אחר. זה ספר תולדות אדם מנה הקב"ה כל התולדות וכתובים בספר מי יקח את מי ובת פלוני לפלוני בן פלוני. ופעמים יש בעיר שיש בה אשה יפה ביותר ותהי' בעיר אחרת אשה שאינה יפה ונגזרה לו הרחוקה וימשך לבו אחר מי שלא ראה ויתרחק לבו מאשר בעיר כי הקב"ה מצוה למלאכים להרחיק לבבו מזאת ולהתקרב לזאת ואז כשכתב כל התולדות וגזר הזיווגים אז העמיד מלאכים בדמות כל זוג כל איש ואשה להיות מזווגים להסיר הלכבות מאשר לא נגזר ולהטות הלכבות. ופעמים בלא סטיית לב של אהבה אלא בעבור משפחה. ופעמים בשביל ממון. ופעמים שלא נמצא אחרת במשפחתו על כל אלה הוצרך המלאכים לצוות שיהיו מזומנים באותו דור לפלוני לפלונית. וכתבי (עא) קורא הדורות מראש (עב) מגיד מראשית אחרית. ופעמים ע"י מום והכל בגזירה ומלאכים כדמות זהו זה ספר תולדות אדם בדמות אלקים עשה אותו ביום ברא

(סג) ש"ב כ"ב תהלים י"ח. (סד) ישעיה ס'. (סה) שם נ"ט. (סו) תהלים פ"ט. (סז) בראשית ג'.
(סח) שם ה'. (סט) שם ט'. (ע) דברים כ"ד. (עא) ישעיה מ"א. (עב) שם מ"ו.

אלקים אדם גזר על הדמות וכתוב (עג) כראות פני אלקים ותרצני כדמות שרו של עשו.

זה ספר תולדות. (עד) וכל בניך לימודי יי העוסק במה שבספר תורה ומקיים בדמות עשה. מי שעוסק בתורה בנערותו יש מלאך באותו דמות וכן דמות של זקנה לכך המלאכים ופנים הרבה כנגד אדם. ולמה בדמות אלקים עשה בשביל ספר. ביזם שקבלו ישראל התורה פניהם היו כפני מלאכים מפני שהדבור והמכתב עובר על פניהם זהו (עפ) הראנו יי אלקינו את כבודו. וכן למשה רבינו קידון פנים. ג' קרן פני משה ואמר קודם (עו) כתב לך את הדברים א' עפ"י הדברי ב' עשרת הדברים ג' (עו) קרן עור פניו א' והנה קרן עור פניו ב' קרן עור פני משה ג' (עו) כדברו אתו א' אשר דבר יי אתו לפני יי לדבר אתו ב' עד בואו לדבר אתו ג' וידבר (עו) משה אליהם א' ויכל משה מדבר אתם ב' ודבר אל ב"י ג' הקידון העליון יכולין כולם לראות אבל מקצתם יכולין לראות הקידון השני ולכך וירא אהרן וכל ב"י את משה ולא נאמר את פני משה, כי לא ראו את הפנים כלם לא יכלו לראות פני משה. ואח"כ כתיב (עו) וראו ב"י את פני משה ולא כולם ולמה ג' קידון כנגד ג' (אשר) א' (עו) דבר משה אל ב"י ב' דבר משה אל ב"י הואיל משה ג' באר את התורה. א' (עמ) באלקים אהלל דברו ב' באלקים [אהלל] דבר, (א' אהלל) ג' ביי אהלל דבר, א' רוח (עט) חכמ' וביני ב' רוח עצה וגבור' ג' רוח דעת ויראת יי. א' (פ) רוח נכון חדש בקרבי ב' ורוח קדשך אל תקח ממני ג' ורוח נדיבה תסמכני א' (פא) וקול דבריו כקול המון ואשמע את ב' קול דבריו ובשמעי את ג' קול דבריו א' (פא) ובדברו עמי את הדבר הזה ב' ובדברו עמי כדברים האלה ג' ובדברו עמי. (פא) וראיתי אני דניאל לבדי את המראה ב' ואראה את המראה הגדולה במראה נהפכו צירי. (פא) והנה יד נגעה בי והנה כדמות בני אדם. ב' נגע על שפתי. ויוסף ויגע בי כמראה אדם (פא) ולא א' נשאר בי כח והודי ב' נהפך עלי למשחית ולא ג' נעצתי כח א' ויחזקני ובדברו עמי החזקתי ואמר דבר אדני כי חזקתני (פג) ואני זאת בריתי אמר יי א' רוחי אשר עליך ב' ודברי אשר שמת (ג) בפך [ג] לא ימושו מפך א' ומפי זרעך ב'. ומפי זרע זרעך ג', וסמך לו (פג) עליך זרח א' ועליך זרח יי ב' וכבודו עליך יראה ג' לכך (פד) ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, א' ומתוכה ואראה כעין החשמל, ב' (פה) כמראה זוהר כעין החשמלה, ג' (פד) כמראה ספיר דמות כסא נראה עליהם. ותחת (פו) רגליו כמעשה לבנת הספיר (פד) דמות כסא א' ועל דמות הכסא ב' דמות כמראה אדם ג' ד"א דמות כסא כמראה דמות כסא ג', וכן

עג) בראשית ל"ג. (עד) ישעיה נ"ד. (עפ) דברים ה'. (עו) שמות ל"ד. (עו) דברים א'.
 עמ) תהלים נ"ו. עט) ישעיה י"א. פ) תהלים נ"א. פא) דניאל י'. פב) ישעיה נ"ט. פג) שם ס'.
 פד) יחזקאל א'. פה) שם ח'. פו) שמות כ"ד.

במשה (פז) לפני יי לדבר אתו א'. עד בואו לדבר אתו ב' (פח) ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו ג' (פח) לדבר אתו א' מדבר אליו ב' וידבר אליו ג' הרי מכל אלה נוכל לדעת כי קירון הפנים הי' בג' כפול כנגד הדבור שזורה עליו בג' עניינים. לכך פני כה"ג כעין פני משה (פט) בזאת יבא אהרן אל הקודש א'. (ס) בבואו לכפר בקודש ב'. בבואו אל הקודש ג'. בבואם אל שערי החצר הפנימית א'. בבואם אל החצר הפנימית ב'. וביום בואו אל הקודש אל החצר הפנימית ג'. כנגד חשך ענן וערפל וג' (סז) וערפל תחת רגליו א' ישת חשך ב', חשכת מים ג' (סז) גחלים בערו ממנו א' מנוגה נגדו עביו עברו ברד וגחלי אש ב'. ועלין יתן קולו ברד וגחלי אש ג' לא (סז) ברוח יי א' לא ברעש יי, ב' לא באש יי ג' הרי ג' מחיצות והקול בג' (סז) קול שאין מעיר א' קול מהיכל ב' קול יי משלם גמול. (סז) ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג א' ישאג ב' ולכך בדניאל ג' (סז) קול דבריו ועל משה רבינו הי' בנחת (סז) ודבר יי אל משה פנים אל פנים א'. (סז) פנים אל פנים אדבר בו ב', (סז) אשר ידעו יי פנים אל פנים ג' וכן לאד"ה"ר (פח) ביום ברוא אלקים אדם א'. ביום הבראם ב', ולמן (סז) היזם אשר ברא אלקים אדם ג'. וכתיב (סז) ביום ברוא בדמות עשה.

רצה הקב"ה לעשות עם תולדת יודעי ספר ומקיימי ספר כדמות אדם ומשה ולא זכו (ק) ולא ידע איש את קבורתו (מריק כ"ה ע"א) שלא יראו זהר פניו בקבר כמו רב חגאי שלא הניח לראות פני אדם לכך (ס) הראשון אדם תולד (ס) ויאמר אלקים נעשה בצלמינו כדמותינו אז גזר. במ"ב על כל השליטין שהיו ואומרים העליונים. זהו וירדו (ג) קדמייתא כאר"י (ד) פני אר"י אל הימין. (ג) וגפין דנשר לה (ה) עד די שעריה כנשרין רבה. ופני נשר מהשמאל (ג) ועל רגלוהי כאנש הקימת (ד) ודמות פניהם פני אדם (ג) ולבב אנוש יהיב לה פני הכרוב ואמרו לפניו רבש"ע מה (ו) אנוש כי תזכרנו מ"ה אנוש. כי זה נבו"כדניצר מ"ה שנים מלך (ז) וחית השדה נתתי לעבדו (ח) כל שתה תחת רגליו נע"ששה שלמה שנמסרו לו נ' שערי בינה. (ט) אדם בצלמינו וישב שלמה על כסא יי (י) חכמת אלקים בקרבנו ועשה לו בכסאו מיני חיות וירדו (י) כי הוא רודה בכל עבר הנהר. והראה הקב"ה לנביא מראה הכבוד בשעת המלחמה כי היא רמו לגבורים (י) מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בגת ואדרכתם באפי ואבוס בחמתי ואשכרם בחמתי. רמו על (י) ושמתך חרב גבור בסערות תימן ושתו כמו יין

(פז) שם ל"ד. (פח) במדבר ז'. (פט) ויקרא ט"ז. (ס) יחזקאל מ"ד. (סז) תהלים י"ח. (סז) מ"א י"ט. (סז) ישעיה ס"ז. (סז) ירמיה כ"ה. (סז) שמות ל"ג. (סז) במדבר י"ב. (סז) דברים ל"ד. (סז) בראשית ה'. (סז) דברים ד'. (ק) שם ל"ד. (ל) איוב ט"ו. (ג) בראשית א'. (ג) דניאל ז'. (ד) יחזקאל א'. (ה) דניאל ד'. (ו) תהלים ח'. (ז) ירמיה כ"ז. (ח) תהלים ח'. (ט) בראשית א'. (י) דה"א כ"ט. (י) מ"א ג'. (י) שם ה'. (י) ישעיה ס"ג. (י) זכריה ט'.

ומלאו כמזרק בזויות מזבח והיו (טו) כגבורי בוסים בטיט חוצות במלחמה ונלחמו כי יי עמם (טז) וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבושת ויעט כמעיל קנאה הי מראה לנביא גבור מזויץ את הכבוד זהו (יז) כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה ידע אף יצריח על אויביו יתגבר. ולמה לובש שריון ולמה כובע בראשו וכי יש פחד שלא יורו בו חיצים אלא כך ענין העליונים במראות הלילה מראין לנביא האיך עתיד להיות בתחתונים שלא יאמר ישראל כיון שכתוב (יח) יי אלקיך הוא עובר לפניך (יט) יי אלקיך הוא יהי עמך (כ) ויי אלקיך הוא ההולך. שלא יאמרו אי"כ מה לנו ללבוש בגדי מלחמה לכך מראה הכבוד לנביא שיהי' מזויינים. וכתוב (כא) חלוצים תעברו (כב) ועבר לכם כל חלוץ. ומגיד ליראי יי כשיראו שאין משפט נשינקמו נקם וילבשו כלי מלחמה וינערו עושי רשעה מן הארץ (כג) וינערו רשעים ממנה. אעפ"י שהבטיח את יהושוע לתת בידו שיעשו תחבולות לשלוח אורבים לאלפים למעט את הניסים:

פרק מט

הנפש היא יודעת כל דכתיב (כד) ונפשי יודעת מאד ואם היתה עוסקת בתורה הי האדם יודע כל דבר כי לפעמים יש לאדם בנים ומתים מחמת שלא יודע ולא דקדק בתורה ויש אדם שנגזר שילדי ימותו בלא זרע וימותו כשהם בני עשר או יתור ולמה לא מתו בקטנותן ולא הי מצטער כ"כ מפני שידע הבורא העיתי. באיזה זמן יש לאד' צער גדול נגזר לו באותו זמן ומת הולד וחי האב ולכך הניחו לולד לחיות ואם לא הולד מת הי לאב או לאם למות אעפ"י שפעמים שימות האב או האם לאחר שימות הולד או לאחר שימות האב והאם ימות הולד כי נתווכחו הנשמות וקובלת וצועקת נשמה על נשמה עד שדנין שם לקחת את אהובה כדי לצערה ולשכך חמת הצועקת. ופעמים נקרא הילד וכשם שלא יוכל להתקיים להיות לו זרע קיימא. ופעמים יש לבן או לבת דרך האב והאם שנגזר להם כמו לאב או לאם. או האב או האם יולידו שנים או אח"כ הזרע. וזרע הזרע כן תמיד עד שיקח הזרע חוץ מן המשפחה או יצא השעה או שילד חוץ למלדתו מארץ שהיו אבותיו ואמותיו אז יצא השעה ופעמים בקריאת השם ואומר בעלי (מ) לכלות את עיניך בזה העולם ולאדיב את נפשך לאחר מותו הנשמה מתעצבת כשגוזרין על זרעה ואהובה מיתה א' שום צער ומה יעשה הצדיק מצטער כשזרעו רע ומכל מקום כשמת הצדיק

(טו) שם י'. (טז) ישעיה נ"ט. (יז) שם מ"ב. (יח) דברים ל"א. (יט) ש"ב י"ד. (כ) דברים ג'.
(כא) במדבר ל"ב. (כב) איוב ל"ח. (כג) תהלים קל"ט. (כד) ש"א ב'.

יש חילוק כי הרשע כשמת יזליכוהו דרך עקלקלות ודרך קוצים (כה) והמטים עקלקלותם יזליכם יי את פועלי האון שלום על ישראל (כו) לאסף הצדיק יבא שלום ינחו על משכבותם הולך נכוחו מן המיתה יזליכוהו בלא עקלתון למקום שנגזרו עליו להיות שם באותו עולם.

ואם הנפש שמרה א' תורה ב' נביאים ג' וכתובים יהי להטוב א' בעוה"ז ב' ולימות המשיח ג' ולעוה"ב ולכך (כז) ואני זאת א' בריתי וגו' ב' רוחי אשר וכו' ג' ודברי וגו' כנגד תנ"ך אשר הי' מחי' לכך ג' (כח) קירזון פנים במשה ועוד כנגד (כט) והודעתם לבניך ולבני בניך. וכן (ל) לא ימושו מפיק ומפי זרע ומפי זרע זרעך. ואחריו (לו) וכבוד יי עליך יראה א' ועליך יזרח יי ב' וכבודו עליך יראה ג' אורך לאור זרחה. (לז) אני יי קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים א' (לח) ואמר נקל מהייתך לי עבד להקים את שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב ונתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ [ב] כי (לח) הקשיבו אלי עמים ולאומים אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפט לאור עמים ארגיע ג' בג' רגלים יהי' חשך לאומות ולישראל אורה ולגרים שיבואו לרגלים יהיו ישראל מאירי' כשמש להם וכחמה (ל) והלכו גוים לאורך ביום ומלכים לנוגה זרחה בלילה כי לעתיד לבא יהי אור גדול לישראל ביום ובלילי'. זרחה (ל) בחשך אורך (לה) זרחה אור בחושך לישרי' כי יקבלו הצדיקי' אור מן הכבוד כי יהיו נושאי הכבוד כמו החיות ולפני הכבוד כשרפים. והצדיקים מקבלי אור. הכבוד מתחלה לפני הכבוד אור גדול מאד ואח"כ לא הי' כל כך. (לו) קומי אורי כי בא אורך א' אחר ב' שנים וכבוד יי עליך זרחה הרי ג' כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ג' הרי ג' מלמעלה כנגד (לו) והנה יי נצב עליו א' (לה) ועל מעליו אלקים (לז) ועל אלקים מעל אברהם ולפי שעולים ג' מעלות אצל הכבוד (מ) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אק עוד. (מא) ונשמע וימס לבבינו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי יי אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. (מב) ואמר יי אלקי ישראל אק כמוך באלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שומר הברית והחסד לעבדיך ההולכים לפניך בכל לבס. וכן (מג) אל ידרשוהו אלוך ממעל (מד) ומה חלק אלוך' ממעל (מז) כחשתי לאל ממעל. וכן (מה) אודה יי כצדקו ואזמרה שם יי עליון (מו) אשמחה ואעלצה בך אזמרה שמך עליון (מז) טוב

(כה) תהלים קכ"ה. (כו) ישעיה נ"ז. (כז) שם נ"ט. (כח) שמות ל"ד. (כט) דברים ד'. (ל) ישעיה ס'. (לא) שם מ"ב. (לב) שם מ"ט. (לג) שם נ"א. (לד) ישעיה נ"ח. (לה) תהלים קי"ב. (לו) ישעיה ס'. (לז) בראשית כ"ח. (לח) שם ל"ה. (לח) שם י"ז. (מ) דברים ד'. (מא) ישעיה ב'. (מב) מ"א ח'. (מג) איוב ג'. (מד) איוב ל"א. (מה) תהלים ד'. (מו) שם ט'. (מז) שם צ"ב.

להודות ליי ולזמר שמך. וכן מס' ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל אל עליון קונה שמים וארץ מט' וידע כי אתה שמך יי לבדך עליון על כל הארץ י' כי אתה יי עליון על כל הארץ וכן דמות א' הכסא א'. ועל א' דמות ב' הכסא ב' דמות כמראה אדם ג' מלמעלה ג' כמראה דמות ג' כסא ג' נראה עליהם ג' דמות בפסוק וג' דמות כסא כסא כסא.

פרק נ

הנפש של אדם כמו שמעמקת להתחכם ביראת שמים כך נותנים חכמה להעמיק לנשמתו בכל ענייני חכמת מדות הקב"ה זהו נא' הן יראת יי היא חכמה וכיון ששואל למלאכי השרת ולמה שואל לאדם לפי שהעליונים מסכימים לאשר התחתונים עושים כשכולם צדיקים נ' וחגזר אומר ויקם לך. (חגיגה ט"ו: ע"ש) ואמר רבי מאיר אגוז מצא תוכו אכל קליפתו זרק ואמר השתא קאמר מאיר בני אומר וכי לא ידעו למעלה אלא שמסכימים עם התחתונים העליונים. וכל זמן שאין התחתונים דעתם מכוונת לעליונים שרואים שהשעה משחקת לרשעים ורואים ותמהים מדוע דרך רשעים צלחה כביכול הכסא אינו למעלה במקום הנכון ואין הכבוד יושב עליו כמלך שאינו במקום שדנין עבדיו וכסנהדרין שגלתה ממקומה אבל כשעושה לטובים טובה ולרעים רעה ודעת הצדיקים שמחה על מדותיו:

פרק נא

הנפש חייבת לברך לבזרא לכך במזמור נ' ברכי נפשי כל מעשי בראשית ואח"כ יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו ללמדינו שכל מי שמסיים מלאכת שמים צריך לברכו כי כשנגמרה מלאכה מרובה שטן מקטרג הרי שר העולם בירך ואעפ"כ לקה העולם ע"י עץ הרעת ומשה בירך כשעשו המשכן ואעפ"כ נשרפו נדב ואביהוא נ' ישמח יי במעשיו. וכיון שנתברכו למה נהפך לרע להודיע כל דבר שיצאו עסקו ערעורין בתחלה לבסוף נהפך לרע נ' נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך. (סנהדרין ל"ח:) כי המלאכים אותם שאמרו אל תברא העולם הושיט אצבעו בנייהם ושרפם שנאמר נ' מעשה אצבעותיך וכתוב נ' אמה אנוש כי תזכרנו אשר תנה הודך על השמים ולפי שעי' ערעורי המלאכים ששרפת כ"י אומר הקב"ה אם לא הי' עולם לא הי' צדיקים אבל במדה שעשית למלאכים כן אעשה לרשעים ולמערערין אש גיהנם ולמה הושיט אצבעו בנייהן כי אמר להם והלא יקבלו

מח' בראשית י"ד. מט' תהלים פ"ג. נ' שם צ"ו. נא' איוב כ"ח. נב' שם כ"ב. נג' תהלים ק"ד. נד' משלי כ'. נה' תהלים ח'.

התורה (ו) מימינו אש דת למו וכתיב (ז) כתובים באצבע אלקים ולא הרשו. ולכך הצרכו בתורה פעמים באצבע לעומת (ח) שמ"ך מעשה אצבעותיך כי הוקשו שמ"ם לספר (ט) ונגולו כספר השמים וכיון שע"י ערעורים לקה העולם ולמה ניסה ע"י עה"ד. ומבראשית עד (י) ארץ ושמים תת"ף תיבות משיצאו ממצרים עד שהתחילו לבנות הבית ת"ף שנים כי מעשיית המשכן עד בנית הבית הד"עת שנים. וכן מן בנין שלמה עד בנין זרובבל להודיעך מתחלה ברא העולם כדי להיות כבודו בתחתונים ולכך הקדישם קנ"ה אלפים ותק"ך טפחים. וכן הארון והמזבח הזהב והשלחן וכפרת אצבע אגודל קנ"ה אלף ותק"כ וקנ"ה אלפים ותק"כ חלקים בו' ימים ובלילות להודיענו שכל ששת ימי בראשית בשביל המשכן וכליו שהכבוד שם. לכך (יא) יהי כבוד י"י לעולם במשכן ישמח י"י במעשיו בית עולמים.

וקרא (יב) שערער על הכהונה שהיא לאישים של מזבחות לקה באש של מעלה ירדו לאש של גיהנם. (יג) ועוזי לקה בצרעת כי הקיש צרעת לאש (יד) כאש צרבת הרואה מאמתו אש בצרעת מלכות תצא ממנו ומן הדין ה"י לשורפו (טו) שרפים עומדים ממעל לו כי בכהונה כתיב (טז) אצבע וימץ. וכל המערער ילקה באש לפי שמתחל' לקו המלאכים באצבע לכך התורה באצבע מזה לכפר על הכהנים ועל ישראל שלא עסקו בתורה ולא עשו כדין הזאת לכך (יז) יצא: על הכפרת ועל הפרוכת וי"ז הזאות כנגד י"ז כריתות שנכרתו על כל מצוה. ולמה א למעלה וז' למטה לומר (יח) בדרך א' יצאו ובשבעה דרכים ינוסו י"ד פעמים (יט) שבע על חטאתיכם. (כ) שבע כחטאתיכם מדה במדה כעין החטא לכך הזאות לכפר. (כא) ויהי כראותי אני דניאל את החזון ואבקשה בינה והנה עמד לנגדי כמראה גבר ואשמע קול אדם בן אולי ויקרא ויאמר גבריאל הבן להלז את המראה. (כב) והנה כדמות בני אדם נגע על שפתי ואפתח פי ואדברה ואומרה אל העומד כנגדי במראה נהפכו צורי עלי ולא עצרתי כת. (כג) ויוסף ויגע בי כמראה אדם ויחזקני (כד) וידי אדם מתחת כנפיהם על ארבעת רביעיהם ופניהם וכנפיהם לארבעתם ודמות פניהם פני אדם פני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. (כה) וירא לכרובים תבנית ידי אדם תחת כנפיהם. וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב פני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר וארבע כנפים לא'. ודמות ידי אדם תחת כנפיהם (כז) ופני אדם אל

(ו) דברים ל"ג. (ז) שמות ל"א, דברים ט'. (ח) תהלים ח'. (ט) ישעיה ל"ד. (ס) בראשית ב'. (סא) במדבר ט"ז. (סב) דה"ב כ"ו. (סג) משלי ט"ו. (סד) ישעיה ו'. (סה) ויקרא י"ד. (סו) דברים כ"ח. (סז) ויקרא כ"ג. (סח) דניאל ח'. (סט) שם י'. (ע) יחזקאל א'. (עא) שם י'. (עב) שם מ"א.

התמורה (ע)ועתיק יומין לבושי כתלג חיזור ושער רישי כעמר נקא כרסי שביבין דנור גלגלוהי נור דליק חזי הוית בחזוי ליליא וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהו עד די אתה עתיק יומיא ודינא יקיב לקדישי עליונן חמנא מטה ומלכותא החסינו קדישין באדין (ד)בה שעתא נפקו אצבען די יד אנש וכתבן לקבל נברשתא על גירא די כתל ומלכא חזה פס ידא די כתבא אחר בא (ה)אנה חזה גוברין ארבע שרי מהלכין בגו נורא וחבל לא אייתי בהון וריזה די רביעאה דמה (ו)קדמיתא כארי וגפין די נשר לה חזה הוית עד דמריטו גפי ונטילת מן ארעא ועל רגלין כאנש הקימת ולבב אנש ירב לה מסתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעידה כעניי אינשא בקרנא ופום ממלל ברברין.

בפסוקי אדם נעלם ט' לפי שכתוב בדניאל ג' פעמים אדם. וביחזקאל ו' אדם. וכן בדניאל ג' לבוש, וביחזקאל ו' לבוש הבדים להודיע שמה שכתוב ט' אדם הם ט' לבוש הבדים ונעלם ט' שלא יכלו להסתכל בפני של אותן אדם. ונעלם ט' לומר שאינם בכל ט' ראיות (ט)וכמראה א' את המראה ב' אשר ראיתי ג' כמראה ד' אשר ראיתי ה' (ט)בבואו לשחת את העיר ומראות ו' ז' כמראה ח' אשר ראיתי ט' על נהר כבר ואפול על פני ואמר ומראותי כי אחר כתיב (ט)כדמות פני אדם נוגע ששאה ח' אדם כדמות אדם הראשון. ולכן ח' (ט)בצלמינו כדמותינו בצלמו בצלם (ט)כדמות פ' בצלם (ט)כדמותו בצלמו. ולא אמר שראיתי פני אדם. אעפ"י שאמר פני אדם כי אדם באותו צלם נעשה ותדע שנאמר (ט)והנה כדמות פני אדם נוגע על שפתי. (ט)ויגע בי כמראה אדם מכלל שכתוב דמות אדם כדמות אדה"ד והנה ראוי לאדה"ד שיהא מעשה המרכבה ושיהא תחת כסא הכבוד להיות כמו כדובים. זהו (ט)ויגרש את האדם מה צורך והלא כבר נאמר (ט)וישלחוהו למה אמר ויגרש שגרשו ממקום הכדובים ממקום הכבוד ותדע שהרי לא אמר ויגרש את האדם מג"ע מתחת הכבוד זהו (ט)וישכן מקדם לג"ע את הכדובים ויגרש וכתב (ט)ויפ"ח באפי"ז נשמ"ת חיי"ם סופן חותם תבנית. וכתב (ט)בעדן גן אלקי היית וכתב (ט)את כרוב ממשח ונתתיך בהר הקודש כרוב ממשח הסוכך. הרי היה ראוי להיות כרוב תחת הכבוד וכתב (ט)וישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן (ט)וישם פי כחרב חדה. (ט)להט החרב המתהפכת (ט)בצל ידו החביאני (ט)אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם אכן כאדם (ט)והנה יי נצב עלי:

עג) דניאל ד'. עד) שם ה'. עה) שם ג'. עו) שם ד'. עז) יחזקאל מ"ג. עח) בראשית א'.
 עט) שם ה'. פ) שם ט'. פא) שם ה'. פב) שם ג'. פג) שם ב'. פד) יחזקאל כ"ח.
 פע) תהלים צ"א. פו) ישעיה מ"ט. פז) תהלים פ"ב. פח) בראשית כ"ח.

פרק נב

הנפש כל מעשיה למעלה כי הבורא יש לו מראות כנגד כל דבר אם יעשה
 בבחירתו עון או זכות. והעון והזכות גם להם יש מראות העון (ט) כי תועבה היא
 לפני (ז) שתה עונותינו לנגדך עלומינו למאור פניך. וכתוב (ט) נכתם עונך לפני וכתוב
 (ט) הנה שכרו אתו ופעולתו לפני. (ט) וחטאתם מלפניך אל תמחה. בי ימי תשובה
 שאומרים מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך. (ט) ויהיו מוכשלים לפניך כי כל
 העבירות והמקומות שחטאו באותן דמויות יש מראות זהו (תענית יא.) רהיטו עציו
 ואבניו מעידך בו וכתוב (ט) וכפיים מעץ יעננה ואם נשרף קודם שמת האדם או בלה
 איך יענה ויעידו אלא כי יש מראות שנבראו כנגד כל דבר שברא זהו (ט) עלה אריה
 מסובכו כי ראה הנביא דמות אריה משחית גוים וכן יהי עושה מלך בבל וכן
 (ט) ארבע חיון רברבין מגחיק לימא רבא וכן (ט) מקל שקד אני רואה כל אלה מראות
 שבזה הענין יעשו ד' מלכיות ולמה לא הראה לו המלכיות עצמן בני אדם האין
 יעשו עצמן ולא יצטרך להראות לו החיות ולא יצטרך הנביא שיפתור לו ויפרש לו
 אלא למשה רבינו שהרי כתיב (ט) ומראה ולא בחידות לפי שכתב פנים אל פנים
 אדבר בו ותמונת יי יביט ואין כן בדניאל. כתיב (ק) רישי כעמר נקי ועל הזקן לא
 הזכיר לפי שלא ראה הכבוד לפניו בפנים לכך נתנו החיה כאשה והראהו חי ובספר
 הקומה מזכיר הזקן ומזכיר השם שלו וכן רצה למשה להראות דמויות ולא קיבל
 בפני אלא לאחר זמן שנאמר (ב) וראית את אחורי לפני לא יראו לפי אחורי חידות
 ודמויות כמו לדניאל ולנביאים כגון (ט) מקל שקד (ט) ודודאי תאנים לפני ולא בחידות
 ודמויות ולא קיבל משה אלא בברכות לכך לא הזכיר מה תמונה ראה. בברכה אמר
 (ג) גור אריה יזנק מן הבשן (ד) בכור שורו הדר לו וכן (ד) מגפן סדום גפנם להודיעם
 לומר כך אמר יותר מגפן סדום (ה) ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום כמו (ו) לעשות
 ענבים ויעש באושים כל אלה כשביל להודיע לישראל וענין הבורא מראה לנביא
 המראות הנבראות ובעת שחפץ שידע הנביא עד תמצית הדברים שחפץ להודיעו
 אז מראה ללב הנביא המראות ומביא דעת הנביא לפני המראות והמראות אינם
 מלאכים שיהיו בכח עצמן אלא רצון הבורא מה שחפץ לעשות מראה לדעת הנביא
 שמכניס העליון דעת מחשבות גזירותיו בתוך המראות ומתהפכות המראות כפי
 הגזירות ודעת הנביא לפני המראות לכך תרגם (ז) וידבר משה אל יי קדם יי כי דעת
 עליון מה שגזר או בתוך המראות ואותו דעת לפי מה שגזר והמראות כפי

(פט) דברים כ"ד. (ט) תהלים צ"ו. (לא) ירמיה ב'. (כ) ישעיה מ, ס"ב. (ג) נחמיה ג'. (ד) ירמיה
 י"ח. (ה) חבקוק ב'. (ו) ירמיה ד'. (ז) דניאל ז'. (ח) ירמיה א'. (ט) במדבר י"ב. (ק) דניאל
 ז'. (א) שמות ל"ג. (ב) ירמיה כ"ד. (ג) דברים ל"ג. (ד) שם ל"ב. (ה) איכה ד'. (ו) ישעיה ה'.

הגזירות. והבורא חוץ מן המראות ובתוכם רק הנביא לא יוכל לדעת את זה רצון הבורא חוץ למראות. ואנה פונה לאיזה גזירה רק מה בתוך המראות יודע דעת עליו אנה פונות לכך התחיל שלמה (ט) ופנית אל תפלת עבדיך וגו' ולא אמר על אותו יום אלא שיעשה באותו יום לעיני ישראל אות לטובה שיבא הכבוד אל תחת כנפי הכרובים ושינחו ודעת העליון שיהא בתוך הכבוד שיהא הבורא מנהיג אותו הכבוד כפי תואר המדות שהזכיר למשה רבינו.

לכך הזכיר שלמה י"ג פעמים שמועה על כל מדה שמיעה. כי המראה הדומה לענין רחמנות אין דומה למראה חנינות וכן מראה של ארך אפים וכן כל מדה מראה משונה שהוא שאמר יחזקאל (ט) ואראה אלקים. ובתוך המראה בתוך תוכה דעת העליון שמהפכת לענין הדעת וקרא לזה שם ועליו אמר (ט) ופני לא יראו. ומה שבמראה חיצונית קורא (ט) וראית את אחורי. ועל הפנימי שמי בקרבי (נדצ"ל: בקרבן) (י) לשום שמי שם. (י) הבית אשר בניתי לשמך להיות שמי שם כל צבא השמים ראה מיכה, ואליהו אמר (י) אם יש עליו מלאך מליץ א' מני אלף. כי מיכה ראה על המלך ולמלך כל ישראל מלוץ עמו וחילו והוצרך למלאכים לעמוד שם ולהזהירם על מי נגזר ועל איזה להיות בחיל ולתת בלב זה להכות את הנגזר למות שנאמר (י) ואשלח איש ברעהו. ולפי שנגזר להיות נתונים בלב החיל שלא להמיתו. ועוד אגרת בה מחלת ועל כיצא בה שהם מערכות מחנה אלקים שגם הם נשלחים בין החיילים לחיל שנגזר להתחזק ולנצח ומחשבת כח ואומץ ולרבים להיות עזר עמהן עד שנוצחין זהו (י) רבים אשר אתנו מאשר אתם וכתוב (י) ורכב אש וסוסי אש.

ועוד יש חבורות שנושלחים להראות חלומות. ועוד הממונים על המערכות מצוים ומפקידין לאותן חבורות ללכת ולעבור דרך בתי בני אדם ולפרוח דרך פתחים וחלונות ואומרים. הממונים עד אותו זמן תהיו כולכם מזומנים באותו מקום. ואם בני אדם סותמים הפתחים בבנין יש סכנה מפני שהורגלו דרך באותן פתחים ודרך אותן חלונות לפרוח ואם הם סגורים אינו מזיק לפי שיכולין החבורות ליכנס ולצאת ולפתוח אעפ"י שהוא סגור כמו שהורגלו לצאת ולבא הדורים בבית ומזל הבית והחצר אין יכולין לצאת ולעבור כאשר הורגל האדם לפניו וכשנכנס בבנין ויש להם ללכת דרך עקלתון ומעכבים הזמן מלקין אותן הממונים והם לוקין וגם מלקין מבני אדם הדורים שם ואעפ"י שבאוויר יכולין לפרוח לא נגזר לעבור לאלה אלא במקום שהורגלו כמלאך שדיבר עם בלעם שהיה יכול אלא (ט) וישם יי דבר כפי בלעם. אמשל לך משל המלך ממנה על כל מעבר ומעבר ממונה לקבל

(ט) מ"א ח', דה"ב ר'. (ט) יחזקאל א'. (י) מ"א ט'. (י) שם ח'. (י) איוב ל"ג. (י) זכריה ח'.
(י) מ"ב ר'. (ט) מ"ב ב'. (ט) במדבר כ"ג.

המכס ואם לקחו דרך המעברות הרי הממונה מפסיד ויש לו צער שמפסידין להם וכך המזל השומר הרשות. ולמה המלאכים לא יאמרו אלקי אלקינו כי לא נקראו עבדים. ומ"ש (י) הן בעבדיו לא יאמין פי בנביאים דכתיב י(ח) חגי מלאך יי (ט) ישום תהלה שהכהו אריה. ועוד כי האדם שעובד בכל לבו ויצר בו ולבו מסיתו ואעפ"י עובד יתכן לומר אלקי. אבל המלאכים אין כח ורשות אלא כשיחפוץ הבורא יעשה ויעשו הן כרצונו ואין יצר בהם.

וגם בענין העבודה והעליונים בכח יי כאשר האדם מושל בידו כך העליונים (חסר אות) והם לרצונו מוכנים. יי צבאו' לא יאמר דרך צבאות אלא כל הצבאות או גבור בחיילי' כלומר אלו הי צריך לומר למלך פלוני חיילים לא היה משמע כלום וכן יי צבאות אך יתכן ואומרים (חסר מלה) יי אלקי הצבאות אי"ל למה פעמים אלקי הצבאות ופעמים יי צבאות אלא (שבועות ליה): לכך אמרו צבאות אינו נמחק. ולר' יוסי (חסר מלה) [נמחק] ולחכמים (כ) אשר נקרא שם שם יי צבאות ופי' אחר כי הבורא מראה לנביא כבוד היושב על כסאו ולא הי צריך לכסא כקודם הכסא והכסא לא ברא לצורך שיהי צריך לו אלא להיות מקום לתורה ולנפשות הדבקים בו ועוד לצורך מראות שנראה לנביאים מראות ובתוכם דעת עליון ולפי דעת נהפכת שתהא המראה מדברת אלא על המראה יודע הנביא דעת עליון ואין הדעת נדבכת עם המראה כי המראה לפי הדעת לפי מה שחפץ הבורא לעשות מהפך המראה אמשל לך משל עושים לתינוק שרי בוהן וצופה מה שרבו חפץ עוד ברא הבורא מראות להורות לנביאים ענין גזירותיו. ועוד מה שאמר (כ) ואראה מראות אלקים שהמלאכים הם נעשים מראות. ובפליסופין היה חלוקים על שרי בוהן ושרי כוס מקצתן אמרו כי נכנס בלב הממונה ובורא מחשבות בלב האדם התינוק ומחליף את מחשבותיו ונותן לו דעת שקיע שנראה לו כגנב וכגניבה וכל מה שרואה לו לא שרואה דבר שיש דבר ממש וכרואי כך שם מחשבתו ודומה לזה ענין חלום אעפ"י שאין זה חלום אלא ער והחליפו לו מחשבתו ואין זה דומה לשיכור ואומר שזה הענין הם מראות.

ומקצת אמרו מראות דוגמת יש שמכשפין ורואין את דמות אותה פנים אל פנים לא יישן לא בחלום אלא ער אפילו ביום ואמרו שהאשה הגופנית באותה שעה היתה בבית יושבת ואיך ראה את הדמות ואומרים הראשונים שהוא כשרי בוהן וכעין אחיזת עינים כי נכנס הממונה אל מחשבתו ומרא' לו מה שאינו רק הבורא מראהו מה שחפץ לעשות ומקצת אומרים הדמות שראה האשה זהו המזל שכדמות הגוף וכן (כ) ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד. ומקצת אמרו כי בשדים או

(ח) איוב ד'. (ט) חגי א'. (יט) איוב ד'. (כ) ש"ב ר'. (כא) יחזקאל א'. (כב) זכריה ג'.

במלאכים יש כל מיני מראות של מעלה בפרצופין של מטה וכשמשיבועין מראין אותם ואף במראות אלקים מראה ויש אומרים כי המלאך מצווה ונכנס בדמות שמראה והראה למשה מיני צבעים בעיני אש שלהוב למלאך שידע איך לעשות המשכן וכליו. ויש שיש לבורא כנגד כל החי מראות ואף כנגד המתים ומראות נכבדות שאין יכולת לראותם ואינם דבוקים ברוח כאדם שרוחו בו אין זה למראות והמראות שניזת למחשבות.

פרק נג

ענין סוד התפלה

הנפש צריכה לחשוב על הבורא העומד נגדו ולהתפלל בכוונה לכוין ולהשתחות כנגד ירושלים שעיקר הכבוד במקום ירושלים וארץ יהודא (ג) והיו עיני ולבי שם כל הימים (ד) עיני יי אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה הכבוד הפונה לענין תפלה. (ה) למענכם שולחתי בבלה. וכתוב (ו) בנוי לתלפיות אפילו כשהוא תל פיות פונה ואף בבבל כתיב (ז) וכוכן פתיחתי לי בעיליתי נגד ירושלים ואיך יאמר שכינה גלתה לבבל והיא קבועה בירושלים אמשל לך משל להבין השמש זורחת במים שבכלי ומעיין הזוהר שעל המים יהי כנגדו הרי המשל לכך שכינה עם ישראל וצורך השכינה על ישראל בעבור המלאכים והרוחות לדעת איך להתנהג עם הצבור ועם היחידים כאשר יש לכתוב על מראות אלקים וכיון שעניני ולבו שם איך משוטטות בכל הארץ כי כמו שעומדין לפני המלך מקצתן לפני ברחוק ואותן שברחוק מחבב ביותר ונותן עיניו על הרחוקים ואינו צופה על הקרובים ושולח שלוחיו הטובים להם לדבר להם טובות ומביט להם בפנים שוחקות ועל הקרובים פנים עזומות ושולח להם מלאכי אכזרי. כך על צדקיהו ועל שבירושלים אבל על שבבבל שהוגלו מירושלים שולח כעין דמויות שהראה למשה רבינו זהו (ח) ואני בתוך הגולה הקב"ה שאם יחזקאל אמרו הי לו לומר ויאמר יחזקאל אני הייתי בתוך הגולה אלא ואני הקב"ה היה ואני בתוך הגולה זהו שרמו (ט) כי אתכם אני נאם יי צבאות את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים ורוחי עומדת בתוכם אל תיראו. ואני ורוחי שוים וא"ת למה לא נפתחו מאחר שלא יפתחו שמים כלם כל הרקיעים אלא נפתחו עננים שקשורים ברעמים וכתוב (י) לוא קרעת שמים ירדת מפניך הרים נוזלו וכתוב (יא) ויש שמים וירד וכתוב (יב) חשכת מים עבי שחקים וכן (יג) אם יעלה לשמים שיאו וראש לעב יגיע. וכתוב (יד) ושפעת מים

(ג) מ"א ט'. (ד) דברים י"א. (ה) ישעיה מ"ג. (ו) שה"ש ד'. (ז) דניאל ו'. (ח) יחזקאל א'.
(ט) חגי ב'. (י) ישעיה ס"ג. (יא) תהלים י"ח. (יב) איוב כ'. (יג) שם כ"ב.

תכסך הלא אלריק גבוה שמים וראה ראש ככבים כי רמו עבים סתר לו אף כאן. והראיה שאמר שהלך לכבוש כל העולם כולו לפני נבוכדנצר וכשחזר והראהו וכתוב (ז) צורך מים בעביו וכתוב מאחזו פני כסא. והזכיר יחזקאל (ה) הכסא והחיות לומר בכל מקום שכתוב כסא וכל ענייניו ולפי שיחזקאל ודניאל בבבל לכך יותר מספרים לנו דוגמת מלך בשר ודם למי שתדיר במדינות המלך אין לו חידוש ואין חוקרים שיודעים ענין המלך אבל הרחוקים חוקרים והראיה (ו) בשנת חדא לבלשצר מלך בבל דניאל חלם חזא וחזוי רישיה על משכביה באדין חלמא כתב ריש מילין אמר כתב כרי שלא ישכח כשירצה שיספר לאשר ירצה שלא ידבר (ז) וריש מילין אמר מיגרס תדיר ראשי פרשיות שלא ישכח. (ז) ענה דניאל ואמר כי היו דניאל ויחזקאל תדיר ברוב עם וגם אוה"ע להם בסמוך וחוקרים (ה) נפתחו השמים ומצינו שנקראו עננים שמים (ה) למטר השמים תשתה מים (תענית ט"ז) ולר' אליעזר דאמר מימי אוקיינוס שותה ולפי שכתוב (ט) ישת חשך סביבותיו סוכות מים עבי שחקים זהו (ה) ענן גדול ואש מתלקחת (ט) ושחקים ירעפו טל ואיך ראה לכך נפתחו השמים שיראה לכך ואראה (ה) מראות. נפש הנביא קרובה מראות השם מדוב אהבת שמים.

פרק נד

הנפש היתה קודם העולם. אי"כ למה אין זוכר מה שהיה קודם העולם וגם הקב"ה יודע הכל כדכתיב (א) שמעו אלי איים והקשיבו לאומים מרחוק יי מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי (ב) בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך. הרי כיון שיועד קודם עד שלא נברא אדם כל ענין האדם. אי"כ כשיבא להיות רשע נוצר אלא כיון שנגזר [על] האדם (ג) וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת. וקוץ ודרדר גזר אז על הרשעים שיהיו דרים עם הצדיקים. אם זכו אנשי העיר נופלין הרשעים מפני הצדיקים ומזכין הטובים את הרעים ויכולין הצדיקים כל רצון הבורא לעשות ושמחה לפניו זהו וקוץ (ד) ובליעל כקוץ. (ג) ואכלת את עשב השדה (ה) בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד. ואם לא זכו בני העיר מוסר העיר ביד גאים ואכזרים ביד עמלנים (ו) ממליך אדם חנף ממוקשי עם ביד לא יוכלו קום. וגם לצדיקים לא יוכלו רצון בוראם ותקנתם לעשות מפני הרעים. ונפקא מיני לבקש רחמים שירחיקם מן העיר (ז) בטרם אצרך בבטן ידעתך ואם הנפש קודם האדם ישנה אי"כ למה אין שום אדם יודע מה שהיה קודם

(ל) איוב כ"ו. (ה) יחזקאל א'. (ו) דניאל ז'. (ז) שם ב' ג' ד' ה' ו'. (ח) דברים י"א.
 (ט) תהלים י"ח. (מ) משלי ג'. (מא) ישעיה מ"ט. (מב) ירמיה א'. (מג) בראשית ג'. (מד) ש"ב
 כ"ג. (מה) תהלים צ"ב. (מו) איוב ל"ד. (מז) ירמיה א'.

שנוצר. וכתוב (מ) וידעת כי אז תוולד ומספר ימך רבים. ואם הולד יודע במעי אמו מה שמראין לו מסוף העולם ועד סופו א"כ שמשכחין לו בצאתו א"כ מה תועלת שהראוהו:

תשובה הרי הילדים רואים חלומות ואעפ"כ נשכחין כל מה שמראין בבטן ומה תועיל שידע קודם יצא מרחם אמו ויש ראיות גמורות שהנפש יודעת מעת בראשית (מ) בטרם אצרך בבטן ידעתך אצור"ך מלא ו' קודם ו' ימי בראשית שהרי ביום ו' (מט) ויאמר אלקים נעשה אדם נעשה לנשמה. ויאמר אלקים לנשמה זהו נעשה. אמרה עשה וכתוב (י) קנני ראשית דרכו א' קדם ב' מאז ג' מעולם נסכתי ד' מראש ה' מקדמי ו'. לכך אצור"ך מלא ו' ב' ימים כל הנשמות. וכתוב (כ) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו וכתוב (כג) ונשמות אני עשיתי ולמה הוצרך להקדים הנשמות אלא ליתן שכר לצדיקים גמורים כאילו ברואים בו' ימי בראשית וזוכין עד תחית המתים כאילו עד עולם זוכים ולעולמי עולמים שכרם קיים. ובמס' מנחות (דף כ"ט: ילקוט ריש חקת) מצינו הראה למשה את ר' עקיבא דורש כתרי אותיות והראהו לר' אליעזר דורש פרה בת שתים כאילו עסק בו' ימי בראשית לכך לא יאמר אדם אם ימי חייו מעט ימעטו שכרו לא כן כיון שעסק בכל כחו ולא ישב בטל כאילו עסק מימי עולם עד עולמי עד ושכרו לעולמים.

ולמה מראין לעובר במעי אמו ושוכח לבסוף אלא זה דומה לחולם חלומות הרבה ושוכח אלא אלו ה' מדבר מיד כשיצא מרחם אמו היה אומר מה שראה בבטן. זה דומה לזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו כך אינו מדבר עד כמה שנים ושוכח. (בה"ג הל' גיטין עיי' סדר הדורות ערך אבא בר אבא) ושמואל היה זוכר כשהלק' אמו והוא בבטנה מטה עצמו לקבל המלקות להקל מעל אמו. ויעקב ועשו ויתרוצצו הבנים בקרבה הרי יצ"ט ליעקב ויצה"ד לעשו. ויש שהמלאך משכחו כדי שיהא דעת התינוק למיניקת ואלו היה התינוק זוכר מה שהראהו למחשבתו בבטן היה כמו בלא דעת ולא היה יכול להטות דעתו ומחשבתו שראה הרי הקטן מחשב מחשבה אחת לא יאזין מה שידברו לו וכן אדם צעיר מפני מחשבותיו ולמה מעביר לעובר כלל כי כתיב (נד) ובסתום חכמה תודיעני (מו) בטרם תצא מרחם הקדשתך וכתוב (נא) לא למדוני חכמת מאיש ודעת קדושים אדע. וכן לא למד מאיש (וכי) [כי] בקטנותו לא למד אלא בבטן והיה זוכר אלו היה זוכה האדם במה שמראין לו בעודו בבטן. וא"ת מה מועיל לו שנר דולק למעלה מראשו ולרגלו (נו) בהלו נרו עלי ראשי (נז) נר לרגלי דבריך להודיעני בימות המשיח יזכר כל מה שבבטן נראה ולעובר שבמעי אמו אין תנומה

(מ) איוב ל"ח. (מט) בראשית א'. (נ) משלי ח'. (נא) תהלים קל"ט. (נב) ישעיה נ"ז.
(ג) בראשית כ"ה. (נד) משל ל'. (נו) איוב כ"ט. (נז) תהלים קי"ט.

ושינה לכך ותהי' להיפך תורה. כי ט' חדשים מן ט"ו באב עד ט"ו באייר חייב אדם ללמוד ביום ובלילה כעובר במעי אמו שאין לו שינה ותנומה ותדע שהילד מתנונע יומם ולילה אלו היה ישן לא היה מתנונע כ"כ תדיר בחדש ט' ומראין לו שידע כל שיראה בימות המשיח יזכור אז ולא יראו חלומות שוא כ"א אמת וכל מה שמראין בבטן להודיע שהוא נקי ואלו היו נקיי הדעת לצדיקים גמורים [בכל] הדור היו הכל זוכרים לכך (מ) ונתתי תודתי בקרבם ועל לבם אכתובה (ט) ונתתי להם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבם ולפי שבתוך [הבטן] מודיעים לו כל התורה יצירת הולד כעין התורה מה התורה במ' יום אף יצירת הולד אחר מ' יום.

והנה הנשמה כעין התורה נשאה הלוחות ונשא הארון את נושאי כך הנשמה נושאה הגוף התורה ה' חומשים הנפש ה' [נפש] רוח נשמה יחידה חיה תורת עדות פקודי מצות משפט ואם תחשוב. ידא"ת הרי ו' ספרים וכן הברית לגבולתיה אי או או אי אה אא התורה מאירה הפנים מצות י"י ברא מאירת עינים (ס) חכמת אדם תאיר פניו הנשמה מאירה פנים (ס) גר מצוה ותורה אור (ס) גר י"י נשמת אדם וכשיצאו האותיות מן הלוחות נפלו ונשתברו וכשהנשמה יוצאה נופל הגוף (ס) והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים. וכתוב (ס) כי בדמות אלקים עשה אותו (ס) תורת י"י א' עדות ב' פקודי ג' מצות י"י ד' יראת י"י ה' משפט י"י ו' נעשה אדם בצלמינו א' כדמותינו ב' (ס) ויברא אלקים את האדם בצלמו ג' בצלם אלקים ד' עשה אותו ה' (ס) בדמות ו'. ד"א (ס) דברך א' אמרתך ב' עדותך ג' מצותך ד' תורתך ה' משפט צדקך ו' פקודיך ז' חקך ח' והדיבור מבין ח' כרובים (ס) וישב שלמה על כסא י"י וכי אפשר הכתיב (ס) כורסיי שביבין דנור אלא נלמד עליון מתחתון ו' מעלות לכסא ו' מדות מעולות (ט) הולך צדקות א' ודובר מישרים ב' מואס בבצע מעשקות ג' נוער כפיו מתמוך בשוחד ד' אוטם אזנו משמוע ה' ועוצם עיניו מראות ברע ו' וכתוב הוא מרומים ישכון מלך ביפיו תחזינה עיניך (ט) וראש עגול לכסא הראש הזה הממונה המכריע בין המזכים ובין המחייבים שמזכיר דברי אלה ודברי אלה (ט) ויאמר זה אומר ככה וזה אומר ככה (ט) וידות מזה ומזה אל מקום (ט) ראיתי את י"י יושב על כסא וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו (ט) וב' אריות עומדין אצל הידות מלאך הממונה לשטן ומלאך הממונה להליץ טובה שנאמר (ט) ויבא גם השטן בתוכם להתייצב על י"י גם לרבות מליץ טוב:

(מ) ירמיה ל"א. (נ) יחזקאל ל"ד. (ס) תהלים י"ט. (סא) קהלת ח'. (סב) משלי ו'. (סג) שם כ'.
 (סד) שמות ל"ב. (סה) בראשית ה'. (סו) שם א'. (סז) תהלים קי"ט. (סח) דה"א כ"ט.
 (סט) דניאל ד'. (ט) ישעיה ל"ג. (עא) מ"א י'. (עב) דה"ב י"ח. (עג) מ"א כ"ב. (עד) איוב ב'.

פרק נה

הנפש חונה על המוח שבראש כי בהכבד המוח תיכון הדעת ובהקל המוח תיחסר הדעת וכאשר יחם כל הגוף לשרתו ולחזקתו גם המוח יכון על מכונתו לחזק וליוכו כל הגוף בשלום במרפא ובבינה כי תמתיק הנפש ויטיב הלב להיטיב בכל הגוף כי הלב הוא מקור הנפש ומשם תעלה הנפש על חדרי המוח אשר בראש וגם משם תרד אל החדרים אשר בתחתית הגוף אשר שם מכוון הדעת והבינה וכאשר ימלאו ימי מחצית הירח ויכון הירח במליאותו אז ירבה המוח וימלאו כל חדריו על כן יצר לנפש לעלות ולרדת אל מוח הראש כי מלאו חדרי המוח אז תינוק הנפש כי נסתמו מקומות חדרי מכונתה כי הציק המוח לנפש ויצר לה ע"כ יפול ויתנער האדם ויצא מגבול הדעת וידבר דברי שגעון ותסור הדעת כי רבה מצוקת הנפש מפני תוספת המוח עד אשר יאמרו כל רואיו אמנם כי זה משוגע הוא כרוח השדים ואין כן אלא מצוקת הנפש וחזקת מררה השמורה שהעיזה עם חזקת המוח עד היסגר מבואות הנפש עד ההחסר מלואת הירח ויגרע המוח. ואם תוסיף המרה השחורה לעלות גם היא במעלות הנפש אז תגדל מצוקת הנפש עד סור הדעת ויצא קצף מן הפה וינשוך הלשון ותחרקנה השיניים ויפול האדם לארץ כמו משוגע ויתחבט בידיו וברגליו על הארץ ויש אשר ירגם באבנים בבלי דעת וכל מפני רוח נשמה אשר איחרה לעמוד בחדרי המוח ותחזק מרירה השחורה לעלות ולסגור בעד מבואי הנפש ע"כ יצר לנפש ולרוח במרירה כי תגביר המצוקה במרומי הגוף אך הסגיר הדעת להיות לשיגעון במדי מועדו. וגם במקרה אם במחצית הירח אם בתחלתו ויש אשר יקרה בסופו בזאת ידענו כי מכוון הדעת במוח הראש ומכוון הבינה בלב ומקום הפחד במחשבת הגוף במקום שתתגרה בו המרה השחורה ע"כ יקפיד האדם את רוחו ולא יאריך אפו כי תרבה מחשבתו וימשל בו פחד ויראה ומגורתו אפס דבר. וכל זה אשר הגדנו מן הראש וממעלות המרבה והרוח לבוא מן המוח מן הלב במדי עלותם בתחלת הירח ובמחצית במליאתו ובהתחסרו:

פרק נו

הריאה היא המקבלת רוח הנשמה והוא עוגב הנשמה ויש לה תנוכים והיא בית הרוק והליחה ובמקומי מבואיה תלך ותבא הנפש וממנה יצא הקול בד' מיני קולות המין האחד קול רם ועב ורחב והשני שפל וכבד והשלישי קטן כדממה והרביעי רקיק כקול הנבל והחמישי הבינוני המתווך לכולם ופשר הקול. והדיבור קבוע בה' מקומות בחיך ובלשון וברקיע שעל הלשון ובשיניים ובשפתים הלב הוא בית חדר הנפש והוא מעין תעיר תנוד הדם והוא המהרהר והחושב והמעייץ והמתאווה ומשם יולד עומק החכמה והבינה. ע"כ ראוי ללב להיות מכוון בתווך בתוך החדר במקום

הסתר והלב מקבל כח מן הכבד וממרידה האדומה ומעלה כי אם אצל מוח הראש ויש ללב ב' בטנים. הבטן האחד בעל דם חיים והוא בצד הימני ומשפיע הדם בתעלות הגידים והבטן השני בעל רוח הנשמ' והוא בצד השמאלי ונותן את רוח החיים בצד השמאלי וכנפי הלב הם האזנים של לב והם הפתחים של בטנים ומסע דם הגידין והמדפקות יהיה מן הלב להחיות אותם רוח החיים כי תבא רוח החיים דקיקה ודקה בתוך הלב. וחזרה הרוח ההיא את הדם בזידה ברחת ובמזרה. וע"ז ירתח הדם בלב ובכל הגוף. (ע) ואהרן ובניו מקטירין על מזבח העולה ועל מזבח הקטורת לכל מלאכת קודש הקדשים ולכפר על ביי ככל אשר צוה משה עבד האלקים היו מקטירים לא נאמר ולא נאמר יהיו מקטירים. אלא (ע) אהרן ובניו מקטירים והלא אין אהרן אלא רמז לנו אעפ"י שאהרן עשה הכל ברצון הקב"ה כשיש כהן גדול ועושה כאשר הוא עושה מניחים לנשמת אהרן להיות שמה לשמוח על שעושיך שהרי כתיב (ע) ואיש לא אכרית לך מעל מזבחי לכלות עניןך ולאדיב את נפשך. וכיון שמדת פורעניות הנפש לאחר כמה שנים לפי שלא העביר לבניו לכך מאדובין נפשו של אדם. וכן לצדיק שמוכיח לבניו ומדריך אותם בדרך ישרה לאחר שנים לאחר כמה דורות בטובתם נפשם (שממה) [שמחה] ולכך (ע) וירא ישראל סבא את מצרים וגו'. (עין תענית ה: רש"י ד"ה אף הוא בחיים וכו') ויעקב אמר סדר תהלתו. ולכך כשאומרים שבחות יעקב שם ורוח נשמתם מתעדנות בשמחה כשהצדיקים בכל לבם אומרים אותם. ומצלים עליהם למעלה מאשר מבטלים אותם מקטריגים כשמדברים למעלה מהם אז הם שם.

וא"ת איך יכולה הנשמה לרבות מקומות להיות כי כשאדם חי גוף מקיף את רוח נשמתו ואין הנשמה יכולה לזוז אלא כשמהלך הגוף אבל בהפרד הרוח מהרה משוטטת מסוף העולם ועד סופו לפי שאין הגוף מקיף ויש לה קלות כפי העליונים אם זכתה אפי' למרחוק בפעם אחת ואינה יגיעה כפי המוליכה והמביאה. אם זכתה ביד מלאכי רחמים. ואם לאו ביד אכזרי עפ"י דומה הממונה כי כל ענין הנשמות עפ"י המלאכים (ע) בגזירת עירין במאמר קדישין פתגמא. ומה שכתב (ע) והוא באחד ומי ישיבנו הדין יחידי לכל באי עולם (אבות ד' י') אין דין יחידי אלא אחד. והנה אמרנו בכ"מ שכתוב וי"י הוא וסנקליטין שלו א"כ מתי הוא דין יחידי וי"י הוא ובי"ד. יש אומרים שהקב"ה דין וגזור לבדו. והוא יודע כל מה שיכולין להקשות לו. ואעפ"כ שואל מן העליונים ואמר תעסקו לקיים דברי. (ס) מי יפתה את אחאב. כי ענין של מעלה הבורא כשגוזר ליעשות בשעה אחת אחד מיעץ אם יהיה כן איך

(ע) דה"א ר'. (ע) ש"א ב'. (ע) שמות י"ד. (ע) דניאל ד'. (ע) איוב כ"ג. (ס) מ"א כ"ב, דה"ב י"ח.

יכשר הדבר בעיני העליונים. בששת ימי בראשית גזור מה דינו של כ"א וא' קודם כל מראך (מנחות כ"ט): אמרו מהם רבשיע זו תורה וזו שכרה על ענין ר"ע ואם היו בשעת הדין איך יאמר וכבר היו מן הדיינים. הרי הקב"ה דן יחדי לכל באי עולם ואש[ר] כתוב בגזירת עירין במאמר קדישין פתגמא וכתוב עמ' דשלטין שמיא. אלא הקב"ה יושב על כסא דין וכבר כתובים ענין כל היצורים קודם שנברא העולם הזכות והחובה אשר גזר העמיד התורה כנגדו להקשות כל מה שיכולין הבריות לתמוה על מדותיו ואשר עתידין לומר לו מה"ש גזר אז הכל. ובשעת שחפץ לעשות דבר נותן המשפט לעליונים מה שטוב בעיניהם אמרו שמקצתן חולקים כתב הראשון יוצא מתחת הכסא האיך מיישר כל הקושיות ואיך גזר ואיך מגיד למלאכים יקשו מה שהקשו הבנתה תרצה.

וכשבאו נביאים חקרה אם כדין אם כהלכה גמרו. וזהו ^פגם חקרה ואח"כ ויאמר לאדם ולא לנביאים בלבד אלא אף לנשמתם ולנשמה של צדיקים (אינו) נוהג כפי שעושה. והן כשהם בחיים במעלה אחרת. כי היותם בחיים יש שאינו ירא חטא ויותר מפולפל וחרף ומחודד לתרץ לו מאתו שהוא ירא חטא כי זה העולם לכבד אחד מחבירו כמו שאחד עשיר ואשר מתאוה יש לו ולא יעשה רצון י"י כפי עשרו כי יגזר לו ליהנות בזה העולם מן כבוד עשרו כדי שיתחתנו בו בן בני הגדולים וכן בתלמוד תורה מכבדים לאחד שאינו ראוי כי חפיצים מן השמים וכמו שנתן העושר למי שאינו ראוי לו להפילו בגיהנם כך לת"ח שאינו ראוי ומחטיא ומטה דינין ומואס בטובים ומקנא ושונא אותם וידו שולטת עליהם כי צדיק מט לפני רשע ויש לו הצלחה שדבריו נשמעים ויש לו תלמידים עוזרים לו והשעה משחקת ומנצח את אויביו הטובים ממנו. אבל העולם של נשמות נותנים לצדיקים חכמה יתירה כמו שהוא מעמיק ביראת שמים כך באותו עולם של נשמות נותנים לצדיק חכמה יתירה לנצח גם להקשות ולתרץ ועל פיו נגמר הדין מה שבזה העולם. ולא מצינו במקרא שיאמר המלאך אלקי או אלקיני כי לא יתכן שיאמר אלא מי שצריך לעבוד ואין מלאך עובד כי אין עבודה למעלה. אעפ"י שמשרתיו ^פ35 אש ליהט שירות יש אבל עבודה אין. ומה שכתוב ^פ36 הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו הם הנביאים. אף שוכני בתי חומר הם השרים אשר בעפר יסודם השוכנים בפלטין ומיכאל שעובד לו עבודת עבד אלא הנשמות מצרף ומכניסם באוצר שתחת הכסא הכבוד וצוררם לשם כי ברצון היתה הנשמה הולכת ומגדת בחלום לאהובה ולהזהירה על מה שנגזר אלא שהיא סגורה כמו ^פ37 ויקח המלך עשר נשים פלגשים אשר הניח לשמור הבית ויתנם בית משמרת ויכלכלם ואליהם לא בא ותהיינה

פ"א) איוב כ"ח. פ"ב) תהלים ק"ד. פ"ג) איוב ד'. פ"ד) ש"ב כ'.

צורות עד יום מותן אלמנות חיות כן פה) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את י"י אלקים סגורות בבית משמרת ובתחלת הנפש בצאתה מן [האוצר] אעפ"י שאינה באוצר שהרי היא חוזרת לראות אהוביה כיון שהיא עם נפשות אחרות אין מניחין אותה לבוא אל אהוביה וכת"ב פו) ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם אם ידע שלא ישחט הרי נסיון אין כאן, ולשטן לא היה מאמין, אלא ידע אם ישחט שתשוב הנפש עמו. ועוד הבטיחו שיהא זרע ליצחק אמר שמא תהר שרה ונפש יצחק תברא בזרע ועוד ונשתחוה ונשובה. פז) אכלו וישתחוו לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה פח) כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון:

פרק נו

הנפש יש לה לייחד לבוראה בכל לב כי נופחה ממנו וכשם שהיא יחידה בגוף כך הוא יחיד בעולמו פט) שמע ישראל י"י אלקינו י"י אחד למה ב' פעמים לפי שהשם בשתי מדות של רחמנות. קודם אחר. קודם שחוטא האדם. שהקב"ה מרחם על האדם כדרך ג) י"י אל רחום וחונן פסיק בין ב' שמות. ד"א לכך ב' שמות ב"ג מדות של רחמנות אחד שהקב"ה עושה לאדם רק טוב. ויש אדם שהקב"ה עושה לו טובות וקודם לכן עושה לו ענינים כיוסף שהיה י"ב שנים בבית הסוהר. ואח"כ שליט במצרים. וכן דהמע"ה תחלה בורח מפני שאול. ולפי לב' מדות במדת הטוב לכך י"י י"י. לכך י"י זה שראה כל ימיו טובות אלקינו כנגד העינויים וכת"ב י"י אלקיך מוסמך י"י כנגד הטובות. כגון איוב ג' עולמות ראה וע"כ 65) עלמות אהבוך ד"א י"י י"י אל. י"י אלקינו י"י. לפי שיש ג' מדות בבני אדם. יש שאינו חוטא. ועושה רצונו שיירא מפני הפורעניות. ויש כדי שייטב לו שיעשה לו חפצו. ויש שבעבור ע"מ שלא לקבל פרס אהבה שלימה. ולעתיד לבא מדת שלא ע"מ לקבל פרס שנא' 35) ומל י"י אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את י"י אלקיך ואהבת אחד. ואהבת בכל לבבך שתדע לחשוב איכה לעשות רצונך. ובכל נפשך באשה וריע אשר כנפשך. ובכל מאורך יתור מבנים ובנות י"י אלקינו י"י אחד. לפי שכתוב 36) הנה שם י"י בא ממרחק בזעם אפו וכובד משאה ושפתיו מלאו זעם ולשונו כאש אוכלת ורוחו כנחל שוטף וכת"ב 74) שפתותיו שושנים. כת"ב 76) עורה למה תישן וכת"ב 77) לא ינום ולא יישן. הנה בשר ודם לא יתנונו בו וב' מדות בפעם אחת. אבל הבורא כל המדות משמשות לפניו ברגע אחד אעפ"י שאין בבורא מדה אחת שבבשר ודם. כיצד ברגע

פה) ש"א כ"ה. פו) בראשית כ"ב. פז) תהלים כ"ב. פח) ישעיה מ"ה. פט) דברים ו'. 3) שמות ל"ד. 4) שה"ש א'. 5) דברים ל"ד. 6) ישעיה ל'. 7) שה"ש ה'. 8) תהלים מ"ד. 9) ישעיה ה', תהלים קכ"א.

אחד מכעיסין אותו ועושין רצונו. ואילו היה הבורא כעס ורצון איך יחולו עליו ברגע אחד יחדיו. אלא כיון שכלפי מעלה כל ב' דברים שאין יכולין יחדיו להיות. [אצלו נמצאים] כגון אש וברד (ט) כעין החשמל כא"ש ובר"ד. הברד נמס מפני האש. והמים מכבים את האש. והאש (מברך) [מברד] בב' מדות. אש וברד מפוזרים אש לבד לימין הכבוד. (טז) מימינו אש דת. ומשמאלו ברד, והלא מים מכבין את האש. אבל אש של מעלה שותה את המים שנא' (טז) ואת המים אשר בתעלה לחכה. לכך אש לימין. ד"א האש. לפי שהמים תקיפין מן האש. וכל שחלש מחבירו בימין כי י"ק יעמוד לימין אביון. (טז) גאום י"י לאדוני שב לימיני:

פרק נח

הנפש אם היא טובה ילבישנה באור צח (ז) והיה י"י צבאות לעטרת צבי, לצפירת תפארה, ואם היא רעה יהיה להיפך כי כל מה שנאמר כלפי מעלת נאמר לרעה לרשעים. (ג) לבושיה כתלג חיזור. וכתבי (ד) תשלג בצלמון. מתוך האש (ה) באש י"י נשפט. נידונים בגיהנם באש. (ו) כרסיי שביבין דנור גלגולה כנר דלוק. וכתבי (ז) יהיבת ליקידת אשא. וכתבי (ח) ישת חשך סתרו סביבותי סוכתו. וכן הרשעים (ט) ורשעים בחשך ידמו. כתיב (ט) גבהו דרכי ומחשבותי. כי אמר בן אדם חושב וגו' ולבסוף לא יתקיימו. (י) לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה (יא) רבות מחשבות בלב איש ועצת י"י היא תקום. וכתבי (יב) מאוד עמקו מחשבותך. כשאין נעשה גמר גזירה מהרה. לכך כתיב עמקו (יג) עמוק עמוק מי ימצאנו. כשאין נעשה פתגם הרעה מהרה אבל, בשעת שגמר מחשבת הגזירה מהרה נעשה על בני האדם כשמשפיל גבוהים אז גבהו מחשבותי זהו (יד) וישח אדם וישפל איש ואל תשא להם. עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים ונשגב י"י לבדו ביום ההוא. ושח גבהות אדם ושפל רום אנשים ונשגב י"י לבדו ביום ההוא. וגו' מפני פחד י"י ומהדר גאונו (טו) וישח אדם וישפל איש ועיני גבוהים תשפלנה ויגבה י"י צבאות במשפט. הרי ד' שחות ד' שפלות לכך ד' חיות ולכל רוח לחיות י"י פנים. וכתבי (טז) בגזירת עירך פתגמך ובמאמר קדישך שאילתא. וכי לאחר שגזורך מה צריך שאילה. אלא שואלין באיזה ענין יהיה ומתי יהיה שכתבי (יז) ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאור עד מתי קץ הפלאות וככלות נפץ עם קדש תכלנה כל אלה. וכן כשכבר נגזר על אחאב ליפול ברמות גלעד:

(טז) יחזקאל א'. (טז) דברים ל"ג. (טז) מ"א י"ח. (ק) תהלים ק"ט. (ב) שם ק"י. (ג) ישעיה כ"ח.
 (ג) דניאל ז'. (ד) תהלים ס"ח. (ה) ישעיה ס"ו. (ו) דניאל ז'. (ז) תהלים י"ח. (ח) ש"א ב'.
 (ט) ישעיה נ"ה. (י) במדבר כ"ג. (יא) משלי י"ט. (יב) תהלים צ"ב. (יג) קהלת ז'. (יד) ישעיה ב'.
 (טו) שם ה'. (טז) דניאל ד'. (יז) שם י"ב.

ואחר ג' שנים כתיב (יח) מי יפתה את אחאב והשאלה מופת לכל י"ז פנים. וכשנגמר שכולם מסכימין אז הדעת עליון מסכמת. לכך י"ז לכל רוח להודיעם שכל העליונים בדעת אחד אם למזרח כל ההקפות מסכימין לכל אשר יעשה במזרח. וכן לכל רוח מסכימין כולם י"ז חבורות לכך י"ז פעמים דב"ד בירמיה לבד מן דבר של מצרים. ליי"ז פנים לחרבו של הקב"ה שלעולם לא יעשה אלא עפ"י י"ז חבורות. לכך י"ז חוטי ציצית כנגד י"ז זרוע נטויו' שבקריי'. ד' חוטי ציצית משזר צווארניט הרי כפול החוט. וכשקושרין הרי ח' חוטין שהם י"ז לכך מי שמתעטף מציצית כאלו שכינה עליו. וראיתם אותו וכל מה שלפני הכבוד לשב"ח כנגדו בגיהנם לרעה. בגיהנם רוח רע וגפרית לרשעים. ולמעלה וכסה ענן הקטורת את הכפורת. ג) לבושי כתלג חיזור ולרשעים (ד) תשלג בצלמון ונגעים. וכשעושה דין (ט) לשום שפלים למרום וקודרים שגבו ישע. אז מעלה כסא למעלה (כ) כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. א' אצלו והלא רם ונשא אלא דמות כל אדם עמו בכסא (כא) כי יד על כס יה ובשעה שכסה"כ שוקע בידוע שהצדיקים למטה והרשעים למעלה. ובשעה שעולה, הצדיקים יעלו. והרשעים ימסרו בידם זהו רם ונשא ואת דכא זהו (כב) כי רם י"י ושפל יראה (כג) המגביהי לשבת (כד) מקימי מעפר דל וכפי מרחב הכבוד והתורה.

והיה (כה) אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת י"י היא אוצרו. וסמך ל"י הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון לומר שכביכול מי שאינו עוסק בתורה ויכול ללמוד. ומי שעוסק ואינו יכול אז בכיון הן אראלם צעקו חוצה. ולמה חוצה לא פנימה. אלא צועקים ומזהירים כל מי שחפץ למלט נפשו יצא חוצה לארץ והיוצא יחי והיתה לו נפשו לשלל. זהו ארץ ארץ ארץ אם יש דבר במדינה ושיירות הולכות משם למדינה שבמזרח לה. ושבמערב הולכות לקנות ממנה מה שמביאים מן המזרח וכן לצפון ודרום מביאה הדבר לסביבותיה. הרי כשנגזר דבר על מדינה אחת. ושיירות מביאות הדבר סביב זהו (כו) ואם היות דבר שלשת ימים בארץ וכתיב (כז) ואם שלשים יום חרב ליי' ודבר בארץ ומלאך י"י משחית בכל גבול ישראל. דבר בארץ ודבר בארץ בכל גבול הרי ג' ארצות. ולמה ע"י שיירות כי המלאך שבארץ מלוים לעוברים ושבים כשעוברים כדי לשוב, אבל אם אין דעתן לשוב, נמסר להם מלאכים אחרים. כמו ליעקב אבינו (כח) עולים ויורדים בו. מלאכי ארם נהרים סלם (מוצב) [מצב] גימ' הארון. והנה י"י נצב עליו י' דברות עק"ב תיבות הרי יעק"ב זהו בק"ע משקלם עשרה זהב י' נסיונות עק"ב אשר שמע אברהם בקולי. לכך

(יח) מ"א כ"ב. (יט) איוב ה'. (כ) ישעיה נ"ז. (כא) שמות י"ז. (כב) תהלים קל"ח. (כג) שם קי"ג. (כד) ש"א ב'. (כה) ישעיה ל"ג. (כו) ש"ב כ"ד. (כז) דה"א כ"א. (כח) בראשית כ"ח.

כתיב באברהם ^(ט) ויעל אלקים מעל אברהם וביעקב ^(ז) ויעל מעליו אלקים. לומר שהכבוד על נפש הצדיק. ויעל מעליו רמז על הכבוד. ^(ב) וכבוד אלקי ישראל נעלה מעל הכרוב. ויחס כבוד יי מעל הכרוב ויעל מעליו. ^(א) ויצא כבוד יי כנגד חורבן בית שני ולמה כסא רם ונשא אלא מעלה הצדיקים עמו כאבן ששואבת הקש. זהו ^(כ) כי אתה יי עליון מאד נעלית. ^(ג) צדק ומשפט מכון כסאך. ^(ד) מגיני ארץ מאד נעלה. ולתתך עליון ^(ה) עלה אלקים בתרועה. ^(ו) רם על כל גוים יי על השמים כבודו. המגביהי לשבת. וכתיב ידים אביון רם ונשא וכתיב ^(ז) להחיות רוח שפלים סולם גימ' קריל צ"ם מוצב ארצה. ^(ח) היום הראשון אשר נתת לבך להביך ולהתענות. וראשו מגיע השמימה ^(ט) לפני אלקיך נשמעו דבריך. והנה מלאכי אלקים. ואני באתי בדבריך עולים ויורדים להלחם עם שר פרס. ^(י) וירם ימינו ושמאלו אל השמים. וראשו מגיע השמימה. עולים ויורדים. ^(יא) יצאתי להשכילך ואני באתי להגיד. והנה יי נצב עליו ^(יב) ועתיק יומיך יתיב:

פרק נט

הנפש דמותה למעלה. ^(א) זה ספר תולדות אדם. זה מכלל שיש אחר. יש דברי הימים ויוסיפון התחיל במין האדם. זה ספר תולדות אדם. ויש ספר של מעלה שיש בו כתובים כל המלאכים שבדמות בני אדם שעתידים להיות כגון ^(ב) ויראני את יהושע הכהן הגדול. וכגון דמות מלאך שראה יעקב. ^(ג) כראות פני אלקים. יש כל דמויות פני אדם שראה דניאל. ודמות אדם שממונה על התחתונים כגון ^(ד) וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא. וכגון דמות שעל עליונים כגון ^(ה) ויעל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. וכתיב ^(ו) ועד עתיק יומין מטא וכשצריך המלאך הממונה על ההריון לצייר פרצוף הולד רואה בספר [הדמויות] (הדומיות) אחר איזה מזל ואיזה מלאכים נכתבו לאותו ילד. והמכריז קורא. לכן אותן מלאכים שמותן כך וכך ודמותם כך וכך לפלוני בן פלונית פלוני שבדמותם שכבר נכתב בימי בראשית שנא' ^(א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו. וכתיב ^(ב) דינא יתיב וספרין פתיחן ונגולו כספר השמים כספר שכולין במזלות לידע פלוני כך תוארו ומראהו ומה יהי לו. וכל הנמצא כתוב בספר. וכתיב ^(ג) ויאמר אלי מלאך האלקים. וראה כל העתודים העולים על הצאן עקודים. הרי המלאך ממונה על צורת הדומיות [הדמויות] ^(ד) ביום ברא אלקים אדם בדמות

כטו) שם י"ז (ז) שם ל"ה. (א) יחזקאל ט"ו. (ב) תהלים צ"ז (ג) שם פ"ט. (ד) שם מ"ז
 לה) שם קי"ג (ז) ישעיה נ"ז. (ז) דניאל י"ג. (ח) שם י"ב. (ט) שם ט"ו. (מ) שם ז'
 מא) בראשית ה' (מג) זכריה ג' (מג) בראשית ל"ג (מד) דניאל ז'. (מה) יחזקאל א'
 מו) בראשית ל"א.

אלקים עשה אותו. ואמר תולדות עשה דמות מזלות בדמותם למלאכים המנהיגים אותו ולכ"ג. והמלאכים בנערותו כדמותו בנערותו. ובזקנתו כדמות זקנה. זהו (מ) ויברא אלקים את האדם בצלמו בנערותו בצלם אלקים ברא אותם בזקנה. ובפסוקי צלם ודמות נעלם ח' ט' זהו שרמז אשר עשה את האדם ישר בלא חט' בראו בצלם ובדמות (מ) בצלמנו כדמותנו בצלמו בצלם בדמותו בצלם בדמותו כצלמו. שיהא בלא חט' כמו עליונים שנא' (מ) אלקים אתם בלא חט' כיון שבראתי אתכם בצלם ובדמות של עליונים. (מ) ובני עליון כולכם אלקים ב"ד של מעלה ובני עליון ויבואו בני האלקים להתיצב אותן המלאכים הנשלחים. אכן כאדם תמותן. יש בח"ט אחד הוסר הצלם מן הדורות. וכאחד השרים תפולו זהו (מ) ותגדל עד צבא השמים ותפול ארצה מן הצבא ומן הכוכבים (ותחמסם) (ותרמסם) ועל שר צבא הגדול וממנו (הורס התורה) (הורס התמיד) והשלך מקום מקדשו וצבא נתתן על התמיד בפשע ותשלך אמת ארצה. הרי רמז האיך ח"ט האדם גורם שלוקח צלמו (ז) ומשנה פניו ותשלחהו (ז) נמשל כבהמות נדמו:

אלו היה בני אדם בלא חטא היה קול מן השמים וקול מן המלאכים הנשלחים בארץ ושמהים יחדיו. (ז) זה כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו. חסד ואמת נכגשו צדק ושלום נשקו. אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. זהו (ז) י"שמח"ו ה"שמי"ם ו"תגל" ה"ארץ" תחלת התיבות השם וסופו צלמו כ"ז שאדם עושה באור החיים מפואר ושמהים עליונים ותחתונים בעוד צלמו לפני השם. (ז) י"י עליהם יחיו. סר צלם וי"י אתנו שם י"י נקרא עליך. וכשחוטא (ז) צלמם בעיר תבזה ומחריב המקדש והקרבתו. והשר של ישראל שפל. לכך (ז) ואתה תרד מטה מטה. וכן (ז) מי מדד בשעלו מים נעלם ח"ט זהו (ז) כובד אבן ונטל החול וכעס אויל כבד משניהם. וכתוב (ז) ארובות ממרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ. וכתוב (ז) וכבד עלי' פשעה. (ז) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם. ראיתי ההרים והנם רועשים וכל הגבעות (התגלגלו) [התקלקלו] לכך רמז ח"ט שנעלם. בצלם אלקים. בדמות אלקים ד' פעמים או ד' פסוקים. וכן (ז) ד' פסוקים בדוד. ואדוני כמלאך ואמר ובית דוד כאלקים כמלאך. ובאותן פסוקים נעלם קו"ף (ז) וראיתי כתור האדם. (ז) וזאת תורת האדם. (ז) אמרתי הנה באתי במגלת ספר. (ז) זה ספר תולדות האדם. אדם ק' אמה ולוקח ע' שנים ונתן לדוד וקבע ק' ברכות הוקם על לכך ק' פעמים שם בס' תהלים (ז) ויברא אלקים את האדם בצלמו בבואה. בצלם אלקים

(מ) שם א'. (מ) תהלים פ"ב. (מ) הניאל ח'. (ז) איוב י"ד. (ז) תהלים מ"ט. (ז) תהלים פ"ה פ"ה. (ז) שם צ"ו. (ז) ישעיה ל"ח. (ז) דברים כ"ח. (ז) תהלים ע"ג. (ז) ישעיה מ' (ז) משלי כ"ז. (ז) ישעיה כ"ד. (ז) ירמיה ד'. (ז) ש"א כ"ט ש"ב י"ד. שם י"ט זכריה י"ב (ז) דה"א י"ז. (ז) ש"ב ז'. (ז) תהלים מ'. (ז) בדאשית א'

ברא אותו. בבואה דבבואה ועוד רמז על מעשה אוב. כי יש באוב הנשאל בגלגולת עולה כדרכו. והנשאל בזכורו הפוך רגליו למעלה לכך הפוך. ויברא אלקים את האדם בצלמו. והפך בצלם אלקים ברא אותו. ועוד זכר לתחיית המתים. ולפי שכתוב בתח"מ ד' כלפי אין עליונים (טו) ונתתי עליכם גידים והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור. ותקברו עצמות עצם אל עצמו א'. וראיתי והנה עליהם גידים ב. ובשר עולה ג'. ויקרם עליהם עור ד'. וכן (טו) הנבא הנבא הנבא הנבא שד' פעמים כנגד בצלמו בצלם כדמות בצלם וכן אלקי נשמה שנתת בי. שהנשמה בקרבי. אדון כל הנשמות. המחזיר נשמות (טז) ד' פסוקים דמות צלם. וא' (טו) וילד בדמותו. וכנגדם (טו) הנה אני מביא בכם רוח וחיייתם הרי ד' פעמים וא' וה' (טז) ברכי נפשי בה' דומה. (טז) ואל מי תדמיון ומה דמות תערכו לו כנגד (טז) האדם בצלמו בצלם אלקים. (טז) ואל מי תדמיוני ואשוה כנגד (טז) בדמות אלקים. (טז) למי תדמיוני ותשוו כנגד (טז) בצלם אלקים עשה. (טז) ותמשילוני ונדמה. (טז) געשה אדם בצלמנו (טז) כי מי בשחק יערוך ליי כנגד כדמותנו. (טז) ידמה ליי בדמותו כצלמו. ד' פסוקים וד' (טז) עדים אתם בכם (טז) ואתם עידי ועבדי. ואתם עדי ואני אל. (טז) ואתם עידי לכך ד' פעמים (טז) ואומר יי אחד ושמו אחד:

פרק ס

הנפש דמותה למעלה (טו) המשל ופחד עמו עושה שלום במרומוי וכתוב (טו) ועתה אשים להלחם עם שר פרס. כתיב (טו) ה' מספר לגודויו וכתוב (טז) אלף אלפין ישמשוני ורבוא רבוון קדמוהי יקומון. וכיון שעושין מלחמה איך עושה שלום וייל שהמלאכים למטה אז נלחמים וכשהם עולים למעלה עושים שלום ביניהם זהו במרומוי ולא למטה. זה לא יתכן שהרי כתיב (טז) יפקוד יי על צבא המרום במרום. אלא קודם שגמרו את הדין בשעה שב"ד של מעלה נושאים ונותנים בדבר אז באין להלחם. ואם יאמר אדם מי חייק למלאך במלחמה כיון שחיים לעולם. אלא שמביא עמו מזלות דמות אדם מזל של חיל שהוא ממונה עליהם. וכמו שרואים המלאך שהוא שר עליהם כמו שהוא יעשה כך הם יעשו. וכך שהמזלות דמויות האדם ועשו בני אדם ועם המלאך השר שיש עמו (מה"ש) [מן השמים] שממונים על הנצחון הוא נוצח זהו (טז) אני שר צבא יי עתה באתי לפי שצבאו עמו הנצחון. והנה דוגמת הברזל שמלובן באש. כשמכה בפטיש ניצוצין יוצאין זהו (בי"מ פ"ה): ומחזהו שיתין פולסין

(טו) יחזקאל ל"ד. (טז) בראשית ה'. (טז) תהלים ק"ג, ק"ד. (טז) ישעיה מ'. (טז) שם מ"ו. (טז) תהלים פ"ט. (טז) יהושע כ"ד. (טז) ישעיה מ"ג. (טז) שם מ"ד. (טז) איוב כ"ה. (טז) דניאל י'. (טז) שם ד'. (טז) ישעיה כ"ד. (טז) יהושע ה'.

דנורא. וכן החיל שתחתיו יפוצו כי לכך מתלחמים כפי מה שרואים העליונים לשרי המלאכים שנוהגים ברמיזותיהם כך ידעו כמו פא) האיל (והצפור) (והצפיר) שבדניאל ואשר כתב פנ) ובתבונתו מחץ רהב. זו היא מן הקב"ה אבל מלאך למלאך לא יוכל להמיתו. וגם אינו שונאו וגם מדעתו בלא ב"ד של מעלה לא יעשה. ואשר נלחמים כי אשר נגזר על העם עושה השר. ומקצת מן מלאכי חבלה רחמנים הם דוגמת שלוחי ב"ד שמצות ב"ד עליהם שהרי כתיב פג) ולא לה אמר באוני עברו בעיר אחריו והכו אל תחוס עיניכם ואל תחמולו על כתיב כלומר כבר גזרתי עפ"י ע' סנהדרין ב"ד של מעלה שרי האומות עיניכם כתיב בי' עיי"ן יכ"ם.

ד"א מגיד שיהפכו מדתם של רחמנות לאכזריות. ועוד עיי"ן יכ"ם צ"ט בעין ואחד בדין. אל תחוס אל מאה א"ל ע"ל בגי' א' עיי"ן כלומר צ"ט מתים בעיי"ן וא' במיתה יפה של כל אדם. ע"ש אם כמות כל האדם וכתיב פד) ונפקחו עיניכם ותפקחנה עיני שניהם פד) כי עירום אתה. פג) אל תחוס עיניכם רמו' י על אותם פה) מעיני העדה פו) מעיני הקהל, א' פו) פר בן בקר לחטאת פו) על ראש ב' הפר. פו) ושחט את ג' הפר. פו) מדם ד' הפר. פו) ועשה ה' לפר פו) עשה ו לפר החטאת פו) והוציא את ז הפר. חפ) הפר הראשון. פה) ועשו כל העדה ט פר בן בקר. ושעיר עזים. ואל תחוס עיניכם על אותם שכתוב בהם מעיני העדה ובהם פר ושעיר זהו פו) ממקודשי תחלו. וכך ענין העליונים בענין האדם שהוא למעלה מע' לשון. אז מצוה הקב"ה לשרי העמים לבוא לוועד כגון לאחאב ולנבוכדנצר, וכתיב פח) אני צויתי למקודשי הקרובים. גם קראתי גבורי המלאכים שתחתיהם בעלי המלחמה שהמלאכים מדמין א"ע לעם שילחמו הנוצחים בנוצחים. והנופלים בנופלים. זהו פח) גול המון בהרים דמות עם רב. וכתיב פט) ערוך כאיש מלחמה. אם בבני אדם היה לו לומר ערוכים למלחמה שהרי באים למלחמה אלא בשר האומה כענין האיש כך מזלו אם גזר לנצח ינצח. והאדם שנגזר ליפול יפול מזלו (הדומה) לו. ועוד מתי באים הע' שרים לדין כשרוצה הקב"ה לעשות לאומה אחת או לב' אומות פורעניות על מעשים רעים שעשו שנוהגין בשרי אומות. כגון (שבת ל"א). דסני לך לחברך לא תעביד. אם חטאה אומה או קוראין לכל שרי האומות וכן בכל יום הדין ובליל הח' לכך ע' פרים גי' פרים בא"ת ב"ש גוי"ם.

וכתיב ט) וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו לפי שמלך בכיפה וכשכרך בכרך באומה עצמה אז המלאכים הממונים על הכרכים מתקבצין. וכשכבר נפלו מי שנגזר. אח"כ המלאכים מכניסין שלום בלבם כבתחילה המשל ופחד עמו

פא) דניאל ח'. פג) איוב כ"ו. פג) יחזקאל ט'. פד) בראשית ג'. פה) במדבר ט"ו. פו) ויקרא ד'. פז) יחזקאל ט'. פח) ישעיה י"ג. פט) ירמיה ו'. נ. מ"א כ"ב.

ואח"כ עושה שלום במרומויו. (ט) אך בצלם יתהלך איש. יכול כל ימות השנה תלמוד לומר אך. (י) לפי שכתב ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו. בדמות אלקים עשה אותו. כי בצלם אלקים עשה את האדם. הרי ד' לעומת ד' תקופות השנה. כי בקול נדא אם בלילה שהתקופה בה יהיה קול נדא היו הגוים במקום אחד והיו מביטים במים בבואה. והנה המביט פותח פיו ופוקח עיניו ומביט במים דמותו. היה אחד צופה דמותו ורואה דמותו עיניו ופיו סגורים הבבואה. ושאל לחכם ואמר לא יוציא שנתו. לא יראה ד' תקופות. כי מה שראה דמותו עיניו ופיו סגורים בבואה שבמים זהו שימות באותו שנה. ויש בר"ר [נדצ"ל: בהר"ר] בצל הלבנה אבל לבהמות ולעופות אין להם מזל אעפ"י שיש להם צל ישטו. ולאדם שיהרג ראשו על כתפו. ולפי שבד' תקופות כל לכך הי' עובדין לבבואה שלהם כי בבואה היו רואים אם יחיה. לכך הרגילו הגוים הראשונים שעושין יום אידם בכל תקופה ובכל תקופה עושים אידם. זהו (י) כמים הפנים לפנים. הפנים פנים גי' שמ"ה לכך (חסר איזה תיבה) (י) שאול ואבדון לא תשבענה לכך סותמין פיו ועיניו. כי הבבואה לעומת מזל האדם ובשעה שימות האדם עיניו ופיו סתומין של (חסרים תיבות) הולך לפני האדם בדמות האדם. ובעוד פני אור הכבוד אל פני המזל (י) באור פני מלך חיים (חסרים תיבות) תרועה ואי לאו (י) משנה פניו ותשלחהו והצל אינו כנגד האדם והבבואה אלא לעומת דמות מזלו. ולפי שאין מזל לבהמה ולעוף אעפ"י שימותו יש להם [צל] אבל לאדם יש מזל. ודמות לעומת מזלו זהו (י) ותקופתו על קצותם לכך אין שותים מים בעת התקופה:

פרק סא

הנפש של (סנהדרין צ"ג). צדיק יותר חשובה לפני הכסא ממלאכי השרת דכתיב (י) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. (חולין ז'): וגדולים צדיקים במיתתן מבחייהם דכתיב (ח) ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד ושליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו ואר"ה בר חנינא גדולים צדיקים במיתתן מבחייהם. ולפי דאמרינן בסנהדרין. (דף ט"ז): אין קוברין רשע אצל צדיק. כך אין קוברין צדיק שא"ג אצל צ"ג. שהרי רשב"י הניח לר"א ליקבר אצלו עמו ולא נתן לבן בנו להיקבר אצלו לפי שלא היה עמו במערה בחייו אעפ"י שהיה צדיק כך אלישע לא נתן לשלום אבי חנמאל להיקבר אצלו כדאמרינן בפרקי ר"א (ילקוט מלכים ב' י"ג) ויהי הם קוברים איש מפני שלא היה כמותו. ועל

(א) תהלים ל"ט. (ב) בראשית א'. (ג) משלי כ"ז. (ד) שם ט"ז. (ה) איוב י"ד. (ו) תהלים י"ט. (ז) במדבר כ"ג. (ח) מ"ב י"ג.

די עון קל נתפס הצדיק כדאמרינן (חולין ז'): א"ל רבי לר' פנחס קטילת להו וקא עברת על בל תשחית: ואם יקשה לך והלא אמרו כל הקודם להרגן זכה החיות הרעות כגון דוב ונמר והזאב. שם מדבר שהמיתו כבר וכאן שלא המיתו. ועוד דאמרינן הא חזינן דחיי. אימא וחית בחיורין ריש כרעיהו קאמרינן נעשה סימן להזהיר העולם מהן. (רוכבי ט) אתונות צחורות (ק) כפרד אין הבין במתג ורסן עדין לבלום בל קרוב אליך רבים מכאובים לרשע. בו' ימי בראשית לא נבראו פרידות בעולם שאילו נבראו לא היו יכולין לומר (פסחים פ"ח): לגבי חציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול ולא ב"ח. שהרי פרד לא נברא וכתוב בבהמה ובחיה (ל) למינהו פרד לא נברא. וכתוב (ג) לא תהו בראה פרד אינו מוליד. (ילקוט פנחס תשפ"ב) ונברא אדם בר"ה כדאמרינן בפסיקתא ואמרו (ר"ה ט"ז ע"ן באגדות מהרש"א) כמאן מצלינן האידינא זה היום תחילת מעשיך (ר"ה ט"ז) לפי שבא אז לדין וביוה"כ חותם ובסוכות נידונים על המים. ועתיד הקב"ה לצוות לאוה"ע סוכה. כי בסוכות ע' פרים יקריבון כנגד ע' לשון לכך (ג) והיה כל הנותר מכל גוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך י"י צבאות ולחוג את חג הסוכות ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגוף י"י את כל הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות. וזאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות. נעלם ק' (צריך ביאור) כל העמים צריכים ע' מים ומצרים אין צריכים לגשם לכך צוה סוכה לאוה"ע ויבעטו בה וליהט אותם היום הבא. אבל לישראל שמקיימין סוכה (ד) וזרחח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. (ה) ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה. וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור ומזרם וממטר:

פרק סב

הנפש יש לה לחשוב גזירת הבורא ולאהוב אותו כי מנהג הקב"ה נותן חכמה לחכמים כדכתיב (ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. (ז) יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידועי בינה. וא"ת הרשע למה הוא מצליח, והצדיק מטה ידו, רק לידע, כי אין פורעניות בעוה"ז לרשע. ולא תשלום שכר לצדיקים כי [אם] בעולם שכולו ארוך. ולפעמים מזל אחד מפיל חבירו. (ברכות מ"ח.) אין מלכות נוגעת במלכות חבירתה כמלא נימא. והרבה דברים ע"י גלגולים כמ"ש חכמים (קידושין ע"א): אם ראית משפחות מתגרות זו בזו בידוע שיש באחת שמץ פסול ואין לדבק ביחד. וכן (ס) נתן

(ט) שופטים ה'. (ק) תהלים ל"ב. (א) בראשית א'. (ב) ישעיה מ"ה. (ג) זכריה י"ד. (ד) מלאכי י"ג. (ה) ישעיה ד'. (ו) שמות ל"א. (ז) דניאל ב'. (ח) מ"א א'. (ט) בראשית כ"ה.

הנביא מאחר שאמר שלמה ימלוך למה נתיירא מאדוני. אלא אמר שמא יהרוג אותי שלא קראני או יהרג בת שבע או לבסוף אדוני ימלוך ויהרג. וגם אמר לקיים דבר יי שלא יצטרך גלגולים ונסים לעשות וכן ט) ויוסף אברהם ויקח אשה. (בראשית רבה ס"א ד') ואמרו חכמים עפ"י הדיבור. ובני קטורה אמרו בב"ד (בראשית רבה ס"א ד' שם) עע"ז הי' ולמה א"ל הקב"ה ליקחנה אלא קטורה כקטורת טובה ואמר מוטב מקטורה מאחר שנגזר להוליד בנים רעים כדי שלא ינחלו עם יצחק כי ילא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם. שלא יזווגו ביחד לכך וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי. ועוד בני קטורה יעבדו לישראל לימות המשיח בכרי מדין ועיפה. ועוד על שם י) בבבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך. וכן (ספר החסידים בצוואת מכתב י"ד ס' א') אם יש לאדם אשה ומתה לא ישא אחרת ששמה כשם הראשונה או מת בעל לאשה לא תקח בעל ששמו כשם הראשון כי יחשבו אחר הראשון. ואם יהיה הדבר כל כך לעולם לא היו בשלום. או ימות אחד מהן מהר. וכן לא יהיה לאדם בנים אברהם יצחק יעקב. ולא משה ושמואל כי האחד מת או חולה או אלם או שוטה והרבה דברים כיוצא בזה ולא יתערב אנשי מרמה או רשעים מפני זרעו שהרי משה ערב עם יתרו ויצא ממנו יהונתן עע"ז כמ"ש רבותינו ואהרן לקח אחות נחשון ויצא ממנו אלעזר ואיתמר. ואם תראה משפחה שיש ביניהם יראי חטא ובעלי תורה הדבק בהם. ולא יאמר והלא אתם מצליחין מה צריך לחשוב אחר העוה"ז מאחר עוה"ב וע"ז נכשלין בני אדם שאין לוקחין נשים לשם שמים ע"כ רוב העולם חוטאים. והרבה ענייני הבלי העולם יש לנפש לחשוב ולהדבק בדרכי שמים י) כי צדיק יי צדקות אהב י) אחרי יי תלכו י) נרדפה לדעת את יי:

פרק סג

ארץ שיש בה יצר תקיף אם חוטאים יותר מן (באותה) הארץ שאין בה כ"כ יצר, לפי היצר (רק) <דן> נפש אנשי העיר שהרי ארץ שאין בה יצה"ד (כל) <כל כך> נידונית בפורעניות, יותר מארץ שיש בה יצר תקיף. וכן המכושף אין חטאו גדולה, כמי שאינו מכושף, וחוטא. וגזר הקב"ה שיהא קיץ וחורף ומה תועלת בחורף חזק למה ברא חורף חזק שמתקרב הנהר. פעמים בא לטובה כגון שהשלג על הזרעים, ועוד ברא מקומות על חמימות. ואם באים לידי מלחמות וקטטות אין יכולים הדרים בחמימות לא יוכלו להיות במקום קרירות. ויכולין לברוח אומה מאומה לכך נבראו

(י) תהלים קכ"ה. (ב) קהלת י"א. (ג) תהלים י"א. (ד) דברים י"ג. (ה) הושע ו'.

הרי <המים> שיהא מנוס להצרים ובין אונה לאומה נהר או הר או ים או יער כדי שלא יבואו אלה על אלה להלחם זהו (טו) יי בחכמה יסד ארץ (טז) מכך תבל בחכמתו. ולמה בששת אלפים העוה"ז מאחר שצופה כל הדורות לעולמי עולמים. והיו בו צדיקים למה בששה אלפים יחריב, שמא אם היו יותר דורות היו בהם צדיקים שהרי על ב' צדיקים העולם עומד, אלא צפה הקב"ה כמה צדיקים יהיו ולא יותר והם מעטים ושתלן בכל דור ודור, של ששה אלפים שנה וגזר באיזה מקומות לשום אותן צדיקים כמה באותו מקום וכמה פרנסתן וגזר את מי יזווג להם ובנות מי לזווגם. וברא את העולם שיהיו כולם בנעימות ושהיו כולם שוים שלא ישתרר אחד על חבירו ושהיו כולם עמלים באדמה.

מצוה לאדם להרחיק בניו זה מזה ויהא לכל אחד די לה להתפרנס בעמל ידיו. וכשרבו גבורים ומתאמצין איש לזרועו היו ולא היו עמלים באדמה וחומסים עד שהביא עליהם את מי המבול. וכיון שצפה בדורות שאין אחד עמל באדמה ואחד מתנשא על חבירו ורוצה כבודות ורוצים להשתרר וע"ז. גזר שתהא אחת משפחה יקרה ואחת בזויה אחת עשירה ואחת ענייה. המשפחה היקרה בדלות כדי שיתחתנו זו בזו ואלו היו כולם עמלים באדמה והיו לכ"א די צרכיו ולא היה צריך זה לזה. לא היה גזר שיהא זו מעולה מזו אם לא היו מתגאים. ולפי שהם מתגאין וע"ז נגזר שמשפחה יקרה עניה. ומשפחה נקלה עשירה כדי שיתחתנו זה יקח אה זו <ואפילו> ואם מרוחקים כגון יעקב בארץ ישראל ובנות לבן בארם. ואין דרך הקב"ה לעשות גזירותיו שדרכו תדיר לעשות אינו עושה ע"י נסים גלויות אלא ע"י ניהוג העולם ונתגלגל עד (י) וישטום עשו את יעקב כדי שיברח לארם ויקח את בנות לבן. הרי כמה גלגולים נתגלגלו עד שהוצרך לבוא לקחת את בנות לבן כך יש נואפים מ' (א) [אן] ל' נשים. ויבוא בזנות על רוב נשים. ולא מצינו באלה הדורות של עולם יקח אדם י' נשים בלא זנות מאחר שאינו לוקח כ"א אשה אחת אלא לפי המחשבות גזורים ניסים לפי הענין לכך שם שם המיוחד בהו"א והי"א. כיצד הו"א הי"א. הרי כשתסיר א' מן הו"א וא' מן הי"א. הוא השם להיפך לכך דוד"י להיפך ד' תחת ה' הרי השם. א' א' כי מזיווג אחד לאחת והיה לבשר אחד והוצרך בששת ימי בראשית לראות כמה בני אדם באותו מקום וכמה באותו מקום. וכשאמר (יב) וקוץ ודרדר תצמיח לך, נגזר על כל דור ודור שיהא קוץ עמו (טז) ובליעל קקוץ. ושתלן בכל דור ודור:

היה אברהם היה (כ) אמרפל קוץ שלו. היה יצחק היו רועי (כא) גרר. יעקב היה עשו. משה ואהרן קוץ שלהם (כב) דתן ואבירם. דוד היה (כג) דואג (כד) ואחיתופל שלמה

(טו) משלי ג'. (טז) ירמיה י'. י"א. (יז) בראשית כ"ד. (יח) בראשית ג'. (יט) ש"ב כ"ג.
(כ) בראשית י"ד. (כא) שם כ"ו. (כב) במדבר ט"ז. (כג) ש"א כ"ב. (כד) ש"ב י"ז.

כ(ה) ויקם יי לשטן את הדד האדומי. חוקי' קוץ שלו (ט) שבנא ומלך אשור. מרדכי קוץ שלו המן. וכן בכל דור ודור יש לצדיק קוץ. ואלה אשר הניח יי לנסות במ את ישראל. לעולם כשיש בעיר צדיק המזכרם יש לו קוץ אחד רשע המחטיא את הרבים כמו נביאי יי קוץ שלהם נביאי הבעל ונביאי האשרה. וכשזוכים הציבור עושים מה שנביא יי אומר. ונביאי הבעל אין נחשבו. ואם לא יזכו >שומעין לנביאי השקר ונביאי השם< לא יחשבו ולא יהיו נשמעים דבריהם וכן לצדיק שבעיר ויהיה מזכה לכל חפצו לזכות ולזכות ויהיה לו קוץ בעיר שמהפך דבריו ומעציבו לכל מה שיוכל הרע לצער את הטוב. ולא עוד אלא >שהרע מצליח ולרע מצליחים ואין דברי הטוב נשמעים ואינם נחשבים לכלום נגד הרע< שהטוב מדבר דברי יושר. ודן באמת וישר (מט') >והרע מטה הדין< ואין דבריו נכונים ואין דברי הטוב נשמעים אלא דברי הרע, ומחטיא הרבים, וכשמפייס לו ונכשל הטוב בפני הרע. כל זה >נגזר אז קוץ ודרדר< תצמיח לך הכל שאין בני העיר ראויים לכך שיהיו נשמעים לטוב ומטה את לבם אחר הרע כדי שיכשלו ומצליח את דברי >הרע כדי שיהו נמשכים< אחריו ויכשלו. ולא עוד אלא שהרע יעשה ספרים ויהיו לדורות ויעשה פיוטים נאמרים לדורות והטוב לא יהיה לו כן >כל זה כדי להיות< (כדי) שגם הדורות שעתידין >להיות< אינם ראויים. וכדי שיכשלו גם הם מניחין מן השמים כל זה ומגלגלין חובה ע"י חייב לפי שגלוי לפניו שהדורות שעתידין אינם ראויים, ומניח לזה שאינו הגון קודם לכן עשות ספרים ופיוטים. שאם זכו הדורות היה מניח אלה הספרים ופיוטים טובים, לעשותם:

וקוץ ודרדר בגימ' דורו"ת. וכן מספיקין לאדם רע >ואין מספיקין לאדם< שריוח בעולם ויתקן בית הכנסת או בית הקברות. או דבר גדול שאין זוכים הדורות. במעשה הטוב. והטוב אין הקב"ה חפץ שיהי' מעשיו לשאינם מהוגנים: ומוטב שיהא מוכשל הרע אעפ"י שגם הטובים נהנין. לכך מנכין מן הטובים שהיה ראוי לעשות לטובים ומהנין לרע. >שכל צדיק שנהנה מן הרע מטיבין לרע מן הטובה של< צדיק. ולצדיק ממעשיו מן הטובה כנגד הטובה שנהנה מן הרע בין בזה העולם בין בעולם הבא. ועוד מניחין לרע ליהנות בעולם כדי שיהא נכבד ונהנה בזה העולם כדי למעט לו בעולם הבא. וזכו יעקב ובניו שע"י יוסף הצדיק היו מתפרנסים ונגזר לבא מצרים בבחרותו כדי שיקח אשה במצרים ויתגיירו וכן בגלות (כ) ונספח על בית יעקב. לכן כל מי שיש לו נפש יבקש רחמים שיתפרנס מן הקב"ה בפתחות יד:

כ(ה) מ"א י"א. (ט) מ"ב י"ח. ישעיה ל"ו. (ז) ישעיה י"ד.

הנשמה בלילה

הנפש היא עולה למעלה <בלילה> ושואבת משם רוח זריזות. תדע שהרי האדם עיף ויגע כל היום במלאכתו. וכשילך לישן ויעור משנתו, יחזקו אבריו ולא יחוש על עבודתו (כ)מתוקה שנת העובד. ולמה היא מזרזת מפני ששואבת רוח מלמעלה לכך תיקנו לומר (ט)בידך אפקיד רוחי כדאמר בפ"א דברכות (דף ה:) בעי למימר פסוקי דרחמי, מה היא, בידך אפקיד רוחי ולמה אומר רוחי ולא נשמתי מפני שרוח שבלב המלבלב עולה למעלה ומשוטטת בכל הארץ ומראה בלב כל הענין ונותנת תאונה בנפש הכבד ובעת שניעור מחזיר לו נפשו. על זה אמר דוד (ז)אליך יי נפשי אשא. ואמרינן בשוחר טוב (ס" כ"ה) במזמור אליך יי נפשי אשא זש"ה בידך אפקיד רוחי במנהג שבעולם אדם מפקידים אצלו פקדונות הוא מחליף את של זה לזה לפי שאינו מכירן אבל הקב"ה אינו כן אלא (ט)א"ל אמת. אמת שמא עמד אחד וביקש נפשו ולא מצאה או שמא מצא נפשו ביד אחר או נפשו של אחר בידו לכך תאמר (ט)פדית אותי יי אל אמת. (תנהומא כ"ה ב') א"ר אלכסנדר בשר ודם מפקידים בידו חדשים ושוהין אצלו והוא מחזירם בלויין וישנים. <ושחוקים. אבל הקב"ה אינו כן מפקידין אצלו בלויים ישנים ושחוקים והוא מחזירן חדשים> תדע לך שכן הוא. הרי הפועל הזה עושה מלאכה כל היום ונפשו יגיעה עליו ושחוקה וכשהוא ישן הוא יגע ומשלים <ומשליך> נפשו ונפקדת בידו של הקב"ה ולשחרית היא חוזרת בגופו בריאה וחדשה שנא' (ז)חדשים לבקרים רבה אמונתך. <ר' שמעון בשם ר' סימון אמר ממה שאמר מחדשנו לבקרים אנו מכירין ומאמינין שרבה אמונתך שאתה מחזיר נשמתינו לתחית המתים> ואמר במדרש ויכלו בלילה הנפש אינה חפצה להחזיר אומר הקב"ה אני בעל הפקדונות ומחזירה ולא עוד (ז)אלא בכל נשימה חפצה לצאת ובוראה מחזירה דכתיב ואתה מחיה את כולם ע"כ אמר דוד (ז)כל הנשמה תהלל יה (ב"ר י"ד י"א) על כל נשימה ונשימה חייב להלל.

כל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא באדם. וקיע כנגד ראשו של אדם. חמה ולבנה כנגד עיניו של אדם כוכבים כנגד שער ראשו. טלה כשם שגוזזין אותו כל שנה ושנה מגדלת שער כך שער ראשו וזקנו של אדם מגלחין וגדילין. שזר זה צווארו של אדם כשם ששור <נושא> עול צווארו כך בני אדם נושאים על צוואריהם שנא' (ז)נשתרגו עלו על צווארי (כך בני אדם) תאומים שתי כתפיו שבאדם כשם שהתאומים שוים כך הכתפיים. סרטן זה ידיו ורגליו אצבעותיו של אדם כשם

(כ) קהלת ה'. (ט) תהלים ל"א. (ז) שם כ"ה. (ז) איכה ג'. (ז) נחמיה ט'. (ז) תהלים ק"א.
(ז) איכה א'.

שסרטן מלא רגלים כך האצבעות. אריה לב האדם שנא' (ה) אשר לבו כלב האריה. בתולה בטן האדם כשם שהבתולה תעדה כליה הכל רצין אחריה כך בטנו של אדם כל מעיינות מוכנסים לתוכו. מאזנים ירכו ורגלו כשם שמאזנים עולה ויורד כך ירכו ורגליו עקרב כעס האדם כשם שעקרב כועס והורג כך בני אדם כועסין והורגין. קשת אמתו של אדם (ו) ותשב באיתן קשתו. גדי כשם שהגדי רואה עשב ואינו ראה גדר כך בני אדם רואים מה הם עושים ואינם יודעים מה היום שנולדו בו. דלי פעמים מלא פעמים חסר (מוחו של אדם כמבואר למעלה) <כך בני אדם> דגים שטים מסוף העולם ועד סופו כך האדם.

כל מה שברא הקב"ה בעולם ברא באדם. בעולם רוח אש רעש. כשם שהרוח סובל את כל העולם כך נשמתו של אדם שהיא רוח סובלת את הגוף. יראתו של אדם הוא רעש שנאמר (ז) לבעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו וכתוב (ח) רגזו ואל תחטאו. וכתוב (ט) המרגז ארץ הרי רוגז זהו רעש אש נשמתו של אדם שנא' (י) נר י"י נשמת אדם חופש כל חדרי בטן כשם שאינו יכול להדליק <נר> אלא אם כן יביא אש להדליק כך הקב"ה הביא אש להדליק נשמה שנא' (יא) ויפח באפיו נשמת רוח חיים. אמר רב שתי נשמות יש לאדם רוח ונשמה. רוח יוצא ממנו והולך מסוף העולם ועד סופו (והוא רואה) ורואה חלום. נשמה יושבת בחדרי חדרים שנא' (יב) חופש כל חדרי בטן כיון ששניהם יוצאין מיד מת. בעולם ענן קשת. באדם ענן מיתרות (יג) כלה ענן וילך. כשם שקשת שם לו ברית (יד) והיה בענני ענן וכתוב (טו) והיתה בריתי בבשרכם. בעולם ברק לפיד אש. באדם פניו כמראה ברק ועיניו כלפידיו אש. בעולם שלג ומטר באדם (טז) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ליבינו כשם ששלג מכסה ארץ כך עון האדם אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ליבינו וכתוב (יז) עונותם על עצמם. וכשם שהשלג נמס ופשר ועושה מים והולכים אל הים כך כשעושה תשובה (יח) ותשליך במצולות ים כל חטאתם וכתוב (יט) מוחה פשעיו. מטר יורד טיפין טיפין ואינם נוגעין זה בזה עד שנופלין וכן באדם (כ) עיני עיני ירדה מים. בעולם הרים וגבעות ושדות ובאדם כשעומד דומה להרים. וכשהוא יושב דומה לגבעות. וכשהוא שוכב דומה לשדות. בעולם ארץ יש בו יערים ואילנות חיות קטנות עם גדולות הולכות ובאות שם. ובאדם שער ראשו וזקנו דומה ליער העצים. ארץ יש בו נחלים הוושט של אדם דומה לנחלים והולכים אל הים ואינו מלא כך בוושט הולך המאכל ומשתה והולך לכריסו ואינו מלא. ארץ יש בה מים מלוחים וקרים מים חמים. מים

(ה) ש"ב י"ז. (ו) בראשית מ"ט. (ז) שמות כ'. (ח) תהלים ד'. (ט) איוב ט'. (י) משלי כ'.
 (יא) בראשית ב'. (יב) משלי כ'. (יג) איוב ז'. (יד) בראשית ט'. (טו) שם י"ז. (טז) ישעיה א'.
 (יז) יחזקאל ל"ב. (יח) מיכה ז'. (יט) ישעיה מ"ג. (כ) איכה א'.

מרים ומים מתוקים. ובאדם מים מלוחים יוצאין מעיניו. מים קרים יוצאים מאפיו. מים חמים מגרונו. מים מרים יוצאין מאזניו. מים מתוקים יוצאין מפיו. בארץ רוחות קרים וחמים. ובאדם כשסותם פיו קרים וכשנופח יוצאין ממנו חמין בארץ יש בה מדבר ויישוב. ובאדם פניו של אדם דומה ליישוב (ב) וכתוב עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. וכתוב (ג) פלגי מים תרד עיני (ד) מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ועצים ועלים לעפר כן הפרשדונה. רעמים בעולם וקולות באדם. חכמות ומזלות בעולם, חכמה אותות (באדם) כי יגיד כמו שבעלי מזלות יודעים בשעות וחזוים בככבים. כך מי שבקי לדעת עתידות באותו האדם.

אם ירעד עור תחת בית השחי ידברו לו מהרה מן זיווגים ואם עור מתניו אשתו תהא נדה או ישן לבד. אם בעור עפעפעי תראה מתים וקברות ואם בעור הצוואר ירעד יתקוטט כך בכל אבר ואבר יגיד עיש העתיד. ואם בית מושבו ישב בבית נכרי שאין רגיל לישוב שם. ואם תפשו חכך בלא שחק כניס ופרעושים כמו כן מגיד על העתידות אם יחכך בעור עפעפים עליונות יראה בכתבים חדשים ואם במצח יראוהו פנים חדשות. ואם בגביני עיניו יראה פנים חדשות. ואם בפיסת יד יביאו לו כסף או זהב או פשיטים. ואם כף רגלו ילך למקום שלא הלך בג' ימים או יותר ואם ירעד אור <ירעד על> כתפו ישא מת. ובין <וכן> בכתף ברוחב העצם אם למטה בקוצר אם גדול ימות גדול ואם קטן ימות קטן ואם בתוך המכתשת מלמטה נקב דע גדלתו נואפת ולפי הנקבים ניאופה גם נשמות <בשומות> ובשירטוטין של אדם מראה עתידות להודיע שיש אלוך בעולם והיות יחודו מרמזת להודיע שיש שליט בגוף. כי לפעמים יחכך למטה מעיניו אצל החוטם <רמז לדמעות ואם בראש החוטם רמז לחרון ואם האוזן רמז> לשמיעה ואם בחיך רמז לשחוק ואם בראש הלשון ידבר בכעס כל אלו הרמזים עשה האלקי שיראו מלפניו וכן אף בחלום מגיד עתידות להודיע שהגוף והמחשבות בידו ויש אלוך שליט בו ונעלם מעין כל ואין כל נעלם ממנו והוא בייחוד יודע כל (ד) המבין אל כל מעשיהם. (ה) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. אם אדם אחד זה שואל בענין אחד עונה לכולם ביחד והוא חזיד עם כולם:

פרק סה

דין מצוה ועבירה

הנפש החוטאת היא תמות ותשובה מועלת ואינה מבטלת הגזירה כולה אלא נותנת מתון לרעה שלא תמהר לבוא. והתשובה מועלת לנשמה להביאה לעוה"ב.

(א) דברים ח'. (ב) איכה ג'. (ג) ירמיה ח'. (ד) תהלים ל"ג.

וגם נפרעין ממנו מקצת מה שעשה אם ר' עבירות וש' צדקות נפרעין מן העבירות ונותנים לו כל שין צדקות. וכן מצאתי בספרי (ברכה ל"ג ר') במעשה ראובן לעולם אין מחליפין זכות בחובה אלא בראובן ודוד. ולמה נטל יעקב ממנו הבכורה והלא שב לשקו ולתעניתו ובמגלת סתרים דרב ניסים מצאתי מי שעשה ר' זכיות וכנגדם ק' עבירות אם נפרעו ממנו בעוה"ז ק' עבירות נותנים לו שכר ר' זכיות. ואם לא נפרעו ממנו בעוה"ז נותנין לו רק ק' זכיות. וכן אם עשה ד' עבירות וק' זכיות אם נפרעו ק' זכיות יתנו כל העבירות לעוה"ב ומה (קידושין ל"ט ע"ב ע"ש ברש"י) שאמר רבא אם חטא כבד על הזכות אין לו חלק לעוה"ב זהו בלא תשובה. ומה שאמרו (אבות ב' י') שוב יום אחד לפני מיתתך אם שב אעפ"י שלא יביאהו לעוה"ב אלא מכניסין אותו לגיהנם עד עת שיחיו המתים כדאמרין בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א) כי שעה אחת בכה אחר לפני מיתתו. ובתלמוד שלנו (חגיגה ט"ז:) משמע שהביאו ר' מאיר לגיהנם. ומה שכ' (ט) בן לא ישא בעון האב ואב לא ישא בעון הבן צדקת הצדיק עליו תהי' ורשעת הרשע עליו תהיה לעוה"ב ומה שכתב (ט) והרשע כי ישוב מכל חטאותיו וישמור את כל חוקותיו וגו' כל פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו בצדקותיו. וכתב (ט) ובשוב צדיק מצדקותיו כל צדקותיו לא תזכרנה. הרי משמע שהכל הולך אחר סוף המעשה. זה רשע שחטא ולא הזהירו הנביא ולא ידע תשובה אבל כשהזהירו הנביא (ט) לא תזכרנה הראשונות. ומשהזהירו הנביא מפשע לא תזכרנה לו הראשונות. וכל מי שיודע בודאי העונש בעתיד לעבור עליו לא תזכרנה לו הראשונות כי איש אלקים שבא משבט יהודה לא ידע העונש שהכהו האריה עד שאמר לנביא אחר. ומה שעשה ירבעם קודם שבא איש האלקים. וישוב לא תזכרנה כל הקדמוניות אבל מה שאח"כ חטא אעפ"י אם ישוב לא יועיל להעביר מעליו הגזירה. וגם רחבעם וסייעתו נכנעו אפילו מקצת לא בטלה. ואחאב אעפ"י שנכנע לא שב מגילולי איזבל ובכשפי' <ומכשפיה> ורבו עונותיו לאין קץ. וכן מנשה ונשמתו נידונית בגיהנם אבל נשמת הצדיקים פורחת למעלה. ולא הגוף. כי אין הגוף עולה לשמים שנאמר (ט) והרוח תשוב אל האלקים וכן <למאן דאמר> גוף אליהו לא עלה למעלה אלא פורח למעלה אל תחת עץ החיים והוא יושב וכותב כל הדורות ומסדר המקומות לצדיקים ומשמש להם ומורה לכ"א את מקומו ואם גוף הוא למה אינו נראה לפי שבו שם המפורש וערפל חתלתו אבל משמע שהוא כמלאכים שמדמה עצמו לכל מה שיחפץ.

(ט) שם ס"ה. (ז) יחזקאל י"ח. (ז) ישעיה ס"ה. (ט) קהלת י"ב.

<ענין עבים>

הנפש מלחלחת את הגוף בטלי אור שהרי כשהאוויר קר ורוח אדם חם, ממנו יהיה רויה ויצאו מים מרוחו, שהרי בימות החורף רוח האדם המגשמת יהיה כטיפי מים על העור ויראה רוחו. אבל כשהאוויר חם מרוחו כמו בבית החורף ובימות החמה אז אין ניכר להודיע כי מרוחו הקודש נבראו המים. שהכל נהיה בדברו ולכך (ט) ישב רוחו יזלו מים ואין דבר קל כמו עב לכך נקרא פורחות ע"ש (ס) מי אלה כעב תעופינה (סא) רוכב על עב קל והעב עשנו <עשוי> כשלחופית בלמי כשתתן שם מעט מים תנפח מעט וכשתרחיב בו הרוח יכנס בו הרבה מטר ולמה נברא הרוח עם הגשם <העבים> כי אילולי הרוח לא תפרח העב כי המטר הרבה והרוח תפריד טיפה מטיפה לכך בין טיפה לטיפה כמלא טיפה <נימא> כי לא יכנוס הרוח כנאות כשער <כפחות מכשעור> לכן נקראו שעורים ורוח סערה להרחיק טיפה מטיפה תכנס בה הרוח ויש לו מכסה למטר ולרוח והרוצה לדעת האמת. יקח נוצות קלות ויתן בשלחופית וינפח בה ותופרד נוצה מחבירתה. נבלי שמים הם התיקון וכשפוגע נבל נבל יהיו ברקים כמכה אבן באבן, והרוח תנענע הברד בנבל אז ירעם רעם זהו (סג) קול רעמך בגלגל שמנענע ומתהפך בגלגל. והכל ברוח ובאוויר עומדים הגשמים והשלג והברד בנבלים. (סד) א"ף בר"י כמו מן פרי פרה כמו (סד) לא ברה לחם כדי להברות אפילו בתוך שאדם מברה את לבו במאכל בעוד כן יין ריח <יטריח> עב מן המים יפיץ ענן ויש רוח שיש בו ממש הרוח שלפני השכינה שכתב באלהיהו (סה) ורוח גדולה מפרק הרים ורוח חזק לשון זכר עונה על הרעש וקול המון. שבכל מקום שהשכנה עוברת רוח שם ורעש קול המון שנאמר (סו) והנה רוח סערה בא וברוח ממשות דכתיב וא"ראה (סו) והנה רוח ומתוכה כעין החשמל ומתוכה מתרגמינן ומגו עילעולא. והרוח והקול והרעש מכח כנפי החיות (סו) וידא על כנפי רוח (סו) ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים מפרק הרים על הקול נתצו (סא) הרים כדונג נמסו מלפני אדון כל הארץ. ולטובה כתיב (סא) אהיה כטל לישראל (ע) יבא כגשם לנו ומהו (סא) מלפני י"י אלא לפי שהחיות נושאות הכסא והרוח והקול בכנפיהם. ולא ברוח י"י שכתב (עא) עד די כרסוון רמי ועתיק יומין יתיב ילכו החיות. ויהי קול ואח"כ דמות כסא כך אחר הרוח רעש קול מן הרוח (סא) ולא ברעש י"י (סו) בעמדם תרפינה כנפיהם ואחר הרעש (עא) אש גלגלוהי נור דליק.

(ט) תהלים קמ"ז. (ס) ישעיה ס'. (סא) שם י"ט. (סב) תהלים עז. (סג) איוב ל"ז. (סד) ש"ב י"ב. (סה) מ"א י"ט. (סו) יחזקאל א'. (סז) תהלים י"ח. (סח) שם צ"ז. (סט) הושע י"ד. (ע) שם ו'. (עא) הניאל ד'.

פרק סז

הנפש צרורה במיתרי המוח פן תצא כשפעמים אדם כועס היה זורק נשמתו ממנו מרוב כעס ומכאובות אך צרורה היא בקרבו וכשמגיע זמנו למות כמלאכי <נמלכין> בפמליא של מעלה דכתיב (עג) וי נתן וימי לקח הוא ובית דינו ושואלים לנשמות ומכניסין לו עולמו דכתיב (עג) כי הולך האדם אל בית עולמו הילך חסר ו' רמז על המזל שהוא בדמותו ולעולם קודם שנפטר מזה העולם בא לו ולאחרים בחלום שהלך לעולמו הילך ו' חסר סימן טוב כשמת ביום ו' בעיש שמיד יכנס לעולמו ו' <ל'> ימים אחר המיתה ונפשו עליו תאבל ו' ימים במשה (עז) ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא וי למשה ביום השביעי לכך אפילו <אבילות> ז' ימים ועוד חולה ו' ימים וביום השביעי מת הילך כתיב אשרי מי שהלך בתורת וי כי ביום ו' גור (עח) ואל עפר תשוב וכשמת נמלכין תחלה בכל מה שנברא בו' ימים לפי שבהם נתייעך כשברא אדם לכך יש ו' נפש. (עו) נפש כי תחטא א' (עו) ואם נפש אחת תחטא ב' (עו) ונפש כי תחטא ג' (עו) ונפש כי תמעול מעל וחטאה ד' (עו) ואם נפש כי תחטא ה' (עו) ואם נפש כי תחטא ו' ועוד ב' (עו) או או נפ"ש או נפש ולפי שראה <דוד> ו' נפש כי תחטא אומר ו' (עח) חנני וי כי אמלל אני רפאני וי כי נבהלו עצמי א' (עט) וי אלקי שועתי אליך ותרפאני ב' (פ) אני אמרתי וי חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך ג' (פא) הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי ד' (פג) ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם ה' (פג) הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם ו' הולך הלך ו' עיכבות <חסר ו' ו' עבירות> יש לו מלכות במחיצתו יש שהוא כל ו' ימים בגיהנם ויש שאין נכנס בגיהנם אבל גוזרים עליו להיות נע ונד פעמים לכדו ואם יש שעשה כיוצא בו ואחד כבר מת ואשר עשה מעשיו בארץ מרחקים כשימות הולכין ביחד זו (פז) היא בנתה לרעי מרחוק (פז) אנא אלך מרוחק א' (פז) אנא מפניך אברח ב' (פז) אם אסק שמים ג' (פז) אציעה שאול ד' (פז) אשא כנפי שחר ה' (פז) אשכנה באחרית יום ו' הרי ו' ואם שמד שבת כהלכתו אעפ"י שהמתים חפשים מן המצות לא יעברוהו על תחום שבת ולא ייסרוהו בשבת (פה) בכל יום שטחתי אליך כפי כנגד ימים:

פרק סח

הנפש בכבד והנשמה נופחה באפיו ע"כ שואבת רוח האויר בנחירין כי האויר נכנס בנחירין ונכנס בסמפוני הריאה ומוציא הריאה <הרוח> לחוץ וכאשר אין בו כח

(עג) איוב א'. (עג) קהלת י"ב. (עד) שמות כ"ד. (עה) בראשית ג'. (עו) ויקרא ד'. (עז) שם ה'. (עח) תהלים ו'. (עט) שם ל'. (פ) שם מ"א. (פא) שם ק"ג. (פג) שם ק"ז. (פג) שם קמ"ז. (פד) שם קל"ט. (פה) שם פ"ח.

לשאוב האויר בנחירין אין בו רוח ואין יכול לנשום ומזה קוסם <גוסס> ודוגמתו מן רוח ששוכב על האדם שקורין מרא ולוקח את הדיבור כי אוחו בלשון ואינו יכול להניד הלשון והשפתים וסותם הנשימה. נפש פתרונו חיות ובריאות שידי הדם נקראת הנפש וכשהדם מתחמם <מתחסר> מתחלש ^(פ) ועניותם את נפשותיכם שמי שמתענה נחלש שמחוזק החולי נס ממנו חיות האדם ותוקף הנשימה ולמה הרוחות מקבלות <מחבלות> בערב שבת אלא לפי שאין הרוחות בגיהנ' כי רוחות של רשעים עדיין במיתתן הם מזיקין כמו תולדות קין שממנו נעשה נשמתן מזיקין וניתן להם רשות להיך למחללי שבת אם הם עצבין או אין מתעדין בו לכך רוב תחלואי רוחות בשבת. לכך ^(ע) עיי' סנהדרין ג"ז: במרה נעשו חולים ושם נצטוו על השבת וסמך בתורה לו ^(פ) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רופאך. לכך סמך בנביאים ^(פס) ורפאתיו ^(פט) אם תשיב משבת רגליך. וסמך בכתובים ^(ס) שיר של פגעים ^(ס) לשיר של יום השבת לכך אומרים בשבת יקום פורקן מן שמיא ובריות גופא ולא ביו"ט. והנשמות שמזיקין אין לאדם רפואה ברפואות בני אדם ויותר כואב ומה שנותנים זמנים לחלאים כאשר שומעין בת קול שאומרת ראוי אותו ללקות כך וכך ימים ובאותו עת ירפא ואם יעשו לו רפואה יאריך וימשך הזמן וע"ז אמר אותי ^(ס) ועזבו מקור מים חיים את יי אלו החולי הדורשים ברפואות. ^(ג) ומן יי יסור לבם שבוטחים רק ברפואות אבל <טוב> לבקש יי שיתן לו רפואה מאותו סם ע"י אותו <ברכות ס'.> רופא. ^(ד) ירפא מכאן שניתנה רשות לרופאים לרפאות וסמך בישעיה ^(ה) ומחץ מכתו ירפא.

הנה שם יי ששמו הרחמן ירפא ^(ה) הנה שם יי בא ממרחק ולא מקרוב אלא כאילו מלא חימה. מימי קדם ^(ו) בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם לכתוב ולחתום וכתוב ^(ז) לי נקם ושלם לי נקם מעתה ושלם לעת תמוט רגלם כל הנוקם <הנוקב שמי> מימי קדם הכל קובץ יחדו זה ^(ח) כי לא שלם עון האמורי עד הנה ^(ט) קורא הדורות מראש מתחלה באיזה דור להביא הפורעניות ולכמה שנים וכל דור ודור מקבץ פורעניות והפרי שולח לכל דור והקרבן מצניע עד שיגיע הזמן זהו ^(ק) הלא הוא כמו"ס עמדי. סכו"ם. חתום באוצרותי סכום כי כשיקרב יום זמן וחש אז כל הפורעניות שהצניע מאז שגזר לעתיד להביא זהו ^(ב) אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיה' סבלנו וכתוב ^(ג) אספת כל עברתיך וכליתי את חמתי וכתוב ^(ד) חיצו אכלה במ וחותמין האוצר והשם שומר עד הזמן הקצוב והדור שגזר לקבל פורעניות זהו ארך

^(פ) ויקרא טז, כ"ג. במדבר כ"ט. ^(פז) שמות ט"ו. ^(פח) ישעיה ג"ז. ^(פט) שם ג"ח. ^(ס) תהלים צ"א. ^(סא) שם צ"ב. ^(סב) ירמיה ב'. ^(סג) שם י"ז. ^(סד) שמות כ"א. ^(סה) ישעיה ל'. ^(סו) איכה ב'. ^(סז) דברים ל"ב. ^(סח) בראשית ט"ו. ^(סט) ישעיה מ"א. ^(ק) דברים ל"ב. ^(קא) איכה ה'. ^(קב) תהלים פ"ה. ^(קג) דברים ל"ב.

אפים שבימי כל דור ודור קצת נפרע. וכתיב (ד) הִרְאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחָב מִפְּנֵי וְלֹא אָבִיא הָרְעָה בִּימֵי בִימֵי בְּנוֹ אֲבִיאָנוּ וְכֵן בִּישְׁעִיהָ <בִּיאֲשֵׁיהָ> כְּתִיב (ה) שֶׁפֶךְ כָּל חֶרֶן אִפּוֹ וְהַשֵּׁם שִׁיחַ חֲתוּם סָר מֵהֶם זֶהוּ (ו) וְכֹלֵי זַעֲמוֹ. מִלֶּאךְ הַמּוֹת הַמְּמוֹנָה עַל כָּל פּוֹרְעֵנוֹת וְהַשֵּׁם לִפְנֵיהֶם זֶהוּ (ז) שֵׁם יְיָ בֹא מִמְרַחֵק שֵׁם יְיָ בֹא שֶׁאִמְרַם מֹשֶׁה (ח) וְאִמְרֵי לִי מִה שָׁמוּ מִה אֹמֵר אֲלֵיהֶם. בְּתַחֲלָה אִמְרַם לֹ (ט) אֲנֹכִי אֶלְקִי. וְאַחֵר שֶׁבִּיקֵשׁ לֹ לַהֲוֹדִיעַ שָׁמוּ כְּתִיב (י) יְיָ אֶלְקִי. שֶׁהוֹדִיעֵנו שָׁמוּ.

וְלִקַּח הַשֵּׁם מִן גִּיכִּיק אַחַהֲרֵע בּוֹמִיף גִּיכִּיק הַשֵּׁם מִשֵּׁה כְּלוֹמֵר בְּאֵלָה אוֹתִיּוֹת אַחַד מִן ד' אוֹתִיּוֹת לְפִי שֶׁהַשֵּׁם מוֹלִיד לֹט' חֲדָשִׁים הֵרִי נִתַּן לַהֲרִיּוֹן שְׁלֹשָׁה חֻלְקֵי שְׁנָה וְהַרְבִּיעֵי אֵינָה הָרָה. וְכָל דָּבָר מְרֻבַּע כְּשִׂידָאָה אוֹתוֹ הָאָדָם לְמִרְחֹק יִתְרָאָה בְּעֵינָיו עֲגוּל הֵרִי עֵיגוּלָא מְגוּ רִיבּוּעָא ג' חֻלְקִים הֵרִי הָעוֹלָם ג' רוּחוֹת. מְזֻרַח דְרוּם מְעֻרַב הַמָּה נְרָאוֹת. וְצִפּוֹן אֵינָה נְרָאוֹת וְכֵן קִרְשִׁים לְמִשְׁכַּן ג' רוּחוֹת. לִכְךָ בְּחֹר הַרְבִּיעֵי יְיָ הַרְבִּיעֵי מִן גִּיכִּיק אוֹת אַחַת וּמִן בּוֹמִיף אוֹת אַחַד וּמִן אַחַהֲרֵע אַחַד אִכֵּ לְמָה בְּשָׁמוּ ה' ה' כִּי אַחַהֲרֵע עֵדוֹת עַל שְׁעוֹת ז' יָמִים בּוֹ יָמִים [כִּי] אַחַהֲרֵע שְׁעוֹת וּבּוֹ לֵילוֹת אַחַהֲרֵע שְׁעוֹת. לִכְךָ הוּצָרַךְ ה' ה' בְּשֵׁם וְהַשֵּׁם עוֹלָה כִּי הֵרִי כִי שְׁבוּעוֹת לְחֻצֵי שְׁנָה לֵיעֶקֶב יָמִים <מֹשֶׁה> הֵרִי שְׁנֵי שְׁמוֹת לְשֵׁם יָמִים <כּוֹכְבִּים> כִּי ב' כְּכַבֵּי לְד' תְּקוּפוֹת. גִּיכִּיק לִקַּח י' מֵהֶם תַּחֲלָה וְשֵׁם בְּרָאשׁ הַשֵּׁם (כִּי). י' דְּבָרוֹת רֵאשִׁית לְדִבְרֵי שְׂדִיבֵר הַשֵּׁם לְיִשְׂרָאֵל וְי' שְׁמוֹת בְּדְבָרוֹת שְׁבַמְשַׁנָּה תוֹרָה. (צָרִיךְ בִּיאוֹר) גִּיכִּיק בְּגִי תְרִיג וְעַל כָּל הַמְצוֹת רְמֵז שְׁמִיחַד שָׁמוּ וְאַלְקוֹתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. יְיָ אֶלְקֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִי תְרִיג. שֵׁם יְיָ בֹא מִמְרַחֵק. לְמָה לֹא יָבֹא מִקְרֹב. אֲלֵא הוֹלֵךְ שֵׁם לְהִבִּיא הָאוֹמוֹת עַל יְרוּשָׁלַיִם. וּמִמְרַחֵק יְבֹאוּ לְשֵׁם יְיָ. מִמְרַחֵק בּוֹעֵר אִפּוֹ. דּוֹגְמַת אֵיל הַמְנַגַּח מִמְרַחֵק כְּדִי לְרוּץ לְנַגַּח בְּחֻזֵק. זֶהוּ (ט) בְּךָ צָרִינוּ נִגְנַח בְּשִׁמְךָ נְבוֹס קִמְיָנוּ. כֵּן שֵׁם יְיָ בֹא מִמְרַחֵק כְּדִי לְשַׁכֵּךְ כַּעַס חֲמָתוֹ וְכְתִיב (י) מִרְחֹק יְיָ נֹרָאָה לִי אֶהְבַּת עוֹלָם אֶהְבַּתִּיךָ עֵיכֶם מִשְׁכַּתִּיךָ חֲסֵד עַל מַעֲשֵׂי קְדָמוֹנִים. וְכֵן שֵׁם יְיָ בֹא מִמְרַחֵק שְׁזוֹכֵר. <לֹ מִה שְׁעִתִּיד לְצַאת מִמֶּנּוּ שְׁמַעִיָּה וְאַבְטָלִיּוֹן וְלִכְךָ נּוֹתֵנִךְ לֹ גְדוּלָה. וְכֵן הַמֶּנּוּ שְׁעִתִּיד לְצַאת מִמֶּנּוּ ר' מֵאִיר שֵׁם הַשֵּׁם מִמְרַחֵק שְׁזוֹ כְּמוֹ > (י) מִן הָאָרֶץ הֵהוּא יֵצֵא אֲשׁוּר. וְעַתָּה הוֹלֵךְ לְצוּר עַל יְרוּשָׁלַיִם הָעִיר יְיָ אֵת רוּחוֹ כְּדִי לְבֹא לִפְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם. וְכֵהֲרֵא (י) וְתִדְבֵר אֵל בֵּית עֲבָדְךָ מִרְחֹק. שְׁתַּדַּע מִה שְׁעִתִּיד לְצַאת מִמֶּנּוּ כְּמֹה צְדִיקִים. הֵנָּה שֵׁם יְיָ בֹא מִמְרַחֵק וְלִמָּה בֹא מִמְרַחֵק. וְהֵלֵא הָאוֹמוֹת שֶׁהֵיוּ בְּכַשְׁפִּים וּבְמַעֲשֵׂה שֵׁדִים. וְהַשְׁדִּים וּמַעֲשֵׂה כַשְׁפִּים. יִכּוּלֵךְ לַעֲשׂוֹת שִׁדְעוֹ עֲתִידוֹת. וְאֲשֶׁר אֵלָה הַמְּלָאכִים וְהַשְׁדִּים <וְהַשְׁרִים> שְׁבָאֵרֵךְ רְגִילִים בִּין אֵלָה הַכַּשְׁפִּים וּבְעֲלֵי הַשְׁבָּעוֹת

(ד) מ"א כ"א. (ה) איכה ד'. (ו) ישעיה י"ג. (ז) שם ל'. (ח) שמות ג'. (ט) תהלים מ"ד.
(י) ירמיה ל"א. (יא) בראשית י'. (יב) ש"ב ז'.

שיודעים להשביע השדים דוקא יכולין להשביע שיודעו מה שיודעים אלה המלאכים ושרי' שרגילין אצל בני אדם שנאמר: ענו כשדיא קדם מלכא ואמרין לא איתי אינש על יבשתא די מלת מלכא יוכל להחוייא. ולמה לא אמר המלך מה אתם יודעין אם ביבשה שיכול להגיד. אלא כי נבוכדנצר בחר אותם. ונתן להם מתנות ואמר להם מקודם לכן אחפש אחר חכמים אחרים שהם יותר חכמים מכל החכמים שבעולם. והם אמרו אנחנו חכמים מכל החכמים. אם תשאל ממנו דבר ולא נדע. ואם תמצא אחד שידע הרי אנו חייבים כי כל הימים היה מחפש אחר מעשה כשפים וחוזי ככבים ויודע עתידות ואלה החכמים קבלו המתנות ולכך הוצרכו לומר לא איתי אינש על יבשתא דמילת מלכא ייכול להחוייא. ואלו היה מוצא היה אלו חייבים כי אמרו לא תמצא כמונו. וא"ת למה זה אינכם יודעים ואמרו כל מה שמלכים רגילין לשאול אנו יודעים. אבל מה שאין מלכים רגילין לשאול לא עסקנו ללמוד. ובזה לא עסקנו. וזהו: כל קביל די כל מלך דבר שליט מלא כדנא לא שאל לכל חרשים ואשף וכשדיא לכך לא עסקנו בזה ואחריו לא איתי ריחשיה ופטורין אנחנא ואחרן לא שדים ולא רוחק ואלו להן אלקין די מדרהון עם בשרא לא איתוהי. אבל המלאכים שרגילין עם ב"ו והשדים יכולין אנו להשביע אבל אותן מלאכים שאין נשלחים לבשר ודם אין אנו יכולין להשביע לדבר אלינו. זהו שם י"י בא ממרחק אותן שאין יכולין להשביע שר הפנים וכן כשהיו שני חרטומי פרעה משביעין את הממונים בין בני אדם אבל אותן שאין אצל בני אדם לא יכלו להשביע ובא מלאך ממרחק ומשליכם בים. ולפי שאינו עם ב"ו לא ידע להשביע לכך לא ידעו כי בחלום שראה נבוכדנצר היה על משיח ולא ידע ולא יכול לידע אותן שעם בני אדם.

והנה שם י"י בא ממרחק. הנה בני אדם מוציאין שם שמים לבטלה. ויש נשבעין לשוא. ויש כמה דורות שלא נעשה בזרעם דין על זה. (ט) קורא הדורות מראש גוזרין באיזה דור להיפרע ממנו ומאותו הדור וכן נוהגים עליונים כשגוזרים להביא פורעניות באותו הדור על חטא האבות על הבנים. מביאים החוטא הראשון ומלקין אותו כי הבנים אומרים אוי לו לזה שגרם לנו זה ולוקין הבנים לעיני האבות. כגון כשלקו זרע אחאב והשיב לב אבות על בנים לראות פורעניות בניו ומה גרם להם (ד) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו שמביאין אותו לראות מה גרם (טו) ולב בנים על אבותם. להיפרע מאשר גרם להם. ולא יאחר לשונאו מלהביאו ממקום שקלע נפשו אל פניו של החוטא שבעונו לוקה ישלם לו כמו שהבנים לוקין כך האבות כמו (טז) וירא ישראל את מצרים (עיי' תענית ה': רשי' ד"ה אף הוא בחיים וכו').

(ג) דניאל ב'. (ד) דברים ז'. (טו) מלאכי ג'. (טז) שמות י"ד.

ביד ע"ד, שהשר ד' ו') ישראל סבא. וכן לטובה כשזוכה הצדיק גזרין הטובה באיזה הדור לקיים לזרעו שמטיבין לזרעו בזכותו מביאין נשמת הזוכה לראות. (ט) וירא ישראל את היד הגדולה. (טו) והשיב לב אבות על בנים לראות ולב בנים על אבותם לאחר מותם על אבות להחזיק טובה שגרים להם ולרעה כתיב (י) ולאדיב את נפשך. הרי לפי שעלי לא הורידם מן הכהונה. והיה לו בפני כל ישראל להורידם ולנקום מהם. לכך כשזרעו לקו מביאין נפשו שם שיצטער על שלא מיחה בידם (שמות רבה ח' א) וכששלמה בנה הבית ועשה שלמה חנוכת הבית היה דוד שם <שמח> לפי שדוד רצה לבנות ומנעו השם וצוה לשלמה לכך היה <אמר> דוד שם (יט) מזמור שיר חנוכת הבית היה דוד שם לדוד. וכן בכל דור ודור שהם עושים כדור המדבר שהצדיקים מוכיחן כמו משה לישראל ואין נשמעין כמו למשה משה עומד שם כשנפרעין מהם ואומר למזל הדור זאת תחת זאת:

זהו שכל מה שדיבר משה בתוכחה אמר. (יט) ישלח יי ידבק יי הוא מדבר יי יעשה ולמה שינה הלשון (יט) מפני רוע מעלליך אשר עזבתני. עזבת את יי היה לו לומר אלא לומר שהוא שם ואומר למזלו כן. וכן כשישראל חוטאים ועושים תשובה עומד ומתפלל עליהם למחול להם זהו (כ) אם יעמוד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה. לעם הזה אבל לאחר יש כשיעמוד יעמד להבא משמע. (זבחים ס"א ע"ב). וסמך לו בגלל מנשה כי המזבח והאש קיים עד שעמד מנשה ונסתלק. ודע כי כשנהרג אדם רואה ושומע (שומע ורואה) שהרי כתיב (כא) ואתה חלל רשע נשיא ישראל אשר בא יומו בעת שדיבר הרי אמר ואתה חלל מכלל ששומע וכן (אבות ב' ו' ר"ל שדיבר אל הנהרג) על דאטפת אטפוף. ואשר (כב) אמר ארץ ארץ שמעי דבר. וכי הארץ שומעת פעמים ידבר על עוברים ושבים (כג) הארץ באו מצרימה (כד) דידי ארעא אעפייך לא ידבר הכתוב לחנם כי הממונים על הארץ גם עליהם אמר וכשהם נרתעים הארץ מזדעזעת ג' (כה) ומוסדי הרים ירגזו (כו) יגע בהרים ויעשנו (כז) והר סיני עשן כולו וכשחלם שר האופים (כח) והנה שלשה סלי חורי על ראשי והעוף אוכל אותם. ואמר (כט) ואכל העוף את בשרך מעליך. ואיך יאמר לו בחלום שהעוף אוכל את בשרו אי"כ רואה. וקודם שמת לא אכל העוף בשרו אלא אחר מותו. ולא יראה האדם שאחר מותו יעשו לו אי"כ רואה הרי מצינו מן התורה שהנשמה רואה מה שעושים לגוף אחר מיתה. (עיין ברכות י"ח:) לכך קשה רימה למת כאיזמל לא שכואב אלא הנשמה רואה וקשה לה חלות לראות ולא שכואב הרי מצינו מן התורה שהנשמה חייה לאחר שמת האדם ורואה מה שנעשה לגוף.

(ח) ש"א ב'. (ט) תהלים ל'. (יט) דברים כ"ח. (כ) ירמיה ט"ו. (כא) יחזקאל כ"א. (כב) ירמיה כ"ב. (כג) בראשית מ"א. (כד) דניאל ד'. (כה) תהלים י"ח. (כו) שם ק"ד. (כז) שמות י"ט. (כח) בראשית מ'. (כט) דברים כ"ח.

וכתיב (ט) ואך את דמכם לנפשתיכם אדרוש כי הקב"ה שואל לנשמות למצוא דין על עצמו ועל חבריהם והכל עפ"י דין תורה. והכל על פי [מה] שהוא דן את אחרים כיצד ראובן שהיה דן את שמעון זכאי וחייבו. אף כן יעשה לו שחרי כתיב (ג) גם את שאי את כלמתך אשר פללת לאחותך איך יעקלו המשפט או אם היה מכריע לכף חובה את הצדיקים כך היה מן הדין לעשות לו. ובישיבה של נשמות שכבר מתו שואל כל דין. ומי שהוא ישר הוא דין שם וטודו עליהם. אבל מי שהיה בזה העולם עוסק להטות עקלתון לא יהיה שם דין כי לא ידע לדון אמת. וכל ישיבה כפי חכמה שבדור ושהי' רגילין הקב"ה מתנהג עמהן כפי מה שרואין <שראין> לכך אמרו (ב"מ פ"ד.) מאן מוכח רבה בר נחמני ולמה לא אמרו יוכיח משה ואהרן שידעו איך קבלו מן הקב"ה בהר סיני. אלא כל דור לפי שהם נוהגין ולא יאמר נשאל לדורות הראשונים כי כשהיו דורות הראשונים שלבם כאולם היה הקב"ה מתנהג עמהם כפי לבם וכפי מה שהיו רגילין לכך לא אמרו נשאל למשה ולאהרן או לר"ע וחבריו ואשר אמרו (שם) וכל מתיבתא דרקיע מה שבאותו דור. אבל לא נתחברו דורות הראשונים עמהם. אם <וגם> האחרונים לא זכו להיות עם מחיצות הראשונים לא יתכן כשיש בין האחרונים ספיקא שיבואו ראשונים ויזכחו ויכריעו איך ילבינו פני אחרונים. ואם תאמר היה לאחרונים לב כמו לראשונים. והלא כבר אמר איך אם לא זכו אחרונים לא יתכן שיהא לבם רחב כראשוני. לכך אל תתמה למה לא שאלו למשה. ולאחרונים לא היה זכות שיבא משה שם ביניהם כי היו לו עסקים אחרים. ודע אם לב אדם היה כלב שלמה המלך ולא רצה לעסוק בדביש <בדבעי> ל"י ויכול לעסוק בתורה בחייו ולא שמש כל צרכיו <פשע שלו> שהיה לו ללמוד לפני חכם צדיק ולא היה רוצה להודות כשמתווכחין עמו באותו העולם לא יכון לומר אמת שיודו לו בני ישיבה של מעלה. וגם לא יבוא ביניהם:

וכאשר ראובן ושמעון מתווכחין וראובן יודע שהאמת עם שמעון ואינו מודה לשמעון כאשר הוא מצער את שמעון ואינו מודה על האמת כך יצערוהו את ראובן באותו עולם שמתווכחים ואם אדם טורח בזה העולם לדעת אעפ"י שאין לו לב עתה יהיה לו לב במתיבתא דרקיע. ואשר אמרו (סוטה מ"ז:) תלמדי ב"ש ובי"ה שלא שימשו כל צרכן לא מפני שפשעו ולא רצו לשמש את רבן שהרי (סוכה כ"ח. ע"ש) ל' היו כמשה רבינו ול' כיהושע ב"נ. אלא אז היה מלחמות וטרודים במזנות. (עיי' ע"ז ח': לא קאי אינש אדעתיה דרבי עד ארבעין שנים) ושל בית עלי הם ולא יכלו לחקור דעת רבם עד תכונתו כמו שאמרו (ב"מ ק"ד:) בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא. ובוה העולם יהיה שיתווכח צדיק עם שאינו צדיק ופעמים נכנסה רוח

(ט) בראשית ט"ז. (ז) יחזקאל ט"ז, נ"ב.

נשמה בלב הצדיק או רוח [מן] השמים ומתעה את הצדיק עד שנוצח שאינו צדיק כדי שיהא לו העוה"ז מלא כמ"צות חסר אל"ף (ע"ן סוכה ג"ג) וכולם טעו כדי <ליתן> כבוד גדול לאחיתופל. והצדיק עוסק לזכות ולזכות אחרים. והרע עוסק לצער את הצדיק, לחטוא ולהחטיאם ויותר מצליח הרע כי יצליח ודבריו נשמעין ולצדיק אין נשמעין כי הדור לא זכו לשמוע לצדיק ומוסרם ומחטיאם. לא זכו לנביא י"י שומעין לנביאי הבעל. אבל כשזוכה הדור מעמיד להם מזכה את הרבים ונשמעים לו. (ג) רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי ונשלחים אל הלבבות אותם שהתעו בזה העולם אל לבות שנגזר לתעות כדי שיקבלו פורעניות על מה שעושיין לאחר מותם. ולצדיקים שנגזר להם לזכות נשמות המזכין כדי לקבל טובות על מה שעושיין לאחר מותם.

פרק סט

הנפש היא מעולה מכל הבריות ונתנה לבני אדם (ג) ויפח באפיו נשמת חיים. ולא בבהמות כתיב ויפח. כ"א (ג) ותוצא הארץ נפש חיה. לכן האדם מעולה על כל נפש בהמה וחיה. נפש אדם מעולה מכל חי בארץ נפש הוא רוח טהורה נשמת חיים (ד) גר י"י ויודע עצות ומזימות ושומעת והיא רואה וטועמת ומריחה ומשמשת בכל הגוף ומבקשת ענייני הגוף (ה) כי נפש כל בשר דמו בנפשו נפש כל בשר דמו הוא והיא הרוח אם יתייבש אבר אחד היד או הרגל או נתחרש או נאלם מן הרוח הוא ולא מן הדם נתייבש. ואם יחתך אבר אחד לא ימות האדם אך האבר תחלק חלקו מן הנפש. ואם יחנק מיד מת ודמו בו. ואם יהרג לא ימות מן הדם כ"א מפני הרוח ומה שכתוב דמו בנפשו הוא כחה בדם שכשיאכל וישתה תאות הנפש הגידין פותחין פיהם ויחמו הקיבה מרוב חמימות הדמים. זהו דמו בנפשו. ורוח שבלב מקבל כל חפץ הנפש שאם רואה חפץ נאה תתאוה אם בעלה יוכל לעשות רצונה תגיל הלב במילוי שמחה. וימלא הפה שחוק מעשתונות הלב על החפץ לעשות רצונו. ואם לא יוכל בעלה לעשות רצונה יתאונן הלב ויכעיס בקצף וחימה ולא יהרהר כ"א על אותו חפץ היא האהבה והיא השנאה וכל חכמה דעת ומזימה ומחשבה והרהור ממנה וזוה הדבר תבין כשהיא יושבת בתוך המוח במלונה אז הלב שקט ושואל ממנה דעת ובינה ויתיר דברים עמוקים וימצא חפצו ממנה. וכשאדם יגע ועיף מיד תרדמה נופלת והחלום מתרבה ואינו יודע אם ער הוא או ישן. ואם מקיצין אותו בבהלה יתבהל הגוף ועל לבו נודדת כצפור קטנה היא הנפש ששבה. ואם היא תשוב מרצונה יעיר בלי בהל כמו קרוב לשחרית אז הנפש במלונה

(ג) ישעיה ג"ז. (ד) בראשית ב'. (ה) שם א'. (ו) משלי כ'. (ז) ויקרא י"ז.

כשיבין הנפש קול זמר וניגון ויחשב יראת אלקים יבוא עליו רוח אמת אבל בעצבונות רוח רעה מבעתתו וע"כ ישמח הלב באהבת בוראו:

פרק ע

מחשבות הנפש והבורא

הנפש שוכנת במדורה ואם עובדת לבוראה אשריה. ובמפתחי הלב רובץ היצה"ר דומה לזכוב דכתיב (ו) יבאיש יביע שמן רוקח ורוח נשמת האדם אצלו. וש לאדם לחשוב הלא כל יושבי הארץ כחגבים ואיך אחטא לפני המלך הגדול והנורא (ז) אשר לא ישא פנים ולבי נתון בין י אצבעות ידי שהם מעידין עלי והם כנגד י דברות והערוה בין עשר אצבעות רגלי שהם כנגד י מאמרות. וב' כליזתיו כב' לוחות לא אשמע לעצתם לדע כ"א לטוב שהרי הבורא שומע מליצים לרחם בריותיו. כתיב (ח) לכן כה אמר יי הנני חושב. (ב"ר י"ב) ובית הלל אמרו (ט) ביום עשות יי אלקים ארץ ושמים מחשבת ומעשה ביום כי אין מחשבת יי כמחשבת האדם כי האדם חושב זמן מרובה והקב"ה עם המעשה מחשבה שהרי אמר (מ) מי יפתה את אחאב. זה היה לגזור כשריבר אליהו בחלק זרעאל (מ"ב) ילוקו הכלבים את דם אחאב אבל [חכ"ת] כי מהרה חושבין וגזולין ואעפ"כ גוזרין זמנים לפורעניות שהרי כמה פעמים אמר ירמיהו ויחזקאל על חורבן הבית. (מ"ג) ומיכה נתנבא על אחאב שיהא נפשו תחת נפשו ובשעת מעשה שהלך למלחמה. וכן (מ"ד) אליהו אמר לו. וכן לטובה. (מ"ה) במילה נאמר לו שתלד שרה את יצחק בשנה האחרת וכן המלאך אמר לו (מ"ו) ולשרה בן כי הקב"ה מבשרו פעמיים כדי שידע שאמת ויתקיים ויזהר ויאמר לכל. ולא יתקיים בפעם ראשונה כמו על תנאי דוגמת (יזמא נ"א:) שנה עליו הכתוב לעב. ולכך ברה"ה ויזה"כ (מ"ה) ויהי היום ויבואו בני האלקים להתייצב על יי פעמיים (מ"ו) ויען יי את איוב ואח"כ (מ"ז) ויען איוב ובשלישית (מ"ח) ויען יי פעמיים שלש עם גבר. (מ"ט) והמה לא יתבוננו מחשבות יי ולא הבינו עצתו. הרי מחשבות יי שמגלגל ע"י עסקים גדולים. והקב"ה מצוה למלאכים ללכת ולהטות לבבם. השרים והעם והלחם ואם גזר שיבואו יחדו אל מערב וזהו (מ"ט) כי קבצם כעמיר גרנה. וכתוב (מ"א) בת בבל כגורן עת הדריכה (מ"א) ולא הבינו עצתו שישלח מלאכים לחזק לבב ציון (מ"ב) כי קרנך אשים ברזל ראה שר הממונה [על] האומה ומזלו תקיף כברזל וראה המזל שהיה (מ"ג) פרסותיו נחושה כעין שראה דניאל לח"י רביעית לחשוב לנפש על הבורא ולעבדיו:

(ו) קהלת י'. (ז) דברים י'. (ח) מיכה ב'. (ט) בראשית ב'. (מ) מ"א כ"ב. (מ"ב) שם כ"א. (מ"ג) מיכה ו'. (מ"ד) בראשית י"ז. (מ"ה) שם י"ח. (מ"ו) איוב א' ב'. (מ"ז) איוב מ', מ"א. (מ"ח) מיכה ו'. (מ"ט) ירמיה נ"א.

פרק עא

הנפש יושבת וחושבת מי בראה אז לובשת עונה ויראת השם. כי רוח האדם אין להגביה בגיאות אך יחשוב מיצרו שהוא ראשון לכל הראשונים ואחרון לכל האחרונים והוא באחד ומי ישיבנו. וכאשר יראה אדם את עצמו וגופו איך שורשו וגזעו. איך נוצר מן הטינוף מטיפת הזרע ונעשה אח"כ כעין חתיכת בשר ונופח בו רוח עליזנות ונוצר בו עצמות ונמתח בגידין והורו הגידין בדם והעצמות נתמלאו מהן והולבשו עור ואיך נוצר קלסתר פנים וקומת אפים ומנחירים האיך נקובים לפנים לגרון להנשים ולהריח ואזניו לשמוע חורי עינים והפה והגרון והחיך והלשון איך משוך והשפתים לפתוח ולסגור והמלתעות והלחיים ושתי דלתות הפה מקום נטיעת שינים ושתי שפתים ואצילי ידים ורגלים וחללי הגוף והאצבעות וקשריהם וצפרניהם איך משונים אחד מחבירתה. ואיך אסור ט' חדשים ויצא ערום פסח ועיזור חרש וחיגר. יאמר על לבו מי פקחך מי פתח אזנים ומי שם דיבור בפך. מי נתן לך כח הילוד ותשמיש ידים ורגלים וחכמה ובינה ובימי בחרותך מי השחיד שערי ראשך וזקניך כי אם תרחץ בכל מיני נתר ובורית אין אתה יכול להלבין אפילו שער אחת אז השב יוצר על מכוננו כי הוא פועל את כל אלה. זהו מט' וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלקים: המפעל אינו דומה לפועל והוא ברא כל ומלא כל. רוח האדם בלב המלבלב מבלתי הלב אין חכמה. (ג) כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך ובלבבך לעשותו ע"כ שמו ל"ב לומר חשוב מן ב' (ב) בראשית עד ל' (ג) לעיני כל ישראל הרי ל"ב. ע"כ ספר יצירה בל"ב נתיבות נברא העולם ויחשוב הלב הקב"ה בראני והווה עמי בכל הוויית ומעיד שברא מטיפת אבי ואמי י' דברים בגולמי אלו הן, עור, ובשר, וגידין, ועצמות, ומוח, ודם, ושער, וצפרנים, ושחור בעינים, ולבן בעין, (נדה ל"א ע"א) וכן הקב"ה נתן לי י' דברים משלו אלו הן, נשמה, קלסתר פנים, ושמיעת האוזן, ומראית העין, והרחת אפים, ניב שפתים והרגלת לשון שימוש ידים הילוך רגלים חכמה ובינה כי נתן לי בזה אהבנו בכל לבי רוח האדם סובל כל הגוף כרוח שסובל כל העולם (תנחומא פקודי ג') שהאדם עולם קטן הוא ואין אויר בלא רוח ע"כ יחשוב אדם אשריי שנבראתי בצלם ובדמות ונתן לי דיבור לעבוד למלך הכבוד. ונתן בי רוח שפקודה בידו אם אחטא. אם יחפוץ ישלוף רוחי מנדני. אעבור לפניו בשמחה ואגיל באהבתו לעבדו אמאס תענוגי העולם לעדנני מעוה"ב. והשם התויך הלב. באמצע רוחב הבטן. שמשם הרוח. יוצא מלב שממוצע בין ריאה לקנה כי רוח הקודש יוצא מן הכסא שהוא מתווך בין המחנות זהו רוח אלקים וכן הארון מתווך בין המחנות שמשם יוצא הרוח לנביא לפי

(מט) דברים ד'. (נ) שם ל'. (נא) בראשית א'. (נג) דברים ל"ד.

שהמכתב מכתב אלקים היתה שכינה שם ורוח נבואה ותחת כסה"כ חלול כמו אגוז שחליל תחתיו. ושם הרוחות (נ) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים עם יי אלקיך והוא מתוקן בחללו של פה החיך והלשון. יש גובה בחיך כספיתו וכו הרוח ומעיי תחת הלשון כמו (ד) גהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי נשאו נהרות:

פרק עב

חכמת הדמויות ושרי בוהן וטעם פרו ורבו.

הנפש לא נודע דמותה ושיעורה כמו (ה) אל מי תדמיני ומה דמות תערכו לו ולגדולתו אין חקר, כשם שהנשמה למעלה על המות, וסובל הגוף אשר תחתי כן ים [יה] שהוא יושב ברומו של עולם והוא רם על כל הרמים נושא על כל הנושאים. נשא בכבוד בגודל ותפארה. והוא נושא וסובל הכל מעלה ומטה בדברו ובכח גבורתו. דרך כל הנושאים הם למטה ונושא את של מטה עליהם למעלה מהם. הוא למעלה ונושא של מטה ואת של מעלה וכל מה שתחתיו הוא נושא וסובל את כל העולם כולו בתליית דברו ככתוב (ו) גוטה צפון על תהו תולה ארץ על בלימה. הנשמה היא החושבת כל כן הוא ממנו הכל. כשם שיש לנפש שני [יעצים] הם ב' הכליות שנאמר (ז) אברך את יי אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי ומהם יבא ההרהור המחשבה והעצה והעלילות, ככתוב (ח) ותעלחנה כליותי ומהם השיחה עם הקול כי הם חושבים ומגרים השיחה עם הקול כי הם חושבים. והם מקרים התשמיש הוא המשגל כי בתוכם יתלבן הזרע כי ראשית הזרע אדום הוא כדם. ומרוב חום הכליות יתלבן ויעבור מתוך גידיהם אל גידי המבושים והערוה ומב' כליות יבא הסירוס. כי אם יכווה אדם במכות אש על ב' כליותיו מבחוץ יעשה סריס:

פרק עג

הרי הנפש יש לה יי. כן שרפים עומדים ממעל לו הנועצים את נועץ ויבניהו מראה כבודו כאילו הם יועציו והם המשלחים (ט) ויעף אלי אחד מן השרפים. וכבודו עם הכל. (כלה רפי"ג) (ס) מגיד לאדם מה שיחו אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לו בשעת הדין בשעת מיתתו כי יייה בשמותם יחד איש ואישה והתשמיש בליליה ליי ליייה ותסיר לילי הרי יייה כי ג' שותפין באדם הקב"ה איש ואשה כדאמרין במס' נדה (דף ל"א.) ייי אלקי ישראל גי' תרי"ג שכל המצות יש לדרוש

(ג) ש"א כ"ה. (ד) דניאל ז'. (ה) ישעיה מ'. (ו) איוב כ"ו. (ז) תהלים ט"ז. (ח) משלי כ"ג. (ט) ישעיה ר'. (ס) עמוס ר'.

כלפי מעלה לדמות הרי סמ"ך אצל (ס) בצלם אלקים ברא פרו ורבו ומלאו לומר מי שיכול להוליד ואינו עוסק בפריה ורביה אפילו יש לו בנים מאחר שיכול להוליד כאילו מנע כמה נפשות ודורות מן העולם, וכתוב (ס) קחו נשים והולידו בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו אף על פי שכבר יש לאדם בנים אם יכול להוליד יקח אשה שתלד לו בנים ובנות ואל תמעטו לומר שלא תשתה אשה כוס עיקרין. ואל יאמר אדם יש לי בנים ובנות ובני בנים, אפרוש מאשתי לכך נאמר אל תמעטו. ואם יש קטטה בין בנים ירחיק מקצתן במקום אחר אל תתמעטו. ואל יקח (לפניו) (לבניו) שאינם ראויות לילד, או קרוב לפסוק מלידה. כל דמות שעתיד להיות ברא והיה לפניו ושב לפני הכסא כל עייני דמויות של אדם. והנה כל שהיה חפץ כבר הקדים. וכתוב מה שהיה הוא הדמות שברא קודם האדם זהו (ס) ויברא אלקים את האדם בצלמו. הוא שיהי אדם הראשון באותו דמות זהו (ס) בצלם אלקים ברא אותו. ומה שנעשה לדמות העליון הקדמון שלפני כסה"כ הוא שיעשה (מנחות כ"ט ע"ב) כמו שהראה למשה רבינו מה שיעשה לדמות מזל של ר' עקיבא הוא שיעשה לר"ע. ובזה רואין כל המלאכים והשדים והנשמות לפי מה שעושים לדמות מזלו יודעים מה יעשה לאדם התחתון. וכן (ע"י מדרש עשרה הרוגי מלכות א"מ עמוד תמ"א) לר' שמעאל הראו את דמות קיסר.

לכך אל תתמה על שרי בוהן ושרי כוס שרואים דמות הגנב או דמות המטמונות אף דמות שכבר מת והבגדים שכבר בלו. ורואה כאילו היום קיימים כמו שהיה בשעת המעשה כי המזל בדמות כשהיה בחיים. אם תאמר האיך מחמירין בשרי בוהן ושרי כוס לא יועיל אלא עד שיהא תינוק שלא ראה קרי מימיו ואין צריך הזאה מפני שכל מעשה שכניה אינו נוהג בקטנים. (ס) כבוד אלקים הסתר דבר (חגיגה י"ג). ותינוק הבין וידע בחשמל ולקה כי הקטן לא ידע להסתיר. אבל מעשה שדים אין חשש ואין רואין אלא מה שמשביעו אבל נבואה מה [ח"ת] שאל. ולמה לא יועילו לשרי כוס ולשרי בוהן טבולין ומעורבי שמש לפי (ס) שכתוב אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יי אלקיך (נזיר ס"א). כי הערלים אין מטמאין בקרי לפי שאין נטהרין בטבילת המים ולא בהזאה בעודו ערל ואפילו מל ולא טבל. אבל ישראל שמל א"צ טבילה שאמו טבלה מנדתה והרה בטהרה הרי בערלים לא יתכן טבילה ולא הזאה אלא בישראל ולכך אם יקריב קרבן ונדר ונדבה להביאו על מזבח יי הכהנים מקריבים אותו ואם הקטנים שלא ראו קרי לפי שאין להם טהרת טבילה אין להם טהרה אלא מי שלא ראה. (זבחים קט"ז:) אמר רבא ולאורינהו להו שרי כי הא דאיפרא הורמיז אימ' דשבור מלכא שדרה עיגלא תילתא

לקמיי דרבא. א"ל קרבה ניהליי לשייש. א"ל לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו דברו עלי תרי עולמי גילאי וחזו היכא דמסקי ימא שירטון ואייתי ציבא חדתי ומסקי גב"ר ואפקי נורא ממרא חדתא וקרבו ניהלה לשייש. וא"ת למה שרי בוהן לא יזעיל אף לישראל אלא לתינוקת שלא ראה קרי למה לא יזעיל לגדולים לישראל שטבלו ומעורבי שמש מפני ששרי כוס ושרי בוהן לא ניתן לישראל וכל דבר שיש בו סכנה אין להתעסק בהן וכיון שנמסרו לאוה"ע לא שנא גוי לייש ישראל אם ראה קרי לא יזעיל. וכל דבר אשר ע"י השבעות כשפים ושדים אבל רוה"ק ואורים ותומים בלא השבעות. ואם תאמר והלא נח ואברהם הקריבו קרבנות קודם שנימול יש לומר ע"י קטנים שלא ראו קרי. ושם קרוב למאה שנה היה שמא לא ראה קרי. וכן נח ואברהם היו נביאים היו מקריבין וכן בלעם ואיוב ואלפיז ושני ריעיו ונטמן ע"י מי שלא ראה קרי או ישראל על מזבח שלהן:

פרק עד

יש פילוסופים שאומרים מה שתינוק רואה בשרי כוס ובשרי בוהן שנכנס מלאך בלב הרואה ומטה מחשבותיו לאשר רואה כי הממונה מחשבה דקה מן מחשבת האדם שמהפך מחשבת אדם לאשר נגזר וכשמשיבין בשרי בוהן יכנס הממונה על הדעת של הנער ומחשב בתוך מחשבת לבו עד שנראה לו כאלו לפניו אעפ"י שאינו כלום ולא מאומה כמו אחיזת עינים שאין בו ממש. אבל אחיזת עינים בלאו ועל שרי כוס ושרי בוהן רק מדרבנן כי יש חילוק כי באחיזת עינים עושה דבר ונראה אותו דבר כדברים (כת"י מהומ"ת). ונפלאות אין בהם ממש ומה שעושה אינו עושה כישוף רק המחשבה נהפכת. אבל כשפים המעלים שהוא עושה בכשפים לכך הוא בסקילה, אבל שרי כוס ושרי בוהן בלא מעשה, לכך אין אסורים מן התורה.

פרק עה

ויש מן הפילוסופים שאמרו לענין [חכ"ת] שנבראו ואשר אין נראין כי מדאית העין נחלקה לפי הדעת ופעמים שלא לפי הדעת כגון מי שעניני כואבת נראה לו נר אחד כב' נרות וכן לפי הדעת מעשה שדים כמו (ברכות ו'). רב ביבי בר אביי שעשה בברכות שראה השדים אחר שעה הברורה כגון אלישע שא"ל אליהו הנביא (ס"ה) אם תראה אותי לוקח מאתך, ולמה לא יראהו כשהוא לוקח הרי ראיית עליונות משונה בפתאום ויעופו את העולם בהרף עין. (ס"ו) ומכים בסנורים הלב ולא לכל אדם כי

כשנלחמים מזומן מלאך השר הממונה על החיילים בדמות התחתונים ורוכב ראש דגל ודגלו בידו והכל של נור דליק. וכהרף עין נכנס ויצא מן המחנה שנגזר עליו שינצח משם ירכב מהרה ויצא מהם ויבא למחנה שיפלו ומיד כשרואים שאר מלאכי חבלה איש כלי משחיתו בידו ומלאכים ממונים לתת (ס) מורך בלבבם כדי שלא יתייצבו והמלאכים המשחיתים רואים ברשם שכתב סופר איזה מכה להכותו ובאיזה מקום בגוף ומכים במקום שלבסוף יכו אויביהם שנכנס בלב המכים במקום שנגזר ובלב הנופל שלא יגן באותו מגן ובעת שנגזר על שני מחנות ליפול נכנסין אלה ואלה ונופלים מאלה ומאלה וכן לכל דבר ודבר שהרי כתיב (ס) הוא ישלח מלאכי לפניך והצליח דרכיך שיכניס בלבו לטעון כך וכך והאיך להתנהג ונכנס בלב אותן שאמרו (ס) הנה רבקה לפניך קח ולך ובלב רבקה (ס) ותאמר אלך זהו מיי מענה לשון.

ובמקום שהשר מטה חרבו או להכות רגלו כך כל מלאכי חבלה ולכל אשר יצוה יעשה כל אחד ולא ישנו ואינם הולכים בערבוביא, אלא כ"א דרך שלו. שלא ילך בדרך חבירו (ס) כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן ידצון כפי מה שירוצו אנשי המלחמה כך המזל המלאכים. (ס) כאנשי מלחמה יעליו חומ"ה סופן רמוז השם (ט) ובאלקי אדלג שור (ס) ואיש בדרכי ילכו בדרכי הקצובין ולא יבעטון אורחותם אינם משנים ולא יבעטון אורחותם לא יבעט איש את חבירו כדי שיכנוס הוא תחלה כי הממונה על ק' שהרי כתיב (ט) אלף אלפיך ישמשוני ורבו רבוון (מן) קדמוהי יקומון הוי אחד מק' ממונה על צ"ט או על ק'. והממונים ישמשוני (וגזורים) [וגזורים] על כל אחד עד אותן זמן תהי במקום פלוני ויעשה אותו שליחות עד אותו רגע לכך (ט) עד מהרה ידוך דברו ולא יחשוב אחד (מאחד) שצוה עלי להיות במקום פלוני באותו רגע אם לא יהיה שם הרי נדחה ונלקה ואעפ"כ (ט) לא יבעטון אורחותם אלא ימשכון אחד לחבירו אורח שלו לקצר דרכו ולא יבעט (ט) ואיש את אחיו לא ידחקון כדי שיהיה במקום שגזרו עליו להיות. ואם לא יהיה מזומן ממניך אחר על אותו דבר שהיה זה עליו לא ידחקו. כמו (ט) ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימת. כי יאמר כ"א לא יתכן בשביל תקנתו ידחה חבירי וילקה על ידי כי אהבה ביניהם ועצבים לאין (ט) גבר במסילתו ילכו (ט) אשרי תמימי דרך ההולכים אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו ואתהלכה ברחבה לעומתם (ט) ואיש בדרכי יהלכון לא יבעטון אורחותם במסילתו ילכו. הרי לכל מלאך גזור אנא ילך באיזה דרך. (ט) וימי נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחניהו כי עצום עושה דברו. לא ברוח ולא ברעש

(ס) ויקרא כ"ו. (ס) בראשית כ"ד. (ט) יואל ב'. (ע) ש"ב כ"ב. תהלים י"ח. (ט) הניאל ז'. (ט) תהלים קמ"ז. (ג) מ"ב ז'. (ט) תהלים קי"ט.

ולא באש. (ע) ברכו יי כל מלאכי ברכו יי כל צבאיו. ברכו יי כל מעשיו. וב' שמות על הדומיות והצלם לכך אמר (ט) אני אל שדי פרה ורבה שוליד שנים והדומיות כדמות האדם שכתוב (ט) כדמות בני אדם נוגע בי. בני אדם שנים זהו ויברא (ע) אלקים את האדם בצלמו בריאה אחת. (ע) בצלם אלקים ברא אותו אחרת. לומר אף דמויות שנקראו אדם או ברא והם י (ט) ויצר יי אלקים את האדם י (פ) והנה עומד לנגדי כמראה גבר. (פ) ואשמע קול אדם והנה כדמות בני אדם נגע בי. (פ) ויגע בי כמראה אדם. (פ) וידי אדם מתחת כנפיהם. (פ) ודמות פניהם פני אדם. (פ) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. (פ) וירא לכרובים תבנית יד אדם. (פ) השני פני אדם. (פ) ודמות ידי אדם מתחת כנפיהם:

ואם תחשב בני אדם באחד חשוב כמראה גבר הרי י וברא דמות עליון כנגד דמות התחתון ולא כמו שישתנה דמות האדם ישתנה דמות של מלאך מזול אלא א"כ יהי קטן ויגדל אלא ברא לו הרבה דמויות לאחד שדומה לו כשהוא בחור. ודמות שדומה לזקן. ודמות לכל שינוי ושינוי על האדם כפי מה שנגזר מביאים הדמות של מעלה כדמיון אדם זה כשהוא אז ועושין למטה כפי אותו הדמות שראו למעלה וכשישראל רצים עושין פונה למעלה. (פ) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מלמעלה עליו למה נאמר והלא כבר נאמר על דמות הכסא מלמד שיש לפני הכבוד שלשה מעלות לעומת (פ) ונתנך עליון והיית רק למעלה. וכן ג' (פ) ויקבלון מלכותא קדישי עליונים ויחסנין מלכותא (פ) ודינא יחיב לקדישי עליונים ומלכותא תחסינו. (פ) ולקדישי עליונים יבלא. (פ) מלכותא יחיבת לעם קדישי עליונים כך ג' (פ) ואזמרה שמך עליון (פ) ולומר לשמך עליון ופונה לדמות ומחבק דמות יעקב. ואז היו ב' כרובים פונים זא"ז (פ) ופניהם איש אל אחיו, וכי דעת היה בהם אלא הבורא היה מכניס יכולת בהם ודעת להודיע שחפצו אל ישראל. ויש לו דמויות כנגד כל אדם וכנגד שניותיו. והקב"ה מכניס דעתנות האדם בהם וכנגד דמויות לפני כסאו לכך כל שאינו מקיים פ"ו כאילו ממעט הדמויות שיש לו כנגד כל העולם אלו היה מלא בני אדם (פ) מלא כל הארץ כבודו וכשפרים ורבים דמויות מתרבים שמן ששת ימי בראשית מוכנים וגם דמות פני אדם. (פ) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם זהו ממעט הדמות והדעתנות שהיה לו להשים בדמות לקיים פ"ו (פ) היש מספר לגודליו על מי לא יקום אורהו.

(ע) תהלים ק"ג. (ע) בראשית ל"ה. (ע) דניאל י'. (ע) בראשית א'. (ע) שם ב'. (פ) דניאל ח'. (פ) שם י'. (פ) יחזקאל א'. (פ) שם י'. (פ) דברים כ"ו. (פ) דניאל ד'. (פ) תהלים ד', ט'. (פ) שמות כ"ה. ל"ז. (פ) שם צ"ב. (פ) ישעיהו י'. (פ) איוב כ"ה.

פרק עו

הנפש יש לה מזל ברקיע אם הנפש מהללת את השם אף לאחר המותה מזלו המלאך מהלל למעלה בקול הצדיק שהרגיל בו כדי שיזכיר הקב"ה לרוחו ולזרעו למה מו' ימי בראשית כדי לתת שכר למקיימי מצות כאילו מו' ימי בראשית עוסקים בתורה עד תחיית המתים הכל הולך אחר מחשבת היצירה. אי"כ אם נגזר לראובן שבנו צדיק וחסיד יהיה ועתה ראובן תבע אשתו לתשמיש ולא נתרצתה וכפאה ובא עליה ואמרו גם בלא דעת נפש לא טוב. ואם המלאך יקלוט הזרע הרי יהיה רשע והלא מחשבת אביו נעימה וזה לא יתכן ואם יתאר הגוף בתואר הרשע והמחשבה נעימה זה אינו יכול שהרי כתיב (ט) הכרת פניהם ענתה בם שהפנים לפי המחשבה והחכמים בקיאין בדיני <בפני> האדם (אק) [אק] ענייני מחשבותי לפי שחפץ הבורא שייטיבו לטובים וירעו לרעים ובפנים נכרים וכתיב (ז) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יי'. והכבוד לפי ענין הגזירות (ב) שפתיו מלא זעם ולשונו כאש אוכלת. (ג) קנא ונוקם יי' ונוקם יי' ובעל חימה לפני זעמו מי יעמוד (ד) טוב יי' למעוז ביום צרה (ה) דודי צח ואדום. (ו) יפה דודי אף נעים. (ז) אהיה כטל לישראל כפי מראות הכבוד המלאכים והנביאים יודעין דעת עליון וצריך מלאך ההריון לעמוד ולאסוף הזרע שנעשה מרצונה. ולפור הזרע שלא נעשה מרצונה ואם האשה קשת רוח ולבעלה דעה נותן לה תאוה עד שתתרצה כדי שתהא הולד טוב ומתאר הגוף ונותן לו הקב"ה הנשמה והמחשבה מעורבת בה כפי מנהג העיר ויותר טוב זה (י) אבי ואמי עזבוני לאחר הביאה (יא) ויי' יאספני שקלט הזרע ולהיפך לרשעים כשגוזר שלא יהא טוב אלא לפי המחשבה הרעה כפי מה שמראה למלאך צדיק <צריך> לתארו. הרי כל מה שברא יודע קודם שיהיה. והמחשבות נבראים (יב) מי יבן את רוח יי' ואיש עצתו יודיענו. איש עצתו הם הנשמות. (יג) ונשמות אני עשיתי (יד) נתת לאיש כדרכי (טו) אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם. כל דבר חשב קודם העולם כמה יהיו באותו הדור. ומי זוג פלוני לפלוני. ומה פרנסתם ומי ראשם. (טז) ונכון כסאו מאז להיות בורא נשמות. (יז) ונתן נשמה לעם עליה ולכל אדם יש מזל ברקיע תדע שמחקקין צורה על הכותל בדמות הגנב ומכה בעין הצורה וכואב עין <הגנב> במקום אותו עין לפי שענייני האדם ביד מלאך מזלו ובעוד מלאך מזלו אז אין מזיק יכול להתקרב וכשהמזל של המכה אמר להמזל של הגנב ומיד סר מעליו. והמלאך <המזיק> מוכן כי נגזר על המזל השומר את האדם ושולח לו מלאך

(פ) ישעיה ג' (ז) שם ס"א. (ב) שם ל'. (ג) נחום א'. (ד) שה"ש ה'. (ה) שם א'. (ו) הושע י"ד. (ז) תהלים כ"ז. (ח) ישעיה מ'. (ט) שם נ"ז. (י) מ"א ח'. (יא) תהלים צ"ג. (יב) ישעיה מ"ב.

אחר שלקתה הצורה מיד מסתלק והמזיק מזיקו לכך בת קול אומר על כל בריאה בשעת הזמן. כבר הגיע זמן של פלוני לעלות לגדולה חזר ליפול חזר להיכשל חזר להמלט. כמו שרואה בצורות:

פרק עז

הנפש היא באה מלמעלה כי הנשמה מרוח עליון אך הגוף מטומאת מקרה לילה. וכשמת הגוף יקבר בארץ. (א) וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה לפי שנשמתו עולה למעלה אל כסא הכבוד דכתיב (ב) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את יי אלקיך. לכן טומאת מת בוקעת ועולה עד לרקיע שעלתה למקומה שנבראת כי מביאים הגולן למקום הדיין ולמקום העדים של מעלה. (ג) וגלו שמים עונו וארץ (ד) ואעידה במ את השמים ואת הארץ. (ה) כי אבן מקיר תזעק. (ו) כי יש אלקים שופטים בארץ שופט כל הארץ (ז) כי אלקים בשמים ואתה על הארץ. (ח) הנה בשמים עידי וסהדי. (ט) יקרא אל השמים מעל. עידי שמים ושפטים (י) בגזירת עירן פתגמין ובמימר קדישין שאלתא ששואלין לעדים משוט בארץ (יא) עוף השמים יוליך את הקול ומתהלך בארץ. (יב) ובעל כנפים יגיד דבר זה (יג) מלאכי אלקים עולים ויורדים בו להעיד ולקטרג ולהליץ טוב. (יד) ויבא גם השטן בתוכם וגם לרבות המליץ טוב. (טו) כי מלאכיו יצוה לך לזכות ולחובה (טז) ואל הארץ לדין עמו. השמיים נעשה לדיין הגוף זכתה הנשמה נ'שמה <נ'> שערי בינה לפי שעסקה בתורה (יז) זאת תורת האדם (יח) כתור המעלה כתור האדם אדמה לומר זכתה נשמה שמ"גה בגן עדן לא זכתה נשמה (יט) שמה ושערורי. וכן זכתה אדמה (כ) רבים מישני אדמת עפר יקיצו לא זכתה (כא) לחרפות ולדראון עולם נשמת הצדיקים והחסידים הם דיניים למעלה כשנאספים יבואו המלאכים להליץ בעדו (כב) יגידו שמים צדקו כי אלקים שופט הוא ומלאכים עולים ומליצים על הנשמה (הגוף) כגון גבריאל (כג) ואני באתי בדברך.

וכשמעלים את נפש הצדיקים למעלה ינוחו המלאכים שהיו עמו עד עתה שנאמר (כד) נאסף הצדיק יבא שלום ינוח לא נאמר אלא הצדיקים וגם המלאכים יניחו. ויניחו הצדיקים על משכבותם שמביאים הצדיקים אצלם (כה) ונאספת אל עמך. ינוחו הצדיקים בקבר בין הצדיקים שכבר מתו והוא כיוצא בהן וצדיקים

(א) קהלת י"ב. (ג) ש"א כ"ה. (ד) איוב כ'. (ה) רברים ל"א. (ו) חבקוק כ'. (ז) תהלים נ"ח. (ח) קהלת ה'. (ט) איוב ט"ז. (י) תהלים נ'. (יא) דניאל ר'. (יב) קהלת י'. (יג) בראשית ז'. (יד) איוב א'. (טו) תהלים צ"א. (טז) שם נ'. (יז) ש"ב ז'. (יח) דה"א י"ז. (יט) ירמיה ה'. (כ) דניאל י"ב. (כא) תהלים נ'. (כב) דניאל י'. (כג) ישעיה נ"ז. (כד) במדבר כ"ז.

יודעים שיזכה עמהן והצדיקים מתפחדים כשבא ליד צדיק חי דבר עבירה פן יחטא וכשבא לידי צער וצרות מתפללין עליו להוציאו מעבירה וצער. וכשיבא לשלום מן העבירות ומן הצרות לאחר מותו. ובחייו בצאתו מן הצרות (כ) ינחו על משכבותם במקום שהוא הולך נכוחו מבלי צרות ועבירה. ואפילו המלאכים מתקנים לו בגיע מנוחות (כא) על מי מנוחות ועידונים ואותם עולים כי בגיע מתחילין מן הנאות מועטת ועולין שנאמר שיר המעלות וצדיקים בגיע לכך מברכין לעתיד ברוך הטוב והמטיב. אבל לרשעים מתחילין מלמעלה עד למטה (כב) ואתה אלקים תורידם לבאר שחת זהו (כג) ויורדים בו. וכתוב (כד) יקלעני בכף הקלע ומלאכים יורדין ודנין או וטורדים אותו (כה) וחיצי גבור שונים עם גחלי רתמים (כז) כי באש יי נשפט. (ל) סערת יי חמה על ראש רשעים יחול. והנפש נידונית במלאכים אכזרים שמליאין זעם לדין את נשמתו. ונשמת הצדיק עם הכסא לפי שלבו לשמים הוא דבוק שם עם הגוף. והנשמה בגוף כארון וכרובים שאינם מן המנין לפי שכל הנצמד עם הכבוד שאינו מצטרף עם הנבראים שאין להשוות הנברא לבורא. וכל דבר שהשכינה עליו כיון שנצמד לכבוד הרי הם בנס ואינם מן המנין להודיעם שדבוקין לכבוד >להודיע שהבורא וכבודו מחוברין אליו ואינם ממעטין בעולם ואינם מצטרפין בעולם ואינם מצטרפין עם עולם, לכך (צורתם) [צמצם] שכנתו בין שני בדי הארון להודיעם שראש אין לכבוד > (אבות פ"ה ז') וכן עומדים צפופים ומשתחווים רווחים כאילו גופם הם הנשמה מן <כן> הצדיקים עם הכבוד.

הנשמה האיך באה לכבוד אלא מיכאל השר הגדול מכניס הנשמות באש לבנה ומשם עולה ותחת כסה"כ דוגמת ויעל מלאך. (ל) ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה ויעל מלאך יי בלהב המזבח שהוא כסולם כך הנשמה מטבילה ומכניסה ומצרפה באש ומשם עולה למעלה וכן התורה (לא) משיבת נפש לומדיה לשמים (ל) והחכמה תחיה את בעליה (לד) שובי נפשי למנוחיכי. כל אחד ואחד מזומן מקומו כמו מלאכים שכל אחד ואחד יש לו מקום. ואין אחד נכנס ברשות חבירו שלא ברשות חבירו. ובמשלחת של חבירו. וביד הכרובים חרב של הקב"ה ומלבין אותו (לה) באש שבינות לגלגל וכשהמלאכים או שרים או נשמות באין להתקרב לפניו מן >הגבול< שקבוע לכל אחד מכין אותו בה וכן כל מי שנמצא בו דבר תהלה זהו (ב"מ פ"ה: חגיגה ט"ו.) שיתין פולס' דנורא זהו (לו) וישכן מקדם לגיע את הכרובים כמו שבימי אליהו היה וועד לעליונים בחרב ובימי זכריה בן עדו הנביא בהדסים אשר במצולה

כה) תהלים כ"ג. כו) שם נ"ה. כז) ש"א כ"ה. כח) תהלים ק"ב. כט) ישעיה ס"ו. ל) ירמיה כ"ג, ל'. לא) שופטים י"ג. לב) תהלים י"ט. לג) קהלת ז'. לד) תהלים קט"ו. לה) יחזקאל י'. לו) בראשית ג'.

כך כשנברא העולם שיכן כרוזבים שם ולהיות תרדית שולח דברו אל האדם ואפי' לקיץ כשחטא דיבר עמו. ואת להט החרב הטבועה ומלובנת באש תומה לשמור את דרך עץ החיים כי כסהי' היה כנגדו מכוכן וכתיב (ט) בצרור החיים וכתיב (מ) ואתם הדבקים בימי אלקיכם וגו'.

פרק עח

דיני מתים

הנפש היא לעדה לכבוד השם (ט) הללי נפשי את יי ובמות הצדיקים יבשרוהו שלום ונהנית נשמתו מטוב ערן אבל הרשעים אש תצא מגופם ושורפם (מ) כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה. וגיע יאכלו הטובים לימות המשיח שנאמר (מא) ונתתם את תרומת יי לאהרן הכהן מכלל שיחיה וכן (מב) אשר נשבע יי לאבותיכם לתת להם. ולאחר [שש] אלף שנים עולם כלה כמו שלא היה והכל כלה גיהנם וגיע ויהיה עולם חדש ואז (מג) וגלתי וששתי בעמי בעוה"ב ומזיו הכבוד הוד והדר תצוה <תושיה> לגוף הצדיק וקרני הוד הכבוד יגיעו על ראש הצדיק. (מד) ואפרוש כנפי עלך (מה) ושמחת עולם על ראשם (מו) ואתה תגיל ביי (מז) ועליך ירח יי וכבודו עלך יראה:

פרק עט

בהיות הנפש בשירותו של הקב"ה אוהבי' אותו עליונים לפי שמשם יצאה וכשהנפש חוטאה שונאים אותה עליונים <לפי שמשם יצאה> לפי שבושים על הדבר משל למלך שהיו לו עבדים בעירו ומשרתים לו כחפצו אמר המלך אינו יודע כל מה שאתם עושים רצונו אילו הייתם רחוקים ממנו לא הייתם חוששים בי. אמרו חלילה לנו מעשות זאת אמר המלך א"כ שלחו מכם מקצת וידורו בארץ מרחקים והלכו מקצת ולא חשו במלכם אלא בתאוות נפשם. מקצת היו טובים. הרי כשחזר אחד מן הרעים למקומו. ה' בושים לפני המלך שלא יאמר הלא אמרתי לכם אלו הייתם רחוקים לא הייתם חוששים לעשות רצוני שהרי ניסיתים במקצתן וראו מה עשו וכשחזרו מאותן שעבדו את המלך אותן שאצלו שמחים ואומרים אדונינו אל תשווינו לאותן הרעים אלא לטובים שעבדוך בארץ מרחקים כמו שאנחנו שאצלך כך המלאכים שמחים בזמן שהנפש שוה להם לומר אלו היינו בארץ היינו כזאת הנפש

(לז) ש"א כ"ה. (לח) דברים ד'. (לט) תהלים קמ"ו. (מ) ישעיה ס"ו. (מא) במדבר י"ח.
 (מב) דברים י"א. (מג) ישעיה ס"ה. (מד) יחזקאל ט"ז. (מה) ישעיה ל"ה. נ"א. (מו) שם מ"א.
 (מז) שם ס'.

שהיתה אצלינו והלכה לדור בארץ ולפי שהנפש משל מעלה ע"כ עשאו בצלם אלקים ויש למעלה מלאכי שלום ומלאכי רחמים דומים לפני צדיקים גמורים. ומלאכי חבלה כדמות הרשעים נבראו בצלם אלקים. כל זמן שלא יחטא האדם ואינו נהנה ממראה פני אשה ולא מייפה את פניו שיתאוו לו ונוהר במחשבת לבו מלהרהר אז מזריח פני שנעשה למעלה בדמותו וכל זמן שאותן מאירין אין מזיק רשאי <ליגע> בו. אבל כשחוטא ונהנה מעבירות אז נעשה פני מלאך חבלה בזה ופני זעם לעומתם ושטן עליהם. כשחייב הרשע אומר הקב"ה (מס) אותו לא אוכל וכל זמן שהפנים באור למעלה, אדם חי. נסתלק האור הגיע זמנו של אדם למות כמי שיש ב' תאומים שנולדה בשעה אחת כשכואב אחד יכאב חברו. והנה ברא בצלם אלקים כ"ז שיחטא אדם ונהנה מעבירות נכאב מזלו של מעלה וכן כשארם שנברא בצלם מגלגל מעשיו ונתחייב (עיין סנהדרין מ"ו.) אומר <קונו> קלני מראשי מקום הנחת תפילין קלני מזרועי מקום תפילין אם כן יומם ולילה ורשעים אין שמחה לפניו מפני הרשעים (ט) כי אש קדחה באפי תמיד כל היום שמי מנואץ אלא מלאכים ופנים חיצונים אומר קלני מראשי ומזרועי ופנים שהם בדמות צדיקים הם בפנים שבמקום הכבוד שהשמחה שם. וכשארם מת [או נתלה] מצוה לקברו (או נתלה) (י) כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק כך המת גופו מלבוש (כ) עור ובשר תלבישני (כ) ויתיצבו כמו לבוש וכשמשנה פניו ומת צריך להטמינו בעפר פן יאמרו צלם התחתון הדומה לצלם הנראה לגביאים. לכן ברשעים (כ) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. (עיין קה"ר ג' כ"ד) א"ר הונא ישראל המתים חו"ל נפשותם נאספות לארץ שנאמר (כ) והיתה נפש ארוני צרורה וכל הרשעים שמתים בארץ נפשותם נשלכות חו"ל (כ) ונפש אויביך יקלענה. וכן לעתיד ישליך הרשעים וכל טומאה ממנה (ד) וינערו רשעים ממנה ויראו את הצדיקים בכבודם דכתיב (כ) רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכון ולבם נמס בקרבם (י) סביב רשעים יתהלכון אבל צדיקים הניזן מזיו זוהר השכינה (י) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו:

פרק פ

יצר הרע

הנפש נבראת שתהיה טהורה וטובה מעון שהרי אין יצה"ר שולט באדם עד שיצא מרחם כדאמר רבי לאנטונינוס בפ' חלק (סנהדרין צ"א:.) (מ) לפתח חטאת רובץ

(מח) תהלים ק"א. (מט) דברים ל"ב. ירמיה ט"ו. (נ) אסתר ד'. (נא) איוב י'. (נב) שם ל"ח. (נג) ש"א כ"ה. (נד) איוב ל"ח. (נה) קהלת ח'. (נו) תהלים י"ב. (נז) שמות כ"ד. (נח) בראשית ד'

וכן אמרו (ט) (כ"ד ל"ד י) כי יצר לב האדם רע מנעוריו משננער לבא לעולם. א"כ (תנחומא תצ"א ד') עשו הרשע שעקר מטרון של אמו כדאמרינן בב"ד ושיחת רחמ' וכן אמרינן ביזמא (דף פ"ב:) לחש באזנה יזה"כ ולא חשש וקרא עלי (ס) וזורו רשעים מרחם. אלא אלו שבבטן יש להם יצה"ר הם אותם שנבראו תתקע"ד דורות יצרום מקדמם (ס) תעו מבטן והם עזי פנים שמורדים באביהם ואמם ולכך נשלחה איבה בין יעקב ועשו בקטנותם פן ילמוד יעקב מעשו וכן אין לב הצדיקים עם לב הרשעים. ולפי שיצר לב האדם רע העלים ממנו שמות הקדושים פן יעניש חבירו לכך כתיב (ס) גם את העולם נתן בלבם העלים כתיב שהעלים מהן שם הנכבד לכך שם ד' אותיות בכתובתו לא גילה משה לישראל (ס) ואמרו ל"י מ"ה שמ"ו מ"ה אומר אליהם סופן השם ולא שמעוהו מפיו כ"א הזקנים. למה אמרו (סנהדרין נ"ז.) יכה יוסי את יוסי. אין המברך חייב עד שיברך בלשון הכאה דכתיב (ס) בנקבו שם יזמת וסמ"ך ל' איש כי יכה יוסי"ה (יוסה כן גרסת תרי"כ) קרי סמך [הסר ס' נשאר מך ותשים ה'] ה' אחרונה הרי מכה. ואם תשים ה' על יו הרי ג' אותיות מן השם הקודש לכך אמרו יוסה ולא יהוא ולא יהודא שבו ד' אותיות של השם. ולמה אמרו יוס"ה את יוס"ה שאם יאמר יוס"ה עם הכינוי היה כמו המלך עם השופט ולא דיבר על הבורא ואם יאמר הכינוי את יוסה היה כמו שופט המלך וזה אינו אלא יוסה את יוסה נגע לעצמו מלך את המלך ונתן י בראש שמו שהנפש הדקה יחשב שמו נכבד לכן בחר הקב"ה בראש שמו י' כי מן א' עד ט' יש ט' אותיות והנה בארץ הודו אין להם אלא א"ב"ג"ד"ה"ו"ז"ח"ט כי ט' סוף חשבון וגם הנראים מהלכי שתיים כגון הנשים שבקער גדול הולכות ט' ט' יחדיו כי השד שש"ד וכן לילית ומזיקין בתשעי לבטן לוקחים מאותן בריאים שאצבעות רגליהם אחורי הרגל והעקב לפניו ואכשצר נמלט בעת ההוא אח"כ לא ייקו לה כיון שניצלת ואלו איש מן היישוב יגוף לה בחרב או בסכין של אצייר לא יוכל המזיק לקחת כי האצייר נברא לצורך היישוב.

וכן בחשבונות של פלסופים מחשבין ט' ט' ועל הנשאר רואין את העתידות כגון זה במינו מביט בעליונו. בשלא במינו מביט בתחתונו ולשוא <ולשוה> ולזוגות נתבע כתובע. מה פירושו במינו כגון שני יהודים שיש להם אמנה אחת ותורה אחת. וכגון ב' כותים שיש להם <אמונה> אחת, כשתחשוב שמו של אחד ותעבור ט' ט' אם נשאר ביד ששה ומחבירו ישאר ה' הרי אם ילחמו יחדיו צד הנצחון למי שנשארו ט' ט' <שנשארו ששה> וזהו במינו בעליונו. ואם גוי ויהודי ילחמו יחדיו ממינו שנשארו ה' ינצחו כלומר הפחות. וזהו שלא במינו בתחתונו ואומר לכך לא נלחם משה עם עמלק אלא יהושע כך דברי פלסופים שמינו יותר. בשלא במינו בפחות

(טו) שם ח'. (ס) תהלים נ"ח. (ס) קהלת ג'. (ס) שמות ג'. (ס) ויקרא כ"ד.

ולשוה כנרדף כגון זה נשאר לו ג' אחר ט' ט'. ולזה ג' הנרדף שאינו מתחיל להלחם יצח. ואם זוגות מי שנשאר לאחר ט' ט' ב' או ד' או ר' או ח'. וכן לזה שתובע מי שמבקש מי שהתחיל במחלוקת ורודף (ח"ת) <אותו> יצח הרי אחר ט' ט' וכן מי שמנסה אם יחי בט' ימים כי ט' סוף אייק בכ"ד גליש דמ"ת הניק' וס"ם זט"ן חפ"ף עציץ. מיד יר"ד אחר ט' שמתחיל חשבון האמצעי כי יר"ד רומז שיודה ליי על כן ענייני ט' ואם ילדה לט' חודשים ואם <אב> מודה להקב"ה. ולפי שיר"ד היא תחלת האמצעות י"כ"ל"מ"נ"ס"ע"פ"י"צ לכן י' בראש השם ולפי של הדיוט ולפראים ולילית ט' ט' ולשמות בני אדם לכך לקח הקב"ה י' ושם בשמו יצוה לעשר מעשרות. ולפי שאצל י' כלל הקב"ה כל י' ספירות האותיות בחר לשמו בגי'ד אצל ה' ואצל ח' ט' י' להודיע כי השם הנכבד אצל הח"ט והבגיד"ה (סד) אם לא תשמור לידאה את השם הנכבד והנורא. (במר"ד ד' ו) אני יי נאמן להיפרע. אני יי לתת שכר. דע מה למעלה ממך (חכ"ת) בגיד"ה וח"ט ע"כ הנפש החוטאת בתאות דם אשר בכבד ומתהלוכות הדם אשר סובבת והולכת בגידים על תכונת כליות היעצת ואל מקור הלב (ח"ת) אם חטאה תשוב לבוראה אשר בראה על המוח במעלות מדרגות וכל ימות החול היא למטה במעלות אך בשבת הנפש עולה במעלה שבראש ומרחבת עצמה שמחה זהו הנפש יתירה. אבל במוצאי שבת יורדת זהו (סג) שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש והאדם עצב אבל בשבת לב האדם שמח:

פרק פא

הנפש היא המתאוה כל אוכל ואיך <ואין זו> עסק הנשמה שאינה אוכלת עמה אך הנשמה שבאפים עם הרוח המלבלבת לכך נאמר (סו) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. כי אם אין מחזיר הנאמן את פקדון הרוחות ואם לא תחזור אליו רוחו לא יקיץ משנתו וימות ואותו הרוח דמות האדם יש לה. ומה שכתב (סו) אשר בידו נפש כל חי זהו פירושו אשר בידו נפש כל חי הנרצת ורוח כל בשר איש הרוצח לנקום ממנו. ורוח האדם העולה למעלה. היא הנשמה וכתוב (סו) ויצא הרוח זהו רוחו של נבות ורוח הנשמות שלפניו כרוח מלאכיו שמתיעץ בהם ומכריעים לפניו. כתיב (סו) ותהי עליו שם יד יי ואראה והנה רוח סערה. למה נק' רוח פסקנית והלא כשעומדין לפניו אש לוחט [שנאמר משרתי אש לוחט] ואמרו (סו) ויצא הרוח ויעמוד לפני יי זהו רוחו של נבות. א"כ למה נק' פסקנית רוח כי פירוש רוח כמו שמנשבת לצד אחד כך רוח פסקנית שמכרעת לאחר שהמלאכים מקצתן מחייבים ומקצתן מזכים היא המכרעת כמו בספר יצירה רוח המכריע ביתים זהו ואלו עיר וקדיש

(סד) דברים כ"ח. (סה) שמות ל"א. (סו) ישעיה נ"ז. (סז) איוב י"ב. (סח) מ"א כ"ב.

לכך אמרו ג' שמות יש לה עייר וקדיש בגימ' פסקנידית. זהו וגזירת עילאה היא כמו שהיא פוסקת כך גזורים למעלה ועליה אמר (ט) ויאמר זה אומר בכה זה אומר בכה ולא פסקה כאחת מהם. (ט) ותהי עליו שם יי מלאך שאצל ידו שהרי כתיב (ט) וישלח ידו המלאך ירושלים וכתיב (ט) וישלח האלקים מלאך ירושלים להשחיתה ולא נאמר הרי לכל דבר יש ממונה והם כמו למלאכים סריסים ושלח ידו ומראה למלאך איזה לקחת ואם המלאך יקח מה שאין הדין (ט) ובמלאכיו ישים תהלה. ואשר טעה שלוחו של מלאך המות במרים מגדלא שער נשיא אם לא היה מן הדין היה נידון על כך ולפניו האמונים <הממונים>. וכתיב (ט) באדק מן קדמוהי שלח פסא דידיא וכתבא דנא רשים. זה שאמרנו כל מראות דמויות לפניו:

זהו (ט) כי יד על כס י"ה מלחמה ליי בעמלק יד מזומנת לפניו (ט) בעתה יחישנה. יד יי יש בה ג' דברים. וזהו נכבד. וגם פעמים תוקף ופעמים דעת מופלא וכל שלשתן צריכין יחדיו כי בידו מביא המראה ומתאר לפי הצורך. והיד שמסיר מלב הנביא כל מיני מחשבות. כי החולם חולם וענין צרכי הגוף לפי מה שהורגל אבל הנביא לא כן אין שאר מחשבות מעורבין עם אותו חזיון. ועוד שלוקחת היד ממקום אוצר הדעת וממלא, ונותן בלב הנביא וחכמי לב, זהו (ט) ואמלא אותו רוח אלקים. וכן ברוה"ק בדעת הנביאים זהו ששואבין רוה"ק משם. (ט) ותהי עליו שם יד יי כל זמן שהיד עליו לא יקין מן הנבואה והנבואה בלבו וראה את המראה והיד מונעת ממנו חלומות שלא יתערבו עם הנבואה וזהו (ט) בצל ידו תחביאני וישימני כחץ בר"ד וכתיב (ט) רוח נכון חדש בקרבי וכשנגלה היד על דניאל החזקתהו. והיד מיפרת דעת עליונית בדעת הנביא ומושכת אחריו כמושכת בברזל עקוב בקראפילו <עקום קרוקיט בלע"ז>. וזהו (ט) ויטרני בחזקת היד. והיד משיבה דעת הנביא הקדמונית אלא כשאדם רואה תמהון שמצא יוצא מדעתו כמו עדיין בן זומא מבחוץ ולכך היד מצנעת דעתו הקדמוניות עד שיראה מראות העליון. ואח"כ משיבו לו דעתו (ט) ואני הייתי בהמות עמך. (ט) דבקה נפשי אחרך בי תמכה ימיניך (ט) ואף תמכתך בימין צדקי והיד מונעת אחרים מלבוא אליו כל זמן שהיד עליו. ומה שכתוב (ט) נשבע יי בנפשו. וכתיב (ט) אשר לא נשא לשוא נפשי זהו שמו הנכבד יודד שאין נקרא מפני קדושת שמו.

(ט) יחזקאל א'. (ע) ש"ב כ"ד. (ט) דה"א כ"א. (ט) איוב ד'. (ט) דניאל ה'. (ט) שמות י"ז.
 (ט) ישעיה ס'. (ט) שמות ל"א. (ט) ישעיה מ"ט. (ט) תהלים נ"א. (ט) ישעיה ח'.
 (ט) תהלים ע"ג. (ט) שם ס"ג. (ט) ישעיה מ"א. (ט) ירמיה נ"א. עמוס ו'. (ט) תהלים כ"ד.

פרק פב

הנפש לפי שבאה מרוח קדשו אם היא חוטאת נידונית באש לא נופח שבא מנהר דינור שיוצא מזיעתן של חיות על ראש רשעים יחול שאם הנפש זוכה היתה רואה אור פני מלך חיים. מה שעתיד לעבור על נשמת האדם מראין לאדם בחייו ברוח <ברמו כי> כל מעשה בני מעלה לחכימא ברמיזא כיחזקאל שראה פה(פ) והנה רוח גדולה באה מן הצפון. וכן ירמיה תחלת נבואתו. פו) ופניו מפני צפונה כי מרמו מפני ששמו סמל הקנאה צפונה לרחקה מעל מקדשי פו) לכך מצפון תפתח הרעה ובצפון הרים גבוהים למאוד ושם מגור המזיקין וכל מה שמראין לנביא אינו אלא גזירות שהקב"ה חפץ לעשותו מראין לנביא וכתוב פו) ואנכי חזון הרביתי לך וביד הנביאים אדמה מתאר ומדמה המראה לנביא כפי מה שגוזר. ואותו הכבוד מראה זוהר בתוך הענן כמראה ספיגל בכלי שלה ובתיקונה ואדם צופה בה. כך המראות בתוך הענן ודעת העליון מה שגוזר בתוך המראה וידו על המראה להפך אחר הדעת. ולא שהמראה ידבר אלא דעת עליון, מה שחפץ לעשות מהפך את המראה, וידע הנביא מה דעת עליונה:

פרק פג

מצאתי בשערי מצות שתיקן ר' אברהם החוזה <ר' אברהם אבן עזרא>:

שים לבבך להתבונן כי כל המצות שהם עיקרים או תלויות בזכר <בדבר> או לזכר כתובות. או מקובצות <מקובלות> מ"ע ול"ת מפורש או עשה שעיקרו וסודו ל"ת. כתיב פט) ושמרו ב"י את השבת, והשבייתה איננה מעשה, רק כלוי מעשה, ומנוחה ממנו. כי כן כתיב פט) וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו לעשות לפני יום השבת, כדי שלא יעשה בו מלאכה. וככה ט) תענו את נפשותיכם. והטעם לא תתענגו באכילה ושתייה, כי העיניו היפך העונג. וככה טז) והתקדשתם והייתם קדושים. פי אל תשקצו את נפשותיכם לאכול דבר הנמאס ומשחית בתולדות. ואשר לא ישתה יין הוא קדוש. והנה המצות על שלשה דרכים האחד באמונת הלב. והשני בפה והשלישי במעשה וכאשר האחד נמצא בכל חשבון ככה עיקר כל מצוה שהיא תלויה בפה או במעשה צריכה באמונת הלב ואם לא הכל שוא ותהו. וחז"ל אמרו (סנהדרין ק"ו): רחמנא לבא בעי. והשם טז) בוחן לבות וחוקר כליות. וכתוב טז) בפיו ובלבבך לעשותו. וזהו הכתוב כולל השלש דרכים בפיו ידוע. ובלבבך ובאמונת הלב. שתעשה המצות שהם במעשה. ואמר דוד טז) נקי כפים ובר לבב אשר לא וכו' וכן טז) חולך תמים

פס) יחזקאל א'. פו) ירמיה א'. פו) הושע י"ב. פס) שמות ל"א. פט) בראשית ב'. ט) ויקרא ט"ז (טז) שם כ"ו. טז) תהלים ד'. טז) דברים ל'. טז) תהלים כ"ד. טז) שם ט"ו.

ופועל צדק ולא רגל. וככה כתיב (ט) מה יי אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. ועתה שים לבך כי אין טורח במל"ת לאשר יש לו לב כי השם נטע בלב שכל שיוכל אדם לשמור בו מכל חט"א. והמשל ברופא, שאמר לאדם שאיננו יודע המאכלים שמזיקין לו כפי תולדתו, אל תאכל, כל מה שאזהירך כי אם אכלת, תבא לידי חולי ותמות, וכל איש דעת לא יתאוה לאכול דבר שזיק, רק יהיה נתעב ונמאס בעיניו אעפ"י ששמע שהוא מאכל טוב. והנה ישוב עיקור לחיות >שיים עיקר לחיים>. ולא יבקש החיים בעבור, שיאכל כי זה דרך הבהמות, שלא נברא להכיר וללמוד האמת, כי אין לה נשמה, שתחי' אחר הפרדה מגוי'. הלא תראה (ט) כתיב תוצא הארץ נפש חיה למינה. (ט) ישרצו המים. ולא כן האדם רק (ט) נעשה אדם בצלמנו בצלם מלאך. ואם המלאך חי לעולם ככה מי שנברא בצלמו ע"כ אמר אחד מהמשכילים כי העונש בארבע מיתות ב"ד על ל"ת וככה כרת ומיתה בידי שמים. והשכר על מ"ע.

(עין קידושין ל"ט:) וקדמונינו הביאו כי יש שכר לנשמר ממל"ת (ט) לא תאכלנו למען ייטב לך. וי"א כי השכר ישוב לאשר הזכיר באחרונה (ט) כי תעשה הישר. וי"א למצות (ט) לא תאכלנו הכתיב למעלה (ט) על הארץ תשפכנו כמים אשר לא יאספו עוד שלא יאכלנו אדם (ט) כי הדם הוא הנפש וזה ידוע מחכמת התולדות וגם נכון הוא שיראת השם שהיא מ"ע כוללת כל מ"ע ול"ת כאשר הזכיר משה אחר ליראה (ט) לשמור את כל מצותיו וחוקותיו לטוב לך שהם עשה ול"ת. שהמונע עצמו מעשות עבירה בעבור יראתו מן השם אז טוב לו. ומלת לטוב לך כוללת טוב העוה"ז לכל וטוב העוה"ב ליחיד והשכר על מ"ע כי יש בהם טורח. והמשל כמו יגיע עצמו עפ"י הרופא לבשל מי שיאכל מה שיועילנו והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו בידו. והנה לטוב לך שתקבל שכר ותנצל מעונש והנה הטוב הוא לאדם שומר מצות הרופא כי לא יועיל ולא זיק הרופא כדברי אליהוא (ק) אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעך מה תעשה לו.

ועתה ארמוז לך סוד הנכבד מצאנו כתוב (ב) למה תתענו מדרכיך. (ג) ואתה הסיבות את לבם אחורנית. ומשה אמר לפניך. (ג) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. ועוד (ד) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. ואמרו קדמונינו (ברכות ל"ג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ודע כי צמח האדמה הנעבדת נכבד מצמח האדמה שאינה נעבדת. ויש שמינה. ובדרך משל אמת אפרש דע כי שלשה כוחות בחיות האדם אם תחפוץ קרוא אותה שלש' שמות נשמה ורוח ונפש. והנה הנפש

(ט) דברים י'. (ז) בראשית א'. (ח) דברים י"ב. (ט) שם י'. (ק) איוב ל"ה. (ב) ישעיה ס"ג.
(ג) מ"א י"ח. (ד) דברים ל'.

הוא כח הצומח שהוא בכבד. וכל חי וצומח ומדבר משתתף בצמח הזה וזאת הנפש גוף והיא המתאוה לאכול ודבר המשגל. והרוח בלב ובה חיי <האדם> שיתנוגע והיא הכוללת האדם והבהמה גם היא גוף ובצאת זה הרוח שהוא דומה לאויר מהגוי' אז ימות האדם. וזאת הרוח מתגברת והיא הכעסנית והנשמה היא העליונית ונחה במוח ותולדות האדם ויצריהם משתנים ויש מי ששלשה חזקות בו ויש נחלשת ויש העיתים <השתים> בתמידה ואין צורך להאריך. כי הנשמה מבקשת מה שיעלונה מעשה השם כי הוא מקור חיותה. והנפש מבקשת תענוג הגוף לטוב לה והנה הרי <הרוח> אמצעות ובעבור <שצורך יש למח אל> אל הכבד והלב גם שניהם אל המוח והכלל כלו לזה ע"כ קראו העברים הנשמה והרוח וגם נפש והכל קשורים עם <הגוף ואם יאכל> מאכלים שמחמם הדם. אז ידבה כעסו והנה מעשה הגוף ברוח. ואם הרוח <הגוף> ישר במסבו ואדם הנעים אחד בדבור או במעשה עבר יד <הרוח בלב> ויולד חום בגוף. והנה השתנה הגוף בעבור הרוח. וכל משכיל צחה גופו כפי צורך נשמתו. ולא תשתנה היא בהשתנות הגוף בעבור הרוח. וזאת היא המעלה הגדולה שנתן השם לישראל אם ישמרו מצות השם. אין צורך לרופאים עם השם כאשר עשה (אבא) <אסא> ותפשו הכתוב.

ואין טענה ממלת (ה) ורפא ירפא כי הוא כמו (ו) וירפא את מזבח י"י כי איננו מבין הקל כמו (ז) מחצתי ואני ארפא. והמכה שהיא בחוץ ירפא אותה האדם ובאיוב (ח) ימחץ וידיו תרפנה. וככה צבא השמים אשר חלק י"י לכל העמים וזהו הפירוש (ט) יפקוד י"י על צבא המרום. וזה כנגד המקבל בדרך <אמת> חכמת המזלות והשם לקח ישראל לנחלה והוציאם מרשות המזלות כל זמן שהם ברשותו כאשר ציום בתורתו. ע"כ אמרו הקדמונים (שבת קנ"ז). אין מזל לישראל. ובעבור זה כתוב (י) ונפלינו אני ועמך. ואין לטעון איך ישנה השם חוקות השמים והנה נח יוכיח. והנה היה השם כולו בעבור כל הטוב ובעבור רע מעט. אך מדרך החכמה למנוע מה שהוא טוב רובו. ע"כ ישכח המשכיל לבחור הטוב. ותדע כי אין הגזירות מן המקבל ע"כ כתיב (יא) אפס כי לא יהיה בך אביון על תנאי אם הכל טוב או הרוב וכן כתיב (יב) רק אם שמוע תשמע. והיחיד מועיל לנפשו באחריתו. ועתה שים לבך ודע כי כל המצות הכתובות בתורה או מקובלות או התיקונים שתקנו האבות, אעפ"י שרובם הם במעשה או בפה, הכל הם לתקן הלב. (יג) כי לבבות דורש י"י וכל יצר מחשבות הוא מבין וכתוב (יד) ולשירים בלבותם. (טו) וירי לבב. (טז) ולא היה לבבו שלם. (טז) הטיבות

(ד) איכה ג'. (ה) שמות כ"א (ו) מ"א י"ח (ז) דברים ל"ב. (ח) איוב ה'. (ט) ישעיה כ"ד.
 (י) שמות ל"ג. (יא) דברים ט"ו. (יב) דה"א כ"ח. (יג) תהלים קכ"ח. (יד) דה"ב כ"ט. (טו) מ"א
 י"א ט"ו. (טז) שם ח'.

כי היה עם לבבך. (י) וימי יראה ללבב. והיפך זה. (י) לב חורש מחשבות און. (י) ולבם לא נכון עמו וכתוב אחר (י) ולבו כל עמך פתך אכלת תקיאנה כי רע עין תלוי ברוע הלב. זה ידוע מחכמת התולדות. ע"כ (תנחומא צ"י יג) העולה היתה כולה כליל ליי. על דבר העולה על רוחו דבר שאינו נכון והחטאת והאשם על חטא בפה או במעשה. זה פי (כ) ומלתם את ערלת לבבכם. דע כי מלת ערלה בכבדות. והנה ערל לב כמו (כ) כבד לב פרעה. (כ) ואנכי ערל שפתים כמו (כ) כי כבד פה וגם (כ) ערליה אונם. כמו (י) ואוניו הכבד. ותכרת ערלת הבשר יהיה לאות ברית בין בוראו ובין האדם שלא יטנף עצמו במשכב שאינו ע"ד האמת. ושכרו אתו שיפרה ויסגא וככה כתיב (כ) ואתנה בריתי ביני וביניך וארבה אותך זה האמת וכתוב (כ) וערלתם ערלתו גם הוא כובד ברוב הליחה גם זה מהתולדות.

והנה המצוה היא הכוללת שתענו מפני השם ותכנעו כאשר יצר <ייסר אתכם> ותבינו האמת ולא תכבידו לבבכם כמעשה פרעה או אחז (כ) ובעת היצר לו ויוסף למעול ביי ואחאב נכנע וישר בעיני השם וככה כתיב (י) או אז יכנע לבבם הערל. והנה זאת כמו (כ) בצר לך ושבת. וקשי עורף נמשל באדם וקשה עורף וישיב גוי אל אדוניו וכאשר יקראהו לא ישיב אליו פניו. והנה הוא מקצף על כל אחרי אלה. כי יי אלקיכם הוא אלקי האדונים אלקי המלאכים השמים. ואדוני האדונים שהם מלכים בארץ. והכל ברשותו. והוא אל גדול גבור ונורא ואיך תוכל להינצל כי לא יאבה כי תרבה שוחד והעד בין בתחלת הפרשה (כ) כי עם קשה עורף אתה. ומצות הלב <השם> תחלתם (כ) אנכי יי אלקיך שיהא מאמין בכל לבו שהשם שהוציאו ממצרים הוא אלקיו והנה מ"ע (כ) ואהבת את יי אלקיך ולדבקה בו (כ) ואהבת לרעך כמוך. ומל"ת ככה <ככה> בלב (כ) לא יהיה לך אלקים אחרים על פני. באמונת הלב (כ) לא תשנא את אחיך בלבבך. (כ) לא תחמוד. (כ) וידעת היום והשבות מצות עשה ורבים ככה. <וככה השם אלוקינו השם אחד מצות הפה וענינת ואמרת מוצא שפתיך וברכת המזון ותפלה ושנתת לבניך ודברת בס, והנה מצות עשה ורבים ככה> ול"ת בפה (כ) לא תשא את שם יי לשוא. (כ) ולא תענה ברעך עד שקר (כ) אלקים לא תקלל. (כ) ונשיא בעמך לא תאור. (כ) לא תזכירו. (כ) לא ישמע ע"פ. (כ) ולא תכרות להם ברית. (כ) לא תענה על ריב ורבות ככה. והמצות במעשה הם הרבות עשה ול"ת וא"צ להזכירם. ומצאתי פסוק אחד והוא כולל כל המצות. והוא (כ) את יי אלקיך

(י) ש"א ט"ז. (י) משלי י. (י) תהלים ע"ח. (כ) משלי כ"ג. (כ) דברים י. (כ) שמות ד. (כ) שם י. (כ) שם ד. (כ) ירמיה י. (כ) ישעיה י. (כ) בראשית י"ז. (כ) ויקרא י"ט. (כ) דה"ב כ"ח. (ל) ויקרא כ"ו. (ל) דברים ד. (ל) שמות ל"ג. דברים ט"ז. (ל) שמות כ. (ל) דברים ל. (ל) ויקרא י"ט. (ל) שמות כ. דברים ה. (ל) ויקרא י"ט. (ל) דברים ה. (ל) ויקרא י"ט. (ל) שמות כ. דברים ה. ד. (ל) דברים ד. (מ) שמות כ. (מ) שם כ"ב. (מ) שם כ"ג. (מ) דברים י. י.

תירא ואותו תעבוד והנה מלת תירא כוללת כל מליִת בפה וכלב ובמעשה. וזאת היא המדרגה הראשונה שיעלה ממנה על <אל> עבודת השם הנכבד והנורא והיא כוללת כל מיִע ואלה ידריכו לבו וירגילוהו עד שיכבד <שידבק> בשם הנכבד כי בעבור זה האדם נברא כי לא נברא לקנות שיניחנו לאחרים ולא לבנות בנינים ויעזובם לאחרים והוא ידור תחת הארץ. ולא להתענג במיני מאכלים כי רגעים מעטים הם והיגיעה רבה גם יחזיק ברובם גם משכב הנשים יכלה כוחו ובשרו גם דברי השחוק והשתכר הוללות כי המשכיל ידע כי ימי חייו מעטין הם וביד בוראו נפשו ולא ידע מתי יקחנה.

ע"כ יש לו לבקש כל דבר שיביאנו לאהוב אותו ללמד חכמות ולחפש באמינות <האומנות> עד שיכיר ויתבונן מעשה השם ולא יתעסק בהבלי עולם רק <להתנודד> <להתבודד> וללמוד ולהגות בתורת השם ולשמור מצותיו והשם יפקח עיני לבו ויחדש בקרבו רוח אחרת אז יהיה אהוב ליוצרו ונפשו דבקה ותשבע שובע שמחות את פניו. ובהפרדה מעל הגוי תחיינה נעימת ימין אלקיו זהו שאמר אסף ^(מד) כלה <אשרי> [שארין] ולבבי צור לבבי וחלקי אלקים לעולם כדרך יעקב אבינו שנדר ^(מה) והיה יי לי לאלקים. כי כאשר בא אל בית אל אמר הסירו ^(מ) את אלהי הנכר והניח הצאן והתבודד לעבוד השם ולא שכב אם <עם> אשה כי רחל מתה וחוללה בלהה ובעבוד <זה> מאס באם ראובן ובשפחתה ע"כ כתוב בפרשה בפסוק אחד ^(מ) ויהיו בני יעקב י"ב להודיע שלא שכב עם אשה אח"כ: ע"כ לא הוליד עוד. והנה מי שהשיג זאת המעלה שזכר השם במעשיו ונפלאותיו ולא יסורו מלבו. גם לא ידבר דבר בפיו שלא יזכיר השם להודיע לבני האדם גבורותיו וכבודו ע"כ נשבעו הנביאים ברוב דבריהם וזהו ^(מ) ובשמו תשבע או <אז> יהיה ממצדיקי הרבים. ודע כי התורה לא ניתנה רק לאנשי לבב. ע"כ יש לפרש דברים כתובים דרך שיקול הדעת כמו ^(מ) ואשא אתכם על כנפי נשרים וככה ^(מ) ומלתם את ערלת לבבכם. ^(ט) פתוח תפתח את ירך. והקדמונים אמרו כי כן ^(ז) ופרשו השמלה. ויש דברים שהיה אמת כמשמעם גם הם דרך משל בדבר גן עדן ועץ הדעת ועץ החיים. וטעם הכתובים ^(ב) כי זה כל האדם וכתוב ^(ג) ואהבת את יי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ומאודך. אם אתה תאהב שתעמוד לנצח בעוה"ז גם בעוה"ב. אהוב את השם כי השם לבדו בורא הכל ויודע חלקי דרך כל כי החלקים משתנים ונשמת האדם כאשר <נתנה> השם הוא כלוח מוכן לכתוב עליו ובהכתב עליו ע"ז הלוח מכתב אלקים שהוא דעת הכללים הנולדים מהארבע שורשים ודעת הגלגלים וכסה"כ וסוד

מד) תהלים ע"ג. מה) בראשית כ"ח. מו) שם ל"ה. מז) דברים י'. מט) שמות י"ט.
מט) דברים ט"ו. נ) שם כ"ב. נא) קהלת י"ב. נב) דברים ו'.

המרכבה. אז תהיה הנשמה דבוקה בשם הנכבד בעוד האדם וככה <בהפרדם נחה> נחת מעל גוייתה שהיא הארמון שלה. והנ' אכן נכון למשכיל שיבקש בעוה"ז רק מה שיהיה לו טוב לעוה"ב הלא תראה כתוב בדברי העריות (ג) אני יי' כי הקדוש המרחיק העריות אז יהיה מן הקרובים על שם הנכבד כדברי אסף (מד) ואני קרבת אלקים לי [טוב] שתי ולמעלה כתיב (מד) כי הנה רחקיך יאבדו ואמר דוד (נד) כי לא תעזוב נפשי לשאול ברדת בשרי שם כי שם הוא בתחתית הארץ וכמו (ס) ואציעה שאול הנך לאמר תודיעני אורח חיים. וככה אמר המשורר (ט) אך אלקים יפדה נפשי מיד שאול וממות יקחני מעלה גדולה כמו (ט) ואינינו כי לקח אותו אלקים וככה (ס) ואחר כבוד תקחני וכתוב (ט) וקדשתם והוא אל תגשו אל אשה. ע"כ הוא טמא השוכב עם אשתו. (ברכות כ"ב:) ואסור להתפלל עד שירחץ. וככה הזכירו אנשי המשנה שהי' מנהג ישראל בבית שני רחצו הבגד או העור שנפלה עליו אפי' טיפה אחת לא יאכל בשר קודש ודע אכן בארץ עומד רק נשמת האדם לבדו לכן לא תמצא השם הנכבד במעשה בראשית רק במלת אלקים שגם השם נקרא שם מלא על עולם מלא. ע"כ <אמרו חז"ל שם מלא על עולם מלא על כן קראו> חכמי תושי' (תנחומא פקודי ג' ומדה"ג ויצא כ"ח ט"ז) קראו האדם עולם קטן וד"ס מיטטרין: שר הפנים. וז"ס שאמרו חכמים (בריתא דשיעור קומה (אומ' עמוד תקס"ב) הטהורים מנוחתם כבוד בה' דברים וכו' ע"כ כתוב בשיעור קומה א"ר ישמעאל כל היודע שיעורו של יוצר בראשית מובטח לו שהוא חי בעוה"ב ואני ועקיבא ערבים בדבר: (ע"כ דברי החוזה)

פרק פד

הנה נשמת האדם לבדו עומד בחכמה ובדיבור פה בחכמה ולעשות מלאכות של חכמה ודינן דינן העליונים שנא' (פ) חכמת אלקים בקרבו. (פ) עד האלקים יבא דבר שניהם לכך נק' אלקים. (פ) אני אמרתי אלקים אתם. ע"כ לא תמצא השם הנכבד נזכר במעשה בראשית רק מלת אלקים שגם השם נק' על שמם אלקים דברים שיקראו בשם שאדם ע"ש חכמתו ומלאכת חכמתו נק' אלקים. כך השם על העולם. וגם בבי"ר (בי"ר פ"ג אות ג') נק' שם מלא על עולם מלא יי' אלקים. להודיע שהמלאך לא ברא העולם אלא מי שכל ההויות ממנו. והיה מבלי ראשית ונק' עם <שם> אלקים כ' פעמים בבראשית עד שנולד קין ובראות כה חוה בהולד קין אמרה (ג) קניתי איש את יי' לבדו. כיצא בו נתן לו הויותו. ובעבור זה לא הזכיר

(ג) ויקרא י"ח. (נד) תהלים ט"ז. (נה) תהלים קל"ט. (ט) שם מ"ט. (ט) בראשית ה'. (ס) תהלים ע"ג. (נט) שמות י"ט. (ס) מ"א ג'. (סא) שמות כ"ב. (סב) תהלים פ"ב. (סג) בראשית ר'. (סד) ויקרא י"ח. (נז) תהלים ט"ז. (נח) תהלים קל"ט. (נח) שם מ"ט. (נח) בראשית ה'. (נח) תהלים ע"ג. (נח) שמות י"ט. (ס) מ"א ג'. (סא) שמות כ"ב. (סב) תהלים פ"ב. (סג) בראשית ר'.

משה לפרעה רק השם הנכבד שהוא אלקי עולם שיוכל המקבל כוחו בארץ לחדש מופתים כי שע"י משה ואהרן נעשו המופתים ולא בחכמתם אלא בצי"י הבורא ע"כ לא תמצא זה השם בס' קהלת כי הוא חכמת ידבר על האלקים והכח שקיבל הכל ונק' האדם עולם קטן כי הנשמה דומה לבוראה בחמשה דברים בחכמתה וכתוב (סד) ואתם הדבקים יי אלקיכם. וכתוב (סה) ואנחנו בראש אלקים. ואין נשמה אלקים, ולא האדם. עיקר הברואים האדם נק' עולם קטן (עי' אדר"ג פליא, מדה"ג ויצו כ"ח ט"ז) כי דומה לכל העולם ויש בחכמתו להנהיג ולדעת כל הנבראים ע"י חכמתו כי היא היתה אם כל חי לפרנס ולנהגם בחכמה כאב <כאם> הילד וכן מ"ט ט"ד ויין שר הפנים על ידו כל ענין ניהוג המלאכים וכל מה שעושים בחכמתו ח"ש בשיעור קומה א"ר ישמעאל היודע שיעורו של יוצר בראשית מובטח לו שהיא בן עוה"ב ואני ועקיבא ערבים בדבר זה. <עוד יש> פי לבורא אין קץ ואם נאמר בפסוקים על הבורא לענין שיעורו גדול אדונינו ור"ב כ"ח בגימ' רל"ו (טו) ושמים בורת תכן. לענין הנבראים הוצרך המדה כי לבורא אין קץ והוצרך להית ענין הכבוד להית גדול יותר מכל הנבראים יחדיו עדיין הוא <יותר> גדול (טו) ולגדולתו אין חקר. והבורא אינו מתראה לא לחיים ולא למתים שהרי כל דבר הוא ברא והנברא אין בו כח לראות את הבורא שלא נברא ומ"ש (במדבר רבא י"ד ל"ז) רבותינו כי לא יראני האדם וחי אבל במותו רואהו בכבוד שכנגד"ד <כסא> הכבוד הדברים אמורים ולא על הבורא. אבל יש מפרש הנשמה כשיוצאה מן הגוף אין לה גבול ופיאה חאת רואה רק אף הבורא:

פרק פה

עומק מעשה הנשמה ודימוי פעלה והעולם

הנשמה על המוח מדורה ושם יושבת כמלך על כסאו והגלגולת עשוי כרקיע וסימן (טט) והיו שמידך אשר על ראשך נחשת. וכשם שקידה הבורא בשמים על המים (ט) המקרה במים עליותיו והשרה שכנית כבודו בשמים העליונים למעלה מרקיע שעל ראשי החי ושם הרקיע הררי כדאמרינן בשילהי תר"א כי שיכן את רוח נשמת חיים בקרום המוח על ראש הנקרום על המוח על הליחה. וברא ליחה סביב למוח הראש שלא יתייבש המוח מחום הקרביים העולה מלמטה ולמעלה על הראש. ותדע שמכון הרוח על המוח שאם ינקב הקרום מיד ימות הגוף והמוח אחורי הראש על האזנים ושם רוח חיים כן שכניתו במערב וכתוב (ט) והאזנת למצותיו (ט) ואזניך תשמענה דבר

סד) דברים ד'. סה) דה"ב י"ג. טו) ישעיה מ'. טז) תהלים קמ"ה. טז) שמות ל"ג. טז) דברים כ"ח. טז) תהלים ק"ד. טז) שמות ט"ו. טז) ישעיה ל'. טז) דברים כ"ח.

מאחריך ולכך נבראו האזנים שם שיאזיק למצות הבורא כי הגוף יבין השמועה מכח הנשמה הקרובה שם כי מן הנשמה כל דבר בא. והמוח הלבן יוצא מפני הגלגולת והולכת ע"פ כל השדרה. חוט השדרה עם עצם העצה וי"ב הנתחים והצלעות וכל איברי הגוף אדוקין בו מפה ומפה. ראש המוח בראש. וזנבו בעצה ובגיד הערוה. ודע כי הנשמה סובלת בגוף ומנהגתו אבל הגוף אינו סובל הנשמה כי בעת תצא רוח חיים מן הגוף הלא הגוף לא ינענע עצמו ויהי ע"ג פגר מוכס. ע"ד והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה נמצא שהגוף נסבל ע"י הנשמה. ובעוד שהנשמה בגוף ממראה אותו בין בגופו בין בעורו בין מבחוץ בין מבפנים מכף רגלו עד קדקדו. והנשמה קשורה במיתרי המוח עד שיגזור בוראה לצאת מן הגוף ואז ימות הגוף וקרום של מוח עשוי ככיפה שהוא משופע וכחו אש כי הראש כחו אש חם כן מן השמים אש וחם והמוח עשוי כשלש כסיך כך הכסא. המוח עגול כך הכסא מאחוריו. המוח יוצא לחוץ מפני הקדירה כך הכסא נראה כנגדו בכל הרקיעים. דכתיב יי ע"ה בשמים הכין כסאו, בכל רקיע ורקיע בהוד הכסא כמו שיסד ר' מאיר שי"ץ ז"ל באופן כבודו אות בריבאות כמו שנמצא במדרש.

וכן ראיתי אני הקטן בספר המרכבה לך אלקי עולם. השוכן על שבעה רקיעים מדומים <רקיעי מרום>. בשבעה כסא כבוד ושכינת עוון שוכן וזן <שופט ודן> כל הדורות. ויסד המשורר בכל הרקיעים יש כסאות הן ע"ה ויגבה יי צבאות נמצא שכן הנשמה על המוח כשכן הכבוד על הכסא. הרוח יוצא לחוץ כי רואה ושט בי"ח אלף עולמות כדאמרין במס' ע"ז (א) השערות שבראש יונקין מן המוח כך המלאכים מן הכבוד <בראש יש בו> ז' דברים ב' אזנים ב' נחידים וב' עינים והפה כך ז' נהרות אש סביב הכסא ע"ה נשאו נהרות יי גידי הראש לבינים מלאים דם. כך הכסא אש צח באודם שי"ן שורקת והומה בהוצאתה מפיו של(א) אדם והוא אש כדאיתא בספר יצירה (עיי' תחומא שמיני ח') ש' מאמ"ש ויש כמו שין הפוכה בחוטם ה' והנשמה נופחת שם ורוח יוצא שם כל שעה כך אש של מעלה שורק לחיים העליונים אינם מנענעות <ואינם מנענים כך שמים אינם מנענים ולא ינידו ולחיים התחתונים מנענים כך הארץ> לפעמים בפה. מקור תחת הלשון ומתוק. <כך> אש סביב הכסא מנהיר המלאכים ומתוק דכתיב ע"ה ומתוק האור לעינים. לאדם יש יי שינים למעלה ויי שינים למטה והם לבינים מחלב ומתאימות כך יי מחנות סביב הכבוד באש לבינה מלובשים לארץ זקן הוא הגדול אחרון לכל דבר שבגוף. (שבת קי"ב). והוא המלבין תחלה לומר לך הדרת פנים זקן. כך העליונים מרובים בשערות

ע"ג שם י"ד. ע"ד קהלת י"ב. ע"ה תהלים ק"ג. ע"ו ישעיה ה'. ע"ז תהלים צ"ג. ע"ח קהלת י"א.

והאחרונים חוזרים לנהר דינור ממקום שבאו. הגרגרת מוציא <קול> ואינו אוכל. כך העליונים מוציאים קול ואינם אוכלים. הושט נכנס בו המאכל ויש לו ב' עורות, הפנימי לבן והחיצון אדום. כך כל בריות של מטה אוכלים וחטאים (ט) אדום כתולע ואם יעשו תשובה כשלג ילבינו:

פרק פו

הנשמה השוכנת על המוח משקה מן המוח חוט השדרה ונכנס ב"ח חוליות שבשדרה ע"כ <דין הוא שהמודה וכשאומר מודים> הוא שהודה (ברכות כ"ח:) וכשאומרת מודים אנחנו לך שחה עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה ע"כ החיות ח"י שהיא תלויה ב"ח טריפות וכתוב (פ) הנפש החוטאת היא תמות. חטא גימ' י"ח. אבל אם תהיה תשובה תזכה לעדן שהוא י"ח אלף מאות שנים מהלך. וכן י"ח דברים סביביו מאחורי הכסא. רוח טובב את הכסא אור טובב לרוח נוגה טובב האור אש טובב הנוגה. גחלים טובב האש. נוגה לגחלים אור לנוגה אש לאור. להבה לאש. ועץ חשמל ללהבה. וענן לעץ חשמל. ורעם לענן וברק לרעם ורעם לברק. וסער לרעם וקשת לסער ורוח לקשת ושרפים מכאן ומכאן:

פרק פז

הנשמה יש לה י' שליטין (כמ"ש פ) והחכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים. אלו הן ב' עינים ב' אזנים וב' ידיים וב' רגלים. וראש הגויה ופה כדאמרין במס' נדרים (דף לב:) ואמרין נמי בויקרא רבה (ג' ד' ע"ש) על פסוק (פ) והסיר את מוראתו הבהמה הזאת שהיא גדילה על איבוס בעליה ואינה אוכלת מכל צדה ואינה אוכלת מן הגזילות ולא מן החמסים. לפיכך היא קריבה כולה לכך נאמר (פ) והקרב והכרעים ירחץ במים. והנפש ההוא לפי שהוא גזולת וחומסת ואוכלת מכל צד ואוכלת מן הגזילות ומן החמסים בא וראה כמה צער וכמה יגיעה עד שלא יצא מאכלה לוושטא מן וושטא לאיצטומכא מאיצטומכא למסיסא, ומן מסיסא לקיבתה. מן קיבתה לקריבה קטינא. מקריבה קטינה לכריבה עבה. ומכריבה עבה לסניא דובא. ומסניא דובא לפטנירכא. ומפטנירכא לחלחלתא. ומן חלחלתא לעיקתא. ומן עיקתא לברא. בא וראה כמה יגיעה עד שלא יצא מאכלה ממנה. כן י' דברים סביב לכסא. נהרי אימה נהרי יראה נהרי ברד נהרי חשך. סודי ברקים. ענני ניחומא מרכבה אופנים כרובים חדרי חדרים חיות הקודש. ואח"כ כסא הכבוד. העולם נחלק לד' אש ומים רוח עפר. טא"ק אש שב"ג מים. תמ"ד רוח סע"ד מים. ניסן אייר סיון

(טו) ישעיה א'. (פ) יחזקאל י"ח. (פ) קהלת ז'. (פ) ויקרא א'.

חס ולח. תמוז אב אלול חס ויבש. תשרי מרחשון כסלו קר ויבש טבת שבט אדר קר ולח. האדם מרידה האדומה חמה ויבישה. מרידה השחורה כנגד העפר. הליחה כנגד המים. הדם כנגד הרוח. אמנם הדם הוא הנפש והנפש הוא הרוח. הדם חס ולח. ומרידה האדומה חמה ויבשה. מרידה השחורה קרה ויבישה ליחה קר ולח (ולא) תחילה נברא הרוח מרוח בורא כל מדיבוריו. ומן הרוח דבור מלוחלח. ומן המים נברא האש והשלג. מן האש ההוא אש נבראה. מן המים נבראו השמים. ומן השלג אשר נבראו המים והארץ והאוויר והשמים יולד מן השמים חס ויבש כנגד האש ומן האוויר רוח ורויה ומן הארץ יבש וקור. ומן המים ליחלוח וקור. האדם ראשונה נברא רוח החיים של אב ואם מרוח בורא כל. ומרוח החיים של אב ואם יברא הזרע והדם. הזרע כנגד המים. הדם כנגד אויר ומן הזרע אשר יוצאו אב ואם תברא המרידה האדומה. והליחה כנגד השלג. ומן הליחה ומרידה שחורה הראש ומוחו של אדם. והכליית מן המרידה האדומה. מן הראש יוליד חום ויבש חזה לב וכבד. מוח העצמות והבשר נבראים מן הדם. שהוא כנגד רוח. ומלב וחזה הוולד נשמת רוח וחום וליחלוח ובטן העליון והמעיים והעור של הבשר נבראין מן הליחה שהוא כנגד המעים. ומבטן העליון יוליד ליחות וקור הבטן התחתון והטחול והריאה והגיד והעצמות נבראים ממרידה השחורה שהוא כנגד עפר. ומבטן התחתון יולד יבש וקור:

פרק פח

בעולם י"ב מזלות. בשנה י"ב חדשים. ובאדם י"ב מנהיגים. הכבד כנגד טלה וניסן המרה שור ואייר הטחול תאומים וסיון המסס סרטן ותמוז. כוליא ימנית אריה ואב כוליא שמאלית בתולה ואלול קרקבן מאזנים תשרי קיבה עקרב מרחשון, יד ימין קשת כסלו. יד שמאל גדי וטבת רגל ימין דלי ושבט רגל שמאל דגים ואדר:

פרק פט

בעולם מלוחים וקרים. ומים חמין מרים ומתוקים וסרוחין ושמנים. באדם מלוחים מעיניו קרים מאפיו. חמין מגרונו מרים מאזניו. מתוקים מפיו יוצאים. מים סרוחין יוצאין מחוטמו ומי רגליו. שמנים מאזניו. בעולם רוחות קרים וחמים באדם כששנתה פיו קרים. כשנפח יוצאין ממנו חמים. בארץ מדבר וישוב. באדם פניו דומין ליישוב. גופו למדבר שאינו יישוב. בעולם עצים ועלים והיה עפר באדם הפרשדונא. בעולם רעמים באדם קולו. העולם מלכלב באוויר מפני הרוח באדם הלב כל שעה נד מפני הרוח ומלכלב. בעולם העפר מתאווה כל שעה לירידת גשמים ע"כ העשבים ירוקים כמטר לפי שהמטר בעל הארץ באדם הכבד מתאווה כל דבר

בין טוב ובין רע. ומשגל האיש עם אשתו עד שידבק באשתו ותולד ממנו. בעולם המלאכים פורשי כנפים והעופות בפריחתם. באדם כנפי הריאה פורשים על הלב בכנפים. העולם יש לו ד' רוחות אחת מנהגת הענן להמסיד על הארץ לפי רשות משלחו. שניה רוח המרכבת הענן על הארץ משלחתו. שלישית לטהר השמים מעננים. רביעית המצמחת את עשבי הארץ ולהפריח את הנוצים בדבר יי וברוח פיו מושל בכלם.

האדם יש לו ד' רוחות. הראשונה מעוררת התאוה לאכול ולשתות ושוכנת בתוך החזה. שניה השוכנת במרום הקרב ופוחתת את המאכל ואת המשתה בגוף. שלישית השוכנת בכבד ותעורר להצית אש חם הקרב לחזק את הלב ולהרעם את הנפש. רביעית רוח אשר תצא ממנו. בעולם הקשת אדום כעס הקב"ה כי אש קדחה באפי. באדם הכבד מלא דם וממנו תוצאת הכעס. כי המרידה דבוקה בכבד בגידים המים הלובן אצל אדם לומר המים מכבין את האש. באדם השתן קר לקרר חום הכבד. ע"כ הוא לשמאל האדם. הטחול כספוג סופג המים הבאים מן הוושט וגיד אחד מוליכם עד השלפוחית. ע"כ השותה מים שהנפח מכבה בו הברזל השותה אותם יעבור הטחול. העולם יסוף [ח"ת] וסופו יעמוד כן האדם עצם דק עצה במושבו. וכשיבלה הכל אך אותו עצם לא יבלה וממנו התחיה. העולם נברא בי מאמרות באדם בידים י' אצבעות וכן רגלים. שס"ה יום בשנה. שס"ה גידין באדם. העולם מלחלח בימות החמה. כן האדם מלחלח בחום השמש העולם האויר מלא רוח. כן חיות האדם רוח, האדם כשכא על אשתו ומזרע בה, מביאים הנשמה המרוקמת לפרגוד והיא נק' גוף בתלמוד וכל השמות חקוקין שם של יהודים ושל אוה"ע ומביאין הנשמה לפני כסה"כ ומשביעים אותה שתהיה טובה וצדקת ולא תחטא ומביאים אותה בקבול לפני המזבח לכפר על חטאתה. ואם תחטא ותעשה תשובה אשריה בעה"ז וטובה [וטוב לה] בעוה"ב.

סליק תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

פרק צ

הנשמה יחידה בגוף <שהיא עיקר> ע"כ נק' יחידה. הקב"ה נק' <יחיד בעולמו> (פג) יי אלקינו יי אחד:

הנשמה רואה ואינה נראית. הכבוד (כמ"י לא גרס הכסד ללא הקב"ה וכן לקמן עד סוף הפרק) רואה ואין נראה לעיל כל.

הנשמה טהורה היא כי כן נבראת. הכבוד טהור בכל מי >מיני טהרה וכל משרתיו טהורים>טהרה.

הנשמה כבודה במקום הנחתה >בתחתונים> ואין טינופת וגיעול מזיק לה. כן כבוד השכינה. >הקב"ה כבודו בשמים ובארץ ואין לו כל.<

הנשמה ממלאה את כל הגוף. הכבוד (פד) את השמים ואת הארץ אני מלא.

הנשמה סובלת הגוף כל ימי הווייתו. הכבוד (פה) עד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול.

הנשמה אינה אוכלת ונהנית מן הריח. הכבוד אינו אוכל אך לריח נוחת.

הנשמה ח"י לעולם ע"כ שמחה לעולם. הכבוד (פי) ח"י אנכי לעולם (פז) וממנו תוצאות חיים.

הנשמה היא משמחת הגוף. הכבוד כן שש יי והוא באחד.

הנשמה רוח שטה בכל פינות העולם. הכבוד דואה בכל העולמים על כנפי רוח.

הנשמה הגוף משרתת לה כחפצה. הכבוד כל בני מעלה ומטה משרתים לפניו.

הנשמה חושבת כמה מחשבות ברגע אחד. הכבוד (פט) יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם.

הנשמה אין לה מעון ואין גוף ריק ממנה. הכבוד בלא מעון >והוא מעון< (פז) מעונה אלקי קדם.

הנשמה עידה ואינה ישינה. הכבוד (ז) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל.

הנשמה אינה צריכה למלבושים. הכבוד אין לו כ"א לדוגמא (ז) הוד והדר לבשת.

הנשמה ממשלתה בכל מקומות הגוף. הכבוד (ז) מושל בכל (ז) כי הוא צוה ונבראו.

הנשמה מתראת בפני כעס ושחוק. הכבוד מתראת בכמה מראות, >ואני חזון הרבית.<

הנשמה אין לה הקף בבריאות. הכבוד אין לה הקף (ז) ולגדולתו אין חקר.

הנשמה אין יורדת ממקום תחנותה. הכבוד אין לו ירידה אני (ז) אשכון את דכא.

הנשמה אין עושה כל כ"א בציוויה הכל. הכבוד (ז) בדבר יי שמים נעשו. >והכל נעשה בציוויו< כאשר ראה המשורר כן אמר (ז) כל הנשמה תהלל יה. ואמר (ז) ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו חזק ונתחזק והקורא בתוכו לעד לא יתנוק.

פד) ידמיה כ"ג. פה) ישעיה מ"ו. פו) דברים ל"ו. פז) משלי ד'. פט) תהלים ל"ג. פט) דברים ל"ג. ז) תהלים קכ"א. זא) שם ק"ד. זב) דה"א כ"ט. זג) תהלים קמ"ח. זד) שם קמ"ה. זה) ישעיה נ"ז. זו) תהלים ל"ג. זז) שם ק"ג. זח) שם ק"ג.

נפשי תברכך בכל בקר בחידושתה	בראש נשמה היא רואה בעין רוח
שבח והלל רון ביצור ושירותי	דימוי הלא חיי זכה קדושתה
אזמר לך עליון זמר רננותי.	רוחי ונשמתי יאמרו זמורותי
<האל קראתיך טעם נגינותי	יומם וגם לילה רגע ועונותי
אלעזר הקטן בן רבינו יהודה>	בלב יצירתה יוד הוד חרוח

מפתחות לפי העינים

איברים סי' ל"א	א
איך מחליפים זכות בחובה סי' ס"ה	אבא בר אבא סי' כ"ה
איך רצון הקב"ה שמעשי הטובים יהיו לאינם מהוגנים סי' ס"ג	ט"ו באב עד ט"ו באייר סי' נד
איך שותים מים בעת התקופה סי' ס'	כל אבר ואבר יגיד על שם העתיד סי'
איסור ייחוד עם קרובות סי' כ'	ס"ד
איפרא הורמיז סי' ע"ג	ר' אברהם החוזה סי' פ"ג
אי"ק בכ"ר אחד מחילפי אלף בית סי' ה',	אברהם ידע הלכה סי' ד'
פ	אגוז בגימ' תר"ג, אגוז הרבה עינים סי'
איש — אשה סי' ע"ג	ל"ח
אליהו גופו תחת עץ החיים סי' ס"ה	אגרת בת מחלת סי' נ"ב
אליהו מדמה עצמו לכל מה שיחפץ סי'	אדם בצלם מלאך סי' פ"ג
ס"ה	באדם ריפח באפיו נשמת חיים סי' ס"ט
אליהו מסדר מקומות הצדיקים סי' ס"ה	אדם עולם קטן סי' פ"ט
אלכסנדר מוקדן סי' כ"ג	אדם נברא לכבד את בוראו סי' פ"ג
אמונה סי' ל"א	האדם ברא כל מה שבעולם סי' ס"ד
אמונת הלב סי' פ"ג	אדם רע יתקן בית הכנסת וכו' שאין
אמת סי' ד'	זוכים הדורות כמעשה הטוב סי'
אף ברי סי' ס"ו	ס"ג
אפר סי' מ"ה	אדם סי' י"ז
בארץ הודר אין להם אלא ט' סוף חשבון	אדם — דוד סי' נ"ט
סי' פ'	אהבת השם סי' ל"ג
אש וברד סי' נ"ז	אהרן הכהן סי' ע"ח
אש של מעלה סי' נ"ז	אוב סי' נ"ט
א"ת ב"ש סי' ט"ז	אזנים סי' י"ז
ב	אחאב סי' ס"ה
בגדי המתים, בגדי שבת ברכינו הקי' סי'	אחאב נגזור עליו סי' נ"ח
י"ט	אחיזת עינים בלאו סי' ע"ד
	אָחַר — ור' מאיר סי' ס"ה

גן עדן, אין בו עצבון סי ט"ז, י"ט כ"ג	כבהמה ותוצא הארץ נפש חיה סי ס"ט
	בהמה לקרבן סי פ"ז
ד	בונה עולמות ומחריבן סי ל"ז
דָּבָר, כל דבר יש לו רוח וצורה סי א', ז'	בית המקדש סי י"ז
כ"ב דברים סי ל"ה	בלעם — בלק סי ח'
דוגמא סי מ"ו	בבנין הבית היה דוד שם סי ס"ח
דוד סי ל"ז	מבנין שלמה עד בנין זרובבל סי נ"א
דוד — דואג ואחיתופל סי ס"ג	בני קטורה סי ס"ב
דוד ידע מה שנתחדש בב"ד של מעלה	בעל החלום סי מ"ו
סי ז'	בעל נפש יבקש רחמים שיתפרנס מיד
דומה שר של גיהנם סי ט"ז, נ"ו	הקב"ה סי ס"ג
דור המבול סי ל"ז	בעלת אוב סי כ"ב
בכל דור רשע כנגד צדיק אברהם —	ברא העולם שיהיו כולם עמלים באדמה
אמרפל קרץ שלו סי ס"ג	סי ס"ג
תתקע"ד דורות סי פ'	ברור בצל הלבנה סי ח'
ריכר בתוך התפלה סי מ'	השתלשלות הבריאה סי פ"ז
דין גיהנם י"ב חדשים סי כ"ח	בריאת העולם בשביל המשכן סי נ"א
דין הקבר ז' ימים סי כ"ח	בריות כדמותם ברא למעלה סי מ"ב
דינו של כל אחד מששת ימי בראשית סי	ברכו ויהא שמי ר"מ סי כ"ט
נ"ו	בשורות טובות סי ע'
דין שמים ג' ימים סי כ"ח	ג
דמות כסא סי מ"ט	גוסס סי מ"ז
דמות — מזל סי ע"ג	גוף, הולד נגמר אחר גו"ף ימים סי ד'
דמות שמעון הצדיק סי מ"ח	גזירה על מדינה סי נ"ח
דניאל ראה יותר מיחזקאל סי ל"ו	גיהנם סי ט"ז
דן יחידי סי נ"ו	אין נכנס לגיהנם אלא נע ונד סי ס"ז
דעת האדם נשאר לו לאחר מותו סי כ"ב,	גיהנם — עולם הבא סי ס"ה
מ"ו	הגויים יום אידם בכל תקופה סי ס'
דעת משתנה לפי הלבנה סי ט"ו	גיכ"ק אחה"ע בומ"ף סי ס"ח
ה	גילגול. סוף סי נ"ו
הבורא, כל המדות משמשות לפניו בפעם	גליות סי י"א
אחת סי נ"ז	גניבה סי מ"ו

בחלום מגיד עתידות סי' ס"ד	הזכרת השם ועוד סי' א'
חמשה סי' ט"ז	הלכה, ברה סי' מ"ד
חמשה עולמות, חמש שמות סי' ל"ז	הלכה למשה מסיני סי' מ"ד
חשמל סי' מ"א	הקב"ה שואל מן העליונים סי' נ"ו
חשמל הזוהר סי' מ"ב	השם איש מלחמה סי' מ"ח
ט	ז
טומאת מת עולה עד לרקיע סי' ע"ז	זיווגים סי' מ"ח
טפה זו מה תהא סי' כ"ז, מ"ו	אות זיין גדולה סי' מ"ה
י	רוח זריזות סי' ס"ד
אות יו"ד סי' פ'	ח
יד ה' סי' פ"א	חזה, אדם והנחש סי' ל"ז
ר' יוחנן בן זכאי סי' כ"ג	חוט השדרה סי' פ"ה
לימות המשיח יזכר כל מה שבבטן נראה	ח' ט' סי' נ"ט
סי' נ"ד	חטא, אבות על בנים סי' ס"ח
ימין ושמאל סי' מ', נ"ז	י"ח חוליות שבשדרה סי' פ"ו
יעקב אבינו אמר תהלים סי' נ"ו	חולי נופל סי' נ"ה
כשאומרים שבחים יעקב אבינו שם	חומשי תורה גימ' סי' ח'
ומתפלל עליהם למעלה סי' נ"ו	חזקיה — שבנא סי' ס"ג
יעקב, כבוד ה' על נפשו סי' נ"ח	חיבוט הקבר סי' כ"ה, כ"ז
יעקב — עשו סי' ס"ג	חיות המרכבה סי' נ"א
יצירת הוולד סי' כ"ז, נ"ד	חיות הקודש סי' מ'
יצר הרע סי' כ', ע', פ'	חכימא ברמיזא סי' פ"ב
יצר טוב ויצר הרע סי' ל"ז, ל"ח	חכמה אינה בשחוק ומשתה סי' כ"ו
יקום פורקן בשבת ולא כיו"ט סי' ס"ח	חכמה האדם נפשו מן השמים ובהמה
יראה וחכמה סי' נ'	כתיב תוצא הארץ נפש חיה סי' ו'
יראת השם סי' ל"ג	חכמי קדם סי' ל"ו
ירבעם	חכמת שלמה סי' ל"ו
ירושלים סי' ס"ח	חלום סי' ט"ו, ט"ז, י"ט, כ' נ"ב
ישיבה של נשמות כפי חכמה שבודור סי'	חלום שם המלאך והרבה עניני חלום סי'
סי"ח	ג'
בישיבה של נשמות שואל כל דין סי'	חלום, מדבר באותו לשון שרגיל בו סי'
סי"ח	ל"ו

המכול עירבב המים והפשיר היצר סי
ל"ז

המברך את השם סי פ'

מגלת סתרים דר' ניסים סי ס"ה

מדה שמודד לך סי ל'

ג' מדות באדם סי נ"ז

י"ג מדות ועוד סי ל"ג

מדרגות הצדיקים בעולם הבא סי כ"ה

המוח שבראש סי נ"ה

המוח על הראש סי פ"ה

מויקים סי פ'

מזלו ברקיע מהללת את השם סי ע"ו

ישראל חוץ למזל סי פ"ג

י"ו מחנות סי פ"ה

מחשבות סי ל"ה

מטטרן שר הפנים סי פ"ג, פ"ד

מיכאל סי נ"ו

מיכאל מכניס הנשמה תחת כסה"כ סי

ע"ז

מילה סי ל"ה

מיתה סי ט"ז, ס"ז

מיתת ילדים סי מ"ט

נגמור מלאכה מרובה צריך לברכו סי

נ"א

מלאך ששמו לילה סי כ"ז

מלאך המות סי כ"ז, מ"ו, פ"א

מלאכי רוחות כדי שלא יהיו נראין סי

ל"ו

מלאכים בג' מדות סי מ'

ר"א אלפים רבבות מלאכי רחמים סי

מ"ה

מלאכי חבלה יהפכו לחמלה סי מ"ו

מלאכי חבלה סי מ"ו, ס', ע"ה, ע"ט

ישראל חוץ למזל סי פ"ג

ירא ישראל את מצרים, ישראל סבא סי

ס"ח

כ

כהן גדול כשעושה העבודה נשמת אהרן

שמה לשמוח סי נ"ו

כישוף סי ל"ז

כנפי החיות סי ל"ו, ס"ו

כנפי הלב סי נ"ו

כסא הכבוד סי י"ח, ל"ו, נ"ג, נ"ד, נ"ו,

נ"ח, ס"ו, פ"ד

כרובים סי מ"א

כשפים בסקילה סי ע"ד

ל

לב סי י"ז, נ"ו, ע"א

הלב בעל רוח הנשמה סי נ"ו

לב טהור סי מ"ג

לב הנביא סי פ"א

ליתן סי ט"ז, י"ט

לבואה בלילה תקופה סי ס'

לילה סי ע"ג

למדן ואינו ירא חטא ומפולפל וחריף

ומחודד סי נ"ו

א' למעלה ד' למטה סי נ"א

לשון זכור ונקבה סי מ"ו

ע' לשון סי ס'

מ

ר' מאיר אגוז מצא סי נ'

ר' מאיר ש"ץ סי פ"ב

מאמר קדישין שאילתא סי נ"ח

חכמת הנפש

קנה

מת, אינו מת עד שרואה הקב"ה בעצמו	מלאך מליץ סי' נ"ב
סי' כ"ז	במלאכים יש שירות אבל אין עבודה סי'
ישראל המתים בחוץ לארץ נאספות לא"י	נ"ו
סי' כ"ה, ע"ט	מלחמת המלאכים במרום סי' ס'
מתים בשבתות ויו"ט ובר"ח סי' כ"ח	מלאכים סי' ס"ח
מתיבתא דרקיע מה שבאותו הדור סי'	מלאכים דרכם סי' ע"ה
ס"ח	מלאכי רחמים ע"ט
מתעלף ג' ימים סי' מ"ו	מליץ טוב סי' ע"ז
	מלמדים לצדיק — לכל אדם סי' ח'
ג	ממעט הדמות סי' ע"ה
נבוכדנצר סי' מ"ח, ס"ח	ממשכן עד הבית ת"פ שנה סי' נ"א
נבואה נאמר בלשון הקודש סי' ל"ו	י"ב מנהיגים סי' פ"ח
נביאי השם — נביאי הבעל סי' ס"ג	מנשה סי' ס"ה
נביא רואה סי' מ"ו	מספר י"ו סי' נ"ח
כשנהרג אדם רואה ושומע סי' ס"ח	במעיי אמו מראין לו מסוף העולם עד
נהר דינר סי' ל"ו, פ"ב	סופו. סי' נ"ד
נחש סי' ל"ז	מעלת הנשמה סי' צ'
הנחש לא נשתנה עינו סי' ל"ז	מעשה בחסיד אחד סי' מ"ח
נפרע קצת בכל דור סי' ס"ח	מעשה ברי' עקיבא בביה"ק סי' כ"ט
נפש אין לה שיעור סי' ל"א	מעשה שכונה אינה בקטנים סי' ע"ג
הנפש היה קודם העולם סי' נ"ד	מצוה ועבירה סי' ס"ה
נפש חיה למינה סי' פ"ג	המצות לתקן הלב סי' פ"ג
נפש טובה באור צח ורשעים בהפך סי'	מקדש למטה מכון נגד מעלה סי' מ"ב
נ"ח	המראה בתוך הענן סי' פ"ב
נפש יתירה בשבת סי' פ'	מראה ללב הנביא סי' נ"ב
נפש הנביא סי' נ"ג	מרדכי — המן סי' ס"ג
נפש פרונו חיות סי' ס"ח	מרה שחורה סי' נ"ה
נפש צדיק יותר חשובה ממלאכי השרת	משביע בשם סי' מ"ו
סי' ס"א	משביעים אותה שתהי' טובה וצדקת סי'
ז' נרות סי' מ"ו	פ"ט
נשיקה סי' מ'	משה ואהרן — דתן ואבירם סי' ס"ג
הנשמה אם זכתה ביד מלאכי רחמים סי'	משפחה של יראי חטא ותורה הדבק בהם
נ"ו	סי' ס"ב

ספר המרכבה סי' פ"ה
 ספר הקומה סי' נ"ב
 ספר יצירה סי' י"א
 ספר למעלה כתובים כל המלאכים
 שבדמות בני אדם סי' נ"ט
 ספר תולדות אדם סי' מ"ח, נ"ט
 סריס סי' ע"ב

נשמה בלילה סי' ס"ד
 הנשמות למצוא דין על עצמם סי' ס"ח
 הנשמות מבקשים על החיים סי' מ"ה
 נשמה מדרגתה סי' ל"ט, מ'
 בהפרד הנשמה מן הגוף סי' ל"ח
 בעולם הנשמות מקבלים חכמה יתירה סי'
 נ"ו

הנשמה משוטטת מסוף העולם עד סופו.
 סי' נ"ו

ע

עבד השם סי' ל"ג
 עדות ה' עדים בנפש סי' ה'
 עזן י"ח אלף מאות שנים מהלך סי' פ"ו
 עובר השם סי' ל"א
 עולה וחסות סי' פ"ג
 עולם הזה ועוה"ב סי' מ"א
 העולם נחלק לדי' סי' פ"ו
 עומדים צפופים סי' ע"ז
 עון, עיין ו"ו נו"ן גימ' רמ"ח סי' ד', מ"ח
 עונש בגיהנם סי' כ"ה
 עוסק בתורה בכל כחו כאלו עוסק עד
 עולמי עד סי' נ"ד
 עייל בלא בר סי' מ"ד
 עינים סי' י"ז

הנשמות משולחים בעוה"ז סי' מ"ה
 נשמה נקרא נר. סי' י"א, י"ב, ט"ו, י"ז,
 י"ח, י"ט, כ', כ"ב, כ"ד
 הנשמה עולה לכה"כ סי' ע"ז
 נשמות צדיקים סי' מ"ז
 נשמות צדיקים הם דיינים למעלה סי' ע"ז
 נשמת צדיקים עולה למעלה סי' ס"ה
 נשמה רוח ונפש סי' פ"ג
 נשמה, נשמת רוח כ"א באדם; נהנים מן
 הריח סי' א'
 נשמת רשעים נעשים מזיקים סי' ס"ח
 נתן הנביא סי' ס"ב

ס

עין חיים סי' מ'
 העצבונות רוח רעה מבעתו סי' ס"ט
 עציו ואבניו מעידים סי' נ"ב
 הראה למשה את ר' עקיבא סי' נ"ד
 עקידה סי' נ"ו
 ערלה סי' פ"ג
 ערלים אינם נטהרים בטבילה סי' ע"ג
 עשה ולא תעשה פ"ג
 עשרה דברים בגולמי סי' ע"א
 עשרה דברים מהקב"ה סי' ע"א

סוד סי' ז'
 סוד האגוז מעשה מרכבה סי' ל"ז
 סוד חכמת הנפש. סוד הייחוד סי' א'
 סוד ה' ליראיו סי' ל"א
 בסוכות נידונים על המים סי' ס"א
 סוכות נסיון לגרים סי' ס"א
 סולם סי' מ"א, נ"ח
 סימן טוב כשמת ביום ערב שבת סי' ס"ז
 סכנה סי' ע"ג
 סכנה סתימת פתחים וחלונות סי' נ"ב

קברות בלילה סי' מ"ו
 קהלת סי' פ"ד
 קודם העולם נגזר הכל על כל דור סי'
 ע"ו
 קודם שנברא העולם כתובים ענין כל
 היצורים סי' נ"ו
 הקול והדיבור סי' נ"ו
 קול זמר וניגון ויראת אלקים יבוא עליו
 רוח אמת סי' ס"ט
 קץ ודרדר בגימ' דורות סי' ס"ג
 קץ ודרדר רשעים אצל צדיקים סי' נ"ד
 קרן פני משה סי' מ"ח

ר

ראש כמו כסה"כ סי' מ"ו
 רבה בר נחמני מכריע בשמים סי' כ"ד
 רבינו הק' לאחר פטרתו היה פוטר ב"ב
 בקידוש סי' י"ט
 רבקה סי' ע"ה
 רוב העולם חוטאים שאין לוקחים נשים
 לשם שמים סי' ס"ב
 רוח סי' ט"ז, י"ט
 רוח הבהמה, רוח היכולה, רוח המרגשת
 סי' ל"ח
 רוח הזיקים למחללי שבת סי' ס"ח
 רוח החיות ועופות סי' מ'
 רוח נבות סי' פ"א
 רוח הקודש סי' ז', ל"ח, ע"א, פ"א
 רוח הקודש מקדמתו סי' ז'
 מרוח הקודש נברא המים סי' ס"ו
 רוח סובל הגוף סי' ס"ד
 רוצח ונרצח סי' פ"א
 רזי תורה סי' ז'

עשרת ימי תשובה סי' נ"ב
 לדעת עתידות באותות האדם סי' ס"ד

פ

פלוסופים. סי' מ"ו, מ"ח, נ"ב, ע"ד, ע"ה,
 פ'
 פמליא של מעלה סי' ל"ו
 בפמליא של מעלה הקב"ה דן את האדם
 על אומה אחת או מלך. סי' ל"ו
 פני כהן גדול סי' מ"ח
 הפנים לפי המחשבה סי' ע"ו
 פרו ורבו סי' ע"ב
 פתרון חלומות סי' כ'

צ

צבאות סי' נ"ב
 צדיק גמור סי' מ"א
 הצדיקים בג"ע עולים סי' ע"ו
 הצדיקים בעולם העליון מתפללים על
 צדיק להוציאו מעבירה וצער סי'
 ע"ו
 צדיקים מבטלין מקטריגים סי' נ"ו
 ציצית סי' נ"ח
 צלם אלקים סי' מ"ח
 צלם אלקים ולרשע כדמותו מלאכי חבלה
 סי' כ"ה
 צל בהושענה רבה סי' מ'
 צלם ודמות סי' נ"ט
 צער גידול בנים סי' מ"ט
 צפון מגור המזיקים סי' פ"ב

ק

קבורת המת סי' ע"ט

רחבעם סי' ס"ה

רחמנו ב' מדות סי' נ"ז

הריאה, ד' מיני קולות סי' נ"ז

רמ"ח אברים סי' ח'

הרע יעשה ספרים ויהיו לדורות סי' ס"ג

הרע יעשה פיוטים והטוב לא יהי לו כן

סי' ס"ג

רעם סי' ס"ז

רפואה סי' ס"ז, ס"ח, פ"ג

ז' רקיעים סי' ל"ד

רשב"י ובן בנו סי' ס"א

רשעים על פתחי גיהנם סי' ל"ח

רשעים שמתים בארץ נפשותם נשלכות

חז"ל סי' כ"ה, ע"ט

ש

שבעה הרבה ענינים סי' י"ב, י"ג

שדים סי' מ"ה, ס"ח

השומר שבת לא ייסרוהו בשבת סי' ס"ז

שטן סי' ע"ז

שטן מקטריג סי' נ"א

שיירת המלאך מלוה סי' נ"ח

שינה רק ע"י אכילה סי' י"ז

שיעור קומה סי' פ"ג, פ"ד

בשירטוטין של אדם עתידות סי' ס"ד

שיתין פולסין דנורא סי' ס', ע"ד

שכינה סי' ס"ו

שכינה בגלותא סי' נ"ג

מקום ששכינה שורה שם מים סי' ל"ו

שכר לצדיקים עד תחיית המתים סי' נ"ד

שכר מצוה מששת ימי בראשית עד

תחה"מ סי' ע"ו

שכר על מצות ל"ת סי' פ"ג

שכר שמרה תנ"ך סי' מ"ט

שלום ומלחמה במרום סי' ס'

שלמה — הדר סי' ס"ג

שלמה כסא סי' מ"ח

שם המיוחד סי' ס"ג

שמות הקדושים סי' פ'

שמות חמש שמות יש לנפש סי' א', ו'

חמשה אור בבראשית

חמשה אור במשלי

חמשה אור לעתיד סי' ו'

שמחה סי' ז'

לא ישא אשה ששמה כשם הראשונה סי'

ס"ב

לא תקח בעל ששמו כשם הראשון סי'

ס"ב

שמואל זכר המלקות שנתנו לאמו והוא

בבטנה סי' נ"ד

שמות לבניו סי' ס"ב

שמחה בלב צדיק סי' ח'

שמחה בעליונים ותחתונים סי' מ'

השמים בגימ' נשמה סי' כ"ו

הכל בידי שמים סי' פ"ג

שמיני כמה ענינים סי' ל"ה

ליל שמיני עצרת גזור על הפרנסה

והגשמים סי' מ'

ר' שמעון בן יוחאי סי' ל"ז

שמע"י ואבטליון סי' ס"ח

שם שמים לבטלה סי' ס"ח

ל"ב שנים סי' פ"ה

לדעת שעות היום סי' י"ד

נ' שערי בינה סי' מ"ח

שקר סי' ד'

שר האומה סי' ע'

חכמת הנפש

קנט

תורה סי' מ"ד	שרי בוהן אסור מדרבנן סי' ע"ד
תחיית המתים סי' י"א, ט"ז	שרי בוהן, שרי כוס יש בהם סכנה סי'
תכריכי המת סי' מ"ה	ע"ג
בתלמוד תורה מכבדים למי שאינו ראוי	שרי האומות סי' ס'
ונותנים לו כבוד להפילו לגיהנם סי'	שרי מעלה סי' ע"ה
נ"ז	ע' שרים נידונים סי' ס'
תלמיד ב"ש וכו"ה סי' ס"ח	שריפת נדב ואביהוא סי' נ"א
תפלה סי' כ"ז, נ"ג	אחר שש אלף שנה עולם כלה. סי' ס"ג,
תפלין ורצועות סי' ל"ח, ל"ט	ע"ח
תפלין של ראש סי' מ"ז	שש מעלות לצדיק, שש מעלות לכסא סי'
תרי"ג סי' מ"ח	מ"ז
תרנגול סי' י"ז	שתי נשמות לאדם סי' ס"ד
תקנים סי' ל"ז	ת
תהרהר אותיות תורה סי' נ"ד	ותהרהר אותיות תורה סי' נ"ד
תואר המדות סי' נ"ב	תואר המדות סי' נ"ב
תולדות קין נעשו נשמתם מזיקים סי'	תולדות קין נעשו נשמתם מזיקים סי'
תשמיש, אסור לשמש יום תשעים סי' ד'	ס"ח
תשמיש המטה סי' כ"ז	תועלת בחורף סי' ס"ג
תשמיש — משגל סי' ע"ב	כפי תוקף היצר נידונים סי' ס"ג

הוצאת והכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
 ע"י חיים תש"ג